

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563
Volume 8 Number 3 September - December 2020

ความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกของประเทศไทย
วิทยา เจียรพันธุ์ สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร และอภิชัย พันธเสน

การบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0
ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์ เพ็ญศรี ฉิรินัง อรุณ รักธรรม และสมพร เพื่องจันทร์

ฟุตทรีค: ปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ ?
นิมิต ชื่นสัน สิริสุนทร สังข์ทอง และกชพร ชื่นจันทร์

Impact of Staff Improvisation on Innovation Performance: An Empirical Study Based on
Research and Development Staff in People's Republic of China
Huamin Mo and Ekrisi Niyomsilp

การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
อาทิตยา วงษ์สีมามอนต์ และชมภูณัฐ หุ่นนา

นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน
สุชาติ อำนาจวิภาวี ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง เพ็ญศรี ฉิรินัง และจิระพันธ์ สุกุณา

การวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน
อริสรา ธานีรัตนานนท์

ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย
จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
จรงค์ แสนแอ่น ชมภูณัฐ หุ่นนา ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวรสิทธิ์ เจริญพัฒน์

การวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กร
ชูชาติ ชัยทวีป และธนิษฐา สมัย

ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา
ปรัชญา เทินสว่าง และชาญชัย จิวจินดา

การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
จันทนา อินทนิม

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

JOURNAL OF ADMINISTRATIVE AND MANAGEMENT INNOVATION

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563

Vol. 8 No. 3 September - December 2020

เจ้าของ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บรรณาธิการ

ดร.วิทยา เจียรพันธุ์ (ศูนย์วุฒิอาชีวศึกษาคณาจารย์
จังหวัดนนทบุรี (ศว.นน.))

ที่ปรึกษา

ผศ.ศิวัช วสุนธราภิวัฒก์
ศ.ดร.อรุณ รักธรรม
รศ.ดร.อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ
ดร.สำเนียง อนุพันธุ์กุล
อาจารย์พี ม่วงนนท์
รศ.ดร.สมพร เพื่องจันทร์
รศ.ดร.ยุทธ ไกยวรรณ
ผศ.ดร.พนาสณฑ์ เกาะสุวรรณ
ผศ.ดร.กุสุมา ผลาพรหม
ผศ.ดร.เพชรรัตน์ ไสยสมบัติ
ดร.อริช สิริวิศรา

รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ชงโค แซ่ตั้ง (มทร.ตะวันออก)
ผศ.ดร.วีระพล แจ่มสวัสดิ์ (มทร.ตะวันออก)

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.นิยม รัฐอมฤต (ม.ธรรมศาสตร์)
รศ.ดร.จุมพล หินพานิช (ม.รังสิต)
รศ.ดร.ดำรงศักดิ์ จันทิพย์ (ม.รามคำแหง)
รศ.ดร.ดวงตา สราญรัมย์ (ม.ราชพฤกษ์)
รศ.ดร.ศิริรัตน์ ชุณหคล้าย (ม.มหิดล)
รศ.ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง (มทร.รัตนโกสินทร์)
ผศ.ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมย์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร (มรภ.บ้านจอมบึง)
ผศ.ดร.ชุมภูษ หุ่นนาค (มทร.รัตนโกสินทร์)
ดร.รักเกียรติ หงส์ทอง (มรภ.เพชรบุรี)
ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง (มทร.รัตนโกสินทร์)
ดร.สุภาพร เพ่งพิศ (มทร.รัตนโกสินทร์)

ข้อมูลติดต่อ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
96 หมู่ 3 ถ.พุทธมณฑลสาย 5 ต.ศาลายา
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทรศัพท์/โทรสาร 02-441-6067

ข้อความและบทความในวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ เป็นแนวคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

JOURNAL OF ADMINISTRATIVE AND MANAGEMENT INNOVATION

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563

Vol. 8 No. 3 September - December 2020

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.พันธุ์ทิพย์ रामसुत
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี
ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ
ศาสตราจารย์ ดร.สุนทร บุญญาธิการ
ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ รักธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช
รองศาสตราจารย์ ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม มณีโรจน์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี นิรินัง
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา สัจพันโรจน์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรวิทย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ
รองศาสตราจารย์ รอ.ทพญ.ดร.สุพัตรา วรรณสืบเชื้อ
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษกรณ สุทัศน์ ณ อยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกุล จันทระโคติภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญปัสสร จานทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมภูณัฐ หนุนาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวฤทธิ์ เขียวแสงรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ปฏิทัศน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ชัย นรากรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรรัตน์ ไสยสมบัติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชยา ภักดีจิตต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.อ.ดร.วรสิทธิ์ เจริญพุด

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ
ศาสตราจารย์ คลินิก นายแพทย์ วิรุณ บุญนุช
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เขาวลิต
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณ อินทวง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี จันทระโคติภา
รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
รองศาสตราจารย์ ดร.ฤเดช เกิดวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทรพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิพร เกตุแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร เฟื่องจันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิตดา เทศนิยม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุติเทพ ศิริพิพัฒนกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล
รองศาสตราจารย์ ปภาวดี มนต์วิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ต้นเปาว์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.การุณนันทน์ รัตนเสนวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชงโค แซ่ตั้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติมา ให้อยอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ มีใจชื่อ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ สุศลัมพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาพร บุญเรือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิระ ไรจนประภายนต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพล แจ่มสวัสดิ์

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

JOURNAL OF ADMINISTRATIVE AND MANAGEMENT INNOVATION

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563

Vol. 8 No. 3 September - December 2020

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

พล.อ.ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์

ดร.จรินทร์ จารุเสน

ดร.ดรุณี ปัญจรัตน์

ดร.ดำรง รัตนภานุเดช

ดร.นำพล ม่วงอวยพร

ดร.พรชัย สุริยะเวช

ดร.เพชรรัตน์ จินตน์พงศ์

ดร.ฟ้าใส สามารถ

ดร.ภาวิน ชินะโชติ

ดร.รัชฎา จิवालย์

ดร.ฤทธิชาติ อินโสม

ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง

น.ต.ดร.สหัสชัย มหาวิระ

ดร.สุทธิพร ชินะผา

ดร.อริสรา ธาณีนานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร

ดร.ศุภาวดี สังฆมาศ

ดร.ณัฏฐ์ นิลนพคุณ

ดร.ดวงใจ คงคาหลวง

ดร.นรินทร์ สมทอง

พล.ท.ดร.ประสานโชติ ยวนนุติ

ดร.พรสวรรค์ ไรจนพานิช

ดร.ไพศาล สุปัญญา

ดร.ภคมน โภคะธีรกุล

ดร.มานิต มณีธรรม

พ.ด.ท.ดร.รัฐวิทย์ หมั่นเจริญภาวนา

ดร.วิทยา เจียรพันธุ์

ดร.สมเจตน์ พันธุ์โสมิต

พล.ต.ท.ดร.สัณฐาน ชยมนนท์

ดร.สุภาพร เฟ่งพิศ

Dr.Danilda Hufana Duran

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

JOURNAL OF ADMINISTRATIVE AND MANAGEMENT INNOVATION

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วัตถุประสงค์เพื่อ

1. เป็นสื่อ รวบรวม เผยแพร่บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการ
2. เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลงานของงานวิจัยสู่ระดับมาตรฐานสากล
3. เป็นสื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และแนวคิดระหว่างนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ
4. เป็นแหล่งค้นคว้าการเรียนรู้วิชาการ และเสริมสร้างให้เกิดงานวิจัยใหม่ๆ ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ 3 ฉบับต่อปี ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) เผยแพร่ในเว็บไซต์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย หรือ Thai Journals Online (ThaiJO)

การเผยแพร่

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษา ในประเทศ และหน่วยงาน/บุคคลที่สนใจ

การบอกรับสมาชิก

ผู้สนใจสามารถบอกรับเป็นสมาชิกได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

ข้อมูลติดต่อ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

96 หมู่ 3 ถ.พุทธมณฑลสาย 5 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

โทรศัพท์/โทรสาร 02-441-6067

- ❖ บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ❖ มีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกประจำกองบรรณาธิการมากกว่าร้อยละ 50
- ❖ บทความจากนักวิชาการและนักวิจัยภายนอกลงตีพิมพ์ทุกฉบับมากกว่าร้อยละ 50
- ❖ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ควรระบุแหล่งอ้างอิงจากวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บทบรรณาธิการ

ในปี 2563ที่กำลังจะผ่านไป ทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยต่างต้องเผชิญกับปัญหาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง และครอบคลุมผู้คนมากกว่าวิกฤตการณ์ใด ๆ ที่เคยเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสภาพัฒน์ ได้คาดการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจไทยในปี 2563 ว่าจะลดลงร้อยละ 6.0 เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบบางของเศรษฐกิจของประเทศที่อาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางสังคมและมิติอื่นๆ ติดตามมาเป็นลูกโซ่ ดังนั้น การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ท่านผู้อ่านทุกท่านสามารถฟันฝ่าวิกฤตในครั้งนี้ไปได้อย่างราบรื่น

ด้วยคุณภาพและมาตรฐานของบทความต่างๆ ในวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องกันมา วารสารฉบับปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2563) จึงได้รับเกียรติจากนักวิชาการและนักวิจัยจากองค์กรและสถาบันการศึกษาต่างๆ ส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ได้แก่ เรื่อง ความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกของประเทศไทย โดย วิทยา เจียรวนนท์ สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร และอภิชัย พันธเสน เรื่องการบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0 โดย ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์ เพ็ญศรี ฉิรินัง อรุณ รักธรรม และสมพร เพ็ญจันทร์ เรื่องพุทธศักราช: ปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ โดย นิमित ชื่นสันสิรินทรา สังข์ทอง และกชพร ชื่นจันทร์ เรื่อง Impact of Staff Improvisation on Innovation Performance: An Empirical Study Based on Research and Development Staff in People's Republic of China โดย Huamin Mo Ekrisi Niyomsilp เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดย อาทิตยา วงษ์สีมานันต์ และชมภูษ ฟู่นาค เรื่องนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน โดย สุชาติ อำนาจจิราวี ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง เพ็ญศรี ฉิรินัง และจิระพันธ์ สกุนา เรื่องการวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน โดย อริสรา ธานิธนานนท์ เรื่องระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดย จงรักษ์ แสงอ่อน ชมภูษ ฟู่นาค ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวรสิทธิ์ เจริญพุด เรื่องการวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กร โดย ชูจิต ขายทวีป และธนัชฐา สมัย เรื่องปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา โดย ปรัชญา เหมสว่าง และชาญชัย จิวจินดา เรื่องการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดย จันทนา อินทนิม

หวังว่าบทความทุกเรื่องในฉบับ จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านตามสมควร

ดร.วิทยา เจียรพันธุ์

บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สารบัญ

หน้า

ความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกของประเทศไทย	1
วิทยา เจียรพันธุ์ สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร และอภิชัย พันธเสน	
การบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0	14
ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์ เพ็ญศรี ฉิรินัง อรุณ รักธรรม และสมพร เพื่องจันทร์	
ผู้ตรวจ: ปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ ?	24
นิมิต ชื่นสั้น ลิริณทรา สังข์ทอง และกชพร ชื่นจันทร์	
Impact of Staff Improvisation on Innovation Performance: An Empirical Study Based on Research and Development Staff in People's Republic of China	33
Huamin Mo and Ekrisi Niyomsilp	
การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	40
อาทิมา วงษ์สีมานันต์ และชมภูษ ทุ่งนาค	
นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน	56
สุชาติ อำนาจจิราวี ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง เพ็ญศรี ฉิรินัง และจิระพันธ์ สุกุณา	
การวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน	67
อริสรา ธาณิธนานนท์	
ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม	78
จงรักษ์ แสนอ่อน ชมภูษ ทุ่งนาค ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวรสิทธิ์ เจริญพัฒ	
การวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร	89
ชูจิต ขายทวีป และธนิษฐา สมัย	

สารบัญ

หน้า

ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในสหรัฐอเมริกา	106
ปรัชญา เหมินสว้าง และชาญชัย จิวจินดา	
การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา	
ของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ	116
จันทนา อินทนิม	

ความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกของประเทศไทย

Manpower Requirement for Doctoral Graduates in Thailand

วิทยา เจียรพันธุ์¹ สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร² และอภิชัย พันธเสน³

Wittaya Jiaraphan¹ Somsak Wongpanyathaworn² and Apichai Pantasen³

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² International College of Digital Innovation, Chiang Mai University

³ สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

E-mail: dr.wittaya.j@gmail.com, somsak.wongp@gmail.com, rasmi_ap@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตของประเทศไทย และเพื่อศึกษาศักยภาพของสถาบันการอุดมศึกษาในการผลิตดุษฎีบัณฑิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะต่อการผลิตกำลังคนระดับปริญญาเอกที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศต่อไป การวิจัยใช้เทคนิควิธีพยากรณ์ความต้องการกำลังคน (manpower requirement approach) ที่สอดคล้องกับความต้องการดุษฎีบัณฑิตของประเทศครอบคลุม 10 สาขา จำแนกตาม ISCED 2013

ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้ข้อจำกัดของบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ในระดับปริญญาเอก ประเด็นคุณภาพของหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันการอุดมศึกษาไทยมีความเกี่ยวข้องกับเชิงปริมาณอย่างใกล้ชิด โดยที่การผลิตดุษฎีบัณฑิตของไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะในหลักสูตรที่มีใช้วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เนื่องจากสถาบันการอุดมศึกษาหลายแห่งมีแนวโน้มดำเนินการในหลักสูตรที่มีอุปสงค์จากสังคมค่อนข้างสูง เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ ดังนั้น แนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ การยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้สูงขึ้น มุ่งเน้นการสร้างทีมนักวิจัยที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นการผลิตดุษฎีบัณฑิตที่มีคุณภาพและพัฒนาบุคลากรของตนเองไปด้วยพร้อมกัน ขณะเดียวกัน สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาเอกที่มีความต้องการเพิ่มมากขึ้นในอนาคต แต่สถาบันการอุดมศึกษายังไม่มีความพร้อมมากพอ จะต้องได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็น ส่วนหลักสูตรที่มุ่งแสวงประโยชน์ทางธุรกิจจะต้องถูกสั่งปิดทันที สำหรับมาตรการเชิงระบบของคุณภาพการศึกษา ควรจะดำเนินการอย่างเข้มงวดกับคุณภาพของการผลิต คือคุณภาพของดุษฎีบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญ มากกว่าเข้มงวดกับปัจจัยนำเข้าโดยไม่มี ความจำเป็นหรือมีเหตุผลเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นก็ต้องคำนึงถึงมาตรฐานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของอาจารย์ และนักศึกษาในระดับหนึ่งในฐานะที่เป็นเงื่อนไขที่จำเป็น ขณะที่คุณภาพของดุษฎีบัณฑิตคือเงื่อนไขที่พอเพียง

คำสำคัญ: ความต้องการกำลังคน ปริญญาเอก ประเทศไทย

Abstract

The main objectives of the research were to predict the future demand for doctoral graduates in Thailand, as well as to evaluate potentiality of the universities both quality and quantity in order to meet the pre-requisite of the national development goal. The study began from the design for the future national development direction to be fulfilled through appropriate numbers of doctoral graduates in 10 areas classified by ISCED 2013, through the manpower requirement approach.

The results of the study found that under the existing constraints of qualified numbers of teaching personnel for the said purpose, the quality of graduates was closely related to the numbers being produced. As in the areas outside science and applied science subjects, the quality of doctoral graduates in general was

still a serious problem especially the ones that received very strong social pressure to produce a doctoral graduate for the sake of its title rather the real quality in it.

At the same time, there had been a strong tendency to universities to respond to such unnecessary demand through a commercialized way rather than their determination to build up a strong research team as well as to produce quality graduates and better academic development of their staff. The doctoral programs of this type of universities should be closed. On the other hand, the projects that were attempts by academic institutions for the said development objectives but facing various difficulties must be supported, especially in the areas that would serve the national development purpose in the future. As for the quality assurance, it should be more strictly applied to the quality of output that was the quality of the dissertation, than the one of inputs without sufficient reasons. However, minimum standard for quality and quantity for those who teach and would be students should be prevailed as a necessary condition, while the quality of the dissertation must be strictly observed as a sufficient condition.

Keywords: Manpower requirement, Doctoral graduates, Thailand

หลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยงซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและภายในประเทศ จำเป็นต้องปรับตัวให้เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค อีกทั้งประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้กรอบความร่วมมือเพื่อสามารถใช้โอกาสที่เกิดขึ้นเพิ่มภูมิคุ้มกันให้ทุนที่มีอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม พร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ขณะเดียวกัน ยังต้องสร้างความพร้อมสำหรับเชื่อมโยงด้านกายภาพทั้งโครงสร้างพื้นฐานและระบบลอจิสติกส์ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ การเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (2560-2564) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ทำให้การพัฒนาประเทศก้าวสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้ง เสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนา ได้แก่ การเสริมสร้างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมคุณภาพ เป็นการสร้างความพร้อมให้ประเทศไทยมีบทบาทหน้าที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศในประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

จากการศึกษาความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศไทย ในปี 2553 พบว่า การผลิตกำลังคนในตลาดแรงงานระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มีความต้องการ (Demand) กำลังคนมากกว่าการผลิต (supply) เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีแนวโน้มของความต้องการเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ขณะที่การผลิตกำลังคนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มิได้เพิ่มขึ้นเท่าใดนัก ทำให้จำนวนอุปทานแรงงานที่เข้าสู่ตลาดในแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่มาก จึงเกิดช่องว่างระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สถาบันการอุดมศึกษาหลายแห่งจึงเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จนส่งผลกระทบต่อกำลังคนระดับปริญญาเอกในประเทศไทยล้นเกินความต้องการในเวลาต่อมา

จากการสำรวจข้อมูลการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอกของสถาบันการอุดมศึกษาในประเทศไทยที่ดำเนินการเปิดสอนจากฐานข้อมูลสถิติอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) พบว่า ในปี 2556 สถาบันการอุดมศึกษา 95 สถาบัน มีการจัดการศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1,127 หลักสูตร มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 24,514 คน มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในระยะเวลา 9 ปี ตั้งแต่ปี 2549-2557 ทั้งสิ้น 13,785 คน ผู้สำเร็จการศึกษาล้วนจบในสาขาวิชา

ศึกษาศาสตร์ (3,679 คน) สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ (2,163 คน) รองลงมา ได้แก่ สาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ (1,349 คน) สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมสงเคราะห์ (1,312 คน) และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง (1,295 คน) ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของผู้สำเร็จการศึกษาทุกสาขา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 ถึงปีการศึกษา 2557 ระยะเวลา 9 ปี พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มสาขา สังคมศาสตร์ ในขณะที่กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำแนก 10 กลุ่มสาขาวิชาตาม ISCED 2013 ปีการศึกษา 2549-2557

สาขาวิชา	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	รวม (คน)
1. ศึกษาศาสตร์	172	225	150	329	530	351	366	1,007	549	3,679
2. ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์	44	57	70	89	143	82	67	162	243	957
3. สังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์และ สารสนเทศ	113	149	124	237	138	59	87	136	192	1,236
4. บริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์	9	12	10	19	204	165	230	123	578	1,349
5. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์ และสถิติ	89	145	94	103	508	287	224	205	508	2,163
6. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	132	215	138	153	40	21	30	16	61	806
7. วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิต และการก่อสร้าง	82	128	86	149	208	140	151	101	250	1,295
8. เกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมง และสัตวแพทยศาสตร์	55	78	67	69	158	58	94	71	72	722
9. วิทยาศาสตร์สุขภาพและ สังคมสงเคราะห์	97	164	72	121	232	129	139	118	240	1,312
10. การบริการ	23	16	19	15	37	32	20	27	77	266
รวม	816	1,189	830	1,284	2,198	1,324	1,408	1,966	2,770	13,785

ที่มา: ฐานข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558

จากฐานคิดการศึกษาระดับปริญญาเอก ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการอุดมศึกษาที่มีเจตนารมณ์ในการสร้างนักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ ให้มีความสามารถในการทำงานวิจัยเพื่อบุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์โครงสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง และที่ขาดไม่ได้ก็คือ ต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพกำกับ เพื่อให้ความรู้ทั้งหลายที่มีอยู่ เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่สร้างผลลัพธ์และผลกระทบทางลบต่อสังคมแต่อย่างใด แต่จากข้อเท็จจริงมีแนวโน้มที่ผ่านมาว่ามีมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากเริ่มมีความคิดเชิงพาณิชย์ในการผลิตดุขศึกษบัณฑิตตามความต้องการของผู้เรียนมากกว่าที่จะเน้นคุณภาพของดุขศึกษบัณฑิต จนเกิดมีวลีที่นำละอากกล่าวกันเป็นปกติว่า “จ่ายครบจบแน่” ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความล้มเหลวหรือความหายนะทางวิชาการของประเทศหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันทั่วทั้ง เพราะคุณภาพของดุขศึกษบัณฑิตเป็นสิ่งที่ควรได้รับการเคารพและปกป้องโดยสถาบันการศึกษานั้นๆ เนื่องจากการจัดการโครงการปริญญาเอกเป็นชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย จึงต้องเน้นคุณภาพมากกว่า “ผลกำไร” ทั้งนี้เพราะโครงการปริญญาเอกในอีกความหมายหนึ่งคือ การสร้างทีมวิจัยที่เข้มแข็งให้แก่มหาวิทยาลัยและแก่ประเทศชาติ เป็นการผลิตดุขศึกษบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถออกมาใช้สังคมและประเทศชาติให้สามารถพัฒนาก้าวหน้าไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงแข็งแรง เป็นการช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่คณาจารย์รุ่นใหม่ให้มีความรู้สึกรู้ว่าการทำงานทางวิชาการเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และข้อค้นพบใหม่เป็นเรื่องที่ท้าทาย โครงการดุขศึกษบัณฑิตและทีมงานที่เข้มแข็งจะเป็น

แหล่งดึงดูดทุนเพื่อการวิจัยเป็นจำนวนมากให้กับสถานศึกษาด้วย ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรคำนึงถึงชื่อเสียงและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศในระยะยาว มากกว่ามุ่งหาผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ในระยะสั้น เท่ากับเป็นการทำลายชื่อเสียงของตนเองและของประเทศชาติในระยะยาว

จากฐานคิดดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จึงได้มอบหมายให้คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย เรื่อง ความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตของประเทศไทย เพื่อให้แน่ใจว่าประเทศไทยมีคุณภาพและปริมาณกำลังคนระดับคุณวุฒิบัณฑิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยคำนึงถึงศักยภาพของสถาบันการอุดมศึกษาที่มีอยู่ในประเทศว่ามีความพร้อมเพียงใด โดยที่คุณภาพย่อมมีความสำคัญยิ่งกว่าปริมาณของคุณวุฒิบัณฑิต พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่าจะมีวิธีการพัฒนาคุณภาพของการผลิตกำลังคนในระดับปริญญาเอกตามความต้องการจำเป็นของประเทศไทยได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการผลิตคุณวุฒิบัณฑิตของสถาบันการอุดมศึกษาไทยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อศึกษาความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตของประเทศไทย จำแนกสาขาวิชาตาม ISCED 2013 จำนวน 10 สาขา ดังนี้

- 1) สาขาศึกษาศาสตร์ (Education)
- 2) สาขาศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (Arts and Humanities)
- 3) สาขาสังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์และสารสนเทศ (Social Sciences, Journalism and Information)
- 4) สาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ (Business, Administration and law)
- 5) สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ (Natural Sciences, Mathematics and Statistics)
- 6) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication technologies-ICTs)
- 7) สาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง (Engineering, Manufacturing and Construction)
- 8) สาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมง และสัตวแพทยศาสตร์ (Agriculture, Forestry, Fisheries and Veterinary)
- 9) สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมสงเคราะห์ (Health and Welfare)
- 10) สาขาการบริการ (Services)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล อาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ของสถาบันการอุดมศึกษาภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศ จากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549-2557 (2558 2559) และข้อมูลจาก UNESCO Institute for Statistics (2014) รวมทั้ง การสุ่มตรวจงานวิทยานิพนธ์ (Dissertations) ของมหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบางแห่ง

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2558-2560

การดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษาความต้องการกำลังคนในระดับปริญญาเอกของไทย

ใช้การพยากรณ์โดยวิธีการทางวิชาการที่เรียกว่า “ความต้องการกำลังคน” (Manpower requirement approach) และใช้ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะคงที่ (Fixed coefficient) เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตของประเทศไทย ทั้งนี้ เริ่มต้นโดยใช้การประเมินจำนวนประชากรของประเทศในอนาคต แล้วแปลงเป็นประชากรวัยทำงานที่อยู่ในตลาดแรงงานในส่วนที่มีงานทำ หลังจากนั้นจึงประเมินเป็นการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งโครงสร้างของการจ้างงานด้วย โดยเริ่มพิจารณาจากระดับอุดมศึกษาเป็นหลัก ทำการประเมินเพื่อแยกสาขาการศึกษาแล้วลงรายละเอียดเฉพาะระดับปริญญาเอกในสาขาวิชาตาม ISCED 2013 จำนวน 10 สาขา ส่วนการคาดการณ์ในอนาคตให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ จะใช้ตัวเลขของประเทศมาเลเซียและเกาหลีใต้ที่คาดว่าจะมีความก้าวหน้ากว่าประเทศไทยในบางสาขาดังแต่ 5 ปี และ 10 ปี ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ด้านการผลิต ยกเว้นด้านอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน และด้านการแปรรูปอาหาร ซึ่งประเทศไทยมีความก้าวหน้ากว่ามาเลเซียและไม่แน่นอนกว่าเกาหลีใต้ โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน ด้านการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับสาขาที่ประเทศไทยทำได้คืออยู่แล้ว เช่น ภาคเกษตรกรรม ด้านการแพทย์และสังคมสงเคราะห์ และด้านการท่องเที่ยว ก็ปล่อยให้ไปตามแนวโน้มที่ควรจะเป็นของประเทศไทยเอง

2. วิธีการศึกษาศักยภาพการผลิตดัชนีบัณฑิตของสถาบันการอุดมศึกษาในประเทศไทยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงเปรียบเทียบจากรายงานทางสถิติอัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย ประเทศเกาหลีใต้ กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก และของโลก ระหว่างปี 2542 - 2557 ของ UNESCO Institute for Statistics - UIS (2014) พบว่า ในปี 2556 อัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยสูงถึงร้อยละ 51 ของประเทศมาเลเซียมีอัตราร้อยละ 37 และของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือประเทศเกาหลีใต้ มีอัตราสูงที่สุดถึงร้อยละ 97 ในขณะที่อัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของทุกประเทศทั่วโลกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 33 เท่านั้น

UIS (2014) ยังได้รายงานถึงข้อมูลสัดส่วนของนักศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปของไทย เปรียบเทียบกับมาเลเซีย และเกาหลีใต้ ในช่วงปี 2553-2555 โดยพบว่า ไทยมีเพียงอัตราร้อยละ 1 ส่วนมาเลเซียและเกาหลีใต้ มีอัตราร้อยละ 2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สัดส่วนการมีดัชนีบัณฑิตของไทย (จากที่ผลิตเองในประเทศและจากผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ) ยังต่ำกว่ามาเลเซียและเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตจากข้อมูลดังกล่าวคือ การเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยส่วนใหญ่ยังเป็นการอุดมศึกษาที่เน้นทฤษฎีเป็นฐานถึงร้อยละ 85 ขณะที่เน้นสายวิชาชีพ (เช่น ปวส.) เพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ตรงกันข้ามกับมาเลเซียและเกาหลีใต้ที่เน้นการศึกษาที่เน้นวิชาชีพถึงร้อยละ 43 และ 24 ตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่จะช่วยสร้าง GDP นั้นมีได้อยู่ที่ผู้มีคุณวุฒิปริญญาเอกเป็นหลัก แต่น่าจะอยู่ที่สัดส่วนของผู้มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพมากกว่าทางวิชาการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมาเลเซียและเกาหลีใต้แล้ว เรื่องนี้ประเทศไทยยังเป็นรองทั้งสองประเทศอยู่มาก

นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้ตั้งข้อสงสัยในด้านคุณภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณของผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์ (Education) สาขาศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (Arts and Humanities) และบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ (Business, Administration and Law) จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งนี้ได้มีปัญหามหาวิทยาลัยของเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏบางแห่งเท่านั้น แม้แต่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบางแห่ง ก็อาจมีข้อสงสัยในเรื่องคุณภาพของบางหลักสูตร/สาขาวิชาในบางปีการศึกษาที่ได้จากการสุ่มตรวจดัชนีพันธกิจของคณะผู้วิจัยเองและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทั้งนี้ โดยได้มีการสุ่มตรวจคุณภาพของรายงานดัชนีพันธกิจของบัณฑิตของนักศึกษา

ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะ ปัญหาเชิงคุณภาพของสาขาการบริหารการศึกษาและสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเฝ้าระวัง

ในรายงานฉบับนี้ ตัวบ่งชี้คุณภาพอย่างเป็นระบบส่วนหนึ่งได้จากการศึกษาความพอเพียงของอาจารย์ที่จะสอนในระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำแนกตามสาขาวิชาต่าง ๆ โดยคำนวณจากอาจารย์ที่ควรจะมีสำหรับสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ส่วนที่เหลือถ้ายังมีเหลืออยู่ก็ต้องเป็นอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกเท่านั้น ซึ่งพบว่าการประเมินด้วยวิธีดังกล่าวมหาวิทยาลัยมิใช่แต่เฉพาะของเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏเท่านั้น แต่สถาบันการอุดมศึกษาของรัฐในต่างจังหวัดหลายแห่งก็มีความพร้อมในด้านนี้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะต้องวิเคราะห์ร่วมกับการตีพิมพ์บทความทางวิชาการของอาจารย์ บนฐานข้อมูล SCOPUS ซึ่งพอจะบ่งชี้ถึงคุณภาพอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเหล่านั้นได้ ปรากฏว่ามีเพียง 30 มหาวิทยาลัยเท่านั้นที่พบว่ามี การตีพิมพ์บทความทางวิชาการในฐานข้อมูลดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าน่าจะมีมหาวิทยาลัยเพียงไม่เกิน 30 แห่งเท่านั้นที่อาจจะถือได้ว่ามีคุณภาพพอที่จะผลิตคณาจารย์บัณฑิตได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลการผลิตคณาจารย์บัณฑิตของสถาบันการอุดมศึกษาของไทยระหว่างปีการศึกษา 2549-2557 (ตามตารางที่ 1) พบว่า สาขาที่ผลการประเมินบ่งชี้ชัดว่าผลิตคณาจารย์บัณฑิตล้นเกิน ได้แก่ สาขาศึกษาศาสตร์ และสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิเทศศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีแนวโน้มอย่างชัดเจนโดยมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในปี 2556 และ 2557 ถึง 1,007 คน และ 549 คน ตามลำดับ ส่วนสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิเทศศาสตร์ นั้น ภาพในปี 2556 และ 2557 ยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก เนื่องจากมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเพิ่มสูงขึ้นผิดปกติในปี 2557 เพียงปีเดียว แต่ในอนาคตคาดว่าจะมีการผลิตคณาจารย์บัณฑิตล้นเกินทั้งสองสาขา ซึ่งความหมาย “ล้นเกิน” นั้นมิได้หมายความว่า จะมีปัญหาคณาจารย์ที่จะไม่มีงานทำ ทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับคณาจารย์บัณฑิตอาจมิได้เป็นการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเสมอไป นักศึกษาส่วนหนึ่งถึงค่อนข้างมากมีงานทำอยู่แล้ว แต่ที่มีการผลิตคณาจารย์บัณฑิตล้นเกินเป็นเพราะมีแรงกดดันจากด้านอุปสงค์สูง ดังเช่นในกรณีของสาขาศึกษาศาสตร์โดยเฉพาะในหลักสูตรบริหารการศึกษา (Education Administration) ซึ่งมีแรงกดดันจากกฎระเบียบที่กำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาสำหรับตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา ส่วนสาขาสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิเทศศาสตร์ โดยเฉพาะในหลักสูตรบริหารธุรกิจ (Business Administration) นั้นเป็นเรื่องของความต้องการของตลาดของผู้ประสงค์จะเรียน

สำหรับสาขาสังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์และสารสนเทศ ซึ่งรวมสาขาเศรษฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาขารัฐศาสตร์ (Political Science) เข้าไปด้วย มีแนวโน้มที่ตลาดแรงงานมีความต้องการคณาจารย์บัณฑิตทั้งในสาขาเศรษฐศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับพร้อมกับการพัฒนาประเทศ โดยงานวิจัยนี้พบว่า คณาจารย์ในสาขานี้มีการตีพิมพ์บทความทางวิชาการบนฐาน SCOPUS มากเป็นอันดับที่หนึ่ง หลักสูตรภายใต้สาขาดังกล่าวจึงไม่น่าจะมีปัญหาในด้านคุณภาพของของคณาจารย์บัณฑิตมากนัก ยกเว้นกรณีของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งมีแรงกดดันจากอุปสงค์ของผู้ศึกษาที่เป็นผู้ทำงานอยู่ในระบบราชการและภาคเอกชน

ดังนั้นหลักสูตรต่าง ๆ ในสามสาขาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกำหนดมาตรการเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นคุณภาพของคณาจารย์นิพนธ์ของนักศึกษาต้องให้มีคุณภาพทางวิชาการเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น

2. จากการคำนวณโดยคณะผู้วิจัยเพื่อพยากรณ์ความต้องการกำลังคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกจากในประเทศ จำแนกสาขาวิชาตาม ISCED 2013 ในระยะเวลา 10 ปี ระหว่างปี 2558-2567 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเด็นศักยภาพในการผลิตบุคลากรของสถาบันการอุดมศึกษาไทยในเชิงปริมาณว่ามีการผลิตล้นเกินหรือขาดแคลนหรือเพียงใด จากการวิเคราะห์ภาพรวมในระยะกลางถึงระยะยาว บุคลากรในระดับปริญญาเอกยังถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ภายใต้ข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ จึงพบว่า ในอนาคตประเทศไทยยังมีความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกอีกมากบ้างน้อยบ้างตามความจำเป็นของสถาบันการอุดมศึกษาในแต่ละปี ทั้งนี้ สถาบันแต่ละแห่งต่างก็มีศักยภาพมากพอที่จะผลิตบุคลากรในเชิงปริมาณได้ตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในสาขาที่ขาดแคลน (หากมีการร้องขอ) ซึ่งจากผลการคำนวณอนาคตประเทศไทยคาดว่าจะขาดแคลนบุคลากรในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง จะขาดแคลนมากที่สุดเป็นจำนวน 5,489 คน รองลงมา ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์และสารสนเทศ สาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ และ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะขาดแคลนเป็นจำนวน 3,887 คน, 3,364 คน และ 3,081 คน ตามลำดับ ส่วนสาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมงและสัตวแพทย์ เป็นสาขาที่ขาดแคลนน้อยที่สุด (785 คน) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พยากรณ์ความต้องการกำลังคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกจากในประเทศ

จำแนกสาขาวิชาตาม ISCED 2013 ระหว่างปี 2558-2567

สาขาวิชา	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	รวม (คน)
1. ศึกษาศาสตร์	0	373	328	361	397	208	301	311	316	296	2,891
2. ศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์	191	62	147	161	175	98	150	157	162	154	1,457
3. สังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์ และสารสนเทศ	216	97	102	324	357	372	521	568	631	699	3,887
4. บริหารธุรกิจ การจัดการ และนิติศาสตร์	668	590	32	44	63	254	404	416	436	457	3,364
5. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ	136	0	60	63	366	229	366	336	314	290	2,160
6. เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	150	181	243	327	439	226	313	354	399	449	3,081
7. วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิต และการก่อสร้าง	739	114	123	439	485	469	676	736	813	895	5,489
8. เกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมง และ สัตวแพทยศาสตร์	150	0	58	49	41	38	61	122	129	137	785
9. วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสังคมสงเคราะห์	503	0	40	41	11	168	384	368	346	327	2,188
10. การบริการ	231	183	210	243	279	123	198	206	213	220	2,106
รวม	2,984	1,600	1,343	2,052	2,613	2,185	3,374	3,574	3,759	3,924	27,408

ที่มา: จากการคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

3. ผลการวิจัยต่อประเด็นศักยภาพในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาระดับปริญญาเอกในเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นโดยชัดเจนต่อปรากฏการณ์ของปัญหา กล่าวคือ จำนวนคณาจารย์ต่อนักศึกษาทั้งหมดที่อาจจะมีปัญหาในสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ ส่วนสาขาอื่นๆ ที่เหลือนั้นไม่น่าจะมีปัญหาแต่อย่างใด นอกจากนี้

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของรายวิชาของแต่ละมหาวิทยาลัย ยังพบว่า มีมหาวิทยาลัยที่ประสบปัญหาขาดแคลนอาจารย์สอนรายวิชาของสองสาขานี้มากที่สุด ที่น่าสังเกตคือมิได้มีปัญหาดังกล่าวเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเอกชนเท่านั้น แม้แต่สถาบันการอุดมศึกษาของรัฐชั้นนำในภูมิภาคก็ประสบปัญหานี้เช่นเดียวกัน ในขณะที่สาขาที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ สาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมงและสัตวแพทยศาสตร์ ตามมาด้วย สาขาศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาบริการ และสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ ตามลำดับ

4. ผลการวิจัยพบว่า เกือบทุกสถาบันการอุดมศึกษาของรัฐ มีปัญหาขาดแคลนอาจารย์ระดับปริญญาเอก ในปี 2553 แต่ความขาดแคลนลดลงในปี 2557 มีข้อที่น่าสังเกตคือ มหาวิทยาลัยที่มีการเปิดการเรียนการสอนในสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมสงเคราะห์ สาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมงและสัตวแพทย์ และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง ล้วนมีการตีพิมพ์บทความทางวิชาการระดับนานาชาติบนฐาน SCOPUS กันมากเมื่อเทียบกับสาขาอื่นๆ โดยมีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้นำ ตามมาด้วยมหาวิทยาลัยชั้นนำของรัฐอีกหลายแห่ง หากจะนับจำนวนบทความทางวิชาการประมาณ 400 บทความระหว่างปี 2554-2557 เป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพกับ 4 สาขาดังกล่าวนี้ ถึงแม้สถาบันการอุดมศึกษาของรัฐหลายแห่งจะยังมีปัญหาขาดแคลนอาจารย์ในสาขาเหล่านี้อยู่บ้าง แต่ก็สามารถชดเชยได้ด้วยคุณภาพของอาจารย์จากผลงานตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ อาจสรุปได้ว่าสถาบันการอุดมศึกษาของรัฐที่มีการเปิดการเรียนการสอนระดับปริญญาเอกใน 4 สาขานี้ ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาคุณภาพของคณาจารย์เท่าใดนัก ถึงแม้ในเบื้องต้นอาจจะถือว่ามีปัญหาเชิงปริมาณอยู่บ้างก็ตาม

5. ในประเด็นเงื่อนไขด้านคุณภาพของปัจจัยนำเข้า (inputs) อันได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพและปริมาณของอาจารย์ผู้สอนในจำนวนที่เหมาะสมเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น ขณะที่คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา (outputs) เป็นเงื่อนไขที่พอเพียงและสามารถใช้เป็นปัจจัยในการตัดสินคุณภาพของสถาบันการอุดมศึกษาในการผลิตคณาจารย์บัณฑิตศึกษาได้ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ย่อมมีกฎกติกาที่เข้มงวดเกี่ยวกับอาจารย์ที่รับผิดชอบควบคุมดูแลคุณลักษณะของนักศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ถ้าหากอาจารย์ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวมีนักศึกษามากเกินไปในบางปี หรือมีเวลาให้กับนักศึกษาแต่ละคนไม่เพียงพอ ก็อาจจะมีปัญหาด้านคุณภาพของคณาจารย์ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของคณาจารย์บัณฑิตได้เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่เป็นผลจากการประเมินความต้องการกำลังคนระดับปริญญาเอกในอนาคตและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปริมาณและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาคณาจารย์บัณฑิตในสาขาต่างๆ

1.1 สาขาที่จำเป็นจะต้องส่งเสริมเป็นพิเศษและผลิตให้มากขึ้นในอนาคตคือสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันสาขานี้ยังมีปัญหาในด้านปริมาณของอาจารย์ที่จำเป็นจะต้องมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วนสาขาบริการ และสาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ การประมงและสัตวแพทย์ แม้จะมีผลดีต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ความต้องการในระดับปริญญาเอกจะไม่เพิ่มขึ้นมากนัก ดังนั้นการรักษาระดับการผลิตตามแนวโน้มในปี 2557 และ 2558 ยังน่าจะเพียงพอ

1.2 สาขาที่สะท้อนว่าไม่มีปัญหาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของอาจารย์ รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของคณาจารย์บัณฑิต คือ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ได้แก่ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง น่าจะผลิตเพิ่มมากขึ้นตามอัตราการขยายตัวของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการลงทุนในภาคการผลิตที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และสถิติ เพิ่มขึ้นพอประมาณในอัตราไม่สูงมากนัก ในขณะที่สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมสงเคราะห์ ถึงแม้จะมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นสำหรับคณาจารย์บัณฑิตในสาขานี้ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นไป ซึ่งก่อนหน้านี้ความต้องการอาจจะไม่มากนักเพราะมีตัวเลขในการผลิตปี 2557 ค่อนข้างสูง ถ้ายังคงผลิตในอัตราดังกล่าวจะมีผู้สำเร็จการศึกษาไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพจะเพิ่มมากขึ้น

1.3 สาขาที่มีแนวโน้มว่าจะมีการผลิตดัชนีบัณฑิตล้นเกินในสองสาขาคือสาขาศึกษาศาสตร์และสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาศึกษาศาสตร์ มีแนวโน้มล้นเกินอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี 2556 และ 2557 ส่วนสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ ภาพในปี 2556 และ 2557 ยังไม่ชัดเจน แต่ในอนาคตน่าจะมีการผลิตที่ล้นเกิน ซึ่งความหมายของคำว่า “ล้นเกิน” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าจะมีปัญหาไม่มีงานทำ ทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับปริญญาเอกมิได้เป็น การศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานเสมอไป ผู้ศึกษาส่วนหนึ่งและเป็นส่วนค่อนข้างมากมีงานทำอยู่แล้ว ที่ว่า “ล้นเกิน” เพราะมีแรง กกดดันจากด้านอุปสงค์สูง ในกรณีของสาขาศึกษาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรการบริหารการศึกษา มีแรงกดดันที่เกิดจาก กฎระเบียบที่กำหนดสำหรับตำแหน่งผู้บริหาร ส่วนสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขา บริหารธุรกิจ (Business administration) เป็นเรื่องของความต้องการของตลาดของผู้ประสงค์จะเรียน ทางแก้ในประเด็นนี้สำหรับ สาขาบริหารการศึกษาอาจจะต้องเจรจากับกระทรวงศึกษาธิการที่จะขอเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในการเข้าตำแหน่งบริหารโดยการ ฝึกอบรม โดยไม่ต้องเน้นคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตเป็นสำคัญ นอกจากนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาการผลิต ดุษฎีบัณฑิตในอนาคตล้นเกินทั้งในสาขาศึกษาศาสตร์และสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ จะต้องเข้มงวดด้าน คุณภาพการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพผลผลิตที่เป็นดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษา

1.4 สำหรับสาขาสังคมศาสตร์ วารสารศาสตร์และสารสนเทศ ซึ่งรวมรัฐประศาสนศาสตร์เข้าไปด้วย เพราะเป็นส่วนหนึ่ง ของวิชารัฐศาสตร์ งานศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ดุษฎีบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ และสาขาสังคมวิทยา มีแนวโน้มที่ ตลาดมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งจะต้องขยายตัวเร็วขึ้นพร้อมกับการพัฒนาของประเทศ โดยที่คณาจารย์ในสาขา ดังกล่าวมีผลงานตีพิมพ์บทความทางวิชาการบนฐาน SCOPUS มากเป็นอันดับหนึ่ง จึงไม่น่าจะมีปัญหาในด้านคุณภาพของดุษฎี บัณฑิตมากนัก ยกเว้นกรณีของสาขารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งมีแรงกดดันจากความต้องการของผู้ที่ทำงานอยู่ในระบบราชการแล้ว ด้วยเหตุผลต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นถ้าปัญหาในสาขานี้มีเฉพาะสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นปัญหาจำเป็นจะต้อง แก้ไขโดยการยกระดับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาให้ได้ตามต้นแบบมาตรฐานคือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยเน้น คุณภาพของดุษฎีนิพนธ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาพิจารณาจากสถาบันการศึกษาในภาพรวม

2.1 งานศึกษานี้ถ้าหากใช้ตัวเลขการตีพิมพ์บทความทางวิชาการของอาจารย์บนฐาน SCOPUS เป็นหลัก ซึ่งได้แสดงให้เห็น ถึงความสอดคล้องกับคุณภาพของสถาบันการศึกษาและดุษฎีบัณฑิตที่ผลิตได้ในระดับหนึ่ง ก็จะทำให้เห็นว่ามิสถาบันการอุดมศึกษา ไม่เกิน 30 แห่ง ที่มีคุณภาพเพียงพอที่จะผลิตดุษฎีบัณฑิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นจึงควรที่จะเข้มงวดกับโครงการดุษฎีบัณฑิตในสถาบัน การอุดมศึกษาที่เหลือนอกเหนือจากนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่มีปัญหา เป็นต้นว่า สาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขา ศึกษาศาสตร์ และสาขาบริหารธุรกิจ การจัดการและนิติศาสตร์ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีการผลิตล้นเกินความจำเป็น เนื่องจากมีแรง กกดดันจากด้านอุปสงค์เป็นหลัก

2.2 งานศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของการผลิตดุษฎีบัณฑิตจากสถาบันการอุดมศึกษาของรัฐทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้โดยทั่วไป แต่จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละคณะวิชาและคุณภาพ ตลอดจนเวลา ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักเป็นรายกรณีด้วย ส่วนกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่อาจจะยังเร็วเกินไปที่จะเปิดการ เรียนการสอนในระดับดุษฎีบัณฑิต ถ้าหากมีแห่งใดเสนอขอเปิดโครงการใดจะต้องมีการตรวจสอบความพร้อมอย่างเข้มงวด พอสมควร แต่ถ้าหากการอนุมัติโครงการเป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยนั้นๆ เป็นหลัก จะต้องมีการกำหนดให้สภามหาวิทยาลัย เหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบร่วมด้วยในกรณีที่ตรวจพบว่าโครงการใดของมหาวิทยาลัยใดผลิตดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีคุณภาพ โดยใช้ หลักเกณฑ์ที่จะชี้ว่าดุษฎีบัณฑิตที่ผลิตได้มีคุณภาพหรือไม่ ตรวจสอบจากคุณภาพของดุษฎีนิพนธ์ว่ามีส่วนที่มีคุณภาพไม่ได้ มาตรฐานเกินร้อยละ 10

2.3 ในกรณีของมหาวิทยาลัยเอกชนอาจจะใช้เกณฑ์การทำโครงการเพื่อแสวงหากำไรหรือหวังผลในเชิงพาณิชย์เป็นหลัก หรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ที่ง่ายและตรงไปตรงมาคือ มีปริมาณและคุณภาพอาจารย์เทียบกับจำนวนนักศึกษาว่าสอดคล้องกับมาตรฐาน เบื้องต้นที่กำหนดโดย สกอ. หรือไม่ ถ้าหากมีแนวโน้มดังกล่าวควรที่ สกอ. จะพิจารณาสั่งปิดโครงการในที่สุด

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการตรวจสอบคุณภาพของแต่ละโครงการ

3.1 ที่ผ่านมา สกอ. ค่อนข้างจะเน้นการตรวจสอบมาตรฐานที่เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นหลัก เพราะเป็นเรื่องที่สามารถตรวจสอบได้ง่ายเพราะมีระเบียบกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยอาจไม่ให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบผลผลิต (Output) เท่าที่ควร ทั้งที่มีความสำคัญกว่า เพราะกระบวนการในการกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบทำได้ยากกว่า โดยมีการตรวจสอบที่สามารถกำหนดได้ชัดเจนเพียงประการเดียวคือ การตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการที่ยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคุณภาพของผลผลิตเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด ซึ่งสามารถตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นได้จากการตรวจสอบเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาต่างประเทศว่ามีสัดส่วนมากพอหรือไม่ ความทันสมัยของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเหล่านั้น และวรรณกรรมปริทัศน์ที่จะนำไปสู่กรอบความคิด วิธีวิทยา หรือทฤษฎีใหม่ที่ดีกว่าที่มีอยู่เดิมหรือไม่ ทั้งนี้ไม่รวมถึงสิ่งที่ค่อนข้างจะชัดเจนที่เป็นปัญหาจริยธรรมคือ การลอกเลียนความคิดของผู้อื่นโดยไม่มีการอ้างอิงอย่างเหมาะสม แต่ที่ยากที่สุดคือ ความแปลกใหม่ของการค้นพบ รวมทั้งความลุ่มลึกของการศึกษา ซึ่งตรวจสอบในลักษณะหลังนี้อาจจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความโดดเด่นในสาขาวิชานั้นและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ตรงนี้คือเหตุผลที่ สกอ. อาจจะไม่ประสงค์จะตรวจสอบอย่างเข้มข้นในลักษณะนี้ แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นค่อนข้างจะสม่ำเสมอในทุกสาขาวิชา ส่วนความถี่และห่างย่อมขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของสถาบันและของคณะบุคคลที่จัดทำโครงการเหล่านั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานในการตรวจสอบ

4.1 การตรวจสอบปัจจัยนำเข้าถือว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในเบื้องต้นเพื่อคัดกรองส่วนที่เห็นว่ามีผลทำให้ไม่มีคุณภาพอย่างชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันจะต้องแน่ใจว่ามาตรฐานดังกล่าวจะต้องไม่ซึ่งตึงจนเกินไป จะต้องพิจารณาเหตุผลในด้านคุณภาพประกอบ เป็นต้นว่า ไม่ควรห้ามอาจารย์พิเศษที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำเป็นที่ปรึกษาหลัก ทั้งๆ ที่มีเวลาและความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ การเคร่งครัดคุณสมบัติของอาจารย์ในสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาโดยจะต้องตรงกับสาขาที่เปิดสอนเป็นความคิดที่ล้าหลังและไม่คำนึงถึงพัฒนาการความรู้และความคิด ควรจะยกเลิกกฎเกณฑ์เช่นนี้เสีย

4.2 สกอ. ควรให้ความสนใจกับผลผลิตให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยจัดให้มีคณะกรรมการที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ที่เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ เป็นผู้สุ่มประเมินคุณภาพของดุสิตนิพนธ์ในกรณีที่เกิดความสงสัยหรือมีกรณีที่เกิดความไม่ชัดเจน

4.3 ควรจะมีระบบบัญชีสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาดุสิตนิพนธ์ที่ค้นพบว่าไม่ให้ความสนใจแก่คุณภาพของดุสิตนิพนธ์เท่าที่ควร โดยห้ามมิให้อาจารย์เหล่านั้นเกี่ยวข้องกับโครงการในระดับดุสิตบัณฑิตทุกแห่งในประเทศไทย

5. ข้อเสนอแนะมาตรการเพื่อการส่งเสริมสำหรับสถาบันการอุดมศึกษา

สำหรับสถาบันการอุดมศึกษาที่จัดทำโครงการดุสิตบัณฑิตโดยไม่หวังผลกำไรหรือหวังผลเชิงพาณิชย์ แต่ต้องการเป็นการพัฒนาอาจารย์และพัฒนารายการเรียนการสอนของตนเอง ตลอดจนพัฒนาที่นักวิจัยในสถาบันของตนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น แต่ยังผลิตดุสิตบัณฑิตที่ได้คุณภาพไม่ถึงมาตรฐาน สกอ. ควรมีโครงการที่จะช่วยส่งเสริมทางการเงิน บุคลากร และวิชาการให้โครงการดุสิตบัณฑิตในสถาบันการศึกษาเหล่านี้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นกำลังผลิตที่สำคัญของประเทศสืบไปในอนาคต

อนึ่ง เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันการอุดมศึกษาที่ผลิตดุสิตบัณฑิตในเชิงคุณภาพ สกอ. ควรมีการช่วยประชาสัมพันธ์สถาบันดังกล่าวสู่สาธารณะอย่างแพร่หลาย เพื่อให้ผู้ที่เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกได้รับข้อมูลที่มากเพียงพอประกอบการตัดสินใจ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558. เข้าถึงจาก <http://mcuaad.mcu.ac.th/upload/downs/4aaa48108cae859fe7f9b8136390184b.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559).
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). สรุปมติการประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ในการประชุมครั้งที่ 6/2556 เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2556. เข้าถึงจาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/resolution/2556/news%206-56.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559).
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). สรุปมติการประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ครั้งที่ 1/2557 วันที่ 2 มกราคม 2557. เข้าถึงจาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/resolution/2557/news1-57.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559).
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). สรุปการประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ครั้งที่ 6/2558 วันที่ 20 พฤษภาคม 2558. เข้าถึงจาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/resolution/2556/news%206-56.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559).
- บัณฑิตวิทยาลัย. (2557). ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่องโครงการหลักสูตรปริญญาเอก (Ph.D. by Publication) พ.ศ. 2557. จังหวัดนครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). การรับสมัครเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาประจำปีการศึกษา 2558. เข้าถึงจาก <http://www.grad.cmu.ac.th/admissions/indexth.php?p=103&find=1&major&branch&status&round&year&sem&tab=1&page=12>. (สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2558).
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2558). ประกาศมหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง การรับสมัครบุคคลเข้ารับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2559. เข้าถึงจาก http://www.acad.nu.ac.th/acad_admission/data/2559/MASTER/ANNOUCE_MASTER_59.pdf. (สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2559).
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). หลักสูตรระดับปริญญาเอก. เข้าถึงจาก <http://www.grad.mahidol.ac.th/th/prospective-students/degree.php?id=D&grp=0>. (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2559).
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2555). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2555. เข้าถึงจาก <http://www.grad.mju.ac.th/document/handbook2555.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2558).
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2557). รายชื่อบัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิตปี 2557. เข้าถึงจาก http://www.academic.cmru.ac.th/graduate57/doc/graduate51-list_grd.pdf. (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2559).
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2558). รายชื่อบัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิตปี 2558. เข้าถึงจาก <http://www.plan.cmru.ac.th/dataset/std.php>. (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2559).
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2554). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยนเรศวร ว่าด้วยเรื่องการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ปีพุทธศักราช 2554. เข้าถึงจาก <http://office.nu.ac.th/meeting/prb/13.2.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2559).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). ข้อมูลสถิติจากรายงานประจำปี 2555 มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงจาก <http://www.mahidol.ac.th/th/statistic/2555/statistic2555-10.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2559).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). ข้อมูลสถิติจากรายงานประจำปี 2556 มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงจาก <http://www.mahidol.ac.th/th/statistic/2556/statistic2556-11.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2559).

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2558). ข้อมูลสถิติจากรายงานประจำปี 2558 มหาวิทยาลัยมหิดล.

เข้าถึงจาก <http://www.mahidol.ac.th/th/statistic/2558/statistic2558-10.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2559).

สำนักงานคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (2553). รายงานประจำปี 2553. จังหวัดเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สำนักทะเบียนและประมวลผลสำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2558). สถิติผู้สำเร็จการศึกษา

ปีการศึกษา 2553-2557. เข้าถึงจาก <http://www.reg.nu.ac.th/registrar>. (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2559).

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). ฐานข้อมูล “จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก 10 สาขา

ปี 2549 – 2557”. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). ฐานข้อมูลสถิติอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2557). กำลังคนภาครัฐ ปี 2555 – 2556. จังหวัดนนทบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย

พ.ศ. 2553-2583. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การเปลี่ยนปีฐานสถิติรายได้ประชาชาติ.

เข้าถึงจาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=317>. (สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2559).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร 2549-2558. [ซีดี - รอม].

สาระสังเขปจาก : ข้อมูลระดับย่อยโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) (TSIC NSO Revised Version 2009).

เข้าถึงจาก <http://statstd.nso.go.th/classification/structure.aspx?id=17>. (สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2559).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). ภาวะการทำงานของประชากร.

เข้าถึงจาก <http://service.nso.go.th/nso/web/survey/surpop2-2-1.html> (สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2559).

สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). รายงานประจำปี 2557.

เข้าถึงจาก <https://www.reg.cmu.ac.th/annual/57/>. (สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2559).

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์.

เข้าถึงจาก http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/. (สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2559).

Department of Statistics Malaysia. Breakdown of Employment within Sectors, (2011).

Available: http://www.ilmia.gov.my/custom/dashboard/core_indicators.php?bin=sector.

(November 6, 15).

Department of Statistics Malaysia. Time Series Data. Available: [https://www.statistics.gov.my/](https://www.statistics.gov.my/index.php?r=column/ctimeseries&menu_id=NHJlaGc2Rig4ZXlGTjh1SU1kaWY5UT09)

[index.php?r=column/ctimeseries&menu_id=NHJlaGc2Rig4ZXlGTjh1SU1kaWY5UT09](https://www.statistics.gov.my/index.php?r=column/ctimeseries&menu_id=NHJlaGc2Rig4ZXlGTjh1SU1kaWY5UT09). (November 9, 15).

Korean Education Statistics Service. Brief statistics on employment. Available: [http://kess.kedi.re.kr/eng/](http://kess.kedi.re.kr/eng/publ/view;jsessionid=loyN3eTZNP5Z0GzN4tTymmJic25h8fiNa7nrmTncxhdMLUDcOfloHvK8ClvTzPIR?survSeq=2014&publSeq=17&menuSeq=3645&itemCode=02&language=en#)

[publ/view;jsessionid=loyN3eTZNP5Z0GzN4tTymmJic25h8fiNa7nrmTncxhdMLUDcOfloHvK8ClvTzPIR?survSeq=2014&publSeq=17&menuSeq=3645&itemCode=02&language=en#](http://kess.kedi.re.kr/eng/publ/view;jsessionid=loyN3eTZNP5Z0GzN4tTymmJic25h8fiNa7nrmTncxhdMLUDcOfloHvK8ClvTzPIR?survSeq=2014&publSeq=17&menuSeq=3645&itemCode=02&language=en#). (November 9, 15).

Ministry of Education Malaysia. (2558). National Education Statistic: Higher Education Sector 2013.

Ministry of Employment and Labor. Survey on Labor Conditions by Types of Employment.

Available: <http://www.moel.go.kr/english/pas/pasMOEL.jsp>. (November 9, 15).

National Employment Returns. Education Structure by NKEA. Available: [http://www.ilmia.gov.my/custom/](http://www.ilmia.gov.my/custom/dashboard/core_indicators.php?bin=nkea)

[dashboard/core_indicators.php?bin=nkea](http://www.ilmia.gov.my/custom/dashboard/core_indicators.php?bin=nkea). (November 9, 15).

The World Bank Group. (2015). Armed forces personnel, total. Available: [http://data.worldbank.org/indicator/](http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1)

[MS.MIL.TOTL.P1](http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1). (March 10, 16).

UNESCO Institute for Statistics. (2014). *ISCED FIELDS OF EDUCATION AND TRAINING 2013 (ISCED-F 2013)*.

Available: [http://www.uis.unesco.org/ Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf](http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf). (March 6, 16).

การบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0

Integrated of disaster management in the 4.0

ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์¹ เพ็ญศรี ฉิรินัง² อรุณ รักธรรม³ และสมพร เพื่องจันทร์⁴

Tossapon Akkarapongpaiboon¹ Pensri Chirinang²

Arun Raktham³ and Somporn Fuangchan⁴

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{2, 3, 4} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

E-mail: tossapon.akk@rmutr.ac.th, pensri.chi@rmutr.ac.th, arun.rak@rmutr.ac.th, somporn.fua@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0 เป็นการอภิปรายประเด็น การบูรณาการในการจัดการภัยพิบัติ ระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อให้ตอบสนองนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 โดยนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาร่วมวิเคราะห์ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ แนวคิดการบริหารสาธารณสุขแนวใหม่ แนวคิดการบริหารจัดการ แนวคิดการบูรณาการ โดยนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์ใช้กับการจัดการภัยพิบัติได้ และสามารถปรับแนวทางการปฏิบัติงานด้านภัยพิบัติให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงกับกระแสโลกและภัยพิบัติที่ยังทวีความรุนแรงมากขึ้นตามแนวการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโลกนั้นถือว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ภัยธรรมชาติต่างๆ ด้วยการบริหารจัดการภัยพิบัติในปัจจุบันจึงควรปรับเปลี่ยนจากแนวทางการปฏิบัติแบบเดิมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารจัดการที่ดีมากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการภัยพิบัติ พัฒนา ให้ความรู้ แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านภัยพิบัติ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ รวมถึงการปรับเทคโนโลยีให้เข้ากับการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านภัยพิบัติด้วย อันจะเป็นการช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และที่สำคัญคือเป็นการลดความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน ของประชาชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: การจัดการภัยพิบัติ การป้องกันภัยพิบัติ การปฏิบัติงานช่วงเกิดภัยพิบัติ การบูรณะฟื้นฟู

Abstract

The academic article titled “Disaster Management Integration in Era 4.0” discusses issues on pre-, mid-, and post-disaster disaster management integration using technological facilitation in response to the Thailand-4.0 Policy. Theoretical concepts (e.g., Disaster Management New Public Service, Management, and Integration) were incorporated into the analysis. As these theoretical concepts were applied in disaster management, it was possible to adapt disaster-management operations based on disaster management concepts to address changing global trends where disasters are becoming increasingly extreme. Such global dynamics are considered influencing factors of management in many areas, including economies, societies, and natural disasters. Hence, for more optimal management, conventional practices within the current disaster management should be transformed to respond more effectively to changes. In managing disasters, the transformation should involve technology when developing and educating employees on disaster-management duties so that they are equipped with adequate knowledge and understanding to operate relevant technological solutions and equipment. Furthermore, technology should be applied to disaster-management operations so that operational steps could be decreased, work efficiency could be enhanced, and more importantly, public fatality and losses of properties could be partially prevented.

Keywords: Disaster management, Disaster prevention, Operations during a disaster, Restoration

บทนำ

ในปัจจุบันได้มีการเกิดภัยพิบัติบ่อยครั้งมากขึ้นและในแต่ละครั้งที่เกิดภัยนั้นได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นซึ่งภัยที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งเกิดขึ้นตามฤดูกาลและฉับพลันซึ่งการเกิดภัยแต่ละครั้งนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และยังส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน รวมถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมด้วย ประเทศไทยถือว่าไม่ได้เป็นประเทศที่จะต้องเผชิญภัยพิบัติอย่างรุนแรงเหมือนประเทศอื่น แต่ประเทศไทยได้มีภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติตามฤดูกาล ซึ่งภัยพิบัตินั้นอยู่ในขอบเขตที่สามารถจัดการได้ โดยการเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งนั้นประชาชนได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์รับมือกับภัยพิบัติ ส่งผลให้สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันกับความแปรปรวนของธรรมชาติตามฤดูกาลได้เป็นอย่างดี เช่น การปลูกบ้านใต้ถุนสูงในภาคกลาง การทำเกษตรโดยใช้พันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพอากาศ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนเมื่อเผชิญภัยพิบัติที่ไม่รุนแรง (ทิพย์ชัย ทิพย์ฤทธิ์, 2557) ที่ผ่านมามีประเทศไทยต้องพบกับภัยพิบัติที่มีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งการเกิดภัยพิบัติในแต่ละครั้งได้ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ระบบเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและประชาชน โดยตรง เช่น การเกิดคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2547 เนื่องจากเกิดแผ่นดินไหวใต้ทะเลขนาด 9.3 ตามมาตราริกเตอร์ บริเวณหมู่เกาะสุมาตรา ได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายรุนแรงใน 11 ประเทศ โดยในประเทศไทยจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันได้แก่จังหวัด พังงา กระบี่ ระนอง ภูเก็ต ตรัง และ สตูล ได้รับผลกระทบโดยมีผู้เสียชีวิตและผู้สูญหายจำนวน 8,212 คน มูลค่าความเสียหายในระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากกว่า 3 หมื่นล้านบาท (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2556)

การเกิดอุทกภัยเมื่อปีพุทธศักราช 2554 นับว่าได้เป็นภัยพิบัติที่มีความรุนแรงและสร้างความเสียหายอันดับต้นๆของประเทศไทย ด้วยมูลค่าความเสียหายในการเกิดภัยพิบัติเมื่อปีพุทธศักราช 2554 สูงถึง 23,839 ล้านบาท (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2556) และแผ่นดินไหวพื้นที่จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2557 สามารถวัดแรงสั่นสะเทือนได้ 6.3 แมกนิจูด ซึ่งแม้จะไม่มีผู้เสียชีวิต แต่ก็มีบ้านเรือนประชาชน รวมถึงวัดหลายแห่งในจังหวัดเชียงราย รวมทั้งวัดร่องขุน ซึ่งเป็นวัดชื่อดังที่มีสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมอันงดงาม ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นครั้งนี้ด้วยเช่นกัน การเกิดอุทกภัยในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงเดือน กรกฎาคม 2560 ได้สร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจ รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเราจะเห็นได้ว่าการเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ในแต่ละครั้ง จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งหากพิจารณาในด้านความมั่นคงการเกิดภัยพิบัตินับว่าเป็นภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญในการป้องกันและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยจะต้องสร้างความพร้อมในทุกๆ ด้านที่จะเผชิญกับภัยคุกคามนั้น รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญมากในเรื่องการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งมีการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดการกับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดจากภัยพิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการบริหารจัดการเชิงรุก ซึ่งมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีเป้าหมายเพื่อลดความสูญเสียจากภัยพิบัติให้มากที่สุดและมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพุทธศักราช 2550 ขึ้นมาโดยบัญญัติให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดนโยบายในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และมอบหมายให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานกลางของรัฐ มีหน้าที่ในการจัดการภัยพิบัติของประเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2550) เมื่อประเทศเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติขนาดใหญ่ขึ้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรวมถึงทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อให้ลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินถือว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก เนื่องจากมีความพร้อมและถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ในการเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งที่ผ่านมามีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบซึ่งก็คือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งหน่วยงานของรัฐถึงแม้จะมีหน้าที่โดยตรง มีอำนาจ มีสายการบังคับบัญชาชัดเจน แต่ความเป็นทางการจะทำให้เกิดความล่าช้า ในการเข้าให้ความช่วยเหลือ

แก่ประชาชนได้ทุกพื้นที่อย่างทั่วถึงที่ รวมถึงการจัดการต่างๆ ดังนั้นในการเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งของประเทศไทยจึงมีความร่วมมือของหน่วยงานราชการ ทหาร ภาคเอกชน องค์กรสาธารณกุศล รวมถึงอาสาสมัครต่างๆ เป็นกำลังสำคัญ ในการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนจากภัยพิบัติของประชาชน โดยการปฏิบัติงานเป็นในรูปของการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน แนวคิดภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ

ภัยพิบัติ (Disaster) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่เป็นปกติของสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบรุนแรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน สร้างความเสียหายเป็นวงกว้างต่อประชาชน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์เป็นผู้กระทำทำให้เกิดขึ้น ภัยพิบัติอาจจะเกิดขึ้นได้โดยเฉียบพลัน เกิดขึ้นฉุกเฉิน มีผลกระทบในระยะสั้น หรือเกิดสะสมมาเป็นเวลานานแล้วจึงมีผลกระทบต่อเนื่องยาวนานก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบและลักษณะของความผิดปกติที่เกิดขึ้น และประเภทของภัยพิบัติที่เกิดขึ้น (ฉัตรชัย พรหมเลิศ, 2553) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้สรุปประเภทภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สามารถสรุปได้ตามประเภทของภัยดังนี้

1. อุทกภัย ประเทศไทยได้ประสบปัญหาอุทกภัยมาเป็นประจำและได้เกิดขึ้นทุกปีซึ่งอาจเป็นภัยพิบัติที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศมากที่สุด โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากอิทธิพลอากาศต่ำกำลังแรงพาดผ่านภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทย ส่งผลให้มีฝนตกหนักและเกิดน้ำท่วมในหลายจังหวัด ในระยะหลังที่ผ่านมาปัญหาด้านอุทกภัยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีมูลค่าความเสียหายเพิ่มมากขึ้น

2. วาตภัย เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ กว้างขวางซึ่งความเสียหายมักจะแปรผันตามความรุนแรง เมื่อพายุมีกำลังแรงในชั้นดีเปรสชัน จะส่งผลให้เกิดฝนตกหนัก และเกิดอุทกภัย ซึ่งหากพายุมีกำลังแรงขึ้นจนก่อตัวเป็นพายุไซโคลนร้อน หรือพายุไต้ฝุ่น ซึ่งก่อให้เกิดภัยหลายด้านพร้อมกัน มั่นอันตรายและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นรุนแรงทำให้ประชาชนเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

3. ดินโคลนถล่ม ปัจจุบันเกิดดินโคลนถล่มในประเทศไทยบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งในการเกิดแต่ละครั้งเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น ภัยที่เกิดจากดินโคลนถล่ม มีสาเหตุหลักๆมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเกษตรกรรมในพื้นที่ลาดชัน เป็นต้น

4. ภัยแล้ง การที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การขาดแคลนน้ำจึงส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากสภาพอากาศในปัจจุบันส่งผลให้ในพื้นที่ตอนบนของประเทศไทยมีปริมาณฝนตกน้อยลง และปริมาณน้ำในเขื่อนและอ่างเก็บน้ำมีปริมาณไม่เพียงพอสำหรับประชาชนในการใช้อุปโภคบริโภคและการทำเกษตรกรรม

5. คลื่นสึนามิ ภัยจากคลื่นสึนามิเป็นภัยพิบัติที่มีความรุนแรงมาก และเกิดความเสียหายเป็นอันดับต้นๆของประเทศ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2547 ได้เกิดแผ่นดินไหวใต้ทะเลขนาด 9.3 ตามมาตราริกเตอร์ บริเวณเกาะสุมาตรา ส่งผลให้เกิดคลื่นสึนามิโดยมี 11 ประเทศในทวีปเอเชียและทวีปแอฟริกาได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงสำหรับประเทศไทยนั้นได้รับผลกระทบจากคลื่นสึนามิใน 6 จังหวัดชายทะเลฝั่งอันดามันได้แก่ พังงา กระบี่ ภูเก็ต ระนอง สตูล และตรัง จากภัยพิบัติดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 5401 คน มีผู้สูญหายจำนวน 2921 คน มูลค่าความเสียหายประมาณ 14491 ล้านบาท ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวประมาณ 3 หมื่นล้านบาท

6. ภัยหนาว ช่วงเดือนตุลาคมเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปีถือว่าประเทศไทยจะเข้าสู่ฤดูหนาว เนื่องจากความกดอากาศสูงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทย ส่งผลให้เกิดอากาศเย็นโดยเฉพาะบนพื้นที่สูงหรือยอดดอยสูงจะหนาวเย็นมาก ซึ่งส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันประชาชน และเกิดโรคระบาด Set โรคติดต่อทางเดินหายใจ โรคไข้หวัดใหญ่ และโรคระบาดในสัตว์ เป็นต้น

7. อัคคีภัยเป็นภัยประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำ โดยส่วนมากมีสาเหตุจากความประมาท ขาดความระมัดระวังของคน เช่น ไฟลัดวงจร เกิดการระเบิด เป็นต้น

8. ภัยที่เกิดจากแผ่นดินไหวและอาคารถล่ม ที่ผ่านมาในประเทศไทยยังไม่มีงานเหตุแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ มีเพียงการเกิดแผ่นดินไหวขนาดปานกลางในพื้นที่ภาคเหนือ โดยมีขนาด 5.6 มาตราริกเตอร์ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518 ในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้เกิดแผ่นดินไหวในพื้นที่ภาคตะวันตก ขนาด 5.9 มาตราริกเตอร์ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2526 บริเวณ

แนวรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี และในพื้นที่ภาคตะวันตกและภาคเหนือมีเหตุแผ่นดินไหวที่สามารถรู้สึกได้ปีละประมาณ 6-7 ครั้ง โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุแผ่นดินไหวส่งผลกระทบให้เกิดความเสียหาย ต่อสิ่งก่อสร้าง อาคาร บ้านพักอาศัย

การจัดการภัยพิบัติ หมายถึง กระบวนการ ที่ดำเนินการเพื่อลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยมีการแบ่งกระบวนการออกเป็น 3 ระยะของช่วงเวลาการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย โดยแต่ละช่วงเวลามีการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของช่วงเวลานั้นๆ

ระยะก่อนเกิดภัย หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการป้องกันและลดโอกาสในการเกิดภัยพิบัติหรือลดผลกระทบของการเกิดภัยพิบัติได้แก่

1. การป้องกันภัยพิบัติ เป็นการดำเนินการตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัยพิบัติ เพื่อป้องกันผลกระทบจากภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้น โดยเป็นการสร้างสิ่งก่อสร้าง หรือกำหนดมาตรการป้องกันภัย โดยมีการวางแผน การจัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย ข้อมูลเครือข่ายหน่วยงาน ระบบเฝ้าระวัง การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (อุดม เอกตาแสง, 2543)

2. การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ เป็นระยะที่ต่อเนื่องจากระยะการป้องกันภัยพิบัติซึ่งระยะการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัตินั้นเป็นระยะที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภัยพิบัติ จากข้อมูลต่างๆคาดว่าจะมีภัยพิบัติเกิดขึ้น โดยระยะการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติจะมีการจัดเตรียมทรัพยากร บุคลากร ระบบสื่อสาร ให้พร้อมเพื่อตอบโต้ภัยพิบัติ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนและชุมชนในการรับมือภัยพิบัติมีการซ้อมแผนการรับมือภัยพิบัติเพื่อช่วยป้องกันและลดความสูญเสีย ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ระยะเกิดภัยพิบัติ เป็นระยะของการดำเนินการการตอบโต้ภัยพิบัติซึ่งจะเป็นการปฏิบัติการทันทีในขณะที่เกิดภัยพิบัติ เพื่อเป็นการลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเป็นป้องกันและลดความรุนแรงของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้อยู่ในความควบคุม โดยจะเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การบริการการแพทย์ฉุกเฉิน การค้นหาและกู้ภัย และการอพยพผู้ประสบภัยออกจากพื้นที่เกิดภัยพิบัติ

ระยะหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นระยะหลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไปโดยจะเป็นการดำเนินการกิจกรรมต่างๆเพื่อการฟื้นฟูให้ระบบสาธารณูปโภคและการใช้ชีวิตของประชาชนกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยมีการฟื้นฟูด้านร่างกาย และจิตใจของผู้ประสบภัยพิบัติ การดำเนินการในระยะนี้เป็นดำเนินการอย่างต่อเนื่องและใช้เวลานาน การดำเนินการในระยะนี้อาจต้องอาศัยความร่วมมือของหลายหน่วยงาน อาทิเช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทหาร ตำรวจ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

การบริหารจัดการภัยพิบัติ เป็นงานที่ทำต่อเนื่องไม่รู้จบ ต้องคิดอย่างเป็นระบบ (ณัฐ์ กาญจนโหด , 2554) โดยการใช้ปฏิบัติดังนี้

1. การป้องกันและการลดผลกระทบ การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยง หรือประวิงเวลาการเกิดภัยพิบัติ หรือมุ่งลดผลกระทบลดความเสียหาย ความรุนแรง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน สถานที่สำคัญ เช่นการสร้างเขื่อน กำแพงป้องกันน้ำล้นตลิ่ง เพื่อป้องกันน้ำท่วม การทำแนวกันไฟ การใช้มาตรการทางกฎหมายกำหนดพื้นที่หวงห้าม การพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้ทนต่อแผ่นดินไหว การออกกระเปาะการควบคุมการออกแบบก่อสร้างอาคาร การวางแผนการสร้างถนนที่ไม่สร้างผ่านพื้นที่ที่เสี่ยง เป็นต้น หากมองใกล้ตัว ก็คือระบบการป้องกันอัคคีภัยภายในอาคาร ที่ในทางทฤษฎี มีกฎหมายควบคุมอาคาร อยู่ครอบคลุมการป้องกันพอสมควร แต่ในทางปฏิบัติ การตรวจสอบมาตรฐานการติดตั้งสภาพของระบบป้องกัน ยังไม่เข้มงวด เห็นได้จาก เมื่อเกิดอัคคีภัยหลายครั้งก็จะมี การค้นพบความบกพร่องของระบบต่างๆ เช่น ระบบฉีดน้ำอัตโนมัติ ที่อาจจะมิให้เห็นแต่แรงดันไม่พอ หรือระบบชำระใช้การไม่ได้ ทางหนีไฟที่ไม่ได้มาตรฐาน ทางแคบเกินไปฉุกเฉินใช้การไม่ได้ เจ้าของอาคารหรือผู้รับผิดชอบต้องมีจริยธรรม และมีความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ไม่ควรลดรายจ่ายเรื่องเหล่านี้เพียงเพื่อผลกำไรของตนเองซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องการการบูรณาการทรัพยากรทุกส่วนอย่างจริงจังโดยเฉพาะการวางแผนในทุกด้านเช่นการป้องกันน้ำท่วม ควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน หาข้อมูลสถิติปริมาณน้ำในแต่ละห้วง เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องระบบการระบายน้ำของเมือง ดูแผนที่ภูมิศาสตร์ว่า ที่ไหนจะท่วมในแต่ละห้วงมาจากไหน ติดต่อกองทัพช่างเคียงหรือหน่วยเหนือในเรื่องที่พื้นที่ตนเองทำไม่ได้เช่นการระบายน้ำต่อจากพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพราะน้ำบนแผ่นดินไม่หายไปไหนเพียงแต่เปลี่ยนที่อยู่เป็นภัยที่มีความต่อเนื่องเกี่ยวพันกับพื้นที่ข้างเคียงดังนั้นการ

วางแผนจากคนคนเดียวหรือความรู้สึกแบบที่บางหน่วยงานทำแบบใช้แรงงานจำนวนมากนั้น เช่นการให้ผู้บริหารระดับสูงหรือนักการเมืองท้องถิ่นมาเดินดูและชี้แนวการวางกระสอบทรายสร้างเขื่อนกันน้ำโดยไม่คิด ตามหลักวิชาการ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพภูมิประเทศ เส้นทางการระบายน้ำ และแหล่งที่มาที่แท้จริงของน้ำที่เป็นส่วนเกิน และที่สำคัญไม่ได้คิดวางแผนจาก ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ มีผลกระทบที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นจำนวนมาก เช่น การกั้นน้ำจากอีกแห่งไปยังพื้นที่อีกแห่งโดยไม่ได้ชี้แจงให้พื้นที่ที่ต้องได้รับผลกระทบล่วงหน้า การสูญเสียทรัพยากรจำนวนมากโดยไม่สามารถแก้ปัญหาใดๆได้เป็นต้น ในทางปฏิบัติการป้องกันมักจะไม่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ตัวเมืองเชียงใหม่และหาดใหญ่เคยประสบปัญหาน้ำท่วมตอนที่น้ำหลากทุกส่วนงานแห่กันวางแผนป้องกันกันสุดสุดตอนนั้นคลองระบายน้ำในตัวเมืองหลายแห่งมีวัชพืชน้ำ ต้นเงินทั้งดินโคลนและขยะคงไม่มีอะไรระบายไปได้ดีกว่าคำว่า”ไฟไหม้ฟาง”

2. การเตรียมพร้อม หมายถึง มาตรการต่างๆที่เตรียมขึ้นเพื่อให้รัฐบาล องค์กร ชุมชน หรือประชาชน สามารถที่จะเผชิญและรับสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่และมีประสิทธิภาพ (Effectively) มาตรการที่ใช้ได้แก่ การจัดทำ ปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การจัดทำมีระบบแจ้งเตือน การอพยพประชาชน การจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การฝึกอบรม ชักซ้อมทดสอบระบบต่างๆ โดยการปฏิบัติในขั้นตอนนี้จะมี

2.1 การแจ้งเตือน “Warning”

2.2 การปฏิบัติช่วงที่คาดว่าจะเกิดเหตุภัยพิบัติ (Threat)

2.3 การเฝ้าระวัง (Precaution)

ในขั้นตอนนี้ ในภาคธุรกิจในประเทศ เริ่มมีการตื่นตัว โดยเฉพาะในเรื่องมาตรการความปลอดภัยต่าง การเตรียมแผนเผชิญเหตุ การชักซ้อมอุปกรณ์เตือนภัย เป็นนิมิตหมายอันดีที่โรงแรมที่มีมาตรฐานระดับ 4-5 ดาว ในเมืองท่องเที่ยวหลายแห่งมีการเตรียมการเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี มีใบประกาศคำแนะนำการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติเช่น เพลิงไหม้, แผ่นดินไหว ,บางโรงแรมมีไฟฉายฉุกเฉินเตรียมไว้ให้ลูกค้า เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ภาครัฐของไทยคงต้องมาทบทวนมาตรการต่างๆให้มีมาตรฐานสากล

3. การเกิดภัยพิบัติ ขั้นนี้จะเป็นการปฏิบัติการทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติ อาจจะเรียกได้ว่า เป็นการปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Respond) โดยปกติจะให้ความสำคัญกับการช่วยชีวิต และการป้องกันทรัพย์สินเสียหาย มาตรการที่นำมาใช้ได้แก่

3.1 การปฏิบัติตามแผน เป็นการปฏิบัติ ตามแผนที่วางไว้และชี้แจงให้กับส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่หน่วยงาน ตัวบุคคลในองค์กร และ ประชาชนผู้ประสบภัย หัวใจสำคัญ คือการฝึกซ้อมการปฏิบัติอย่างจริงจัง

3.2 การใช้ระบบป้องกันคือการใช้ระบบที่ได้วางแผนเตรียมการไว้ในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

3.3 การอพยพ คือ การเคลื่อนย้ายคนออกจากพื้นที่ที่กำลังจะเกิดภัยพิบัติหรือมีแนวโน้มจะเกิดภัยพิบัติ เพื่อรักษาชีวิต หรือทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนย้ายได้

3.4 การค้นหาช่วยชีวิต (ค้นหา/กู้ภัย) คือ การค้นหาช่วยเหลือผู้รอดชีวิตระหว่างหรือหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นงานที่ต้องให้ความเร่งด่วนเป็นลำดับแรกในหัว 24-72 ชม. หลังเกิดเหตุ

3.5 โรคการปฐมพยาบาล และการจัดที่พักพิงชั่วคราว คือ การให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตกับผู้ประสบภัย หรือผู้อพยพจากพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดภัยพิบัติโดยความเร่งด่วนจะเป็นลำดับหลังจากการกู้ภัย เพราะในหัว 6 ชม. แรก ความต้องการอาหารน้ำอาจจะไม่มากเท่ากับการช่วยชีวิตคนที่ตกอยู่ในอันตราย

3.6 การสำรวจและประเมินความเสียหาย คือ การปฏิบัติเพื่อสำรวจความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ในแต่ละพื้นที่อาจจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งชนิดความต้องการ ปริมาณความต้องการ นอกจากนี้ยังเกี่ยวพันในขั้นของการฟื้นฟูอย่างมาก เป็นขั้นตอนที่ทำให้ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างเหมาะสม

4. การฟื้นฟูบูรณะ เป็นการช่วยเหลือชุมชนที่ประสบภัย ให้กับคืนสู่สภาวะปกติ ภายหลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป อาจจะต้องใช้ เวลานานกว่า 5-10 ปี เป็นขั้นตอนที่ จะเชื่อมโยงบรรดากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ และการพัฒนาประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อให้มั่นใจว่าผลของภัยพิบัติจะสะท้อนไปสู่การวางนโยบายที่เหมาะสม ขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึง การประยุกต์ใช้ประสบการณ์การจัดการภัยพิบัติ เพื่อการศึกษา และการวางโครงการพัฒนาในอนาคต เพื่อมิให้การพัฒนาประเทศกลับกลายเป็นการสร้างปัญหาภัยพิบัติขึ้นมาเอง

การจัดการภัยพิบัติ หมายถึง การบริหารจัดการ การกำหนดมาตรการ การดำเนินการ และการปฏิบัติการ ด้วยวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ 1. เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติให้อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2. เพื่อให้ผู้คน ทรัพย์สิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรทางธรรมชาติซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสามารถฟื้นคืนสภาพได้โดยเร็วที่สุด การจัดการภัยพิบัติในประเทศไทยนั้นมีการพัฒนามายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ในปีพุทธศักราช 2545 นับว่าเป็นปีในการปฏิรูประบบงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทย โดยมีการจัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น เพื่อรับผิดชอบงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง มีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพุทธศักราช 2550 เป็นผลให้มี ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนพุทธศักราช 2522 โดยในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการจัดการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติมีการกำหนดกรอบการบริหารจัดการสาธารณภัยไว้อย่างชัดเจน โดยมีสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพุทธศักราช 2550 ดังนี้

1. ขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภทโดยได้มีการกำหนดนิยามของภัยในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน
2. มีการกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีกรรมการ 23 คน ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ
3. กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ
4. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการกำหนดให้มีการจัดทำแผนเป็น 3 ระดับ คือ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร
- 5 มีการกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้อย่างเป็นเอกภาพ ชัดเจนในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

แนวคิดการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์สังคมที่จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยในกลุ่มจะต้องมีผู้นำที่จะเป็นผู้อาวุโส แนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแล การปกครอง ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มนั้นเกิดความสุข ความสงบเรียบร้อย ซึ่งเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ดังนั้นที่ใดมีกลุ่ม ย่อมมีการบริหารอยู่ด้วย การบริหารจัดการ การปกครอง การบริหารการพัฒนา การบริหารการเมือง การบริหารการบริการ ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน โดยขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุค นั้นจะนำคำใดมาใช้ ซึ่งทุกคำที่กล่าวมาส่วนมากจะใช้ในภาครัฐ ซึ่งหมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง วิธีการ ที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติราชการ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่จุดประสงค์ขององค์กร หรือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน และช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุด ซึ่งก็คือการพัฒนาประเทศ โดยประเทศชาติและประชาชน อยู่อย่างมีความสุข ยั่งยืน และอาจมองในลักษณะเป็นกระบวนการ ที่มีระบบหลายขั้นตอนในการดำเนินงาน

การบริหารจัดการ คือหน้าที่ต่างๆของบุคลากรในองค์กร ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด รวมถึงการนำความสามารถของบุคคล กลุ่มคน ในองค์กร ซึ่งทำหน้าที่วางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อให้กิจกรรมในองค์กรดำเนินต่อไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการบริหารเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่วางไว้

Denhardt and Denhardt (2000, pp. 549-550) ได้เสนอแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ แนวใหม่ขึ้นมา ได้แก่ แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service-NPS) เพื่อใช้ทดแทนแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management-NPM) ซึ่งถูกนักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และนักปฏิบัติการในแวดวงราชการทั้งหลายวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากว่าเกิดผลเสียมากกว่าผลดีแก่ระบบราชการ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ก็คือ แนวทางการจัดการภาครัฐที่นำเอาวิธีการจัดการแบบเอกชนมาประยุกต์ใช้กับการจัดการในภาครัฐเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายภาครัฐที่มีจำนวนมาก เนื่องจากโครงสร้างทางการบริหารที่ใหญ่โต มีจำนวนบุคลากรมากเป็นการปรับปรุงเพื่อให้การจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เน้นการลดขนาดของหน่วยงานให้เล็กลง มีการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันเน้นวินัยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด แนวคิดดังกล่าวมีจุดอ่อนที่ขาดเอกลักษณ์และกรอบความคิดลักษณะที่ชัดเจน เป็นเพียงการเติมเต็มแนวคิดในกระบวนทัศน์เก่า อีกทั้งยังละเลยการให้ความสำคัญต่อคุณค่าบางประการ เช่น ความเที่ยงธรรม และความถูกต้องเมื่อแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มีจุดอ่อน นักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จึงได้เสนอแนวคิดใหม่ คือ การบริการสาธารณะแนวใหม่(NPS) เพื่อใช้ทดแทนแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่มีฐานคติอยู่ 3 ประการ คือ (1) การตระหนักถึงค่านิยมประชาธิปไตยและค่านิยมเชิงสถาบันที่เน้นประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตนมองประชาชนในฐานะพลเมืองมากกว่ามองเป็นเพียงผู้ออกเสียงเลือกตั้ง มองเป็นเพียงลูกค้า หรือผู้รับบริการ (2) การคำนึงถึงตัวแบบประชาธิปไตยและชุมชน เน้นให้ระบบราชการมุ่งลดการควบคุมอำนาจรัฐและหันมาแสดงบทบาทในฐานะผู้สนับสนุนเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารปกครองตนเองเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาแนวคิดนี้ คือ การมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนก้าวข้ามผ่านผลประโยชน์ส่วนตนไปสู่การมุ่งหวังผลประโยชน์ต่อส่วนร่วมมากกว่า และ (3) แนวคิดมนุษยองค์การ และทฤษฎีวาทกรรม เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบทบาทการบริหารรัฐกิจที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางจากฐานคิดดังกล่าวนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมและบทบาทของระบบราชการไปสู่การยอมรับในหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริการประชาชนโดยการแสดงบทบาทในฐานะผู้จัดหาทรัพยากรสาธารณะแก่ประชาชน การเป็นผู้อำนาจรักษากฎการภาครัฐการเป็นผู้ส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตยและกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมืองการเป็นผู้กระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และการทำ ตัวเข้าถึงประชาชน

Denhardt and Denhardt (2000) ได้กล่าวถึง แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ที่ถือกำเนิดมาอันมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ทดแทนแนวคิดการบริหารจัดการ ภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ซึ่งมีจุดอ่อนทั้งในเชิงทฤษฎีและในทางปฏิบัติจริง กล่าวคือ แนวคิดทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์เน้นเรื่องค่านิยมประชาธิปไตย ได้สรุปสาระสำคัญของแนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. มุ่งรับใช้ประชาชนมากกว่าการเป็นผู้ชี้นำ (serve, rather than steer)
2. มุ่งผลประโยชน์ที่เกิดแก่สาธารณะเป็นหลักมากกว่ามุ่งสร้างผลงาน (the public interest is the aim, not the by-product)
3. วางแผนดำเนินการอย่างมียุทธศาสตร์และปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย (think strategically, act democratically)
4. มุ่งรับใช้ประชาชนในฐานะพลเมือง ไม่ใช่ลูกค้าหรือผู้มาขอรับบริการ (serve citizens, not customers)
5. พร้อมรับการถูกตรวจสอบ (accountability isn't simply)
6. ให้ความสำคัญกับตัวข้าราชการมากกว่าผลผลิตที่จะได้รับจากพวกเขา (value people, not just productivity)
7. ยกย่องความสำคัญของประชาชนและการให้บริการสาธารณะมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ (value citizenship and public service above entrepreneurship)

ภายใต้แนวการบริหารแบบ (New Public Service--NPS) ภาครัฐจะต้องให้ความสนใจในความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยการช่วยให้ประชาชนได้แสดงความต้องการร่วมกันผ่านกระบวนการวาทกรรม ซึ่งมีเป้าประสงค์ร่วมกัน คือ ประโยชน์สาธารณะ (public interest) มุมมองที่ประชาชนมีต่อภาครัฐในเรื่องของประโยชน์สาธารณะนั้น มีผลกระทบต่อระดับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารรัฐกิจ

Ruscio กล่าวว่า หากประชาชนมองว่านักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาตามระบอบประชาธิปไตย นักบริหารรัฐกิจและประชาชนโดยทั่วไปนั้นมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตนให้ได้มากที่สุด แล้วก็จะทำให้ประชาชนมีความไว้วางใจในภาครัฐลดลงอันเป็นผลเนื่องมาจากการรับรู้ของประชาชนโดยรวมว่าภาครัฐมักจะตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากประชาชนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนนั้นไม่สามารถหล่อหลอมก่อให้เกิดความไว้วางใจของประชาชนได้ นอกจากนี้ หลักทฤษฎีเกี่ยวกับทางเลือกเชิงเหตุและผล ก็ไม่อาจนำมาใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมของประชาชนที่เกี่ยวกับความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจได้อย่างสมบูรณ์ หากแต่ต้องอาศัยมุมมองทางด้านอื่น เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ประโยชน์สาธารณะที่มีร่วมกันของประชาชนในสังคมมาร่วมพิจารณาด้วย ดังนั้น บทบาทของภาครัฐจะเปลี่ยนไปจากการควบคุมมาเป็นการกำหนดระเบียบที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะมาจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรอิสระ มาสู่ได้เจาะจงช่วยอำนวยความสะดวก เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยประนีประนอมเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันด้วยบทบาทใหม่เช่นนี้ ข้าราชการจึงต้องมีความรับผิดชอบในรูปแบบใหม่ นั่นคือข้าราชการต้องเคารพในกฎหมาย คุณค่าของชุมชนบรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานความเป็นมืออาชีพ และผลประโยชน์ของพลเมืองไปพร้อมๆ กัน หน้าที่ของข้าราชการจึงกลายเป็นการหล่อหลอมความเป็นพลเมือง (citizenship) พร้อมทั้งสร้างสรรค์และบริหารคุณค่าสาธารณะ (public values) ให้แก่สังคมโดยรวม New Public Management (NPM) สู่ New Public Service (NPS) แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ได้รับการวิพากษ์ เช่น ประเด็นการเปลี่ยนสถานะประชาชนหรือความเป็นพลเมืองให้กลายเป็นเพียง “ลูกค้า” ตามวิธีคิดแบบภาครัฐกิจเอกชนโดยมองข้ามความเป็นพลเมืองในฐานะผู้ที่ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองทั้งในแง่สิทธิความคุ้มครองและการปฏิบัติ อย่างเท่าเทียมเสมอภาค โดยที่บางกรณีผู้ที่ไม่เสียภาษี ภาครัฐจะต้องให้การยกเว้น เช่น คนชรา เด็ก และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้พิการช่วยตนเองไม่ได้ เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวข้างต้น ผู้ที่วิพากษ์แนวคิดแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มองว่าการยึดแนวคิดนี้ ก็คือ การลดฐานะของประชาชนเป็นเพียง “ลูกค้า” และ ในกรณีที่ “ลูกค้า” ไม่จ่ายค่าบริการ ไม่เสียภาษี ก็อาจจะไม่ได้รับบริการ หรือแม้จะได้รับบริการก็อาจเป็นบริการที่ไม่เท่าเทียมเสมอภาคจากแนวคิดที่มีการวิพากษ์ “การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” ขึ้น

พิทยา บวรวัฒนา กล่าวว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (new public service) มาจากทฤษฎีประชาธิปไตยของประชาชนที่เป็นแนวคิดที่มองประชาชนมีความเป็นประชาชนมากกว่าที่จะมองเป็นแค่เพียงลูกค้า มีการร่วมกันใช้อำนาจและลดการควบคุม จะมุ่งเน้นการตอบสนองและสร้างความไว้วางใจของประชาชนมากกว่าส่วนในตัวแบบของชุมชนและประชาสังคม (models of community and civil society) รัฐนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงความต้องการต่างๆ ของผู้คนในชุมชน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่จะต้องมีพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตและการสื่อความหมาย (dis-course) ที่เปิดเผยในกลุ่มต่างๆ

ปริญญ วัฒนกุล กล่าวว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) มีฐานคติที่ว่า การตระหนักถึงค่านิยมประชาธิปไตยและค่านิยมเชิงสถาบันเน้นผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มองประชาชนในฐานะพลเมืองมากกว่ามองเป็นเพียงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือลูกค้า หรือผู้รับบริการ การคำนึงถึงตัวแบบประชาสังคมและชุมชนที่ให้ระบอบการปกครองลดการควบคุมอำนาจรัฐ โดยมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองเพื่อผลประโยชน์พลเมืองอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน

อนุก เหล่าธรรมทัศน์ ได้อธิบายแนวคิดของพวก สาธารณนิยมที่เน้นบทบาทความเป็นพลเมือง (civic republicanism) ว่า มีลักษณะคล้ายกัน พวกประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยมีความคิดเรื่องความเป็นพลเมือง (citizenship) และความคิดเรื่องการเมือง คือ คุณธรรม (civic virtue) เป็นหลักโดยตามแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองนั้น สมาชิกของระบอบประชาธิปไตยต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตนพลเมืองเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่น

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ กล่าวว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของพลเมือง ต้องการความคิดเห็นของพลเมืองในการตัดสินใจต่างๆ เป็นการบริหารภาครัฐที่ทันสมัยที่สุด

ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้ ในการจัดการบริการสาธารณะของรัฐให้แก่ประชาชนหรือพลเมือง หน่วยงานภาครัฐหรือข้าราชการ ไม่ควรแบ่งแยกเนื่องจากรัฐจะต้องช่วยเหลือเพราะเป็นหน้าที่ของรัฐอยู่แล้ว หากประชาชนรายใดไม่อาจเสียค่าธรรมเนียมการบริการที่สูงได้ ภาครัฐก็อาจจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากชนชั้นที่มีความพร้อมทางสังคมมาเฉลี่ยในการจัดการบริการ

ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้พลเมืองทุกคนของประเทศได้เข้าถึงการบริการภาครัฐที่มีคุณภาพได้มีนักวิชาการหลายท่านนำเสนอของ Denhardt (2001) ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่สำหรับการบริหารรัฐกิจที่ควรได้รับการพิจารณา เพราะ “มุ่งเน้นที่พลเมือง” (citizen-first) เพื่อประโยชน์ในการสร้างชุมชนที่มีความใกล้เคียงกับประชาสังคมภายใต้กรอบของระบอบประชาธิปไตยที่ยึดกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลักโดยให้ชื่อว่าสู่ “การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS)” การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) มีความสำคัญกับ “ประชาธิปไตย” ว่าเป็นคุณค่าหลักที่สำคัญ แนวทางนี้มีรากฐานจากทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยและแนวทางอื่นๆ ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งรวมถึงแนวทางแบบประจักษ์นิยม แนวทางการตีความแนวทางเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และแนวทางแบบ Postmodern มองข้าราชการว่าเป็นคนมีเหตุผลในเชิงยุทธศาสตร์ที่ใช้เหตุผล ทั้งทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและองค์การมองผลประโยชน์สาธารณะว่าเป็นผลจากการพูดคุยเกี่ยวกับคุณค่าที่มีร่วมกันมองประชาชนว่าเป็นพลเมืองซึ่งมีทั้งสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ นักบริหารหรือข้าราชการมีบทบาทรับใช้ประชาชน (serving) เพราะประชาชน คือ เจ้าของประเทศตัวจริง ข้าราชการต้องมีบทบาทในการเจรจาไกล่เกลี่ย และเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดค่านิยมร่วมกันในหมู่พลเมือง ชุมชน และกลุ่มต่างๆ กลไกที่จะทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้บรรลุผลที่ตกลงร่วมกัน มองว่ากลไกการตรวจสอบมีหลากหลายทั้งด้านกฎหมาย ค่านิยมของชุมชน บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานทางด้านวิชาชีพและผลประโยชน์ของพลเมือง ข้าราชการควรมีดุลยพินิจแต่ต้องมีการควบคุมและตรวจสอบ โครงสร้างองค์การควรเป็นแบบร่วมมือกัน โดยมีผู้นำร่วมทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ ส่วนปัจจัยจูงใจข้าราชการและนักบริหาร คือ การได้รับใช้ประชาชนและการได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นหลักเจตประการของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service--NPS) จัดเป็นต้นแบบในเชิงปทัสฐานซึ่งมีทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติที่ก้าวหน้าจากนักจัดการภาครัฐหลายคน และอาจกล่าวได้ว่า แนวทางนี้ได้รับมรดกในทางปัญญาในการบริหารรัฐกิจจากงานของ Waldo ส่วนทฤษฎีแนวหน้าในปัจจุบันของ “New Public Service” ได้แก่ ทฤษฎีความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยที่พลเมืองมีทั้งสิทธิและหน้าที่ (democratic citizenship) ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (models of community and civil society) และมนุษยนิยมแห่งองค์การและทฤษฎีวาทกรรม (organizational humanism and discourse theory)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ สรุปได้ว่า การจัดการภัยพิบัตินั้น ควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ หน่วยงานล้วนเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ซึ่งทุกหน่วยงาน รวมถึงประชาชนก็ควรที่จะให้ความสำคัญ และทราบข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติ ในการป้องกันภัย การให้ความรู้ในระดับชุมชน เพื่อบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในการเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้ง หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับภัยพิบัติ ทุกหน่วยงานควรมีการบูรณาการความร่วมมือเพื่อเผชิญภัยพิบัติ การเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างซึ่งทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว

การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ หน่วยงานรัฐที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักก็คือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ได้มีการทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อเป็นแผนสำหรับรับมือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นซึ่งทุกหน่วยงานควรที่จะศึกษาแผนดังกล่าวเพื่อจะได้มีความรู้ในการรับมือและการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้วย ในระยะหลังภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนั้น ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ และลักษณะภัยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านภัยพิบัติ ควรจะทำการศึกษาข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้วย เพื่อเป็นการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงาน

สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งในระหว่างเกิดภัยพิบัติก็คือ การสั่งการ ที่ผ่านมา การสั่งการในการบริหารจัดการระหว่างเกิดภัยมักเป็นปัญหามาก เนื่องจากมีหลายหน่วยงานเข้าระดมความช่วยเหลือ ถึงแม้จะมี กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งระบบถึงผู้บัญชาการเหตุการณ์แล้วก็ตาม ทว่าบางเหตุการณ์ ก็มีอาจปฏิบัติตามได้ เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นบางหน่วยงานเป็นหน่วยงานแรกๆ ที่ไปถึงพื้นที่ประสบภัย และเข้าทำการช่วยเหลือ ตามมาด้วยหน่วยงานที่สอง หน่วยงานที่สาม ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างแยกการทำงาน ไม่มีการสั่งการจากผู้บัญชาการเหตุการณ์ ซึ่งควรที่จำทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นด้วย

เพื่อจะใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ ป้องกันการปฏิบัติงานที่ทับซ้อน ซึ่งจะเป็นการลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

การปฏิบัติงานภายหลังภัยพิบัติผ่านพ้นไป การบูรณฟื้นฟู ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ซึ่งโดยการบูรณฟื้นฟูภายหลังเกิดภัย จะมีการสำรวจความเสียหายและชดเชยเยียวยาประชาชนผู้ประสบภัย ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการกระทำเรื่องดังกล่าว โดยรัฐอาจขอความร่วมมือจากภาคเอกชน หรือ องค์กรสาธารณกุศล เพื่อทำการเยียวยาด้วย ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่มีประสิทธิภาพและทั่วถึง

จากประเด็นต่างๆเราจะเห็นได้ว่า การบูรณาการความร่วมมือถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจำเป็นในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ทั้ง ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย ซึ่งหากมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนแล้วการปฏิบัติงานด้านภัยพิบัติก็มีไ้เรื่องยากอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2556). สถานการณ์สาธารณภัยประจำปี 2555. กรุงเทพมหานคร.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2560). ระบบบัญชาการเหตุการณ์กับการจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ. กรุงเทพมหานคร.
- ฉัตรชัย พรหมเลิศ. (2553). การพัฒนาการปฏิบัติการกิจระหว่างทหารและพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวช. (2554). คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร.
- ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี. (2555). การเปลี่ยนใหญ่ประเทศไทยหลังมหาอุทกภัย 2554. กรุงเทพมหานคร.
- ทงสรณ์ เทียนถาวร, คเชนทร์ ปิ่นสุวรรณ, พจน์ เอ็มพันธ์. (2556). โครงการประเมินแผนการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติของหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2549). แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ การประยุกต์ และการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร.
- นาวาอากาศเอก ทิพย์ ทิพย์ฤทธิ์. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการจัดการภัยพิบัติแห่งชาติของกระทรวงกลาโหม. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ฟู้ดทรัค: ปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ ?

Food truck: What factors drive customers to return?

นิมิต ชื่นสัน¹ สิรินทรา สังข์ทอง² และกชพร ชื่นจันทร์³

Nimit Soonsan¹ Sirinthra Sungthong² and Kochaporn Chunjan³

¹ Assistant Professor in Business Administration, Phuket Rajabhat University,

^{2, 3} Lecturer in Business Administration, Phuket Rajabhat University

E-mail: nimit.s@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใช้บริการฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 415 คน และดำเนินการเก็บข้อมูลตามสะดวกด้วยแบบสอบถาม แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะอาหาร รายการอาหาร ราคา และความสนใจในฟู้ดทรัคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการกลับมาซื้อซ้ำ แต่การทดลองสิ่งใหม่ไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงอภิปรายข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการฟู้ดทรัคไว้ในบทความนี้อีกด้วย

คำสำคัญ: ฟู้ดทรัค กลับมาซื้อซ้ำ อาหาร ราคา การทดลองสิ่งใหม่

Abstract

This study aims to investigate antecedent factors affected customers to return for food truck in Phuket. Samples were collected from 415 customers who using food truck in Phuket. Questionnaire was used to collect the data with convenience sampling. The data were analyzed by multiple regression analysis. The results showed that food characteristics, menus, price, and food truck interesting positively influenced to customer's return; contrary, novelty-seeking was not effect to customer's return. We discussed implications for food truck operators in the paper.

Keywords: Food truck, Buying return, Food, price, Novelty-seeking

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีดำเนินของประชาชนทั่วไป รูปแบบการดำเนินชีวิตภายใต้ความเร่งรีบจึงมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ต้องการความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรับประทานอาหารนอกบ้านหรืออาหารริมทาง (Street food) ที่มีความสะดวกและมีทางเลือกอย่างหลากหลายตามความต้องการของผู้บริโภค (Petersen, 2014) ในปัจจุบันรูปแบบของฟู้ดทรัค (Food truck) หรือรถขายอาหารเคลื่อนที่ที่เป็นรูปแบบที่เติบโตเร็วในสังคมไทย ซึ่งเป็นธุรกิจที่เพิ่มมูลค่า (Value added) ให้แก่อาหารริมทางได้มากยิ่งขึ้น (Esparza et al., 2013; Suwetwethin, 2020)

ฟู้ดทรัคช่วยต่อยอดธุรกิจการจำหน่ายอาหารและกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ในปัจจุบันมีกลุ่มผู้ประกอบการให้ความสนใจประกอบธุรกิจฟู้ดทรัคจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เนื่องจากสามารถนำสินค้าไปจำหน่ายได้อย่างสะดวก อาทิ แหล่ง ชุมชน ตลาดนัด ลานหน้าห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ทั้งในเขตเมืองหลวงและภูมิภาคในต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นหัวเมืองใหญ่อย่าง เชียงใหม่ และภูเก็ต (Wimvipa, 2019) อีกทั้งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาธุรกิจฟู้ดทรัคในภูมิภาค เพื่อกระตุ้นให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจได้ถึง 2 หมื่นล้านบาท (ฐานเศรษฐกิจ, 2562) นอกจากนั้นกระทรวงท่องเที่ยว

และกีฬาได้วางแผนกำหนดจัดงาน “World’s largest parade of food truck” ซึ่งเป็นงานที่แสดงศักยภาพของฟู้ดทรัคที่ใหญ่ที่สุดของโลก เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทย พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างเป็นทางการ (มติชนออนไลน์, 2563) ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจฟู้ดทรัคในปัจจุบันได้เป็นอย่างมากที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างสมบูรณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย

การดำเนินบริการของฟู้ดทรัคมีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่หลากหลาย ความแปลกใหม่ในการนำเสนออาหารและเครื่องดื่ม และความสะดวกสบายที่ง่ายต่อการซื้อและการบริโภคของลูกค้า สามารถตอบสนองต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่ต้องการความแปลกใหม่ มีเสน่ห์ดึงดูด มีความสะอาด และรสชาติอาหารจึงทำให้เกิดความนิยมรับประทานต่อฟู้ดทรัคกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นฟู้ดทรัคจึงเป็นทางเลือกใหม่ในการบริโภคอาหารได้เป็นอย่างดี (กัลยา สร้อยสิงห์ และคณะ, 2562; Wessel et al., 2016) แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจฟู้ดทรัคยังคงเป็นธุรกิจใหม่ ยังคงมีองค์ความรู้ในการบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างจำกัด (Shin et al., 2017; Wessel, 2012) โดยเฉพาะฟู้ดทรัคที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทยมีภาพลักษณ์ของร้านฟู้ดทรัคที่มีหน้าร้านสวยงาม มีรูปลักษณ์ของอาหารที่มีความแปลกใหม่ ทำให้ราคาขายสูงกว่าปกติ จึงเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังทรัพย์ มีรสนิยมในการบริโภค และชอบทดลองสิ่งใหม่ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากวิถีวัฒนธรรมการบริโภคร้านอาหารริมทางแบบในอดีต (ชุตินันท์ ปัญญาพร, 2559)

ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาบริโภคซ้ำในร้านฟู้ดทรัคของผู้บริโภคจึงมีความสำคัญที่ช่วยให้พัฒนาธุรกิจได้อย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามยังขาดการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำจึงทำให้ไม่เข้าใจถึงปัจจัยและพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภค ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจได้ประสบความสำเร็จ และเป็นแนวทางไปใช้ในการวางนโยบายเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจฟู้ดทรัคสามารถแข่งขันในตลาดได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต

ทบทวนวรรณกรรม

ฟู้ดทรัค (Food truck) หมายถึงการใช้ยานพาหนะ เช่น รถบรรทุกขนาดเล็ก รถกระบะหรือรถตู้นำมาดัดแปลงตกแต่งให้เป็นร้านอาหารที่มีรูปลักษณ์สวยงามและมีห้องประกอบอาหารเพื่อเคลื่อนที่ไปตามจุดชุมชนต่างๆ สำหรับการให้บริการด้านอาหารแก่กลุ่มลูกค้า สำหรับประเทศไทยจะมีลักษณะคล้ายๆ กับรถเข็นขายอาหารที่เคลื่อนย้ายไปเรื่อยตามความสะดวก แต่บริการบริการให้เข้ากับรูปแบบพฤติกรรมของคนไทย ด้วยการเตรียมที่นั่งและสร้างบรรยากาศด้วยเสียงเพลงสำหรับลูกค้า (Department of Business Development, 2015)

การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ฟู้ดทรัคที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยที่ศึกษามีปัจจัยที่แตกต่างกันทั้งลักษณะหรือรายการอาหาร ราคาอาหาร ความต้องการสนใจหรือทดลองในสิ่งที่แปลกใหม่ จากการศึกษาของ ชุตินันท์ ปัญญาพร (2559) พบว่าลูกค้ามีความยินดีที่จะจ่ายร้านฟู้ดทรัคมากกว่าร้านอาหารในอาคารคือ กลุ่มลูกค้าที่มีให้ความสำคัญมากต่อปัจจัยด้วยความหลากหลายของรายการอาหารและชื่อเสียงของร้านค้า แต่ให้ความสำคัญน้อยต่อปัจจัยด้านราคา เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าความยินดีที่จะจ่ายให้ร้านฟู้ดทรัคมากกว่าร้านอาหารริมทางคือ กลุ่มลูกค้าที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน ได้รับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ และให้ความสำคัญมากต่อปัจจัยด้านความแปลกใหม่ของอาหาร ด้านชื่อเสียงความนิยมของร้าน ในขณะที่ให้ความสำคัญน้อยต่อปัจจัยด้านราคา ความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วน คเชนทร์ ห้วยหงษ์ทอง (2559) พบว่า ฟู้ดทรัคมีเมนูให้เลือกหลากหลาย พนักงานที่คอยให้บริการแต่งกายดูดี และใช้บริการร้านฟู้ดทรัคตามกระแสสังคมที่มีรูปภาพอาหารของร้านที่สวยงามน่ารับประทาน ซึ่งปัจจัยต่างๆ จะทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ นอกจากนั้นลูกค้ายังตัดสินใจซื้ออาหารจากฟู้ดทรัคเพราะมั่นใจในคุณภาพของอาหารอีกด้วย สอดคล้องกับ Jamroonwat (2016) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการฟู้ดทรัค (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการเป็นปัจจัย

ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของราคา ความสะดวกในการเดินทาง และควมมีเอกลักษณ์ทางกายภาพ นอกจากนั้น การนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ ชื่อเสียง ความหลากหลายของพุตทรีค ด้านความโดดเด่นและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ก็ย่งส่งผลให้ลูกค้าเลือกใช้บริการพุตทรีคอีกด้วย

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของพุตทรีคในอดีตพบผลลัพธ์การศึกษาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ของการใช้บริการร้านพุตทรีคในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีพบว่า การนำเสนอทางกายภาพของเมนูอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมากที่สุด นอกจากนั้นการตกแต่งร้านมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ร้านมีเอกลักษณ์/สัญลักษณ์ที่สามารถจดจำได้ง่ายอยู่ และมีป้ายแสดงราคาอาหารที่ชัดเจน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารของลูกค้าในระดับมาก (กัลยา ร้อยยั้ง และคณะ, 2562) ส่วน การศึกษาของ นลินี พานสายตา ประวีณา คาไซ และจตุพล จรุงโรจน์ ณ ออยุธยา (2561) ชี้ให้เห็นว่า การสร้างตราสินค้าที่สามารถเป็นที่จดจำได้และการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าโดยใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่เฉพาะตัว ให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การคัดเลือกวัตถุดิบ การสร้างเมนูที่หลากหลาย การสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากร้านอื่น รวมถึงการสร้างรสชาติอาหารที่แปลกใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและใช้บริการพุตทรีคทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วเมื่อวิเคราะห์การศึกษาอื่น ๆ พุตทรีคต้องตั้งราคาให้สามารถแข่งขันได้ทั้งกับคู่แข่งทางตรงและทางอ้อม การตั้งราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ปริมาณ และรสชาติ และคำนึงถึงความสามารถในการซื้อของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย (Bandaru and Venkateshwarlu, 2017)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีประชากรคือลูกค้าที่ใช้บริการพุตทรีคในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยด้วยโปรแกรม G* Power ซึ่งสามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม (Buchner, Erdfelder, & Faul, 1997) ทั้งนี้ กำหนดค่าพารามิเตอร์ดังนี้ Effect size f ระดับกลาง 0.15, $\alpha = 0.001$, power = 0.999 Number of predictors = 17 การศึกษครั้งนี้จึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามเทคนิคการเก็บข้อมูลตามความสะดวก (Convenience sampling) จากลูกค้าที่ใช้บริการพุตทรีคในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 490 คน หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งหมดผู้วิจัยจึงคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และมีข้อมูลครบถ้วนเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูล คงเหลือจำนวน 415 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.69 ซึ่งมีความน่าเชื่อถือของขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ในระดับดีเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล (Cohen, 1977)

การศึกษครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอน 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 ข้อ ตอน 2 เป็นพฤติกรรมการใช้บริการ จำนวน 3 ข้อ ตอน 3 เป็นปัจจัยที่เลือกใช้บริการ จำนวน 17 ข้อ และตอน 4 การกลับมาซื้อซ้ำ จำนวน 3 ข้อ ซึ่งเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และผ่านการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient: α -coefficient) ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ในส่วนของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ด้วยการเลือกใช้สถิติพื้นฐานเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ใช้บริการฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต แสดงดังตารางที่ 1 พบว่า เพศหญิงมีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.8 ต่อ 41.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 37 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.4 มีอาชีพเป็นนักศึกษา ร้อยละ 47.7 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 8,000 - 18,000 บาท สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 45.3

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

	จำนวน (n = 415 คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	171	41.2
หญิง	244	58.8
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	80	19.3
20 - 37 ปี	292	70.4
38 - 52 ปี	35	8.4
สูงกว่า 52 ปี	8	1.9
อาชีพ		
นักศึกษา	198	47.7
ธุรกิจส่วนตัว	94	22.8
พนักงานบริษัท	89	21.4
ข้าราชการ	28	6.7
อื่น ๆ	6	1.4
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 8,000 บาท	119	28.7
8,000 - 18,000 บาท	188	45.3
18,001 - 28,000 บาท	85	20.4
28,001 - 38,000 บาท	11	2.7
มากกว่า 38,001 บาท	12	2.9

พฤติกรรมการใช้บริการฟู้ดทรัคแสดงดังตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดดังนี้ ลูกค้าใช้บริการส่วนใหญ่ 3-4 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมาจำนวน 1-2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 34.5 และมากกว่า 4 ครั้งต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 22.4 ซึ่งใช้บริการในช่วงเวลา 16.00-19.00 น. มากสุด (ร้อยละ 44.3) รองลงมาช่วงเวลา 19.00-22.00 น. (ร้อยละ 36.6) ในด้านค่าใช้จ่ายต่อการครั้งของการใช้บริการ มีจำนวนเงินระหว่าง 201-300 บาท (ร้อยละ 36.6) รองลงมา 101-200 บาท (ร้อยละ 33.0) และส่วนใหญ่ซื้อสินค้ามากกว่า 1 ชนิด

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการฟู้ดทรัค

พฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการใช้บริการ		
1-2 ครั้งต่อเดือน	143	34.5
3-4 ครั้งต่อเดือน	179	43.1
มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน	93	22.4
ช่วงเวลาในการใช้บริการ		
ช่วงบ่าย เวลาประมาณ 13.00-16.00 น.	74	17.8
ช่วงเย็น เวลาประมาณ 16.00-19.00 น.	184	44.3
ช่วงค่ำ เวลาประมาณ 19.00-22.00 น.	152	36.6
ช่วงเวลาอื่น ๆ	5	1.3
ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่ใช้บริการ		
ต่ำกว่า 100 บาท	53	12.8
101 - 200 บาท	137	33.0
201 - 300 บาท	152	36.6
301 - 400 บาท	49	11.8
401 - 500 บาท	24	5.8
สินค้าที่ใช้บริการ		
ไอศกรีม / ของหวาน	41	9.9
แฮมเบอร์เกอร์	45	10.8
อาหารญี่ปุ่น	34	8.2
เครื่องดื่ม	43	10.4
สติก	62	14.9
พิซซ่า	18	4.3
ของทอด	31	7.5
เลือกมากกว่า 1 อย่าง	141	34.0

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจใช้ทดสอบความเหมาะสมของข้อคำถามในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy เท่ากับ .911 ซึ่งสูงกว่า .800 ตามเกณฑ์ของ Kim and Mueller แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามชุดนี้มีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับดีมาก ส่วนค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 (Chi-Square = 5071.679) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามชุดนี้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ นอกจากนั้นการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal component analysis) พบค่าความร่วมกัน (Communalities) ของข้อคำถามชุดนี้ที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 20 ตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.679-0.879 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามชุดนี้ทุกข้อมีแนวโน้มที่สามารถเข้าอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบมูมฉากด้วยวิธีแวนแม็กซ์ แสดงดังตารางที่ 3 พบว่าข้อคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 20 ข้อ สามารถจัดเข้ากลุ่มได้จำนวน 6 องค์ประกอบ ซึ่งอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมด ร้อยละ 76.068

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance
1	8.412	42.058	42.058	8.412	42.058	42.058
2	2.206	11.030	53.088	2.206	11.030	53.088
3	1.685	8.425	61.514	1.685	8.425	61.514
4	1.188	5.942	67.456	1.188	5.942	67.456
5	.893	4.466	71.922	.893	4.466	71.922
6	.829	4.146	76.068	.829	4.146	76.068

องค์ประกอบย่อยของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจแสดงดังตารางที่ 4 แสดงทั้ง 6 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรระหว่าง 3-4 ตัวแปร และค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยตั้งแต่ 0.713 - 0.906 มีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 “ลักษณะอาหาร” มีจำนวน 4 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.737-0.782 ส่วนองค์ประกอบที่ 2 “ราคา” มีจำนวน 4 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.738-0.760 ต่อมาองค์ประกอบที่ 3 “การทดลองสิ่งใหม่” มีจำนวน 3 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.800-0.906 ในส่วนขององค์ประกอบที่ 4 “การกลับมาซื้อซ้ำ” มีจำนวน 3 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.753-0.793 ด้านองค์ประกอบที่ 5 “ความสนใจในฟู้ดทรัค” มีจำนวน 3 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.713-0.792 และองค์ประกอบที่ 6 “รายการอาหาร” มีจำนวน 3 ข้อ มีน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.741-0.787

ตารางที่ 4 องค์ประกอบย่อยของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ข้อคำถาม	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
อาหารมีสีสันที่ดึงดูด	.751					
อาหารมีรสชาติอร่อย	.737					
อาหารมีกลิ่นที่ชวนหลงใหล	.782					
อาหารมีเนื้อสัมผัสที่ดี	.756					
ความหลากหลายของเมนูเครื่องดื่ม						.762
ความหลากหลายของเมนูของหวาน						.787
อาหารหลากหลายประเภทให้เลือกซื้อ						.741
ราคาของอาหารมีความเหมาะสมกับคุณภาพ		.738				
ราคาของอาหารมีความเหมาะสมกับรสชาติ		.758				
ราคาของอาหารมีความเหมาะสมกับปริมาณ		.753				
ราคาอาหารเป็นราคาที่สามารจ่ายได้		.760				
ฉันชอบลองสิ่งใหม่ ๆ มากกว่าที่คุ้นเคย			.906			
ฉันต้องการลองผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ			.857			
ฉันระมัดระวังในการลองผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ			.800			
ฉันให้ความสนใจต่อการพูดถึงร้านอาหารฟู้ดทรัคที่คุ้นเคย					.713	
ฉันตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารฟู้ดทรัคที่คุ้นเคย					.731	
ฉันมีร้านฟู้ดทรัคที่เคยใช้บริการมากมาย					.792	
ฉันจะแนะนำบอกต่อร้านฟู้ดทรัคกับเพื่อนและผู้อื่น				.753		
ฉันจะกลับมาใช้บริการร้านอาหารฟู้ดทรัคอีกครั้งในอนาคต				.769		
ฉันจะจับจ่ายเพิ่มมากขึ้นเมื่อใช้บริการร้านฟู้ดทรัค				.793		
α -coefficient	0.871	0.890	0.872	0.877	0.830	0.732

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบแสดงดังตารางที่ 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรต่าง ๆ เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวอยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับมาก (Hinkle, 1998) นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยของตัวแปรอยู่ระหว่าง 3.90-4.32 ซึ่ง “ลักษณะอาหาร” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ “การทดลองสิ่งใหม่” มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1	2	3	4	5	6
1. ลักษณะอาหาร	4.32	.632	1					
2. รายการอาหาร	3.97	.815	.380**	1				
3. ราคา	4.16	.663	.696**	.423**	1			
4. การทดลองสิ่งใหม่	3.90	.886	.287**	.110*	.384**	1		
5. ความสนใจในฟู้ดทรัค	4.06	.734	.470**	.333**	.511**	.500**	1	
6. การกลับมาซื้อซ้ำ	4.05	.798	.546**	.465**	.560**	.324**	.611**	1

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ตแสดงดังตารางที่ 6 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ตมี 4 ปัจจัย ได้แก่ ลักษณะอาหาร รายการอาหาร ราคา และความสนใจในฟู้ดทรัค ส่วนการทดลองสิ่งใหม่ไม่ได้ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด ได้แก่ ความสนใจในฟู้ดทรัค ($\beta = .378, t = 8.413^{***}$) รองลงมา ได้แก่ รายการอาหาร ($\beta = .205, t = 5.237^{***}$) ลักษณะอาหาร ($\beta = .186, t = 3.767^{***}$) และราคา ($\beta = .150, t = 2.879^{**}$) ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคร้อยละ 50.6 โดยเขียนสมการในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ การกลับมาซื้อซ้ำ = $-0.183 + 0.234 (X_1) + 0.201 (X_2) + 0.181 (X_3) + 0.001 (X_4) + 0.411 (X_5)$

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	ค่าคงที่	-.183	.218		-.839	.402
	ลักษณะอาหาร (X_1)	.234	.062	.186	3.767***	.000
	รายการอาหาร (X_2)	.201	.038	.205	5.237***	.000
	ราคา (X_3)	.181	.063	.150	2.879**	.004
	การทดลองสิ่งใหม่ (X_4)	.001	.037	.002	.037	.971
	ความสนใจในฟู้ดทรัค (X_5)	.411	.049	.378	8.413***	.000

$R^2 = 0.512, \text{Adj } R^2 = 0.506, \text{SEE} = 0.561, f = 85.839, \text{Sig of } f = 0.000$

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ต้องการตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะอาหาร รายการอาหาร ราคา และความสนใจในฟู้ดทรัคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการกลับมาซื้อซ้ำ แต่การทดลองสิ่งใหม่ไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต และสามารถนำไปพัฒนาธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมลูกค้า

ความสนใจในฟู้ดทรัคเป็นปัจจัยสูงสุดที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ เนื่องจากฟู้ดทรัคเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศไทย นอกจากนั้นยังมีลักษณะที่แตกต่างจากฟู้ดทรัคในฝั่งตะวันตกที่เน้นอาหารและเครื่องดื่มที่มีความรวดเร็ว แต่ประเทศไทยเน้นตกแต่งร้านอาหารให้มีรูปลักษณ์สวยงาม จัดเตรียมที่นั่ง และสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มลูกค้าที่ต้องการแบ่งปัน

ประสบการณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Shin et al. (2019) ที่ระบุว่า ลูกค้าต้องได้รับประสบการณ์ที่มีความสนุกและความสุขใจ ลูกค้าจึงจะกลับมาใช้บริการฟู้ดทรัคซ้ำอีกครั้ง

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะและรายการอาหารเป็นปัจจัยที่ลูกค้าพิจารณา ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาในอดีตที่พบว่า ลูกค้าต้องการด้านความแปลกใหม่ของอาหาร เมนูให้เลือกหลากหลาย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่เฉพาะตัว ให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การคัดเลือกวัตถุดิบ การสร้างเมนูที่หลากหลาย การสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากร้านอื่น รวมถึงการสร้างรสชาติอาหารที่แปลกใหม่ (เคเซนทร์ ห้วยหงษ์ทอง, 2559; ชูตินันท์ ปัญญาพร, 2559; นลินี พานสายตา และคณะ, 2561; Jamroonwat, 2016)

การวิเคราะห์ผลของการศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่า ราคาส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้น ราคาที่ลูกค้าต้องใช้จ่ายให้แก่ร้านฟู้ดทรัคมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีความชัดเจน ความเหมาะสมกับคุณภาพ รสชาติ และปริมาณ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ Koutroumanis (2015) ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมลูกค้าในปัจจุบันต้องการอาหารที่มีคุณภาพดี และราคาต่ำ นอกจากนั้นแล้วการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า หากร้านฟู้ดทรัคต้องการให้ลูกค้าจ่ายเงินในราคาสูง ลูกค้าต้องได้รับประสบการณ์ของการรับประทานอาหารที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบดำเนินชีวิตอย่างคุ้มค่าด้วย (Mkono et al., 2013; Shin et al., 2019; Wessel et al., 2016) แต่อย่างไรก็ตามการทดลองสิ่งใหม่ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ เนื่องด้วยลูกค้าไม่ได้ต้องการทดลองรายการอาหารใหม่ ๆ และลูกค้ายังระมัดระวังในลองผลิตภัณฑ์อื่นที่ไม่คุ้นเคย แต่ลูกค้าต้องการลิ้มลองรายการอาหารที่คุ้นเคยด้วยบรรยากาศที่แปลกใหม่มากกว่า จึงทำให้การทดลองสิ่งใหม่ไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำในการศึกษานี้ ดังนั้นการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสามารถนำไปกำหนดทิศทางการพัฒนาฟู้ดทรัคได้ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการศึกษานี้ประการแรกฟู้ดทรัคควรต้องศึกษาเมนูที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการ เช่น สเต็ก แฮมเบอร์เกอร์ ของหวาน ฯลฯ ควรระบุรายละเอียดของส่วนประกอบต่าง ๆ ของเมนู เพื่อช่วยให้ลูกค้าเข้าใจและเป็นการเพิ่มมูลค่าในเมนูที่ลูกค้าชื่นชอบด้วย ประการต่อมา ควรส่งเสริมเมนูเด่นของฟู้ดทรัคแต่ละร้าน เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ลูกค้า และเป็นจุดเริ่มต้นในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารโดดเด่นในร้านที่ตนเองยังไม่รู้จัก ซึ่งเมนูเด่นควรต้องทำให้มีสีสันที่ดึงดูด รสชาติอร่อย มีกลิ่นและเนื้อสัมผัสที่น่าหลงใหล และประการสุดท้าย ฟู้ดทรัคทุกร้านควรต้องระบุราคาของอาหารทุกรายการ เพื่อให้ลูกค้ารับรู้ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ซึ่งราคาของอาหารมีความเหมาะสมกับคุณภาพ รสชาติ และปริมาณ ซึ่งการกำหนดราคาทางร้านควรต้องกำหนดราคาที่ไม่แพงเกินไปและลูกค้าสามารถจับจ่ายได้

การศึกษานี้วิเคราะห์ปัจจัยจำนวน 5 ปัจจัย ดังนั้นการศึกษานี้ต่อไปต้องค้นหาปัจจัยเพิ่มเติมเพื่ออธิบายการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าได้เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนั้นแล้วควรศึกษารูปแบบความสำเร็จของสถานที่ที่จอดของฟู้ดทรัคเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจฟู้ดทรัคในจังหวัดภูเก็ตหรือพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

กัลยา สร้อยสิงห์, เกษมสุข เขียวทอง, เสริมศักดิ์ เคลือบทอง และฉานิกา ศรีวรรณวิทย์. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการใช้บริการร้านฟู้ดทรัค (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี.

วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(2), 230-247.

เคเซนทร์ ห้วยหงษ์ทอง. (2559). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ แรงจูงใจและการใส่ใจสุขภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ซื้ออาหารจากฟู้ดทรัคของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชูตินันท์ ปัญญาพร. (2559). ความยินดีที่จะจ่ายในสินค้าและบริการของร้านฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร.

หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐานเศรษฐกิจ (2562, 4 กันยายน). กสอ. อันดับ 20 ล้านปี 63 ดันธุรกิจฟู้ดทรัคสร้างเงินหมุนเวียน 2 หมื่นล.

เข้าถึงจาก <https://www.thansettakij.com/content/408839>

นลินี พานสายตา, ประวีณา คาไซ และจตุพล จรุงโรจน์ ณ อยู่ธยา (2561). กลยุทธ์การบริหารร้านอาหารและเครื่องดื่ม

แบบฟู้ดทรัคให้ประสบความสำเร็จ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(2), 446-462.

มติชนออนไลน์. (2563, 6 กุมภาพันธ์). ก.ท่องเที่ยว จับมือ 'ททท.' และฟู้ดทรัคคลับ ดัน 'ฟู้ดทรัคไทย' ไปไกลระดับโลก.

เข้าถึงจาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1950647

Bandaru, R, & Venkateshwarlu, H. (2017). Customer's perception towards food truck products in India. *Global*

Journal of Engineering Science and Research Management, 4(8), 15-19.

Buchner, A., Erdfelder, E., & Faul, F. (1997). *How to use G* Power*.

Available: http://www.psych.uni-duesseldorf.de/aap/projects/gpower/how_to_use_gpower.html.

Cohen, J. (1977). *Statistical power for the behavioral sciences*. 2nd ed. NY: Academic Press.

Department of Business Development. (2015). *Rising Business in June 2015: Restaurant and Food Business*.

Available: http://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2558/T26_201506.pdf

Esparza, N., Walker, E. T., & Rossman, G. (2014). Trade associations and the legitimization of entrepreneurial movements: Collective action in the emerging gourmet food truck industry.

Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 43(2), 143-162.

Jamroonwat, Sanjutha. (2016). *Factors Affecting Food Truck Selection of Customers in Bangkok*.

Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University.

Koutroumanis, E. (2015). New York City, New Haven, and the new mobile food trends: An analysis of local law and culture in response to the reawakening of mobile food. *Connecticut Law Review*, 48(1), 233.

Mkono, M., Markwell, K., & Wilson, E. (2013). Applying Quan and Wang's structural model of the tourist experience: A Zimbabwean netnography of food tourism.

Tourism Management Perspectives, 5, 68-74.

Petersen, D. (2014). *Food Truck Fever: A Spatio-Political Analysis of Food Truck Activity in Kansas City, Missouri*. Kansas State University.

Shin, Y. H., Kim, H., & Severt, K. (2018). Antecedents of consumers' intention to visit food trucks.

Journal of Foodservice Business Research, 21(3), 239-256.

Shin, Y. H., Kim, H., & Severt, K. (2019). Consumer values and service quality perceptions of food truck experiences. *International Journal of Hospitality Management*, 79, 11-20.

Suwetwethin, D. (2020). "ฟู้ดทรัค" ธุรกิจมาแรง เพิ่มมูลค่าอาหารริมทาง.

Available: [https://www.thaihealth.or.th/Content/49713-\"ฟู้ดทรัค\"%20ธุรกิจมาแรง%20เพิ่มมูลค่าอาหารริมทาง.html](https://www.thaihealth.or.th/Content/49713-\)

Wessel, G. (2012). From place to nonplace: A case study of social media and contemporary food trucks.

Journal of Urban Design, 17(4), 511-531.

Wessel, G., Ziemkiewicz, C., & Sauda, E. (2016). Revaluating urban space through tweets: An analysis of Twitter-based mobile food vendors and online communication.

New Media & Society, 18(8), 1636-1656.

Wimvipa (2019, 8 March). ในอีก 5 ปี ข้างหน้ารถ "ฟู้ดทรัค" จะเพิ่มขึ้นอีก 2,500 คัน.

Available: <https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/23738>

Impact of Staff Improvisation on Innovation Performance: An Empirical Study Based on Research and Development Staff in People's Republic of China

Huamin Mo and Ekrisi Niyomsilp

Ph.D of Management in School of Management, Shinawatra University

E-mail: mohuamin@nyist.edu.cn, eksiri.n@siu.ac.th

Abstract

This study was developed a theoretical model to account for the effect of organization improvisation on innovation performance by theoretical analysis and literature review. Staff improvisation was defined that, employee utilize immediately available resource to produce creative results in non-routine or unexpected ways. With the objectives to identify the connotation of staff improvisation through literature research and to examine the impact of staff improvisation on innovation performance. Results from a sample of 213 Chinese staff support the study hypothesis, and show that staff improvisation positively affected their innovation performance. Furthermore, the three sub-dimensions of improvisation, including spontaneity, creativity and utilizing available resource, could significantly promoted their creative performance. The results of this research offer guidance to managers about encouraging organization improvisation.

Keywords: Staff Improvisation, Innovation Performance, Empirical Study, Research and Development Staff

Introduction

Organization improvisation in resource lack, dynamic environment and high uncertainty, play an important role in solving problems by making plan, and executing simultaneously with creativity and experience and dealing with unexpected problems or opportunities (Vera & Crossan, 2005). Magni & Etc (2010) believed that improvisation was the ability to manage unforeseen events in an innovative spontaneous way. After 1990s, improvisation was considered a competitive advantage (Vera & Crossan, 2005), especially in the middle of 1990s. The improvisation ability of organization, team and individual is attracting more and more attention, and the number of documents is increasing. However, the study of improvisation is still in an immature stage (Vera & Crossan, 2005; Magni & Etc.,2010).

Most researches on organization improvisation were qualitative, and empirical research was relatively deficient, especially the influence of improvisation on innovation performance. Therefore, in-depth study of the influence of group or individual improvisation on innovation performance is not only enriching the theory of organizational improvisation, but also providing a realistic basis for enterprises to enhance their innovative performance and enhance their core competitiveness.

This research took high-tech enterprise research & development (R&D) personnel as the research object, through theoretical analysis and related literature review, constructed the definition, connotation and evaluation dimension and measurement method of staff improvisation, innovation performance, and test the reliability and validity of the scales of variable in Chinese context. Through empirical research, this study found that staff improvisation has a significant influence on innovation performance. The three dimension of R&D staff improvisation: spontaneity behavior, creativity behavior and Utilizing available resource behavior have a

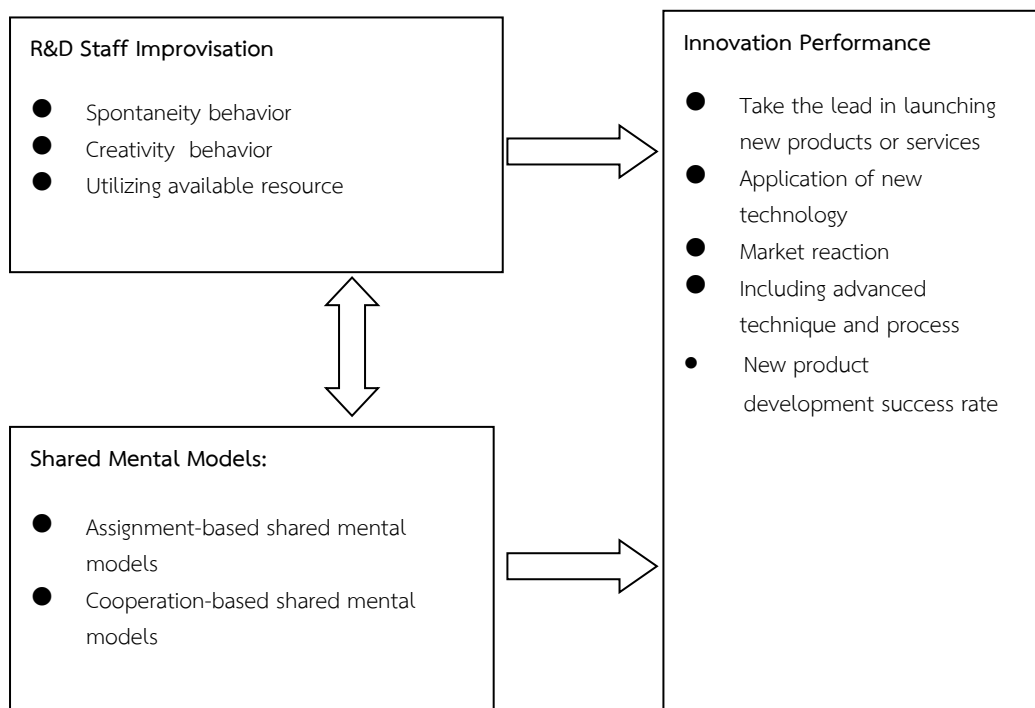
significant influence on innovation performance. Therefore companies, especially high-tech companies can improve innovation performance by encouraging employees to improvise.

Research Objective

This research took high-tech enterprise R&D staff as the investigate population to study the staff improvisation and innovation performance.

1. To identify the connotation of staff improvisation through literature research
2. To examine the impact of staff improvisation on innovation performance.

Conceptual Framework

Research Hypotheses

Improvisation is organizational when it is done by the organization or its members. This paper focused on individual level staff improvisation to identify the connotation of staff improvisation. the following hypotheses was proposed:

H1: Staff improvisation includes three dimensions: spontaneous behavior, creative intention, and utilizing available resource behavior.

Staff could by pass the formal planning system of the organization and rely on personal improvisation to break tasks, so improvisation is considered an unconventional way to complete tasks (Liu, Q. H., & Wang, T.,2010). although many studies have found a positive relationship between improvisation and innovation performance (Wu. D & Qiu Y, 2010; Vera, D., & Crossan, M., 2005). However, there are also studies that have little or even negative correlation between the two. This shows that improvisation is not a sufficient condition

for innovative performance. Therefore, this study took the R&D staff of high-tech enterprises as the survey object, and empirical study the relationship between R&D staff improvisation and innovation performance. The following hypotheses were proposed:

H2: Staff improvisation has a significant influence on innovation performance.

H2a: Spontaneity dimension of staff improvisation has a significant influence on innovation performance.

H2b: Creativity dimension of staff improvisation has a significant influence on innovation performance.

H2c: Utilizing available resource dimension of staff improvisation has a significant influence on innovation performance.

Research Methods

1. Measures

This study mainly referenced the mature measuring items about individual improvisation and firm innovation performance, which are widely cited and proved to be mature with high reliability and validity by researchers in literature.

The item of R&D staff improvisation was designed referring to the scales that developed by Vera & Crossan (2005), Leybourne & Smith (2006) with 9 items. Firm innovation performance of R&D staff was measured by their subjective cognition. The scale was constructed using Bell (2005), Ritter and Gemunden (2004), with 5 items. Control variables include some basic information about the employee, such as gender, age, education level, tenure, etc.

2. Data collection

Data were gathered through a standardized questionnaire, which contained 7-point Likert type scales. In order to maximize the commitment to the study, the participants were assured that their responses would be strictly confidential, and the survey outputs would contain data in a aggregated form without any individual identification, and used for research purpose only.

The high response rate supported the use of the data at the team level of analysis (Barrick, Bradley, Kristof-Brown, and Colbert, 2007, pp. 544-557). A liaison person in each firm, who was responsible for distributing and returning the questionnaires. Of a total of 248 individuals involved, 213 usable surveys were completed (a 91% response rate), and no team in the sample had a response rate lower than 80%.

3. Sample

The samples are mainly from employees of R&D teams of technology service companies. To test the hypotheses, a field study of Software Development Enterprise in Beijing, Shanghai, Guangzhou was conducted. 44 R&D team were invited to complete a questionnaire, and the size of team is no less than 3 persons. Respondent's participation was strictly voluntary in this study.

The demographic profile of the participant was follows: 68.1% of the respondents were male, 31.9.3% were women. The samples collected were mainly young and middle-aged people, 28.6% were 20-25 years

old, 36.2% were 26–30 years old, 21.1% were 31–35, and 11.3 % were 36-40 years old, and 3.8% were more than 40 years old. In terms of educational attainment, the general education level is higher, 13.1% of the respondents had a Junior college, 58.2% had a undergraduate school, and 24.9% had a master degree, and 3.8% had a doctor degree. The average working life of the industry is 2.45 years, and the standard deviation is 1.525, of which 1-4 years (excluding 3 years) account for 40.4%, 3-5 years (excluding 5 years) account for 19.7%, and 5-7 years (excluding 7 Years) accounted for 11.7%, 7-10 years (excluding 10 years) accounted for 10.8%, 10 years and above accounted for 17.4%.

4. Reliability and validity testing

Internal consistency, content validity and construct validity was assessed to test the reliability and validity. The Cronbach's a score of R&D staff improvisation and innovation performance are 0.866 and 0.903, all of which are greater than 0.7; the AVE of all variables are greater than 0.5, and the CR are greater than 0.7. Confirmatory factor analysis was adapted to test the construct validity, The results are shown in the table 4.2, χ^2/DF is less than 3, RMSEA is less than 0.08, The values of CFI GFI, NFI and TLI are all greater than 0.8, 3 variable measurement scales have good construct validity.

Research Results

1. Factor Analysis of Improvisation

The factor analysis was performed for 9 items describing improvisation behavior. First of all, KMO and Bartlett's Test of Sphericity results showed that KMO equal to 0.839, greater than 0.7, Bartlett spherical test results reached the significance level ($\chi^2 = 596.526$, $df = 36$, $P < 0.000$), the result revealed that the questionnaire data met the prerequisite requirements of factor analysis. The results of principal component analysis are shown in Table 1

Table 1 Principal Component Analysis of Improvisation

Staff Improvisation	Items	Factor	Eigenvalue	% of Variance	Cumulative %
Spontaneity Behavior (SP)	SP1	0.869	2.379	26.431	26.431
	SP2	0.839			
	SP3	0.794			
Creativity Intention (CI)	CI1	0.858	2.355	26.169	25.537
	CI2	0.845			
	CI3	0.794			
Utilizing Resource (UR)	UR1	0.846	2.298	25.537	78.137
	UR2	0.834			
	UR3	0.773			

Table 4.2 revealed that the measurement structure of improvisation consists of three dimensions: spontaneity behavior, creativity intention and utilization resources, and each dimension has three measurement items. The explanatory ability of the three dimensions to the improvisation reached 78.137% and more than

50%, indicating that the three dimensions selected were well representative. So Hypothesis H1 is supported. This study confirm the connotative dimensions of the staff improvisation in China context.

2. Regression Analysis to test the effect models

This study tested the relationship between improvisation and innovation performance through regression analysis. In model 1, R² is 0.031, indicating that the explicable variation of innovation performance was 3.1%, and Gender had a significant positive impact on innovation performance. This is not the focus of this study and can be analyzed in future studies. In model 2, R² is 0.402, that indicating the explicable variation of innovation performance was 40.2%. Staff improvisation had a significant positive impact on innovation performance ($\beta = 0.615$, $p < 0.001$), so hypothesis (H1) was supported.

In model 3, R² is 0.280, that indicating the explicable variation of innovation performance was 28.0%. Spontaneity behavior of staff had a significant positive impact on innovation performance ($\beta = 0.502$, $p < 0.001$), so hypothesis (H2a) was supported. In model 4, R² is 0.282, that indicating the explicable variation of innovation performance was 28.2%. Creativity intention of staff had a significant positive impact on innovation performance ($\beta = 0.503$, $p < 0.001$), so hypothesis (H2b) was supported. In model 5, R² is 0.283, that indicating the explicable variation of innovation performance was 28.3%. Utilizing available resource of staff had a significant positive impact on innovation performance ($\beta = 0.427$, $p < 0.001$), so hypothesis (H2c) was supported. As depicted in Table 2.2.

Table 2 The Result of Regression Analysis

	Innovation Performance				
	M 1	M 2	M 3	M 4	M 5
	β	β	β	β	β
Gender	-0.088***	-0.059	-0.058	-0.074	0.083
Age	0.166	0.084	0.119	0.128	0.200
Education	-0.011	-0.015	-0.003	-0.007	-0.015
IM		0.615***			
SB			0.502***		
CI				0.503***	
UR					0.427***
R ²	0.031	0.402	0.280	0.282	0.283
F	3.617***	57.572***	33.284***	33.680***	33.800***

Discussion and Conclusion

The improvisation behavior has multilevel characteristics in the organization, and the individual improvisation is the basis of the improvisation at the group and organization level. This study focuses on the individual level, and constructed and validated the connotation of staff improvisation. Drawing on the research results of organizational improvisation, this paper considered that staff improvisation includes three dimensions: Spontaneity behavior, creativity behavior, and utilizing available resource. Spontaneity highlights the

simultaneity of planning and implementation, in R&D activities, staff is often not deliberate, but act immediately, needless to wait for all the conditions to be complete or carefully analyse.

The process of improvisation emphasize not only quick, but a certain novelty and uniqueness. There are a revision, reorganization, and a new design of the previous scheme in activities. In a word, staff behavior don't carry out the work with the inherent ways and thinking patterns. Utilizing available resource behavior emphasizes that staff to create and respond quickly by utilizing available resource, including material, social and cognitive. Furthermore, this study reference the improvisation scales came from the research of Vera & Crossan (2005), Leybourne & Smith (2006), and ultimately determined the 9 items apply to measuring improvisation of R&D staff.

Improvisation reflects the ability of organizations and employees to adapt to complex and changing environments. However the effect of staff improvisation on their innovation performance isn't clarified. The study finds that staff improvisation positively effected their firm innovation performance. Furthermore, the three sub-dimensions of improvisation, including spontaneity, creativity and utilizing available resource, could significantly promoted their firm innovation performance. This is consistent with studies by Chinese scholars. For example, Jun, W., et al. (2016) based on the empirical survey of 313 enterprises, concluded that the four dimensions of organizational improvisation, including immediate response, intention creation, resource integration and instant collaboration, all showed positive effects to different degrees on the overall performance of enterprises.

Although some scholars abroad shows that the relationship between improvisation with innovation performance was fuzzy. This study found that staff improvisation through spontaneously utilizing the available resources to innovate could improve their ability to face the competitive environment and emergencies, and thus improve the firm innovation performance. So managers should encourage and train the the improvisation ability.

This article further enriches and deepens improvisation research. Since the concept of improvisation was introduced into organization management, the current research perspective has covered topics such as technology research and development, innovation, organizational learning, strategy, and marketing. However, it is clear that improvisation on high-tech enterprises has not received enough attention, and high-tech enterprises are precisely the environment where improvisation is most likely to occur. At the same time, this article decentralizes the perspective of improvisation from the overall level of the organization to individual employees, and examines the effect of individual improvisation in the organization from a more micro perspective, which is conducive to a more precise study of improvisation in organization. Staff improvisation is the source of organizational improvisation. Studying individual improvisation can better explain and manage organization improvisation (Guoxiang, Jianqi, Liqiang., 2015), so this article provides a new path for the research of improvisation.

Limitations and Prospects

Although many useful conclusions and inspirations have been obtained in this study, there are still some problems, which can be improved in the follow-up research. First of all, the data used in this paper are all from employee self-evaluation, In the future, employee self-evaluation and leadership review can be adopted in the form of longitudinal data to continue relevant research. Secondly, this study adopted cross-section data for analysis. Although it reflects the relationship between variables at a certain point in time, subsequent study could carry out longitudinal studies or case studies based on time span to further explore the causal relationship between variables. Especially focusing on the impact of team-level factors on individual improvisation, and further clarifying how individual improvisation plays a role in organizations and teams, and providing more scientific management suggestions for stimulating employee improvisation.

References

- Barrick, M. R., Bradley, B. H., Kristof-Brown, A. L., & Colbert, A. E. (2007). The Moderating Role of Top Management Team Interdependence: Implications for Real Teams and Working Groups. *Academy of Management Journal*, 50(3), 544–557.
- Bell, G. G. (2005). Clusters, networks, and firm innovativeness. *Strategic management journal*, 26(3), 287-295.
- Guoxiang, R., Jianqi, M., & Liqiang, M. (2015). The Cross-level Research about Effect Mechanism of Employees' Improvisation on Individual Innovation Performance: Empirical Evidence from New Energy Start-up Firms. *China Soft Science*, 1, 108-117.
- Jun, W., Guangming, C., & Ruochen, J. (2016). On Formation Mechanism of Organizational Improvisation: Based on Social Network and Organization Learning Theories. *Foreign Economics & Management*, 38(2), 33-48.
- Liu, Q. H., & Wang, T. (2010). Why companies improvise: a test on the strategic decision-making manners of Chinese companies. *Journal of Business Economics*, 22(4), 25-32.
- Leybourne, S., & Sadler-Smith, E. (2006). The role of intuition and improvisation in project management. *International journal of project management*, 24(6), 483-492.
- Magni, M., Provera, B., & Proserpio, L. (2010). Individual attitude toward improvisation in information systems development. *Behavior & Information*, 29(3), 245-255.
- Ritter and Gemunden. (2004). The Impact of a Company's Business Strategy on its Technological Competence, Network Competence and Innovation Success. *Journal of Business Research*, 57, 548-556.
- Vera, D., & Crossan, M. (2005). Improvisation and innovative performance in teams. *Organization science*, 16(3), 203-224.
- WU, D., & QIU, Y. (2010). The Research of the Relationship between Team Improvisation and Innovation Performance Dong. *Scientific Management Research*, 6. 23-27.

การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม Development of Community Tourism with OTOP Products

In Amphoe Sam Phran, Nakhon Pathom

อาทิมา วงษ์สีมานันต์¹ และชมนุช หุ่นาค²

Arthima Wongsimaanan¹ and Chompoonuch Hunnak²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail: Arthima.w@gmail.com, chompoonuch7229@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม และ 2) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม วิธีการดำเนินงานวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารหลักฐานการสังเกตแบบไม่มี ส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่น ผู้ประกอบการและสมาชิกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP และนักท่องเที่ยว ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม รวมทั้ง 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพทั่วไปและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ไม่มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้ยังไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บรรลุภัณฑ์สินค้าไม่มีเอกลักษณ์ และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐาน และ (2) แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ จัดกิจกรรมที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชนเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและมีเอกลักษณ์ รวมถึงมีการขอการรับรองคุณภาพสินค้า

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the problems of community tourism and OTOP products (2) to develop the guidelines for community tourism with OTOP products. This research was a qualitative study. A case study was a research methodology. The researcher collected data by document research, non-participation observation and in-depth interview. The informants were the members of the community enterprise of Koh Lad E-tan, the entrepreneurs of OTOP products and the tourists. The total of the informants were 12. The researcher analyzed the data by analytic induction.

The researcher found that (1) the general conditions and problems of managing community tourism and OTOP products are not continuing in public relations. The planned of travel activities don't attract attention from the tourists and product's packaging haven't unique. Also, the products haven't been certified to the standard. (2) The method to encourage community tourism with OTOP products are continuing in public

relations with various sources both online sources and offline sources. Moreover, the community tourism have to the identity, products should be improved to modern packaging and have certified standard.

Keywords: Community Tourism Development, Product Development OTOP, Sampran District, Nakhon Pathom

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นฟันเฟืองหลักที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจประเทศไทย ได้สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นมูลค่ารวมถึง 2.75 ล้านล้านบาทในปี 2560 ซึ่งคิดเป็น 20% ของ GDP ประเทศไทย และมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่า 35 ล้านคน โดยได้มีการตั้งเป้าเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นเป็น 37 ล้านคน ในปี 2561 และตั้งเป้าเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวขึ้นเป็น 3 ล้านล้านบาท (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาให้ความสำคัญกับบริบทความเปลี่ยนแปลง มีนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล และกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีผลสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีหลายประการ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการยกระดับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทยในสายตานักท่องเที่ยวทั่วโลก ในช่วงปี 2540 เป็นเวลาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่างๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้า คือปัญหาความยากจน เป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานจนกระทั่งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 รัฐบาล ในขณะนั้นจึงได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เป็นนโยบายเร่งด่วนจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย ระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ซึ่งปรัชญาของ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ (คณะอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ, 2562)

"สามพราน" ความสมบูรณ์ของแผ่นดินและความอุดมของผืนน้ำ ทำให้ “สามพราน” เป็นอำเภอหนึ่งใน 2 ของจังหวัดนครปฐม มีชุมชนอาศัยอยู่อย่างมีความสุข มีวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ และยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวสวน ช่วยสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น นำความเจริญมาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ประชากรในอำเภอสามพรานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนาข้าว การทำสวนไม้ดอก การทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์ การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและการจักสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทำนาข้าว การทำสวนไม้ดอก การทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น และการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ พบว่าเกษตรกรสามารถปลูก พืชหมุนเวียนได้ตลอดปี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการเลี้ยงสัตว์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP และสามารถนำไปจำหน่ายได้ ถ้าพูดถึงอำเภอสามพรานไม่มีใครที่ไม่รู้จัก “วัดไร่จิง” เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมานาน ไม่ว่าใครจะมาสามพรานต้องแวะไปนมัสการหลวงพ่อดำไร่จิง และสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำดอนหวาย เทียวสุขใจที่สวนสามพราน หรือสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เปลี่ยนบรรยากาศไปท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวเกษตรกร สัมผัสวัฒนธรรม วิถีชุมชน มีสถานที่สุดอันซีนอีกแห่งหนึ่งในย่านเดียวกัน นั่นคือ “เกาะลัดอีแท่น” ซึ่งเป็นชุมชนวิถีเกษตรที่ผสมผสานกับวัฒนธรรม และวิถีพุทธ ที่ตั้งอยู่ในตำบลวัดไร่จิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เสน่ห์และอัตลักษณ์โดดเด่นของชุมชนเกาะลัดอีแท่น คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรผสมผสานกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งด้วยเหตุนี้สถานที่ท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ และอำเภอ

สามพรานมีบริเวณพื้นที่ปริมณฑลใกล้ กรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไป - กลับภายในวันเดียว ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการพักในโรงแรมนอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวชาดความต่อเนื่องและขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง รวมทั้งพัฒนาสินค้า OTOP ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่ม เพื่อขยายความร่วมมือและการค้าระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น ต่อมาประเทศในกลุ่มอาเซียนมีแนวคิดร่วมกันในการวางนโยบาย ร่วมกันเพื่อไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี.ศ. 2558 หันมาเน้นความร่วมมือในการสร้างมาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้า กำหนดเงื่อนไขการเคลื่อนย้ายเสรีของประชากรในอาเซียนและการเคลื่อนย้ายระหว่างกันอย่างเสรีมากขึ้นในด้านธุรกิจบริการและการลงทุน และโดยเฉพาะสินค้าที่มีคุณภาพต่ำต้นทุนต่ำหรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ง่ายจะรุกเข้ามาวางจำหน่ายในประเทศได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการสินค้า OTOP เนื่องจากเป็นธุรกิจชุมชน ขนาดเล็กที่ยังขาดความเข้มแข็งในการต่อสู้กับธุรกิจ ขนาดใหญ่ทั้งในประเทศและธุรกิจจากต่างประเทศ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่รุนแรงดังกล่าว ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นรูปแบบในลักษณะของร้านค้าดั้งเดิม (traditional store) และมีปัญหาในการดำเนินธุรกิจอยู่มาก เช่น ไม่มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาดปัจจุบัน ไม่สร้างความแตกต่างในกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน รวมทั้งขาดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการและยังรอการช่วยเหลือจากภาครัฐ (วิทยาและคณะ, 2553) รวมไปถึงปัญหาอุปสรรคที่ประสบอยู่ คือ ขาดการบริการด้านขนส่งสาธารณะที่เพียงพอ ขาดการดูแลรักษาความสะอาดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร ภาชนะรองรับขยะ ตู้ ATM เป็นต้น นอกจากนี้ยังขาดสื่อที่เผยแพร่ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและขาดการแปลเป็นภาษาอังกฤษ รวมทั้งขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้ประกอบการจะต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจให้เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนให้กับธุรกิจ และความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนตาม “โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่น จำนวน 7 คน เนื่องจากผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่นส่วนใหญ่เป็นประชากรในพื้นที่ เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนเกาะลัดอีแท่น สามารถแสดงความคิดเห็นและทัศนคติต่อประเด็นคำถามได้ถูกต้องและครอบคลุมมากที่สุด
2. ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP จำนวน 2 คน เนื่องจากผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP มีความรู้ในเรื่องของจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรคของผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP สามารถให้ข้อคิดเห็นหรือแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้มีมาตรฐาน มีความทันสมัย และสามารถเข้าใจความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ได้เป็นอย่างดี

3. นักท่องเที่ยว จำนวน 3 คน เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน สามารถทราบถึงทัศนคติที่นักท่องเที่ยวมีต่อชุมชนเกาะลัดอีแท่น ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรคในด้านต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth - Interview) โดยทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่น จำนวน 7 คน ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล อายุ และอาชีพ ของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการท่องเที่ยววิถีชุมชนเกาะลัดอีแท่น ในด้านของการวางแผน การดำเนินงาน และการจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่น รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของเกาะลัดอีแท่น ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนเกาะลัดอีแท่นควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการและสมาชิกร้านค้าผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล อายุ และอาชีพ ของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่จัดจำหน่ายหรือช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล อายุ และอาชีพ ของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่จัดจำหน่ายหรือช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความถูกต้องของภาษาผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้ โดยข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะตามความเหมาะสม ในส่วนของผู้วิจัยได้ทำการตรวจแบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแนะนำในรายละเอียด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความครอบคลุมของแบบสอบถามในด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้านโครงสร้างรูปแบบ (Structure and format) และด้านการใช้ภาษา (Wording)

2. นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากตัวอย่าง นอกจากการสัมภาษณ์แล้วยังใช้เครื่องมือการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลหรือลักษณะการดำเนินกิจกรรมโดยทั่วไปในชุมชนเกาะลัดอีแท่น เช่น พฤติกรรมการกระทำของแต่ละบุคคลและอื่นๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนั้น จะพิจารณาข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการหาข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์จะมุ่งเน้นเนื้อหา ตามกลุ่มประชากรตามที่กำหนด นำข้อมูลเหล่านั้นมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง เพื่อหาข้อสรุปอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การ นำเสนอข้อมูลในลักษณะของเอกสารเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก มาบรรยายตามกรอบที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนา โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้มาประมวลผลในรูปของการพรรณนา และความเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ผลจากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของเกาะลัดอีแท่น พบว่า การบริหารจัดการพื้นที่ที่ค่อนข้างใหญ่ ทำให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันค่อนข้างยาก เพราะเกาะลัดอีแท่นมีเนื้อที่ทั้งหมด 6,000 ไร่ 14 ชุมชน อยู่ในการดูแลของ 4 อบต. ซึ่งนโยบายในการทำงานแตกต่างกัน งบประมาณไม่เท่ากัน และในปัจจุบันเริ่มมีทุนนิยมเข้ามาในพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้ระบบนิเวศพังลงได้

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นที่ยังขาดการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง ขาดทักษะ ในการดำเนินงานและการพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพและดึงดูดใจผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังเกาะลัดอีแท่น

สรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม “เกาะลัดอีแท่น” ประกอบไปด้วย 4 ตำบลได้แก่ ตำบลไร่ขิง ตำบลทรงคนอง ตำบลบางเตย และตำบลท่าตลาด สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุต่างๆ มีการทำสวนผลไม้ หรือพืชไร่ต่างๆ มีการทำการเกษตร มีน้ำที่อุดมสมบูรณ์ และจะมีคลองขนาดใหญ่และเล็กตลอดเส้นทาง การเพาะปลูกวิถีชีวิตของชุมชนนี้ จะมีการปลูกพืชหลายชนิด ปนอยู่ในสวน และส่วนใหญ่จะยกร่องสำหรับเก็บน้ำไว้ใช้เวลาที่ฝนไม่ตก เพื่อที่จะไม่ให้สวนขาดน้ำ เพราะพืชที่ปลูกจะเกิดความแห้งแล้ง มองเห็นได้ชัดเจนและมีอยู่ทุกสวนที่แล่นผ่าน พื้นที่ทั้งหมด 2 ใน 3 ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เป็นส่วนใหญ่ ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ จึงยึดถือปฏิบัติและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของไทย มีการทำบุญตักบาตรในเทศกาลวันสำคัญต่างๆเป็นประจำทุกปี บริเวณเกาะลัดอีแท่นมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญๆ เช่น วัดไร่ขิงอามรามหลวง วัดท่าพูด พิพิธภัณฑ์ชีวิตชุมชนคลองผีเสื้อ สวนส้มโอคุณรัตน บานสวนบางเตยโฮมสเตย์ วัดทรงคนอง นาข้าวอินทรีย์ ด้วยขนาดพื้นที่ของเกาะลัดอีแท่นมีขนาดใหญ่และอยู่ภายใต้การดูแลของ 4 อบต. ทำให้การบริหารงานยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชน รวมถึงการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะมีแต่ผู้สูงอายุ ทำให้การผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ยังไม่ได้มาตรฐาน การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์มีความล้าสมัย ไม่เป็นที่ดึงดูดใจของผู้บริโภค ตัวผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ยังไม่มีความหลากหลายหรือแตกต่างจากสินค้าตามท้องตลาดทั่วไป และการเข้าถึงของผู้บริโภคยังขาดการประชาสัมพันธ์ การสร้างการรับรู้ เพื่อที่จะทำให

ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของเกาะลัดอีแท่นกลายเป็นตัวเลือกอันดับหนึ่งในใจของผู้บริโภค ที่จะทำให้ผู้บริโภครับรู้และนึกถึงสินค้าและบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นอยู่เสมอ นอกจากการทำให้แบรนด์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นเป็นที่รู้จักแล้ว ก็จะต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและคำนึงถึงจุดเด่นของผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้น่าเชื่อถือและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จึงควรมีบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นทั้งในด้านการท่องเที่ยววิถีชุมชน และผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้เชื่อมโยงถึงกัน ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านหน่วยงานต่างๆของรัฐให้เพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการยื่นรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม หรือมาตรฐานสินค้าอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการ เพิ่มทักษะในการสร้างผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้เข้าถึงผู้บริโภคและประสบความสำเร็จให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

1. การจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎี POCCC ของ Henri Fayol ระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนเกาะลัดอีแท่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน เพื่อให้ข้อมูลบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามกระบวนการ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านที่ 1. P (Plan) ขั้นตอนการวางแผน ความสำคัญของการวางแผนนับได้ว่าเป็นหัวใจของการบริหารจัดการ ขั้นตอนแรก ของกลุ่มซึ่งตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งกลุ่ม ล้วนต้องอาศัยกลไกการวางแผนเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่องโดยประเด็นการวางแผนของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดและจัดการภายในกลุ่ม มีการจัดตั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนเกาะลัดอีแท่นขึ้นมา เพื่อเป็นแกนกลางในการพัฒนาชุมชน แก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจกันพัฒนาชุมชนของตนเอง ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามและสร้างความสามัคคีในชุมชนรวมถึงการดำเนินการอื่นๆ ตามที่สมควร ผู้นำและสมาชิกชุมชนจึงต้องมีการวางแผนในด้านต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในการดำเนินการจนเกิดการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนเกาะลัดอีแท่น การวางแผนถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีมีสุข ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนเกาะลัดอีแท่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกชุมชนเกาะลัดอีแท่น เน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนเกาะลัดอีแท่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนรวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ด้านที่ 2. O (Organizing) ขั้นตอนการจัดองค์การ สำหรับการจัดการองค์การของสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่นถือได้ว่าเป็นประเด็นการจัดการที่สำคัญอีกขั้นหนึ่ง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีผลต่อการจัดการคนและงานภายในกลุ่มการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกจะสามารถสร้างความคล่องตัวในการดำเนินกิจกรรมให้กับกลุ่ม จนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งกลุ่มมีวิธีการออกแบบโครงสร้างการทำงาน 4 ขั้นตอน 1. ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวาระการประชุม ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดฝ่ายงาน ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกสมาชิกให้ดำเนินการ ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ

โดยต้องมีการระบุถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการทำงาน โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ จะเริ่มต้นเกิดขึ้นจากการลงความเห็นของหัวหน้าฝ่ายและให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันลงความเห็นอีกครั้ง เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในทิศทางเดียวกัน

1.3 ด้านที่ 3 C (Commanding) ในด้านการบังคับบัญชาสั่งการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาจากการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนมีการปฏิบัติงานในรูปแบบการกระจายอำนาจ มีการบังคับบัญชาสั่งการจากบนลงล่างหรือจากผู้บริหารสู่ผู้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมสั่งการหรือทำในรูปแบบของการจัดทำเป็นหนังสือ คำสั่งตามแผนดำเนินงานที่วางไว้ มีการสั่งการภายในกลุ่ม และมอบหมายให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในแผนการดำเนินงาน หรือมีการเสนอโครงการต่างๆ ในกรณีการดำเนินการเร่งด่วนอาจมีการดำเนินการสั่งการด้วยวาจา เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันทั่วทั้ง ซึ่งในการปฏิบัติงานมีการสั่งการตามกรอบการดำเนินงานที่ได้วางแผนกันไว้ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อตกลง ที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด คณะกรรมการสามารถตรวจสอบแผนการดำเนินงานได้โดยผู้ปฏิบัติงานทำสรุปผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน

เพื่อให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรค และทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไปซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นมีการดำเนินงานตามสายบังคับบัญชาตามลำดับและตามขั้นตอน

1.4 ด้านที่ 4 C (Coordination) การประสานงาน ในการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่น มีการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง มีการจัดระเบียบการทำงานให้งานและผู้ปฏิบัติงานสอดคล้องกัน เป็นหนึ่งใจเดียวกัน การทำงานไม่ซ้ำซ้อน โดยก่อนการประสานงานควรกำหนดความต้องการที่แน่ชัดว่าจะประสานงานเรื่องอะไร เพราะหากประสานไปแล้ววัตถุประสงค์ที่จะสื่อสารไม่ตรงกัน ก็เกิดปัญหา ทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่นมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก 2 รูปแบบ 1. การใช้ Social media ต่างๆ เช่น Facebook, Line 2.การติดต่อโดยการโทรศัพท์ประสานงาน ซึ่งมีช่องทางในการประสานงานน้อยมาก และไม่มีการอัปเดตข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

1.5 ด้านที่ 5 C (Controlling) การควบคุมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่น มีการกำกับการทำงานตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่กำหนดไว้ ประคับประคองการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ทั้งเรื่องของกรอบเวลา มาตรฐานการปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน จนไปถึงการประสานงานทุกฝ่ายให้เกิดความราบรื่น การควบคุมนี้ยังรวมไปถึงทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบ เครื่องจักร ผลผลิตที่ได้ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมดด้วย เกาะลัดอีแท่นเป็นชุมชนวิสาหกิจชุมชน สภาพอากาศจึงเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคหรือบางครั้งผลผลิตดีจนล้นตลาดทำให้สินค้าขายไม่ทันจนทำให้เกิดความเสียหาย ปัญหาเรื่องเครื่องจักรในการผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่ยังขาดความทันสมัย ไม่ได้มาตรฐาน ก็ถือเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามที่เป้าหมายกำหนดไว้

2. แนวทางการพัฒนาจัดการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนควบคู่กับพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกาะลัดอีแท่นมีความหลากหลาย เช่น สบู่จากถ่าน ส้มโทองดี ขาวน้ำผึ้ง ข้าวหมาก ชิงคอง เมี่ยงคำ ทองม้วน เปลือกส้มโอแช่อิ่ม หมูแดดเดียวนมสด ผลไม้แช่อิ่ม เป็ดพะโล้ รูปแบบของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ยังมีการใช้บรรจุภัณฑ์แบบพลาสติกหุ้มธรรมดา ไม่มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูทันสมัย ไม่มีฉลากสินค้าที่ระบุวัน เดือน ปี ที่ผลิต และไม่มีมาตรฐานในการรับรองคุณภาพสินค้า จึงทำให้รู้สึกว่าคุณภาพสินค้าก็เหมือนสินค้าที่วางขายตามตลาดทั่วไป

2.2 ด้านราคา การตั้งราคาสินค้าผู้ประกอบการต้องรู้จักสินค้าของตัวเองก่อน ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนสินค้าต่อหน่วยรวมไปถึงรู้ราคาสินค้านั้นเป็นสินค้าประเภทไหน เช่น สินค้าทั่วไป ซื้อง่ายขายคล่อง สินค้าเฉพาะเน้นกลุ่มเป้าหมาย ในการตั้งราคาสามารถบวกกำไรมากน้อยไม่เท่ากัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการประเมินจากต้นทุน จำนวนคู่แข่ง รวมไปถึงความต้องการของผู้บริโภคการสำรวจตลาดเพื่อตรวจสอบราคากลางว่า สินค้าที่ใกล้เคียงหรือสินค้าประเภทเดียวกันมีราคากลางอยู่ที่เท่าไร แล้วมาคำนวณต้นทุนว่าควรที่จะตั้งราคาที่เหมาะสมกับตลาด

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือเส้นทางที่สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค การจัดจำหน่ายต้องทำให้สินค้าของตนเองไปสู่ผู้บริโภคหรือทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าเขาซื้อสินค้าได้อย่างสะดวก สะอาดและปลอดภัย หนักร้านมีสินค้าวางขายพร้อมให้ผู้บริโภคอยู่เสมอ ช่องทางการจัดจำหน่ายต้องเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภค หากเลือกช่องทางการจำหน่ายไม่ตรงกับผู้บริโภค ก็จะไม่ต่างกับการเลือกทำเลเปิดร้านที่ไม่มีกลุ่มลูกค้าที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ นอกจากการขายสินค้าแบบออฟไลน์แล้วควรที่จะเพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ เพื่อตอบสนองให้กับลูกค้าที่อยู่ไกลจากร้านค้า

2.4 การส่งเสริมการตลาด เป็นการสร้างการรับรู้ โดยใช้การใช้พนักงานขาย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ทางการตลาด จุดใจที่เสนอความพิเศษของสินค้าหรือบริการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเลือกซื้อหรือการเข้ามาใช้บริการหรือตกย้ำเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ ให้เกิดอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยจะมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในตัวสินค้า หรือบริการมากขึ้น

อภิปรายผล

1. การระบุสภาพทั่วไปและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เกษะลาดอี่แท่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คุณธรรมและวิถีชุมชน (วิถีชีวิตเชิงเกษตร) ซึ่งควรวรรณพื้นที่ 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลไร่จึง ตำบลบางเตย ตำบลทรงคนอง และตำบลท่าตลาด มีแม่น้ำท่าจีนหรือเรียกอีกชื่อว่าแม่น้ำนครชัยศรี เป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการหล่อเลี้ยงการทำเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ในเขตปริมณฑลใกล้กับจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทำให้การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว เพราะติดกับถนนสายหลัก คือ ถนนเพชรเกษมและถนนปิ่นเกล้า จึงง่ายต่อการสัญจรไป - มา ลักษณะของเกษะลาดอี่แท่นโดยทั่วไป เป็นแบบ สังคมกึ่งเมือง ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจทั้งในภาคอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ สังคมชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เป็นสังคมเมือง แต่ส่วนหนึ่งก็ยังคงเป็นสังคมภาคการเกษตรที่แยกส่วนไว้อย่างชัดเจน ประชาชนยังมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และยังเป็นความธรรมชาติเดิมมีเรือกลสวน คูคลอง

1.1 ด้านการวางแผน

เกษะลาดอี่แท่น มีการการวางแผนในการจัดการภายในกลุ่มชุมชนเกษะลาดอี่แท่นเป็นชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลไร่จึง ตำบลทรงคนอง ตำบลบางเตย ตำบลท่าตลาด มีเนื้อที่ 6,000 กว่าไร่ จึงต้องมีการจัดตั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนเกษะลาดอี่แท่นขึ้นมา เพื่อเป็นแกนกลางในการพัฒนาชุมชน แก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เสนอผลงานหรือโครงการ เพื่อขอความช่วยเหลือจากเทศบาล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจกันพัฒนาชุมชนของตนเอง ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามและสร้างความสามัคคีในชุมชนรวมไปถึงการดำเนินการอื่นๆ ตามที่สมควร ผู้นำและสมาชิกชุมชนจึงต้องมีการวางแผนในด้านต่างๆ จากการสังเกตปัญหาของเกษะลาดอี่แท่นมาสู่ระยะหนึ่งจึงมีการจัดการประชุมของทุกฝ่ายและลงความเห็นกันว่าจะประสานงานไปยังโรงเรียนในพื้นที่อำเภอสามพราณ และอำเภอใกล้เคียงที่สนใจในเรื่องวิถีชีวิตชุมชน ให้นักเรียนนั่งรถรางทำกิจกรรมในแต่ละฐาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และลงมือทำอย่างแท้จริง ดังนั้นชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในการดำเนินการจนเกิดการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนเกษะลาดอี่แท่น สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของฟายอล (Fayol, 1949 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2560) ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organization) 3) การบังคับบัญชา (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) 5) การควบคุม (Control) และยังมีผลสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลลักษณ์ กิตติบุตร (2550) ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาชุมชนไทลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อ มีศักยภาพสูงมีสิ่งดึงดูดใจ ทั้งธรรมชาติ ภูมิอากาศ สถานที่ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงได้สะดวก 2) ศักยภาพของชุมชนไทลื้อในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนตัวแทนชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างมีจิตสำนึกร่วมกันมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการวางแผนปฏิบัติงาน มีการวิเคราะห์ควบคุม แก้ไขปัญหา แต่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และขาดงบประมาณสนับสนุน 3) ด้านการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลดอยสะเก็ดและสถานที่ท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลลวงเหนือ โดยการประชาสัมพันธ์ทั้งทางเอกสารการลงใน Website ของเทศบาลตำบลดอยสะเก็ดงานประเพณีสงกรานต์ และงานประเพณียี่เป็ง 4) หลังการพัฒนา โดยการจัดศึกษาดูงานการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่บ้าน เมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมืองหลวงน้ำทา ประเทศลาว และที่สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีนทุกฝ่ายได้เรียนรู้สองบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองและนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกฝ่ายในชุมชนได้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์โดยทั่วถึง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิสารัตน์ จุลวงศ์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 กระบวนการ คือ การวางแผน การจัดสายงาน การดำเนินงาน และการควบคุมการดำเนินงาน โดยมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ประการ ได้แก่ ทุนทางบุคคล ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนภายนอกจากการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งนั้นมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนการมีผู้นำที่เข้มแข็งเสียสละและมีวิสัยทัศน์ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

1.2 ด้านการจัดการองค์การ

สำหรับการจัดการองค์การของสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่น ถือได้ว่าเป็นประเด็นการจัดการที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีผลต่อการจัดการคนและงานภายในกลุ่ม การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกจะสามารถสร้างความคล่องตัวในการดำเนินกิจกรรมให้กับกลุ่ม จนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งกลุ่มมีวิธีการออกแบบโครงสร้างการทำงาน 4 ขั้นตอน 1. ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวาระการประชุม 2. ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดฝ่ายงาน 3. ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกสมาชิกให้ดำเนินการ 4. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ คือ การกำหนดความรับผิดชอบสำหรับงานต่างๆ พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่ที่ต้องใช้ในการทำงานดังกล่าวให้กับบุคคลที่รับผิดชอบ เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กุสุมาลย์ รัตนแสง (2542) ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการธุรกิจหัตถกรรมเสื้อทอบ้านแพง ตำบลบ้านแพง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีอาชีพหลักในการทำการเกษตร ส่วนงานหัตถกรรมเสื้อทอเป็นอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้นการประกอบธุรกิจหัตถกรรม เสื้อทอบ้านแพงไม่มีการวางแผนการผลิตล่วงหน้า เป็นแต่เพียงการวางแผนเฉพาะหน้า ในระยะสั้นๆ เมื่อมีคำสั่งซื้อจากลูกค้าเท่านั้น สำหรับการจัดการองค์การนั้นได้มีการจัดโครงสร้างตามความรู้ความชำนาญในการผลิตเป็นแผนงาน แต่ไม่มีการกระจายอำนาจ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงเป็นผู้ตัดสินใจมอบหมายให้สมาชิกดำเนินการตามรูปแบบจำนวนสินค้า และเวลาในการผลิตที่ผู้สั่งซื้อ ต้องการ นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังต้องการทำการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของสมาชิกและคุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้นด้วยตนเองการบริหารการผลิต ผู้ประกอบการใช้เงินส่วนตัวร้อยละ 80 ในการลงทุนการกู้ยืมจากธนาคารขยายกิจการให้สามารถผลิตได้ทันความต้องการของลูกค้า ผู้ประกอบการแต่ละรายจัดทำบัญชีรายจ่ายด้วยตนเองมีลักษณะเป็นบัญชีอย่างง่าย ๆ ธุรกิจหัตถกรรม สิ่งทอจึงเป็นธุรกิจส่วนตัว ไม่มีแผนการโฆษณาเพื่อจำหน่าย ดังนั้นการกระจาย สินค้า และการแข่งขันราคาจึงอยู่กับคุณภาพของสินค้าและการบริการเป็นสำคัญ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิณณทัต นอชนท (2556) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัจจัยด้านส่วนงานที่ปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจในการวางแผนงาน และภาวะความเป็นผู้นำมีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการวางแผน บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ วิธีปฏิบัติงาน ประเมินผล และภาวะผู้นำ ส่วนในปัจจัยอื่นๆ ส่วนในปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด

1.3 การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาจากการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนมีการปฏิบัติงานในรูปแบบการกระจายอำนาจ มีการบังคับบัญชาสั่งการจากบนลงล่างหรือจากผู้บริหารสู่ผู้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมสั่งการหรือทำในรูปแบบของการจัดทำเป็นหนังสือ คำสั่ง ตามแผนดำเนินงานที่วางไว้ มีการสั่งการภายในกลุ่ม และมอบหมายให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในแผนการดำเนินงาน หรือมีการเสนอโครงการต่างๆ ในกรณีการดำเนินการเร่งด่วนอาจมีการดำเนินการสั่งการด้วยวาจา เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันที่ ซึ่งในการปฏิบัติงานมีการสั่งการตามกรอบการดำเนินงานที่ได้วางแผนกันไว้ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อตกลง ที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด คณะกรรมการสามารถตรวจสอบแผนการดำเนินงานได้ โดยผู้ปฏิบัติงานทำสรุปผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรค และทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่นมีการดำเนินงานตามสายบังคับบัญชาตามลำดับ และตามขั้นตอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรรถพร ลิลาเกียรติวณิช, (2560) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยง กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ผลการวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนโดยปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด ได้แก่

การวางแผน นอกจากนี้ผู้บริหารที่ดูแลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงควรใส่ใจ มีวินัย และมีการกระจายอำนาจในการสั่งการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ปัจจัยการบริหารให้ครอบคลุมการบริหารความเสี่ยงในด้านกลยุทธ์ ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ทำให้พบว่า ในการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยด้านการบริหารที่มีส่วนช่วยให้ องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มยุรี รังสีสมบัติศิริ (2530) ได้ ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้นำกับความพอใจในงาน : ศึกษากรณีการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยนำเอาทฤษฎีการบริหารระบบ 4 ของ Likert มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในวิจัย ผลการศึกษาพบว่า แบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้ใต้บังคับบัญชา มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมผู้นำแบบปรึกษาหารือและแบบมีส่วนร่วมสูงกว่าแบบเผด็จการ

1.4 การประสานงาน

ในการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอี่แท่น มีการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง มีการจัดระเบียบการทำงานให้งานและผู้ปฏิบัติงานสอดคล้องกัน เป็นหนึ่งใจเดียวกัน การทำงานไม่ซ้ำซ้อนโดยก่อนการประสานงานควรกำหนดความต้องการที่แน่ชัดว่าจะประสานงานเรื่องอะไร เพราะหาก ประสานไปแล้ววัตถุประสงค์ที่จะสื่อสารไม่ตรงกัน ก็เกิดปัญหา ทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งการดำเนินงานของ สมาชิกกลุ่มเกาะลัดอี่แท่นมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก 2 รูปแบบ 1. การใช้ Social media ต่างๆ เช่น Facebook, Line 2.การติดต่อโดยการโทรศัพท์ประสานงาน ซึ่งมีช่องทางในการประสานงานน้อยมาก และไม่มีการอัปเดต ข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายชล พุกขพันธ์ (2550) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาย่านบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า จุด แข็งของการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ความสวยงาม ของลำน้ำแม่แตงและการล่องแพตามแก่งหินต่างๆ ที่มีความตื่นเต้นและสนุกสนานและเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้ เป็นอย่างดี ประกอบกับความเรียบง่ายของหมู่บ้านการคงอยู่ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและความมีไมตรีจิตของชาวบ้าน จุดอ่อน คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่ทันสมัย และสิ่งอำนวยความสะดวก บางอย่าง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาจากความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ประกอบกับการขาดความสามัคคีของชาวบ้าน ความไม่กระตือรือร้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โอกาส คือ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมของชนเผ่า รวมถึงการท่องเที่ยวแบบผจญภัยมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และภายในประเทศ รวมถึงรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย อุปสรรค คือ ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวรวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

1.5 การควบคุม

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอี่แท่น มีการกำกับการทำงานตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จ ลุล่วงไปตามแผนที่กำหนดไว้ ระเบียบการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด ทั้งเรื่องของกรอบเวลา มาตรฐานการ ปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน จนไปถึงการประสานงานทุกฝ่ายให้เกิดความราบรื่น การควบคุมนี้ยังรวมไปถึงทรัพยากรที่เป็น วัตถุดิบ เครื่องจักร ผลผลิตที่ได้ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมดด้วย เกาะลัดอี่แท่นเป็นชุมชนวิถีเกษตรกรรม สภาพอากาศจึงเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค หรือบางครั้งผลผลิตดีจนล้น ตลาดทำให้สินค้าขายไม่ทันจนทำให้เกิดความเสียหาย ปัญหาเรื่องเครื่องจักรในการผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่ยังขาดความ ทันสมัย ไม่ได้มาตรฐาน ก็ถือเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามที่เป้าหมายกำหนดไว้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณรินทร์ ชำนาญดูได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการควบคุมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอด่านมะกอก จำนวน 48 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า 1. การบริหารการควบคุมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีแต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สภาพแวดล้อมของการควบคุม และการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง 2. แนวปฏิบัติในการบริหารการควบคุมภายใน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการควบคุมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกชั้นตอน

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ควรพัฒนาตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต คือ ควรที่จะผลิตสินค้าให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพ มีโรงเรือนในการผลิตที่สะอาด นำสินค้าชุมชนไปออกใบรับรอง หรือมาตรฐานต่างๆ เพื่อรับรองความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้กับตัวผู้บริโภค พัฒนาระบบบัญชีให้มีความทันสมัย สีสันสะดุดตา มีความเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากสินค้าดั้งเดิม เรื่องราคาอาจจะต้องปรับขึ้นมาน้อยตามความเหมาะสม ต้องจัดสถานที่จัดจำหน่ายให้เป็นของเกะลัดดีئةแทนเอง หรือไม่เป็นของเกะลัดดีئةแทน ก็ควรที่จะมีการเชื่อมโยงจากการท่องเที่ยวเกะลัดดีئةแทน มายังร้านนครบุรีรัมย์จำหน่ายสินค้า OTOP สร้างจุดเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำสื่อโฆษณาต่างๆ เผยแพร่ให้มากขึ้น ถ้าการท่องเที่ยวมีการตอบรับที่ดี ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ก็จะดีตามไปด้วย

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกะลัดดีئةแทนมีความหลากหลาย เช่น สบู่ จากถ่าน ส้มโทองดี ชาวน้ำผึ้ง ข้าวหมาก ขิงทอง เมี่ยงคำ ทองม้วน เปลือกส้มโอเชื่อม หมูแดดเดียวนมสด ผลไม้เชื่อม เป็ดพะโล้ รูปแบบของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ยังมีการใช้บรรจุภัณฑ์แบบพลาสติกหุ้มธรรมดา ไม่มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูทันสมัย ไม่มีฉลากสินค้าที่ระบุวัน เดือน ปี ที่ผลิต และไม่มีมาตรฐานในการรับรองคุณภาพสินค้า จึงทำให้รู้สึกว่าการผลิตก็เหมือนสินค้าที่วางขายตามตลาดทั่วไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมบูรณ์ ชันธิโชติ และ ชัชสรีย์ รอดเยี่ยม (2557) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดกลุ่ม OTOP จังหวัดนนทบุรี: กรณีศึกษากลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดกลุ่ม OTOP จังหวัดนนทบุรี: กรณีศึกษา กลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบสังเกตผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพจาก การสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่เป็น ประเภทขนมพุดริมน้ำ เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ผลิตภัณฑ์เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรในพื้นที่มีเพียงพอ ปัญหาที่พบ คือผู้ประกอบการ OTOP ขาดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์ขาดความรู้ความเข้าใจ ด้านการตลาด เครือข่าย OTOP ไม่เข้มแข็งขาดความร่วมมือของบุคคลในเครือข่าย ขาดเงินทุนในการดำเนินงาน การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจากส่วนกลางและภายในจังหวัดยังไม่ต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพ ผู้ประกอบการร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการกลุ่ม OTOP ประเภท สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้จัดจำหน่ายและหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าของกลุ่มมีลักษณะคล้ายกัน ต้องมีการคัดเลือกสินค้าเด่นของกลุ่ม เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ในลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย โดยสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันต้องเลือกสินค้าที่เด่นที่สุดในการนำเสนอจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการ OTOP สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารของจังหวัด นนทบุรีเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการปรึกษาหารือ หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งในการจำหน่ายสินค้า ต้องสร้างตราสินค้าเพื่อให้เป็นที่รู้จักกับผู้บริโภค และยังคงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา รุกขชาติ (2559) ได้ทำการศึกษา ภาพลักษณ์ตราสินค้า OTOP และการสร้างตราสินค้าน้ำพริกกุ้งกรอบที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้า OTOP และการสร้างตราสินค้าน้ำพริกกุ้งกรอบ ส่งผลต่อปัจจัยทางการตลาดน้ำพริกกุ้งกรอบของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อน้ำพริกกุ้งกรอบ OTOP ในจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 400 คน สถิติที่ใช้โดยแจกแจงจำนวนความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Multiple linear regression analysis: MRA กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า 1. ภาพลักษณ์ตราสินค้า OTOP เกี่ยวกับภาพลักษณ์ตัวสินค้าเรื่องกลิ่น ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือและรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่งผลทางบวกกับปัจจัยทางการตลาดน้ำพริกกุ้งกรอบของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี 2. การสร้างตราสินค้าน้ำพริกกุ้งกรอบในด้านการทำให้ตราชื่อเป็นที่รู้จัก ไม่ส่งผลต่อ

ปัจจัยทางการตลาดน้ำพริกกุ้งกรอบของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี ส่วนการสร้างตราสินค้าน้ำพริกกุ้งกรอบในด้านการรับรู้คุณภาพของสินค้า ด้านการเชื่อมโยงและรับรู้ตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้าและด้านสินทรัพย์อื่นๆ ของตราสินค้า ส่งผลทางบวกต่อปัจจัยทางการตลาดน้ำพริกกุ้งกรอบของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี

2.2 ด้านราคา

มีการตั้งราคาผลิตภัณฑ์ OTOP โดยผู้ประกอบการต้องรู้จักสินค้าของตัวเองก่อน ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนสินค้าต่อหน่วย รวมไปถึงรู้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าประเภทไหน เช่น สินค้าทั่วไป ซื้อง่ายขายคล่อง สินค้าเฉพาะเน้นกลุ่มเป้าหมาย ในการตั้งราคาสามารถที่จะบวกกำไรมากน้อยไม่เท่ากันซึ่งจำเป็นต้องมีการประเมินจากต้นทุน จำนวนคู่แข่ง รวมไปถึงความต้องการของผู้บริโภค การสำรวจตลาดเพื่อตรวจสอบราคากลางว่า สินค้าที่ใกล้เคียงหรือสินค้าประเภทเดียวกันมีราคากลางอยู่ที่เท่าไร แล้วมาคำนวณต้นทุนว่าควรที่จะตั้งราคาสินค้าที่มีความเหมาะสมกับตลาด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางลักขณ์ จี๊จู้ และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มโอท็อป (OTOP) และการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม ผลการวิจัยการพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จัดอยู่กลุ่มในวัยทำงานที่มีช่วงอายุระหว่าง 25-40 ปี ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในด้านประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาคือความพึงพอใจด้านรูปแบบและความสวยงามอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และด้านอัตลักษณ์และการเพิ่มมูลค่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ ผลการตอบรับการผลิตภัณฑ์ทดลองจำหน่าย มีจำนวน 2 ร้าน ได้แก่ ร้าน OTOP และร้านขายของฝากของที่ระลึกได้ให้ความสนใจและตอบรับการวางสินค้าจำหน่าย การติดตามผลสำเร็จหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวผลิตภัณฑ์ พบว่าลูกค้ามีความพึงพอใจรูปแบบบรรจุภัณฑ์ อีกทางหนึ่งยังเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ซึ่งมีร้านจำหน่ายสินค้าของกลุ่มฯ เพิ่มขึ้น จากการวิจัย พบว่า ร้านขายของฝากจะมีความน่าสนใจมากกว่าเพราะจะมีกลุ่มลูกค้าซื้อกลับไปฝากญาติผู้ใหญ่ที่บ้าน ในช่วงเทศกาลสำคัญ การบริหารจัดการของกลุ่ม โอท็อป (OTOP) วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อมกลุ่มไม้กวาดเปเลญวน บ้านบ่อแก้ว ตำบลพานทอง อำเภอยะรัง จังหวัดกำแพงเพชร มีการพัฒนาเรื่องการบริหารในเรื่องของรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความทันสมัย สะดวก สามารถถือพกพาได้ง่าย การวางแผนทางด้านการเงินในการคำนวณหาต้นทุนผลิตภัณฑ์และการวางแผนกำไรที่เหมาะสม ตลอดจนการพัฒนาการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าและการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเพิ่มมากขึ้น

2.3 ด้านสถานที่จัดจำหน่าย

มีการจัดจำหน่ายสินค้า OTOP หรือเส้นทางในการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค การจัดการจำหน่ายต้องทำให้สินค้าไปสู่ผู้บริโภคหรือ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการซื้อสินค้าได้อย่างสะดวก สะอาดและปลอดภัย โดยมีสินค้าวางขายหน้าร้านพร้อมที่จะให้ผู้บริโภคอยู่เสมอ ช่องทางในการจัดจำหน่ายต้องเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภค แต่หากเลือกช่องทางการจำหน่ายไม่ตรงกับผู้บริโภค ก็จะไม่ต่างกับการเลือกทำเลเปิดร้านที่ไม่ใช่กลุ่มลูกค้าที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ นอกจากการขายสินค้าแบบออฟไลน์แล้ว ควรจะเพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ เพื่อตอบสนองให้กับลูกค้าที่อยู่ไกลจากร้านค้า ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ ชมพูนทุ โมราชาติ และกัญญา (2560) จึงวิมุติพันธ์ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มโอท็อปที่ควรได้รับการพัฒนามี 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการผลิตด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงิน ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ กลุ่มโอท็อปขาดองค์ความรู้ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และพึงพิงหน่วยงานภาครัฐ เงินช่วยเหลือความสำเร็จคือกลุ่มโอท็อปมีความรู้การบริหาร จัดการกลุ่มการผลิตสินค้าโอท็อปให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP – Good Manufacturing Practice) และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ความต้องการของผู้บริโภคที่ตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านผู้ผลิตชุมชน ด้านกระบวนการผลิต ด้านความเชื่อ และด้านเทคโนโลยีในการผลิต และการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพด้วยการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพโดยใช้คู่มือฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานที่มีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำและการขับเคลื่อนโครงการโอท็อป ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องสมุนไพรและสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารมาตรฐานสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์โอท็อป ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ส่วนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มโอท็อป 4 ด้าน คือ ด้านการ

บริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงิน การประเมินศักยภาพของกลุ่มโอท็อปที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพโดยใช้คู่มือการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้ารับการอบรมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยคะแนน ด้านความรู้หลังการเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่เข้ารับการอบรมมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มโอท็อปที่เข้ารับการอบรมสามารถขอเอกสารรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ได้ครบทุกกลุ่มและลงทะเบียนเข้ารับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยประจำปี 2559 ครบทุกกลุ่ม สำหรับผลการประเมินคู่มือ พบว่า คู่มือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมการตลาด เป็นการสร้างการรับรู้ โดยใช้การใช้พนักงานขาย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ทางการตลาด จูงใจที่เสนอความพิเศษของสินค้าหรือบริการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเลือกซื้อหรือการเข้ามาใช้บริการ หรือต่อยอดเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ ให้เกิดอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติ ถึงความรู้สึกและพฤติกรรม การซื้อ โดยจะมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในตัวสินค้า หรือบริการมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก พินชัย (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหของ OTOP ในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบกับ OVOP จังหวัดไอโอตา ประเทศญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่าทั้ง OTOP และ OVOP ต่างก็มีเป้าหมายเหมือนกัน คือการฟื้นฟูเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่ OTOP ในจังหวัดเชียงใหม่ยังคงมีปัญหาด้านการดำเนินงานอยู่มาก ทั้งด้านลักษณะของการบริหารงาน การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องของหลักการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพึ่งตนเองขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขาดการประชาสัมพันธ์ และปัญหาช่องทางการตลาดไม่เพียงพอ ในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถแก้ไขได้ หากเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหามาจากที่ OVOP ได้ทำไว้และอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนช่วยกันทำให้โครงการนี้พัฒนาได้ โดยแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากที่ OVOP ได้ทำไว้ก็คือ การประชาสัมพันธ์แนวคิดและหลักการพื้นฐานให้แก่บุคลากรและสมาชิกโครงการอย่างละเอียดเพื่อความเข้าใจและปฏิบัติตามได้ การเน้นให้สินค้าผลิตจากวัตถุดิบที่มาจากท้องถิ่นเท่านั้นเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ การตั้งสถาบันให้ความรู้และสถาบันวิจัย เพื่อพัฒนาการผลิต การเพิ่มการประชาสัมพันธ์สินค้า และเพิ่มช่องทางการตลาดให้เพียงพอต่อความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นการบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแต่น ในการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อระบุสภาพทั่วไปและปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนและผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พร้อมหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในอำเภอสามพรานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านสถานที่

1. ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ จุดบริการนักท่องเที่ยวทันสมัยและสามารถติดต่อได้ในเวลาปกติ ควรมีห้องน้ำสะอาดถูกสุขลักษณะ และควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการอย่างเหมาะสม เช่น การขึ้นรถราง รวมถึงควรมีการดูแลในด้านความปลอดภัยภายในชุมชนเพื่อป้องกันอันตรายจากผู้ไม่หวังดี รวมไปถึงอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ภายในสถานที่ท่องเที่ยว

2. ควรพัฒนาการให้บริการจัดหาตู้เอทีเอ็ม ตามแหล่งจุดท่องเที่ยวของเกาะลัดอีแท่น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยอาศัยการร่วมมือจากภาครัฐและประชาชน

ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ

1. รัฐบาลควรส่งเสริม สนับสนุนให้ทวิจักษ์แก่นักวิทยาศาสตร์ด้านอาหาร เพื่อการคิดค้นวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปวัตถุดิบหรือทรัพยากรพืชผลทางการเกษตรของประเทศไทยในแต่ละภาค แต่ละจังหวัด แต่ละอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชุมชน ให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทอาหาร เครื่องดื่มที่มีคุณภาพ รสชาติอร่อยถูกปาก หน้าตาน่ารับประทาน บรรจุกฎเกณฑ์สวยงาม เก็บถนอมอาหารได้ดีและต้นทุนไม่สูง

2. รัฐบาลควรกำหนดแผนการสร้างแบรนด์ OTOP ไทยให้ประสบความสำเร็จอย่างจริงจัง รวมถึงการสร้างภูมิใจเชื่อมั่นให้กับคนไทยในการเลือกซื้อสินค้าใช้ผลิตภัณฑ์ OTOP ไม่ใช่ที่ซื้อหรือใช้นั้นมาจากความสงสาร หรือความต้องการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

3. ควรแต่งตั้งหน่วยงานของภาครัฐที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว เข้ามาดูแลแหล่งท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นอย่างจริงจัง รวมถึงทำหน้าที่สื่อสารและประสานงานกับผู้รับผิดชอบการท่องเที่ยวในระดับชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนยังขาดความรู้และบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวได้หน่วยงานของภาครัฐจึงถอนตัวออกมา

4. ควรมีหน่วยงานภาครัฐให้ความรู้แก่ชุมชน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวระดับชุมชน เนื่องจากในปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวมีความซับซ้อนมากขึ้น องค์กรส่วนท้องถิ่นต้องรับหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนในด้านต่างๆ มากขึ้น โดยไม่มีความรู้โดยตรงในงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนั้น ควรจะให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ข้อมูลทางด้านวิชาการ การนำเสนอข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจ รวมถึงการผลิตสินค้า และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สมาชิกกลุ่มควรเพิ่มการเสนอไปยังมหาวิทยาลัยพื้นถิ่นและมหาวิทยาลัยที่สนใจในการศึกษาดูงานวิถีชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่ต้องการจะเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรมการทำสวน ทำไร่ มาร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกภายในชุมชน เพราะกลุ่มคนส่วนนี้มีกำลังซื้อมากกว่าเด็กนักเรียน หากเรามีการขายสินค้า OTOP ของชุมชนเกาะลัดอีแท่น นักศึกษาหรือบุคคลในหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน จะได้อุดหนุนผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP

2. หน่วยงานภาครัฐควรหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่นที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุกฎเกณฑ์ และการสร้างแบรนด์ ด้วยการส่งเสริมอย่างจริงจัง เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การนำสมาชิกกลุ่มเกาะลัดอีแท่นไปหาประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

3. ควรกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ โดยกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีชุมชน และการผลิตสินค้า OTOP ให้สมาชิกกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่เกาะลัดอีแท่น ประชาสัมพันธ์ผ่านเครื่องขยายเสียง หรืออาจจะสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ตอบต. เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจ

4. ควรมีการส่งเสริมสมาชิกกลุ่มที่มีขวัญกำลังใจและสร้างแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงานด้านการให้บริการ โดยให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงานทำการประเมินให้กับสมาชิกนำเที่ยวในแต่ละฐาน เช่น การประกาศชมเชย รางวัลตอบแทน

5. ควรพัฒนากิจกรรม การเข้าเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร หรือชาวบ้านในชุมชนเกาะลัดอีแท่นให้มากขึ้น เช่น การปลูกข้าว การเก็บผลผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยวจะซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นเป็นสินค้าที่ระลึก และควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวอื่นๆ ภายในอำเภอสามพราน

6. ควรพัฒนาความน่าสนใจ ความสวยงามและความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพของแต่ละจุดของแหล่งท่องเที่ยวเกาะลัดอ๊ะแทนให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สร้างความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เพื่อสร้างความประทับใจ ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอยากกลับมาอีกครั้ง

7. ผู้ประกอบการควรพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าใหม่ผ่านทางช่องทางออนไลน์ให้มากยิ่งขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม ที่ควรมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านเว็บไซต์แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในเกาะลัดอ๊ะแทน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อยู่เคียงคู่จังหวัดนครปฐมสืบต่อไป

8. มีการจัดอบรม ให้ความรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะลัดอ๊ะแทน ในเรื่องการดำเนินธุรกิจ เช่น ด้านบัญชี การตั้งราคา ผลกำไร การบริหารต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำหน่วยงานภาครัฐกับความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP อาทิเช่น สถาบันการศึกษา, องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น ว่าที่ผ่านมามีหน่วยงานดังกล่าวมีศักยภาพทั้งด้านศาสตร์ต่างๆ องค์ความรู้วิชาการ อาทิเช่น หลักการบริหารจัดการ การบริหารการตลาด การจัดการด้านต้นทุน การออกแบบ การบริหารการผลิต และด้านงบประมาณในการสนับสนุนมากเพียงพอที่จะช่วยพัฒนา OTOP ไปในทิศทางใด เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวเคราะห์สภาพแวดล้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนควบคู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP โดยควรศึกษาวเคราะห์ SWOT Analysis โดยศึกษาปัจจัยภายใน ที่เป็นจุดแข็ง และจุดอ่อน เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีชุมชนของเกาะลัดอ๊ะแทน ความเป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิต และสภาพความพร้อมของผู้ประกอบการ ความสามารถในการผลิต ความพร้อมของบุคลากร เครื่องจักร และการศึกษาวเคราะห์ปัจจัยภายนอก ที่เป็นอุปสรรค และโอกาส เกี่ยวกับวัตถุดิบ คู่แข่งขัน เทคโนโลยี การเมือง นโยบายรัฐบาล

3. ควรการศึกษา เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP อื่นๆ โดยศึกษาจากสถานที่ที่มีความใกล้เคียงกันที่อยู่ในจังหวัดนครปฐม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับผลการศึกษารั้วนี้ และเห็นภาพโดยรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับผลิตภัณฑ์ OTOP ในแต่ละเทศบาลด้วยกัน

4. ควรมีการศึกษาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย. (2558). *การดำเนินงานผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP รายใหม่ประจำปี 2558*.

กรุงเทพฯ.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและกีฬา*. เข้าถึงจาก <https://www.mots.go.th>.

(9 กรกฎาคม 2562).

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครปฐม. (2560). *ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดนครปฐม*.

เข้าถึงจาก <https://www.nakhonpathom.go.th/Files>. (9 กรกฎาคม 2562).

ชูชาติ เฝ้าหนอง. (2548). *กลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ :กรณีศึกษาสินค้าเสื้อผ้า*.

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ชมภูษณ หุ่นนาค. (2559). *เอกสารประกอบการสอนวิชา IPA 6101 แนวคิดและทฤษฎีด้านรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต และรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ (2538). องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: วังอักษร.

ธงชัย สันติวงษ์. (2540). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นงค์เยาว์ สุวรรณภาคศักดิ์. (2546). ส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารแปรรูปจากผลไม้.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นพมาศ สุชาติ. (2549). การจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายตัวสินค้า. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร. (2543). ความหมายของการโฆษณา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี เอี่ยมล่อ. (2551). การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส จำกัด

พิบูล ทัพะปาล. (2545). การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค

เพ็ญศรี เจริญวานิช. (ม.ป.ป.). วิธีการตั้งราคา.เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการการตลาด.

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศรีสุภา สหชัยเสรี (2538). ระดับของผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษา การเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านไลน์สติ๊กเกอร์แอปพลิเคชัน.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

ศศิเพ็ญ พวงสายใจ. (2551). การวิจัยแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออก

ของชุมชน กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตน้ำมันงา จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 1(1), 46-55.

ศิริณา จิตต์จรัส, สุพร พูลสุข, เรียมจันทร์โกมลวานิช, และ จงกล เสงสุวรรณ. (2549). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน

เพื่อก้าวสู่ระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP): กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของ

ตกแต่งและของที่ระลึก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2538). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.

สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). แนวคิดการจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จี พี ไซ.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2562). ข้อมูลจังหวัดนครปฐม.

เข้าถึงจาก <https://www.nakhonpathom.go.th/content/history>. (5 พฤศจิกายน 2562)

สุวิทย์ ภามมัตย์. (2544). ความหมายกลยุทธ์ทางการตลาด : กรณีศึกษา สหกรณ์บริการหัตถกรรมเครื่องประดับเงินเขวาสินรินทร์

นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน

Government Policy to Promote Small and Medium Enterprises to be Sustainable

สุชาติ อำนาจวิภาวี¹ ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง² เพ็ญศรี ฉิรินัง³ และจิระพันธ์ สกุนา⁴

Suchat Amnatwipavee¹ Siriwat Plainbangyang² Pensri Chirinang³ and Jirapan Sakuna⁴

1 นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

2, 3 อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail: suchat.amnat01@gmail.com, siriwat.ple@rmutr.ac.th, pensri.chi@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการศึกษา นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีวัตถุประสงค์ให้เห็นถึง การกำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในแต่ละหน่วยงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมให้มีศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่หรือผู้ประกอบการเดิมให้ สามารถดำเนินธุรกิจได้เติบโต และมั่นคง เมื่อโลกธุรกิจยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น และต้องปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคเศรษฐกิจโลกดิจิทัล โดย ภาครัฐได้มีนโยบายที่สำคัญที่ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนา นวัตกรรม ด้านการส่งเสริม ด้านการตลาด และด้านการส่งเสริมด้านการลงทุน

คำสำคัญ: นโยบายภาครัฐ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ความยั่งยืน

Abstract

This article is a study of government policies in encourage small and medium enterprises. The objective is focusing the policy formulation of each of the government agencies and related agencies that encourage supporting small and medium enterprises to have competitiveness. In order to stimulate and encourage new entrepreneurs or former entrepreneurs to be able to grow and stable their business. When the modern business world changes rapidly in every dimension causing SMEs must face more competition and must adjust to keep up with the changing situations in the Digital Global Economy. The government has important policies that encourage small and medium enterprises in 3 policies including innovation development, marketing promotion and investment promotion.

Keywords: Government policy, Small and Medium Enterprises, Sustainable

บทนำ

กระทรวงอุตสาหกรรม การส่งเสริมธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย เดิมเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น โรงน้ำแข็ง โรงเลื่อย โรงสี ส่วน SMEs คือรายเล็กที่ทำเล็กลงๆ ความสำคัญของธุรกิจ SME คือธุรกิจขนาดเล็ก หรือขนาดย่อม ธุรกิจราย ย่อย หรือธุรกิจครอบครัว อุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมโดยกรม ส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานที่ดูแลธุรกิจอุตสาหกรรมมาตั้งแต่เริ่มต้นด้วยอุตสาหกรรมในครอบครัว พอมาถึงช่วงยุคการ เปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ กระทรวงอุตสาหกรรมโดย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมองว่า ในการส่งเสริมการลงทุนใน อุตสาหกรรมต่างๆเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการ เป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และ

ขนาดกลาง ส่วนอุตสาหกรรมรายเล็กยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง ดังนั้น กรมส่งเสริมฯ จึงเน้นในเรื่องของการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยดำเนินการส่งเสริมในเรื่องของเทคนิควิชาการ การบริหารจัดการ เทคโนโลยี มาตรฐานผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นต้นแบบหรือแนวคิดเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงสู่การตลาด เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ทดสอบตลาด การดำเนินงานเหล่านี้เป็นบทบาทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ได้ปฏิบัติมาอย่างยาวนาน

ปัจจุบัน ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีจำนวน 3,046,793 ราย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.7 ของธุรกิจทั้งหมด โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของ SMEs ในไตรมาสที่ 1 ปี 2561 ขยายตัวร้อยละ 6 คิดเป็นมูลค่า 1.74 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.8 ของ GDP รวมทั้งประเทศ (Smart SME, 2561) จึงถือได้ว่า SMEs มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญของเศรษฐกิจ เนื่องจาก SMEs มีอยู่ในธุรกิจทุกประเภททั้งธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจการจำหน่าย รวมถึงธุรกิจบริการ ทำให้ SMEs เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็ง

ที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจไทยได้ประสบกับปัญหาอุปสรรคในเรื่องความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุน ทำให้ผู้ประกอบการขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนากิจการของตนขาดการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังพบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย (SMEs) ยังมี จุดอ่อนในด้านอื่นๆ เช่น ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ รวมถึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐได้ ประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้หน่วยงานภาครัฐในหลายหน่วยงานพยายามส่งเสริม และสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในด้านต่าง ๆ ทั้งการเงิน การตลาด การบริหารจัดการ และการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ รวมถึงการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีความกระชับ และคล่องตัวมากขึ้น (ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, 2559)

อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกธุรกิจยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ทำให้ SMEs ต้องปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคเศรษฐกิจโลกดิจิทัล จากเดิมที่ประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการพัฒนาโครงสร้างที่เป็นพื้นฐานเพื่อยกระดับ SMEs โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิต ทำให้ภาคการผลิตของไทยมีเทคโนโลยีที่ไม่ทันสมัย มีต้นทุนสูง

เมื่อมองในเชิงโครงสร้างแล้วพบว่า การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม มีปัญหาในระดับนโยบายได้แก่ การขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ขาดการบริหาร กำกับดูแลและรับผิดชอบที่เป็นเอกภาพจากหน่วยงานรัฐ ขาดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง (สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย, 2561) ดังนั้น ภาครัฐจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขจัดจุดอ่อนที่เกิดขึ้นกับ SMEs ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึง และได้เล็งเห็นความสำคัญในประเด็นนี้อย่างยิ่ง ให้เป็นวาระของชาติ จึงมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นผู้รับผิดชอบนโยบายของรัฐบาลอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่หรือผู้ประกอบการเดิมให้สามารถดำเนินธุรกิจได้เติบโต และมั่นคง

นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน ด้านการพัฒนานวัตกรรม นโยบายด้านการตลาด นโยบายด้านการลงทุน ดังนี้

1. นโยบายด้านการพัฒนานวัตกรรม

ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยไม่สามารถแข่งขันในตลาดระดับสากลได้ เนื่องจาก ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการได้ และปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถแข่งขันได้กับธุรกิจในตลาดโลกได้ในบริบทที่ระบบเศรษฐกิจโลกมีความเชื่อมโยงและแข่งขันกันมากขึ้น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้ SMEs เติบโตและแข็งแกร่ง คือ การส่งเสริมให้ SME มีนวัตกรรม มีการใช้

เทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาระดับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของ SMEs ให้มีศักยภาพการแข่งขันมากขึ้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560)

ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการพัฒนาสินค้าและบริการที่มีความแตกต่าง มีนวัตกรรม มีคุณค่าและคุณภาพ เมื่อ SMEs เกิดการเติบโตเพิ่มมากขึ้นและแข็งแกร่งขึ้นจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นในการก้าวสู่การเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560) ซึ่งภาครัฐได้มีนโยบายมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาและส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยี ดังนี้

1) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้พยายามปรับตัวให้ทันตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่ด้อยกว่าประเทศอื่นๆ ทำให้ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต รวมถึงความยากลำบากในการสร้างนวัตกรรม การเพิ่มพูนองค์ความรู้การสร้างความมาตรฐาน การขยายฐานหรือรักษาการส่งออก การสร้างเสถียรภาพด้านการจ้างงาน รายได้ครัวเรือนบุคลากรการวิจัย องค์ความรู้เทคโนโลยี เงินทุน รวมถึงการพัฒนาสินค้าและบริการ ดังนั้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยจึงต้องเร่งพัฒนาโดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ ซึ่งประเทศต่างๆ ทั่วโลกล้วนให้ความสำคัญโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา พัฒนาและการสร้างสรรค์นวัตกรรม

ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงและบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญคือ กำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาที่ไม่สามารถนำงานวิจัยที่ได้มาต่อยอด อย่างไรก็ตามรัฐได้มอบหมายให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดำเนินงานเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยมีนโยบาย ดังนี้

1.1 การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยการมุ่งเน้นการนำเอาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ เพื่อเพิ่มผลิตภาพ มูลค่าเพิ่ม ความสามารถในการแข่งขันมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนี้

(1) เพื่อสร้างและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ชุมชนสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) เพื่อสร้างช่องทางการตลาดในรูปแบบใหม่ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ตรวจสอบคุณภาพและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการชุมชนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

(2) เพื่อการส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่าย บริหารจัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดห่วงโซ่อุปทานทั้งเกษตร ผลิต และบริการ โดยการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อนำไปสู่การสร้างการแข่งขันในการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายแบบครบวงจร

(3) เพื่อยกระดับขีดความสามารถ ประสิทธิภาพและผลิตภาพกระบวนการ เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุน ลดของเสีย ปรับปรุงเทคนิคการผลิตและวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการนำผลงานไปใช้ประโยชน์และถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งการถ่ายทอดแบบวิสาหกิจขนาดใหญ่สู่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นต้น

(4) เพื่อยกระดับคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และบริการ โดยการส่งเสริมให้มีระบบตรวจสอบย้อนกลับสินค้า เพื่อกำกับ ดูแล และควบคุมการผลิตให้ได้มาตรฐานตลอดห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่มูลค่า เช่น เทคโนโลยีการกำจัดสิ่งสกปรก (ESD contamination) เทคโนโลยีตรวจสอบสารปนเปื้อน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัยด้านต่างๆ เช่น การค้นคว้าเทคโนโลยีการแปรรูปขั้นสูงในการยืดอายุของอาหาร รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบและวิศวกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ และบริการ

(5) เพื่อปรับตัวในการรองรับเศรษฐกิจสีเขียว โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ บริการ และกระบวนการรองรับเศรษฐกิจสีเขียวในตลาดที่เน้นเทคโนโลยีและคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการให้สามารถทำตลาดในรูปแบบ Niche Market ได้

(6) เพื่อการวางแผน การตัดสินใจ และการรองรับการผลิต การพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศให้มีความถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรทราบข้อมูล สามารถวางแผนและพร้อมเตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น แนวโน้มตลาดสินค้าที่สำคัญของตลาดโลก การพยากรณ์ผลผลิตและราคาสินค้าเกษตร ตลอดจนการใช้งานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการปรับโครงสร้างการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

(7) เพื่อการสนับสนุนระบบงานมาตรฐานเชิงรุก สามารถรองรับและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเตรียมพร้อมรองรับระบบการค้าเสรี

การพัฒนาและนำงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในการสนับสนุนให้มีระบบมาตรฐานเชิงรุก เพื่อผลักดันให้สาขาเป้าหมายของไทยเป็นผู้นำสามารถในระดับอาเซียน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันและอำนาจในการต่อรอง เช่น ข้าวและผลิตภัณฑ์ ยางและผลิตภัณฑ์ บริการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ อาหารแปรรูป

1.2 การยกระดับความสามารถ ทักษะและองค์ความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้แก่แรงงานทั่วไป โดยการอบรมและการดำเนินงานการสร้างองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการฝึกอบรมทักษะด้าน ICT ที่มีระบบมาตรฐานการรับรองระดับสากล ผสมผสานการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ เช่น โรงเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในโรงงานหรือสถานประกอบการ เป็นต้น

1.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยเอื้อด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย

(1) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือกลไกด้านการเงินการคลังรูปแบบใหม่ และมาตรการสนับสนุนด้านการเงินการคลังสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และผู้ประกอบการใหม่ในการทำวิจัยและพัฒนา และนำผลงานวิจัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์

(2) เพื่อเข้าถึงเครื่องมือทางการเงินการคลังที่สะดวกขึ้น โดยการปรับปรุงระเบียบและขั้นตอนในการขอรับการสนับสนุนจากเครื่องมือทางการเงินการคลังให้มีความสะดวก และรวดเร็วขึ้น และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงเพื่อขยายฐานกลุ่มเป้าหมายผู้ขอรับการสนับสนุน

(3) เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการตลาด โดยการส่งเสริมผู้ที่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ มีเทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้มีช่องทางการตลาดหลากหลายช่องทางเพื่อกระจายสินค้า เช่น ศูนย์แสดง ศูนย์กระจาย และศูนย์จำหน่ายสินค้า นวัตกรรมเชิงบูรณาการร่วมของหน่วยปฏิบัติ สร้างระบบการจับคู่ธุรกิจออนไลน์ และช่องทางการตลาดใหม่ๆ เช่น ตลาดนวัตกรรม.com, STI Channel และ STI Mall เป็นต้น ตลอดจนการศึกษาตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศ และการพัฒนาโลก หรือหน่วยงานเพื่อเชื่อมโยงตลาดต่างประเทศ

(4) การส่งเสริมการนำผลการวิจัยและพัฒนาเข้าสู่ระบบการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยการส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเสริมสร้างความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองทรัพย์สินทาง ตลอดจนการพัฒนาเกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความสะดวก รวดเร็ว

2) กระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนา อุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ SMEs วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมสาขาต่างๆ ให้มีขีดความสามารถ ในการประกอบการโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม องค์ความรู้ ภูมิปัญญา และธรรมาภิบาล เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ยั่งยืน

สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ การฝึกอบรมการบ่มเพาะธุรกิจ การเชื่อมโยงธุรกิจ การจัดแสดง เป็นต้นทั้งนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมได้มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาและสร้างความแข็งแกร่ง ให้กับ SMEs ในทุกกลุ่มตั้งแต่กลุ่ม Start Up กลุ่ม Spring Up กลุ่ม Step Up จนถึงกลุ่ม Turn Around โดยได้นำนวัตกรรม ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ตลอดจนสถาบันการเงิน มาร่วมบูรณาการเพื่อพัฒนา SMEs ให้เป็น Smart SMES, S-Curve SMEs, Digital SMEs เพื่อก้าวสู่ SMEs 4.0 โดยมีแนวทางในการยกระดับ SMEs ให้แข็งแกร่งและครอบคลุมในทุกมิติ โดยมีนโยบายดังนี้

- 2.1 พัฒนา SMEs ผู้มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่มีนวัตกรรม และผลักดันต้นแบบงานวิจัยสู่การผลิตเชิงพาณิชย์
- 2.2 พัฒนา SMEs รายเดิม เพื่อรองรับอุตสาหกรรม S-Curve ด้วยศูนย์ปฏิกิริยาอุตสาหกรรมสู่อนาคต และศูนย์ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และการรวมกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 2.3 ส่งเสริม SMEs ให้ใช้ Digital Content และ Digital Solution เพื่อก้าวทัน ยุคอุตสาหกรรม 4.0
- 2.4 จัดตั้งศูนย์สนับสนุนและช่วยเหลือ SMEs (SME Support and Rescue Center: SSRC) ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อเชื่อมโยงและบูรณาการหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการเงิน ให้การช่วยเหลือและสนับสนุน SMEs ในการพัฒนาหรือพลิกฟื้นธุรกิจ
- 2.5 จัดอบรม ผ่านโครงการ SMEs Academy โดยการถ่ายทอดความรู้ตั้งแต่การก่อตั้งธุรกิจ การบ่มเพาะ และการจัดทำระบบบัญชี เพื่อให้ SMEs มีขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 2.6 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและในระดับภูมิภาค เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการผลิตในชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว
- 2.7 การพัฒนาด้านการตลาด โดยการสร้างและขยายความร่วมมือกับตลาดในกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม) ประเทศ ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้ เป็นต้น เพื่อให้ SMEs มีช่องทางการขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศ
- 2.8 การเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนและเศรษฐกิจในท้องถิ่น ผ่านโครงการพัฒนากลุ่มจังหวัด เพื่อยกระดับสินค้า OTOPสู่ Smart Micro-Enterprise
- 2.9 การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ให้มีผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน มอก. ในระดับสากลเพื่อเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมไทย และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางการค้า

กระทรวงอุตสาหกรรมได้พยายามพัฒนา SMEs เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตมี 2 ระยะ คือ ระยะสั้น โดยการหมุนเวียนการเงินของภาครัฐเพื่อช่วยเหลือ SMEs ที่ประสบปัญหาจากสภาวะเศรษฐกิจให้สามารถอยู่รอดได้ แล้วจึงเริ่มสร้างความเข้มแข็งให้ SMEs ในอนาคต ส่วนในระยะยาวได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีเสถียรภาพและเกิดความเข้มแข็งภายในประเทศ และผลักดันให้เกิดคลัสเตอร์ในกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมอาหารและเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม และ อุตสาหกรรมดิจิทัล โดยจะต้องมีการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและยกระดับเทคโนโลยีในการเพิ่มผลิตภาพและ ประสิทธิภาพการผลิต (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2561)

3) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ICT)

กระทรวงดิจิทัลฯ มีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนส่งเสริม พัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ สังคม กระทรวงดิจิทัลฯ ได้ผลักดันและส่งเสริม SMEs ให้มีความรู้ ความสามารถในการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับ SMEs ในการแข่งขันตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาให้เกิดอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศ

กระทรวงดิจิทัลฯ ได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเชิงนโยบายและแผน ด้านมาตรการสนับสนุนทุน ด้านแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งด้านการสร้างสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และให้ความรู้

3.1 ด้านการสนับสนุนเชิงนโยบายและแผน กระทรวงดิจิทัลฯ ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุน SMEs คือ 1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลปฏิรูปการทำธุรกิจ 2) เพิ่มโอกาสทางอาชีพเกษตรและการค้าขายสินค้าชุมชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 3) เร่งสร้างธุรกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Startup) เพื่อเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และ 4) พัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลให้มีความเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้

3.2 ด้านมาตรการสนับสนุนทุน กระทรวงฯ ได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (depa) ดำเนิน ช่วยเหลือ ส่งเสริม SMEs ในด้านต่างๆ อาทิ การเริ่มต้นธุรกิจอุตสาหกรรมดิจิทัล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม การร่วมวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ SMEs สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการพัฒนาธุรกิจของตนเองเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

3.3 ด้านแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้อง โดยทางกระทรวงดิจิทัลฯ ได้นำโครงการที่กระทรวงฯ ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในสังกัดฯ มาสนับสนุนผู้ประกอบการในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความรู้และส่งเสริมให้ SMEs สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนิน สนับสนุนการขายสินค้าและบริการในรูปแบบออนไลน์

3.4 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และให้ความรู้ ประกอบด้วย การปรับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเดิมเป็นศูนย์ดิจิทัลชุมชน พร้อมจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกอุปกรณ์ เพื่อให้บริการด้านดิจิทัล ข้อมูลข่าวสารเชิงเศรษฐกิจและสังคม รวบรวมข้อมูลข่าวสารชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ เช่น การเปิดร้านค้าออนไลน์ การปรับปรุงสินค้า/บริการ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว กระทรวงดิจิทัลฯ มีมาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ประกอบการด้านซอฟต์แวร์ ให้สามารถลดหย่อนภาษีเงินได้ 100% รวมถึงการจัดกิจกรรมสนับสนุนและให้ความรู้แก่ SMEs ตามภูมิภาคต่าง ๆ

2. นโยบายด้านการตลาด

จากเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกธุรกิจปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเพื่อยกระดับเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) โดยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศให้ทันกับโลก ในปัจจุบัน ช่องทางการตลาดมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างโอกาสให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) แต่กลับพบว่า SMEs ไทยยังขาดความรู้และทักษะในการจำหน่ายสินค้าโดยเฉพาะการจำหน่ายสินค้าผ่านอีคอมเมิร์ซ โดยมีหน่วยงานที่สำคัญที่ส่งเสริมช่องทางการตลาดแก่ SMEs ดังนี้

1) นโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นหน่วยงานของรัฐ ภายใต้การกำกับของกระทรวงอุตสาหกรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 มีวัตถุประสงค์คือ เป็นหน่วยงานหลักที่ส่งเสริม สนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs โดยมีภารกิจหลักคือ การวางแผนแนวทางในการส่งเสริม SMEs การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เสนอแนะนโยบาย ผลักดัน สนับสนุน พัฒนา ระบบส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานราชการ องค์กรของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ให้บรรลุผลตามแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และด้วยการแปลงแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558)

ในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เฉพาะกิจ) ภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ SMEs เป็นอย่างมาก จึงได้กำหนดให้ SME เป็นวาระแห่งชาติ และได้ปรับโครงสร้าง กลไกการทำงานของ หน่วยงาน สสว. ให้มีความกระชับ รวดเร็วยิ่งขึ้น นับเป็นการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของหน่วยงาน สสว. โดย หน่วยงาน สสว. ได้ริเริ่มนำแนวคิดด้านการส่งเสริม SME เข้ามาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ

ปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบการ หน่วยงาน สสว. ได้จัดทำงบประมาณการส่งเสริม SMEs ในลักษณะบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆของภาครัฐ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการด้วยนวัตกรรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยเสริมประสิทธิภาพ รวมทั้งการประสานงานการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สะดวกยิ่งขึ้น

สำหรับในปี 2559 หน่วยงาน สสว. มีนโยบายร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำแผนส่งเสริม SME 4.0 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นการสร้าง SME รายใหม่ และพัฒนา SMEs รายเดิม ให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีนวัตกรรม มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้ ได้มีการสนับสนุนให้ SME มีช่องทางด้านการตลาดเพิ่มขึ้นทั้งในและต่างประเทศผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ และยังมีการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา SMEs ผ่านโครงการจำนวนกว่า 38 โครงการ ในปี พ.ศ. 2561 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) มีนโยบายในการส่งเสริม SMEs เพื่อให้ SMEs มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลได้มากขึ้น ภายใต้แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) หรือแผนการส่งเสริม SMEs 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ SMEs สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง ภายใต้บริบทการแข่งขันทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น SMEs ไทยจึงต้องมีความรู้ มีทักษะในการประกอบธุรกิจ สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาด้านการบริการให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ SMEs กลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาตามแผนการส่งเสริมดังกล่าว ประกอบด้วย SME 6 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มธุรกิจด้านอาหาร การเกษตร และอุตสาหกรรมชีวภาพ กลุ่มธุรกิจด้านสุขภาพ และที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ กลุ่มธุรกิจด้านเครื่องจักรกล วิศวกรรม อิเล็กทรอนิกส์เชิงกลและหุ่นยนต์ กลุ่มธุรกิจด้านดิจิทัล กลุ่มธุรกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และกลุ่มธุรกิจบริการที่มีมูลค่าสูง

ปัจจุบัน หน่วยงาน สสว. จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2560-2561 เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดและแนวทางของแผนการส่งเสริมฯ ฉบับที่ 4 สู่การปฏิบัติ เพื่อมุ่งพัฒนาและยกระดับความสามารถของ SMEs ให้เหมาะสมกับระยะการเติบโตของธุรกิจ (business life cycle) โดยมีการกำหนดแผนงานในด้านการตลาดที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 “Smart SMEs” การส่งเสริม SMEs ให้มีศักยภาพและเพิ่มผลิตภาพ รวมทั้งผลักดันให้สินค้าหรือบริการของ SMEs เป็นที่ยอมรับ เช่น มาตรฐาน ออย., มอก., ISO, HACCP ฯลฯ นอกจากนี้แล้วได้มุ่งเน้นการพัฒนา SMEs ให้มีช่องทางการตลาดออนไลน์

แนวทางที่ 2 “Strong” การส่งเสริม SMEs ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล โดยการสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนา SMEs ในประเภทอาหารถิ่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เครื่องสำอาง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) อายุการเก็บรักษา (Shelf life) การออกแบบ (Design) ให้มีเอกลักษณ์และมีศักยภาพ เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าทั้งในประเทศและในต่างประเทศได้ เป็นการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ผู้ส่งออกรายใหม่

แนวทางที่ 3 “Ecosystem” เป็นการปรับปรุงระบบนิเวศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ กล่าวคือ การส่งเสริม SMEs ให้มีความรู้และทักษะ ในการดำเนินธุรกิจ โดยการจัดตั้งศูนย์ให้บริการ SME ครบวงจร (One-Stop Service Center: OSS) ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ SMEs ในการเข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้ แบบครบวงจร ในด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด ให้คำแนะนำเบื้องต้นในการประกอบกิจการ การส่งต่อความช่วยเหลือแก่ส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถวางแผนและบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างเหมาะสมเพื่อผลักดันให้ SME ไทยประสบความสำเร็จ ในยุค 4.0 ให้เติบโตได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2) นโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของกระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ มีภารกิจที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศให้เติบโตมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล ขณะเดียวกันต้องขับเคลื่อนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ผู้บริโภค เกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงเศรษฐกิจฐานรากในระดับท้องถิ่นและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญถึงการพัฒนา SMEs จึงได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานโดยมีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ และหน่วยงานอื่นๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ SMEs มีความแข็งแกร่งสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ ไม่เพียงแต่ในกลุ่มอาเซียนเท่านั้น แต่พยายามผลักดันให้สามารถขยายธุรกิจไปในทุกภูมิภาคได้ ดังนั้น จึงได้กำหนดแนวทางสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจการค้าของประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์, 2561) โดยกระทรวงฯ มีนโยบายในการส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ ประกอบด้วย

2.1 การส่งเสริมการตลาดออนไลน์ เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการจำหน่ายในรูปแบบออฟไลน์ อาทิ การจำหน่ายในตลาด ร้านโชห่วย ห้างสรรพสินค้า หรือ Modern Trade เป็นต้น ได้มีช่องทางจำหน่ายสินค้าในระบบออนไลน์ได้ (กระทรวงพาณิชย์, 2561) ขณะเดียวกัน กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ได้สร้างช่องทางการค้าออนไลน์เชื่อม SMEs สู่ตลาดโลก โดยสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ผ่านเว็บไซต์ตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ชื่อว่า ไทยเทรดดอทคอม (Thaitrade.com) เพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถจำหน่ายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ของภาครัฐได้ เป็นการเชื่อมโยง SMEs สู่ตลาดสากลได้ (ไทยรัฐ, 2561)

2.2 การส่งเสริมการส่งออก เป็นการผลักดันการส่งออกให้ธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ขยายตัวเพิ่ม โดยการกระชับความสัมพันธ์ภาครัฐในระดับสูงทุกสาขา (การคลัง การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว) เพื่อสร้างเวทีในการแก้ไขอุปสรรค และขยายโอกาสทางการค้า การลงทุน อาทิ การเจรจาขอเปิดสาขาธนาคารของไทยเพิ่มใน CLMV (กระทรวงพาณิชย์, 2561) รวมถึงการปรับโครงสร้างการส่งออกให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 อาทิ เน้นการขยายตลาดสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม สินค้าใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ตั้งทีมการตลาดและจัดทำแผนการเจาะขยายตลาดรายประเทศ อาทิ จีน อินเดีย สหภาพยุโรป และยังมีแผนเริ่มเจรจาการค้ากับประเทศสำคัญๆ อาทิ เยอรมนี ฝรั่งเศส เป็นการเพิ่มสัดส่วนผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถส่งออกได้มากขึ้น

ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้พัฒนาร่วมมือกับศูนย์นวัตกรรม (Innovation Centre) ของบริษัทเทสโก้ กรุ๊ป ประเทศอังกฤษ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าของผู้ประกอบการ เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถส่งออกไปจำหน่ายในห้างเครือข่ายในสหราชอาณาจักร ยุโรป และเอเชีย ฯลฯ ได้ อีกทั้งได้ร่วมมือกับสถาบันพัฒนาผู้ประกอบการค้ายุคใหม่ (New Economy Academy) ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และสถาบันไอซีซี ประเทศฝรั่งเศส เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ SMEs ของไทย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลกฎระเบียบด้านการค้า นโยบาย พิธีการศุลกากร ระหว่างกันเพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถทำการค้าได้อย่างเสรีมากยิ่งขึ้น

2.3 การปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จะดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้สถานะ WL และนำไปสู่การปลดจากบัญชี WL รวมทั้งการแก้ปัญหาดสิทธิบัตรล่าช้า และการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ มุ่งเน้นสู่การ ส่งเสริม Creative Economy (กระทรวงพาณิชย์, 2561; Smart SME, 2561)

2.4 การสร้าง Nation Brand เป็นการให้ความสำคัญในการสร้างแบรนด์ให้มีความโดดเด่น เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของผู้ประกอบการ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้า ให้สินค้ามีมาตรฐาน มีคุณภาพ อีกทั้งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อ การพัฒนาแบรนด์จะช่วยปรับเปลี่ยนให้เป็น SMEs สามารถขับเคลื่อนได้โดยใช้นวัตกรรมเข้ามาทำให้ประหยัดต้นทุนและเวลาในการผลิต ทั้งนี้จะช่วยยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับกิจการ SME ไทย ให้ก้าวไปสู่การแข่งขันในโลกรุจกียุคดิจิทัลให้เท่าทันได้ (กระทรวงพาณิชย์, 2561; กองส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561)

สรุปได้ว่า การสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ SMEs ไทย ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้ธุรกิจของผู้ประกอบการสามารถขยายและเติบโตได้คือ นโยบายของภาครัฐ ซึ่งภาครัฐสามารถกระทำได้โดยการ บูรณาการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน รวมถึงสถาบันการเงิน ในการช่วยเหลือ SMEs ให้การให้ความรู้ต่างๆในการดำเนินธุรกิจ ตั้งแต่การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการหรือด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน มีการส่งเสริมการส่งออกสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการให้ความรู้ด้านการตลาด ข้อมูลวิจัยใหม่ๆ อีกทั้ง พิจารณาเพิ่มมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ประกอบการ SMEs อาทิ การเพิ่มวงเงินกู้และเงินประกัน เป็นต้น จากสถาบันการเงินได้เพื่อการขยายกิจการให้เติบโตและมั่นคงต่อไป

3. นโยบายด้านการลงทุน

1) นโยบายของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) หรือเรียกสั้นๆว่า SME Bank เป็นสถาบันการเงินของรัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และกระทรวงอุตสาหกรรม มีภารกิจหลักในการช่วยเหลือและสนับสนุน SMEs ไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ในการต่อยอดเชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างโอกาส และกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศ

ในปีพ.ศ. 2561 ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงาน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับภารกิจและนโยบายภาครัฐ โดยการให้บริการทางการเงินควบคู่กับการเสริมสร้างองค์ความรู้ จึงยกระดับให้เป็นพันธกิจหลักเพื่อให้ธนาคารมีสถานะเป็น “ธนาคารเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการ” ที่มุ่งการส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน ควบคู่กับการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs

ทั้งนี้ ธพว. มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการริเริ่มการทำธุรกิจ การดำเนินงาน การขยายหรือปรับปรุงธุรกิจ โดยการให้สินเชื่อ ค้ำประกัน ร่วมลงทุน ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือให้บริการที่จำเป็นอื่นๆ มีแนวทางในการเพิ่มบทบาทของการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อให้มีความมั่นคง และเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการองค์กรได้

ธพว.มีนโยบายการส่งเสริม SMEs ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ด้านการให้สินเชื่อ รวมถึงการฟื้นฟูกลุ่มหนี้เสีย (NPLs) ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ คือ การพัฒนาให้ผู้ประกอบการได้มีองค์ความรู้ครอบคลุมด้านการบริหารจัดการ ธุรกิจสมัยใหม่อย่างครบวงจรทั้ง 5 ด้าน ตั้งแต่การบริหารจัดการด้านการตลาด ด้านการผลิต การบริหารจัดการองค์กร การบริหารด้านบัญชี การเงิน และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, <https://www.smebank.co.th/development-entrepreneurs/service-of-development-entrepreneurs>, วันที่ 25 พฤศจิกายน 2561) โดยได้มุ่งเน้นการช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ใน 4 กลุ่มเป้าหมายหลักตามศักยภาพของธุรกิจ ได้แก่ กลุ่ม SME Start Up กลุ่ม SME Regular กลุ่ม High Potential และกลุ่มชุมชนท่องเที่ยว ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ได้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายพันธมิตรทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งสมาคมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการอบรม สัมมนา และให้คำปรึกษาแนะนำในด้านประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ ส่วนด้านประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

1.2 ด้านการให้สินเชื่อ ธพว. ได้ดำเนินการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ ได้ออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อรองรับผู้ประกอบการ

1.3 การฟื้นฟูกลุ่มหนี้เสีย (NPLs) คือการช่วยเหลือและผลักดันทำให้กลุ่ม NPLs สามารถปรับสถานะลูกหนี้ได้มากขึ้น นอกจาก ธพว. ได้ออกผลิตภัณฑ์ในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแล้ว ยังมีมาตรการพิเศษเพื่อขับเคลื่อน SMEs สู่ยุค 4.0 ประจำปี 2561 ได้แก่

(1) การส่งเสริมและช่วยเหลือด้านที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งจะมีบริการ และกิจกรรม เช่น การขยายศูนย์ปฏิรูปอุตสาหกรรม (ITC) จำนวน 23 แห่งทั่วประเทศ การร่วมมือกับธุรกิจชั้นนำระดับโลกเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นสูงให้แก่ SMEs การพัฒนา Platform T-Geotech เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการไทยให้สามารถทำธุรกิจแบบ B2B (Business to Business)

(2) การส่งเสริมและช่วยเหลือด้านการเงิน เป็นการสนับสนุน SMEs ทุกกลุ่ม ทุกระดับอย่างให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อของ ธพว. ได้อย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ ทั้ง 2 มาตรการพิเศษมีเป้าหมายในการส่งเสริมผู้ประกอบการทุกกลุ่มให้ได้เข้าถึงงานบริการจากภาครัฐที่พร้อมจะตอบสนองความต้องการและเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการให้เติบโตสอดคล้องไปกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในทุกมิติ (ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย, 2561)

2) นโยบายของธนาคารออมสิน

ธนาคารออมสินเป็นธนาคารเฉพาะกิจของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการคลัง มีภารกิจหลักในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ เพื่อให้ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สะดวกยิ่งขึ้น สามารถนำเงินทุนมาหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจ นับว่าธนาคารออมสินเป็นแหล่งทุนที่คอยสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล

ทั้งนี้ ธนาคารออมสินมีวัตถุประสงค์ คือการให้สินเชื่อแก่ SMEs ควบคู่กับการให้ความรู้ทางการเงิน เช่น การสร้างวินัยทางการเงิน วิธีการออม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ SMEs รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศ ควบคู่ไปโดยการสร้าง รวบรวม เผยแพร่ให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เพื่อให้ SMEs มีความคิดสร้างสรรค์หรือแนวคิดใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์กับการพัฒนาประเทศและสอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs และ SMEs Startup ธนาคารออมสินได้นำนโยบายของรัฐบาลมาร่วมผลักดันและสนับสนุน SMEs และ SMEs Startup อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ผ่านโครงการต่างๆ เพื่อจุดประกายความคิดแก่ผู้ที่ต้องการเริ่มต้นกิจการ เพื่อให้มีนวัตกรรม

ดังนั้น เงินทุนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากการนำเงินออกมาลงทุนแล้ว การขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินถือว่ามีความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เจ้าของกิจการมีเงินทุนเพียงพอในการผลิตและการหมุนเวียนเงิน

บทสรุป

การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการประสบปัญหาต่างๆ ในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบความยากลำบากมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐพยายามส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มาโดยตลอด โดยภาครัฐได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในแต่ละด้าน อาทิ ด้านนวัตกรรม ด้านการตลาด และด้านการลงทุน เพื่อให้ SMEs แข่งขันในตลาดระดับสากลได้ สามารถเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตลอดจนกระตุ้นให้มีการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่และสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2559). กระทรวงพาณิชย์ขานรับนโยบาย พร้อมเร่งขับเคลื่อนการค้าการส่งออกปี 59.

เข้าถึงจาก <http://www.moc.go.th/index.php/moc-news/2015-10-19-04-33-08/item/8785.html>.

(3 พฤศจิกายน 2561).

กระทรวงพาณิชย์. (2561) รายงานประจำปี 2561. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.

กระทรวงพาณิชย์. (2560). “พาณิชย์” เดินหน้า 9 นโยบาย และจัด 8 กิจกรรมลดค่าครองชีพ มอบเป็นของขวัญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ 2561 ให้คนไทยทั้งประเทศ. เข้าถึงจาก <http://www.moc.go.th>. (11 พฤศจิกายน 2561).

ไทยรัฐ. (2560). พาณิชย์ เร่งนโยบายปั้น SME ป้อนตลาด จับมือเอกชนดันช่องทางขายเพิ่ม.

เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/content/1014237>. (14 พฤศจิกายน 2561)

ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (2561). นโยบายและแผนปฏิบัติงานของธนาคาร ประจำปี 2561. เข้าถึงจาก <https://www.smebank.co.th/about/PoliciesandPlans>. (28 กันยายน 2561).

ศักดิ์ดา ศิริทรัพย์โสภณ. (2559). ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Competitive Capacity and Readiness of Thai Small and Mediums Enterprises for Entering the ASEAN Economic Community). *วารสาร สมาคมนักวิจัย*, 21(1), 9-33.

สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย. (2560). *SMEs หัวใจที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทย*.

เข้าถึงจาก <https://www.tasme.or.th/article/822/>. (23 พฤศจิกายน 2561).

สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). *บริการด้านพัฒนาผู้ประกอบการ*.

เข้าถึงจาก <https://www.smebank.co.th/development-entrepreneurs/service-of-development-entrepreneurs>. (25 พฤศจิกายน 2561).

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2558*.

ฝ่ายติดตามและประเมินผล สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). *แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564)*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

Smart SME. (2561). *กระทรวงพาณิชย์ ติดปีก SMEs ไทยบินไกลสู่ตลาดโลก*.

เข้าถึงจาก <https://www.smartsme.co.th/content/90616>. (14 พฤศจิกายน 2561).

การวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน

Earnings Management Analysis: Case Study Delisted Companies in The Stock Exchange of Thailand

อริสรา ธาเนรานานนท์

Arisara Thaneerananon

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

E-mail: arisara.tha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีเป้าหมาย 1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน 2) เพื่อวิเคราะห์การจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่ถูกเพิกถอนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2518 – 2563 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานทางการเงินที่เปิดเผยไว้ในระบบให้บริการข้อมูลหลักทรัพย์แบบออนไลน์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool : SETSMART) จำนวน 261 บริษัท เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึงวันที่ 20 เมษายน 2563 จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท ดำเนินวิธีวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์และคำนวณตามแบบจำลองของ The Beneish M-Score Model มีองค์ประกอบ 8 ดัชนี พิจารณาถึงโอกาสในการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรเป็นรายดัชนี และสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีสาเหตุเพิกถอนจากบริษัทขอเพิกถอนโดยสมัครใจ บริษัทถูกคว่ำบวม ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอนเนื่องจากฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จจากการไม่ส่งงบการเงิน จากการฝ่าฝืนข้อกำหนดและสาเหตุอื่น มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรจำนวน 2 บริษัท คือ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจก่อสร้าง สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทขอเพิกถอน โดยสมัครใจจำนวน 1 บริษัท ค่า M-Score เท่ากับ 1.32 ($M\text{-Score} > -2.22$) และบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ หมวดธุรกิจขนส่งและ โลจิสติกส์ สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทถูกคว่ำบวมจำนวน 1 บริษัท ค่า M-Score เท่ากับ 2.46 ($M\text{-Score} > -2.22$)

คำสำคัญ: การจัดการกำไร แบบจำลอง M-Score บริษัทถูกเพิกถอน

Abstract

The research aim to 1) Study earning management of delisted companies in the stock exchange of Thailand 2) To analyze earning management of delisted companies in the stock exchange of Thailand. The population and samples of this study were the delisted companies in the stock exchange of Thailand since 1975-2020. Gather secondary data from SET Market Analysis and Reporting Tool: SETSMART total 261 companies and sample 37 companies since April 1, 2020 to April 20, 2020. The research were quantitative research, the analysis and compute by The Beneish M-Score Model element 8 index decision opportunity earning management or creative earning by using index. And using descriptive statistics.

The results showed that delisted companies in the stock exchange of Thailand by sample size. Causes for delisting from the company voluntarily delisting The company has been merged. The Stock Exchange of

Thailand ordered the delisting due to unsuccessful business rehabilitation. From not submitting financial statements Due to violation of the terms and other causes. There is a possibility of earning management of 2 companies, which are companies in the real estate and construction industry. Construction business Causes for delisting due to 1 company voluntarily delisting. The M-Score value is 1.32 (M-Score > -2.22) and companies in the service industry group Transport and Logistics Business Reasons for Delisting Securities due to the Merger of 1 Company with M-Score equal to 2.46 (M-Score > -2.22)

Keywords: Earnings management, M-Score Model, Delisted companies

บทนำ

การเปิดดำเนินการประกอบธุรกิจต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจทั้งในระดับโลก ระดับประเทศและระดับภูมิภาคในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จให้เป็นที่ยังไม่พอใจแก่ผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ รายงานทางการเงินของกิจการต้องแสดงผลประกอบการที่ดีในทุกจุดที่สำคัญ จึงอาจส่งผลให้ผู้บริหารพยายามนำเสนอภาพของรายงานการเงินที่ถูกต้องตามควร (True and fair view) การสร้างรายการค้าขึ้นเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบัญชีที่ต้องการ การทำบัญชีที่ไม่โปร่งใส การปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีโดยอาศัยช่องโหว่ที่มีอยู่ในกฎเกณฑ์ทางบัญชีและทางเลือกต่างๆ เพื่อแปรเปลี่ยน งบการเงินจากสิ่งที่ควรจะเป็น ให้เป็นไปตามที่ผู้จัดทำงบการเงินปรารถนาที่จะแสดง ดังเช่น การทุจริตของบริษัท Worldcom Corporation จำกัด บริษัทโทรคมนาคมขนาดใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกา การล้มละลายของบริษัท Enron บริษัทพลังงานชั้นนำของโลกซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อนักลงทุนทั่วโลกเกี่ยวกับการตกแต่งบัญชี และการทำบัญชีที่ไม่โปร่งใสที่เกิดขึ้น ส่งผลให้หลากหลายประเทศกลับมาพิจารณา บริษัทซึ่งอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศตนเองและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการทุจริตในงบการเงิน (Financial Accounting Fraud Detection : FAFD) จึงนำไปสู่การเพิกถอนบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2555, หน้า 1-13) ออกข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2555 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2555 เป็นต้นไป มีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเพิกถอนหลักทรัพย์เพื่อกู้คืนผู้ถือหุ้น เนื่องจาก การเพิกถอนหลักทรัพย์ส่งผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้นและสภาพคล่องของหลักทรัพย์ โดยการเพิกถอนหลักทรัพย์มี 2 ลักษณะ คือ 1) ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เมื่อบริษัทมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมเป็นบริษัทจดทะเบียน เช่น ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น ทั้งนี้ หากเป็นเหตุที่บริษัทอาจแก้ไขให้หมดไปได้ ตลาดหลักทรัพย์จะให้เวลาบริษัทในการแก้ไขคุณสมบัติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแก้ไขเหตุเพิกถอน และช่วงดำเนินการให้มีคุณสมบัติเพื่อกลับมาซื้อขาย (Resume Stage) ประกอบด้วย 1.1) หากถูกเพิกถอนเนื่องจากฐานะการเงินและผลการดำเนินงานไม่เป็นตามกำหนด เช่น ส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำกว่าศูนย์ ทรัพย์สินลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หยุดประกอบธุรกิจทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เป็นต้น ตลาดหลักทรัพย์จะให้เวลาช่วงแก้ไขเหตุเพิกถอนเป็นระยะเวลา 3 ปี หรืออาจขยายเวลาไม่เกิน 1 ปี โดยมีการประกาศรายชื่อเป็น 3 ระยะ ได้แก่ NC ระยะที่ 1, NC ระยะที่ 2 และ NC ระยะที่ 3 และให้เวลาช่วงดำเนินการให้มีคุณสมบัติเพื่อกลับมาซื้อขายเป็นเวลา 2 ปี และอาจขยายเวลาไม่เกิน 1 ปี 1.2) หากถูกเพิกถอนเนื่องจาก บริษัทฝ่าฝืนหรือละเลยการปฏิบัติตามเกณฑ์อย่างร้ายแรง เช่น ไม่ส่งงบการเงินภายในกำหนด บริษัทเป็น Cash Company ตลาดหลักทรัพย์จะให้เวลาช่วงแก้ไขเหตุเพิกถอนเป็นระยะเวลา 1 ปี และให้เวลาช่วงดำเนินการให้มีคุณสมบัติเพื่อกลับมาซื้อขายเป็นเวลา 1 ปี และอาจขยายเวลาไม่เกิน 1 ปี 2) บริษัทขอเพิกถอนจากตลาดหลักทรัพย์โดยสมัครใจ หากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทมีมติให้เพิกถอน ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของทุนชำระแล้ว และไม่มีผู้คัดค้านเกินกว่า 10% บริษัทก็สามารถที่จะเพิกถอนหลักทรัพย์จากตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้บริษัทต้องจัดทำคำเสนอซื้อเพื่อซื้อหุ้นคืนจากผู้ถือหุ้นทุกรายก่อนเพิกถอน

ข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการประกาศรายชื่อหลักทรัพย์จดทะเบียนที่ถูกเพิกถอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2563 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 261 บริษัท ซึ่งมีสาเหตุของการเพิกถอนทั้งจากตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอนเนื่องจาก

ฝ่าฝืนข้อกำหนด การฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จ บริษัทไม่ส่งงบการเงิน บริษัทขอเพิกถอนโดยสมัครใจ บริษัทถูกคว่ำรวบ และเหตุผลอื่นๆ หรือแม้กระทั่งมิได้ระบุเหตุผล เช่น บริษัท ปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทเข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนหลักทรัพย์จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 เนื่องจากนำเสนอส่งงบการเงินประจำปี 2550 ล่าช้ากว่า 180 วัน และส่วนของผู้ถือหุ้นติดลบ 1,648 ล้านบาท รวมทั้งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่แสดงความเห็นในงบการเงิน 3 ปี ติดต่อกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความสงสัยในการจัดทำรายงานทางการเงินและการจัดทำบัญชีดังกล่าว (ข่าวหุ้นธุรกิจ, 2561, 20 มกราคม 2563)

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมีนักวิชาการและนักวิจัยให้ความสำคัญในการศึกษาการจัดการกำไร (Earnings management) โดยนำวิธีการตรวจสอบ เช่น The Modified Jones Model (1995) The Beneish M-Score Model (1991) มาใช้ในการศึกษาวิจัยการจัดการกำไรหรือที่เรียกว่า การตกแต่งกำไร อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการศึกษาการตรวจสอบการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรในระบบเศรษฐกิจ ก็ยังคงพบว่าการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรกันตลอดมา ซึ่งปัจจุบันพบว่าการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรในรายงานทางการเงิน การทุจริตทางบัญชี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ข้อมูลจาก Association of Certified Fraud Examiner : ACFE, (2015, 20 มกราคม 2563) พบว่า จำนวนคดีการทุจริตทางบัญชีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีกรณีการฉ้อโกงทางบัญชีไม่ว่าจะเป็นคดีความฟ้องร้องคดีหลักทรัพย์หรือคดีบังคับใช้โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เกี่ยวกับการฉ้อโกงทางบัญชี จึงส่งผลให้นักวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์การจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน

ประโยชน์ที่รับจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารสามารถนำผลการศึกษา ใช้ประกอบการพิจารณา วางแผนและแก้ไขปัญหา และป้องกันไม่ให้เกิดปัจจัยที่จะทำให้เกิดการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน
2. ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ นักวิชาการ นักลงทุนและผู้สนใจ สามารถนำ Beneish M-Score Model เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การจัดการกำไรหรือตรวจสอบหาการทุจริตของบริษัทจากข้อมูลในรายงานทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสำหรับงานตรวจจับทุจริตในรายงานทางการเงิน และสามารถนำมาประกอบการประเมินความเสี่ยงของธุรกิจที่อาจจะเกิดจากการจัดการกำไร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของแนวคิดการจัดการกำไรซึ่งในงานวิจัยนี้การจัดการกำไรเป็นการใช้เครื่องมือตรวจสอบรายงานทางการเงินโดยใช้แบบจำลอง M-Score

แบบจำลอง M-Score (Beneish M-Score) เป็นแบบสมการทางคณิตศาสตร์ที่ใช้อัตราส่วนทางการเงินคำนวณและตรวจสอบกับข้อมูลบัญชีในรายงานทางการเงิน เป็นตัวบ่งชี้ถึงความผิดปกติของรายงานทางการเงิน โดยสามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่ผิดปกติหรือผลของการทุจริตในรายงานทางการเงินได้ ถูกคิดค้นและพัฒนาขึ้นโดย Dr.Messod Beneish แห่งมหาวิทยาลัย Indiana ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อตรวจสอบการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรในประเทศไทยกลุ่มนิติบัญชีศาสตร์ (Forensic Accounting) นิยมใช้แบบจำลอง M-score เพื่อใช้อ้างอิง ซึ่งค่าของ M-Score สามารถจำแนกบริษัทที่ตกแต่งกำไรออกจากบริษัทที่ไม่ตกแต่งกำไรได้ Dr.Messod Beneish ได้ศึกษาวิจัยแบบจำลอง M-Score เมื่อปี ค.ศ.1999 โดยศึกษาการตรวจสอบการตกแต่งกำไรของกลุ่มตัวอย่าง 74 บริษัท ข้อมูลจาก COMPUSTAT ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทางการเงินที่เป็นข้อมูลสถิติ

และข้อมูลการตลาดของบริษัทระดับโลกที่มีทั้งข้อมูลของบริษัทที่ยังคงมีการดำเนินงานอยู่และไม่ได้ดำเนินงานแล้วทั่วโลก ระยะเวลาปี ค.ศ. 1982-1992 โดยแบบจำลอง M-Score มีสมการทางคณิตศาสตร์คำนวณได้ดังนี้

$$\text{M-Score} = -4.84 + 0.92 \cdot \text{DSRI} + 0.528 \cdot \text{GMI} + 0.404 \cdot \text{AQI} + 0.892 \cdot \text{SGI} \\ + 0.115 \cdot \text{DEPI} - 0.172 \cdot \text{SGAI} + 4.679 \cdot \text{TATA} - 0.327 \cdot \text{LVGI}$$

องค์ประกอบสมการของแบบจำลอง M-Score ประกอบไปด้วย 8 ดัชนี ซึ่งมีรายละเอียดในการคำนวณ ดังนี้

1. ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (Days Sales in Receivables Index: DSRI) คือ ดัชนีที่แสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย 2 ปี ติดต่อกัน โดยพิจารณาจากลูกหนี้การค้ากับยอดขายปีปัจจุบัน เปรียบเทียบกับลูกหนี้การค้าเทียบกับยอดขายปีก่อน แสดงถึงระยะเวลาในการเก็บหนี้ที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้สินเชื่อเพื่อกระตุ้นยอดขาย หรือการสร้างรายได้ให้สูงขึ้นจริง ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน หากดัชนีมีค่าสูง โอกาสที่รายได้และกำไรจะถูกทำให้สูงขึ้นจริงจะเพิ่มขึ้นด้วย แสดงการคำนวณดังนี้

$$\text{DSRI} = \frac{(\text{ลูกหนี้การค้าปีปัจจุบัน} / \text{ยอดขายปีปัจจุบัน})}{(\text{ลูกหนี้การค้าปีก่อน} / \text{ยอดขายปีก่อน})}$$

2. ดัชนีอัตรากำไรขั้นต้น (Gross Margin Index: GMI) คือ ดัชนีที่แสดงความสามารถในการบริหารจัดการรายได้ 2 ปี ติดต่อกัน โดยพิจารณาจากกำไรขั้นต้นกับยอดขายปีก่อน เปรียบเทียบกับกำไรขั้นต้นกับยอดขายปีปัจจุบัน หากผลการคำนวณดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรขั้นต้นลดลงหรือเป็นสัญญาณเชิงลบของบริษัท หรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณดังนี้

$$\text{GMI} = \frac{(\text{ยอดขายปีก่อน} - \text{ต้นทุนขายปีก่อน}) / \text{ยอดขายปีก่อน}}{(\text{ยอดขายปีปัจจุบัน} - \text{ต้นทุนขายปีปัจจุบัน}) / \text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}$$

3. ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์ (Asset Quality Index: AQI) คือ ดัชนีที่แสดงประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ 2 ปี ติดต่อกัน เป็นดัชนีที่ใช้ในการวัดคุณภาพของสินทรัพย์เพื่อวัดสัดส่วนของสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต โดยพิจารณาจากสินทรัพย์หมุนเวียนรวมถึงที่ดินอาคารและอุปกรณ์กับยอดรวมของสินทรัพย์ปีปัจจุบัน เปรียบเทียบกับสินทรัพย์หมุนเวียนรวมทั้งที่ดินอาคารและอุปกรณ์กับยอดรวมของสินทรัพย์ปีก่อน หากผลการคำนวณดัชนีมีค่ามากกว่า 1 มีการใช้สินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณดังนี้

$$\text{AQI} = \frac{1 - ((\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีปัจจุบัน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีปัจจุบัน}) / \text{สินทรัพย์รวมปีปัจจุบัน})}{1 - ((\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีก่อน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีก่อน}) / \text{สินทรัพย์รวมปีก่อน})}$$

4. ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (Sales Growth Index: SGI) คือ ดัชนีวัดการเติบโตของยอดขาย เป็นอัตราส่วนยอดขายปีปัจจุบันเทียบกับปีก่อนเพื่อดูการปรับเปลี่ยนตัวเลขของยอดขาย แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของยอดขายหรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน ทั้งนี้ ยอดขายเป็นตัวเลขเบื้องต้นที่สะท้อนให้เห็นการปรับแต่งตัวเลขทางการเงินจากภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ แสดงการคำนวณได้ดังนี้

$$SGI = \frac{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}$$

5. **ดัชนีค่าเสื่อมราคา** (Depreciation Index: DEPI) คือ ดัชนีการประเมินอัตราส่วนค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบันเทียบกับปีก่อน โดยพิจารณาจากค่าเสื่อมราคากับที่ดินอาคารและอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาปีก่อน เปรียบเทียบกับค่าเสื่อมราคากับที่ดินอาคารและอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบัน หากผลการคำนวณดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบันทึกบัญชี การเปลี่ยนวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา หรือการลงทุนขยายกิจการที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณได้ดังนี้

$$DEPI = \frac{\text{ค่าเสื่อมราคาปีก่อน} / (\text{ค่าเสื่อมราคาปีก่อน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีก่อน})}{\text{ค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบัน} / (\text{ค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบัน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีปัจจุบัน})}$$

6. **ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร** (Sales General and Administrative Expense Index: SGAI) คือ ดัชนีที่แสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร 2 ปี ติดต่อกัน โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารกับยอดขายปีปัจจุบัน เปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารเทียบกับยอดขายปีก่อน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารกับยอดขายนั้นมีความสัมพันธ์กัน แสดงว่า ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่เพิ่มขึ้นหรือค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารเพิ่มขึ้นแต่ไม่สัมพันธ์กับยอดขายที่ไม่เพิ่มขึ้น จึงเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณดังนี้

$$SGAI = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารปีปัจจุบัน} / \text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารปีก่อน} / \text{ยอดขายปีก่อน}}$$

7. **ดัชนียอดขายรวมของรายการคงค้างต่อยอดขายรวมของสินทรัพย์** (Total Accruals to Total Asset: TATA) คือ ดัชนีที่แสดงการบริหารจัดการสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ 2 ปี ติดต่อกัน โดยพิจารณาจากยอดรวมของรายการคงค้างปีปัจจุบันหักปีก่อน เปรียบเทียบกับยอดรวมสินทรัพย์ปีปัจจุบัน รายการคงค้างที่เพิ่มขึ้น(เงินสดลดลง)หรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณดังนี้

$$TATA = \frac{((\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปัจจุบัน} - \text{เงินสดปัจจุบัน}) - (\text{หนี้สินหมุนเวียนปัจจุบัน} - \text{หนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปีปัจจุบัน} - \text{ภาษีเงินได้ค้างจ่ายปัจจุบัน}) - (\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีก่อน} - \text{เงินสดปีก่อน}) - (\text{หนี้สินหมุนเวียนปีก่อน} - \text{หนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปีก่อน} - \text{ภาษีเงินได้ค้างจ่ายปีก่อน})) - \text{ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดรวมสินทรัพย์ปีปัจจุบัน}}$$

8. **ดัชนีหนี้สิน** (Leverage Index: LVGI) คือ ดัชนีที่แสดงการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน 2 ปี ติดต่อกัน พิจารณาจากยอดรวมของหนี้สินกับยอดรวมของสินทรัพย์ปีปัจจุบัน เปรียบเทียบกับยอดรวมของหนี้สินกับยอดรวมของสินทรัพย์ปีก่อน หากผลการคำนวณดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึง ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเพื่อลดต้นทุนของเงินทุน ซึ่งเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านงบการเงิน แสดงการคำนวณดังนี้

$$LVGI = \frac{(\text{หนี้สินไม่หมุนเวียนปีปัจจุบัน} + \text{หนี้สินหมุนเวียนปีปัจจุบัน}) / \text{สินทรัพย์รวมปีปัจจุบัน}}{(\text{หนี้สินไม่หมุนเวียนปีก่อน} + \text{หนี้สินหมุนเวียนปีก่อน}) / \text{สินทรัพย์รวมปีก่อน}}$$

ในการอธิบายความหมายของผลการคำนวณดัชนี แบบจำลอง M-Score มีการให้ความหมายไว้ว่า หากค่าของ M-Score มีค่ามากกว่า -2.22 แสดงว่า มีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากกว่ารายงานทางการเงินหรืองบการเงินดังกล่าวจะมีการตกแต่งกำไร (Messod D. Beneish, 1999)

แบบจำลอง M-Score ได้ถูกนำมาศึกษาและวิจัยตรวจสอบการจัดการกำไร การตกแต่งกำไรทั้งในประเทศและต่างประเทศดังเช่น จูรีพร อัสวะอิทธิฤทธิ์ และชุตินา นาคประสิทธิ์ (2559) ศึกษาการตรวจสอบการตกแต่งกำไรโดยแบบจำลอง M-Score กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ในภาพรวมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไม่มีการตกแต่งกำไร แต่อย่างไรก็ดีการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดนั้นมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากพบว่าค่าที่ได้จากดัชนีค่าเสื่อมราคา (DEPI) และดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริการ (SGAI) มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยของ M-Score ศิริพร ฤมยาพิทักษ์ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมกับคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า คะแนนความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมกับคุณภาพกำไรไม่มีความสัมพันธ์กัน หมายความว่า คะแนนความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมนั้นอาจมาจากเกณฑ์ในการพิจารณาโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพกำไรของกิจการมากนัก สรศาสตร์ สุขเจริญสิน และปริญดา สุขเจริญสิน (2556) ศึกษาการตรวจสอบการวัดเสถียรภาพจากโอกาสในการตกแต่งกำไรโดยใช้แบบจำลอง M-Score จากกลุ่มตัวอย่างบริษัทใน 5 ประเทศ AEC ระหว่าง พ.ศ. 2545-2554 พบว่า ประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยของ M-Score -2.45 โดยรวมไม่มีการตกแต่งกำไร อย่างไรก็ตามพบว่าในปี พ.ศ. 2547-2554 มีการตกแต่งกำไรโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 34.00 ของจำนวนบริษัท Egbunike และ Ikponmwosa (2018) ศึกษาการตรวจจับการล้มละลายและการตกแต่งกำไรของกลุ่มอุตสาหกรรมธนาคารจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในจรีเรีย พบว่า การล้มละลายไม่ส่งผลต่อโอกาสในการตกแต่งรายได้ให้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการตกแต่งกำไรนั้นไม่เพียงแต่ตกแต่งเพื่อสร้างผลประโยชน์การดี ส่งผลต่อกิจการมีกำไรแล้ว แต่การตกแต่งกำไรยังมีวัตถุประสงค์อื่นอีกซึ่งเป็นความต้องการของผู้บริหาร เช่น มีความต้องการให้กำไรลดลง เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากเจ้าหนี้หรือการหลีกเลี่ยงภาษี Warshavsky (2012) ได้นำ M-Score มาตรวจสอบการตกแต่งกำไรโดยใช้งบการเงินของบริษัท Enron ในปี ค.ศ.1996-1997 พบว่า มีการตกแต่งกำไร โดย M-Score มีค่าเป็น -1.89 จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ส่งผลให้เห็นว่าการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรยังคงเกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศจนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอน มีประชากรของงานวิจัย คือ บริษัทที่เพิกถอนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2518-2563 มาจากสาเหตุเพิกถอน คือ บริษัทขอเพิกถอนโดยสมัครใจ บริษัทถูกควมรวม ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากพันพูกิจการไม่สำเร็จ ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากไม่ส่งงบการเงิน ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากฝ่าฝืนข้อกำหนดและสาเหตุอื่นๆ เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานทางการเงินที่เปิดเผยไว้ในระบบให้บริการข้อมูลหลักทรัพย์แบบออนไลน์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ SETSMART (SET Market Analysis and Reporting Tool) จำนวนทั้งสิ้น 261 บริษัท โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึง วันที่ 20 เมษายน 2563 และมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะดังตารางที่ 1 เก็บข้อมูล 2 ปี ก่อนการถูกเพิกถอนหลักทรัพย์ตามเกณฑ์ของตัวแบบจำลอง M-Score ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 37 บริษัท

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษา	จำนวนบริษัท
บริษัทที่เพิกถอนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2518-2563	261
หัก กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน	67
หัก กลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์	22
หัก บริษัทที่ไม่ใช่บัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม	7
หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือมีค่าตัวแปรไม่ครบ 2 ปี ก่อนการถูกเพิกถอน	128
จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น	37

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.set.or.th) ค้นหาเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้วิธีการวิเคราะห์และการคำนวณตามแบบจำลองของ The Beneish M-Score Model (1999) เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงนำค่าตัวแปรของการวิเคราะห์ M-Score ที่คำนวณได้ของแต่ละบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาจำแนกเป็น กลุ่มที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไร และกลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไร และจำแนกความเป็นไปได้ที่จะจัดการกำไรตามสาเหตุที่เพิกถอน ได้นำค่าเฉลี่ยแต่ละดัชนีขององค์ประกอบ M-Score ทั้ง 8 ดัชนีมาพิจารณาโอกาสในการจัดการกำไรเป็นรายดัชนี ตามเกณฑ์ของ Beneish (1999) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum Value) ค่าต่ำสุด (Minimum Value) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean) ในการวิเคราะห์เพื่อสรุปความเป็นไปได้ที่บริษัทจะมีการจัดการกำไร ช่วยให้เข้าใจกลุ่มตัวอย่างยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการวิเคราะห์และการคำนวณตามแบบจำลองของ The Beneish M-Score Model (1999) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าต่ำสุด (Minimum Value) ค่าสูงสุด (Maximum Value) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ได้ศึกษามีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การจำแนกบริษัท ตามเกณฑ์ของแบบจำลอง Beneish M-Score

เกณฑ์การจำแนกบริษัท	จำนวนบริษัท	ร้อยละ
	(N)	(Percentage)
กลุ่มที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไร (M-Score > -2.22)	2	5.41
กลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไร (M-Score ≤ -2.22)	35	94.59
ผลรวมการจำแนกบริษัท	37	100

จากตารางที่ 2 ผลการจำแนกบริษัท ตามเกณฑ์ของแบบจำลอง Beneish M-Score การศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการจัดการกำไรด้วยการคำนวณค่า M-Score ของกลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนจำนวน 37 บริษัท มาจากสาเหตุเพิกถอน คือ บริษัทขอเพิกถอนโดยสมัครใจ บริษัทถูกคว่ำรวม ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากพินิจพิจารณาไม่สำเร็จ ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากไม่ส่งงบการเงิน ตลาดหลักทรัพย์สั่งเพิกถอน เนื่องจากฝ่าฝืนข้อกำหนดและสาเหตุอื่น ๆ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรเท่ากับ 2 บริษัท คือ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจวัสดุก่อสร้าง สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทขอเพิกถอนโดยสมัครใจ จำนวน 1 บริษัท และ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ หมวดธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์

เนื่องจากบริษัทถูกควมรวม จำนวน 1 บริษัท ทั้งนี้กลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรเท่ากับ 35 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 5.41 และ 94.59 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา การจัดการกำไร (M-Score)

การจัดการกำไร (M-Score)	จำนวน (N)	ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std. Deviation)
Days Sales in Receivables Index (DSRI)	37	0.2984	2.5501	1.0783	0.4221
Gross Margin Index (GMI)	37	- 0.1016	2.0166	0.9383	0.4067
Asset Quality Index (AQI)	37	- 0.9980	0.8404	- 0.5960	0.4670
Sales Growth Index (SGI)	37	0.3164	1.7259	1.0669	0.2188
Depreciation Index (DEPI)	37	0.0685	9.9521	1.2555	1.5087
Sales General and Administrative Expenses Index (SGAI)	37	0.6152	2.5659	1.0013	0.2965
Total Accruals to Total Assets (TATA)	37	- 1.2182	1.0190	- 0.4108	0.4771
Leverage Index (LEVI)	37	0.7673	1.5761	0.9817	0.1486
M-Score	37	- 8.6776	2.4560	- 4.9125	2.3891

จากตารางที่ 3 ผลสถิติเชิงพรรณนาของการจัดการกำไร (M-Score) พบว่าค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ -4.9125 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.3891 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -8.6776 คือ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม หมวดธุรกิจยานยนต์ สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์เนื่องจากแก้ไขเหตุเพิกถอนไม่ได้หรือไม่สามารถดำเนินการให้มีคุณสมบัติเพื่อกลับมาซื้อขายได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และ ค่าสูงสุด เท่ากับ 2.4560 คือ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ หมวดธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ สาเหตุเพิกถอนหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทถูกควมรวม

เมื่อพิจารณารายดัชนีพบว่า ดัชนีที่มีค่าต่ำสุดคือ ดัชนียอดรวมของรายการคงค้างต่อยอดรวมของสินทรัพย์ (TATA) มีค่าต่ำสุด เท่ากับ -1.2182 ดัชนีที่มีค่าสูงสุดคือ ดัชนีค่าเสื่อมราคา มีค่าสูงสุดเท่ากับ 9.9521 และค่าเฉลี่ยดัชนีที่มีค่ามากกว่า 1 มีดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (DSRI) มีค่าเท่ากับ 1.0783 ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (SGI) มีค่าเท่ากับ 1.0669 ดัชนีค่าเสื่อมราคา (DEPI) มีค่าเท่ากับ 1.2555 และดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (SGAI) มีค่าเท่ากับ 1.0013 เป็นสัญญาณบ่งบอกว่ามีการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรผ่านรายงานทางการเงิน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดการกำไร (M-Score) รายดัชนี

การจัดการกำไร (M-Score)	Beneish M-Score (Mean)		M-Score (Mean)
	กลุ่มมีการจัดการกำไร	กลุ่มไม่มีการจัดการกำไร	
Days Sales in Receivables Index (DSRI)	1.0863	1.0778	1.0783
Gross Margin Index (GMI)	0.7195	0.9387	0.9383
Asset Quality Index (AQI)	0.0103	- 0.6307	- 0.5960
Sales Growth Index (SGI)	1.0736	1.0665	1.0669
Depreciation Index (DEPI)	0.8791	1.2771	1.2555
Sales General and Administrative Expenses Index (SGAI)	1.0547	0.9983	1.0013
Total Accruals to Total Assets (TATA)	0.9994	- 0.4913	- 0.4108
Leverage Index (LEVI)	0.9824	0.9817	0.9817
M-Score	> -2.22	≤ -2.22	- 4.9125

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดการกำไร M-Score รายดัชนี การคำนวณค่า M-Score ของกลุ่มตัวอย่าง 37 บริษัท พบว่า ค่าเฉลี่ยของ M-Score เท่ากับ -4.9125 ซึ่งเป็นค่าน้อยกว่า -2.22 ผลที่ได้แสดงว่าโดยภาพรวมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไร ตามเกณฑ์การจำแนกบริษัทที่มีการจัดการกำไรตามแบบจำลอง Beneish M-Score แต่เมื่อพิจารณารายดัชนีพบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนกลุ่มมีการจัดการกำไร มีโอกาสจัดการกำไรหรือตกแต่งกำไรผ่านดัชนีประกอบด้วย ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (DSRI) มีค่าเท่ากับ 1.0863 ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์ (AQI) มีค่าเท่ากับ 0.0103 ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (SGI) มีค่าเท่ากับ 1.0736 ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (SGAI) มีค่าเท่ากับ 1.0547 ดัชนี ดัชนียอดขายรวมของรายการคงค้างต่อยอดขายรวมของสินทรัพย์ (TATA) มีค่าเท่ากับ 0.9994 และดัชนีหนี้สิน (LEVI) มีค่าเท่ากับ 0.9824 ซึ่งค่าเฉลี่ยดัชนีที่กล่าวมามีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ย M-Score แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนมีโอกาสที่จะมีการจัดการกำไรเกิดขึ้นได้ สาเหตุอาจเกิดจากการขยายธุรกิจเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร และอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย M-Score ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวน	M-Score
	(N)	(Mean)
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	9	- 5.338
ทรัพยากร	3	- 4.301
เทคโนโลยี	2	- 7.336
บริการ	6	- 3.236
สินค้าอุตสาหกรรม	6	- 5.788
สินค้าอุปโภคบริโภค	5	- 5.829
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	6	- 3.810
รวม	37	≤ -2.22 ไม่มีการจัดการกำไร > -2.22 มีการจัดการกำไร

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย M-Score ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า การจำแนกหลักทรัพย์ตามกลุ่มอุตสาหกรรมมีค่าเฉลี่ย M-Score มี กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารจำนวน 9 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -5.338 กลุ่มทรัพยากรจำนวน 3 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -4.301 กลุ่มเทคโนโลยีจำนวน 2 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -7.336 กลุ่มบริการจำนวน 6 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.236 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 6 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -5.788 กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 5 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -5.829 และกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.810 แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกเพิกถอนจำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรในรายงานทางการเงิน

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย M-Score ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์

สาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์	จำนวน	M-Score
	(N)	(Mean)
บริษัทถูกควมรวม	11	- 3.3630
บริษัทขอฟ้องโดยสมัครใจ	23	- 5.3946
อื่น ๆ - บริษัทจดทะเบียนที่แก้ไขการดำเนินงานไม่ได้ตามกำหนด	1	- 6.8974
อื่น ๆ - บริษัทจดทะเบียนที่แก้ไขเหตุฟ้องไม่ได้หรือไม่สามารถดำเนินการให้มีคุณสมบัติเพื่อกลับมาซื้อขายได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด	1	
อื่น ๆ - บริษัทจดทะเบียนที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายอาจถูกฟ้อง และไม่สามารถแก้ไขเหตุฟ้องได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด	1	
รวม	37	≤ -2.22 ไม่มีการจัดการกำไร > -2.22 มีการจัดการกำไร

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย M-Score ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์ พบว่าสาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์มีค่าเฉลี่ย M-Score มีสาเหตุที่หนึ่งบริษัทถูกควมรวมจำนวน 11 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.3630 สาเหตุที่สองบริษัทขอฟ้องโดยสมัครใจจำนวน 23 บริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -5.3946 สาเหตุที่สามเป็นสาเหตุอื่น ๆ มีบริษัทที่แก้ไขการดำเนินงานไม่ได้ตามกำหนด บริษัทที่แก้ไขเหตุฟ้องไม่ได้ บริษัทที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายอาจถูกฟ้องและไม่สามารถแก้ไขเหตุฟ้องได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด รวม 3 บริษัท ค่าเฉลี่ยเท่ากับ -6.8974 โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกฟ้องจำแนกตามสาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์เป็นกลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรในรายงานทางการเงิน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์เรื่อง การวิเคราะห์การจัดการกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกฟ้องจากการวิเคราะห์ Beneish M-Score Model บริษัทที่ถูกฟ้องหลักทรัพย์มาจากสาเหตุต่าง ๆ อาทิเช่น บริษัทขอฟ้องโดยสมัครใจ บริษัทถูกควมรวม ตลาดหลักทรัพย์สั่งฟ้อง เนื่องจากพันธุกิจการไม่สำเร็จ ตลาดหลักทรัพย์สั่งฟ้อง เนื่องจากไม่ส่งงบการเงิน ตลาดหลักทรัพย์สั่งฟ้อง เนื่องจากฝ่าฝืนข้อกำหนดและสาเหตุอื่น ๆ

การศึกษานี้มีกลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกฟ้องจำนวน 37 บริษัท มีบริษัทในกลุ่มที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรเท่ากับ 2 บริษัท คือ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ฟ้องหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทขอฟ้องโดยสมัครใจและบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ฟ้องหลักทรัพย์เนื่องจากบริษัทบริษัทถูกควมรวม ทั้งนี้กลุ่มที่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรหรือการตกแต่งกำไรเท่ากับ 35 บริษัท จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรในรายงานทางการเงิน นอกจากนี้ได้วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างแยกรายดัชนี รายอุตสาหกรรม และรายสาเหตุ ผลการศึกษารายดัชนีพบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกฟ้องมีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรผ่านดัชนีบางรายดัชนี คือ ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (DSRI) ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์ (AQI) ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (SGI) ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (SGAI) ดัชนี ดัชนียอดขายรวมของรายการคงค้างต่อยอดขายรวมของสินทรัพย์ (TATA) และดัชนีหนี้สิน (LEVI) แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกฟ้องมีโอกาสที่จะมีการจัดการกำไรเกิดขึ้นได้สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ Warshavsky (2012) ที่ได้นำ M-Score มาตรวจสอบการตกแต่งกำไรโดยใช้งบการเงินของบริษัท Enron ในปี ค.ศ. 1996-1997 พบว่า มีการตกแต่งกำไร โดย M-Score มีค่าเป็น -1.89 และ จูริพร อัสวะอิทธิฤทธิ์ และชุติมา นาคประสิทธิ์ (2559) ที่ได้นำ M-Score มาการตรวจสอบการตกแต่งกำไร บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2553 -2555 จำนวน 655 บริษัท พบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไม่มีการตกแต่งกำไร มีโอกาสเกิดการตกแต่งกำไรในบางดัชนี สำหรับผลการศึกษารายอุตสาหกรรมและผลการศึกษารายสาเหตุการฟ้องหลักทรัพย์ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการจัดการกำไร

ข้อเสนอแนะ ผู้ใช้รายงานทางการเงินต้องการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโอกาสที่จะเกิดการจัดการกำไรในบริษัทจำกัด หรือธุรกิจประเภทอื่นๆ สามารถใช้แบบจำลองอื่นเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การจัดการกำไรของบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล รวมทั้งการศึกษาค้นต่อไปสามารถเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่าง หรือใช้ตัวแบบจำลองอื่นในการวิเคราะห์การจัดการกำไร เพื่อให้นักศึกษาวิจัยแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้ นักลงทุนต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณาการลงทุน ความเสี่ยง ต่าง ๆ ก่อนการลงทุนได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ข่าวหุ้นธุรกิจออนไลน์. (2561). *ย้อนรอยมหากาพย์จาก PICNI สู่ WP*.

เข้าถึงจาก <https://www.kaohoon.com/content/214091>. (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563)

คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์. (2555). *ข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2555*. เข้าถึงจาก [https://www.set.or.th/dat/content/rule/th/7\(Bor.Jor-Phor01-00\)Eff01042562TH.pdf](https://www.set.or.th/dat/content/rule/th/7(Bor.Jor-Phor01-00)Eff01042562TH.pdf). (สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2563)

จุริพร อัคระอิทธิฤทธิ์ และ ชุตินา นาคประสิทธิ์. (2559). *การตรวจสอบการตกแต่งกำไรโดยแบบจำลอง M-Score : กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. เข้าถึงจาก <http://www.icmsit.ssr.u.ac.th>. (สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ศิริพร ฅมยาพิทักษ์. (2559). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. เข้าถึงจาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5802031707_5234_4042.pdf. (สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563)

สรศาสตร์ สุขเจริญสินและปริญดา สุขเจริญสิน. (2556). *โครงการวิเคราะห์ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาตลาดทุนและประเมินศักยภาพตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทยในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(AEC): การวัดเสถียรภาพจากโอกาสในการตกแต่งกำไรของตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. เข้าถึงจาก <http://rc.nida.ac.th/th/research/45-2558/205-aec>. (สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563)

Association of Certified Fraud Examiner: ACFE. (2015). *Number of Accounting Fraud Cases Continues to Rise*. เข้าถึงจาก <https://www.accountingweb.com/aa/standards/number-of-accounting-fraud-cases-continues-to-rise>. (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563)

Beneish, M. D. (1999). The Detection of Earnings Manipulation. *Financial Analyst Journal*, 55(5), 24-36.

Beneish, M. D. and Craig, N. (2005). *Earnings Quality and Future Returns: The Relation between accruals and the Propability of Earnings Manipulation*. Indiana University workingpaper.

Dechow, P. M., Sloan, R. G. and Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*. 70(2), 193-225.

Egbunike, Patrick A., and Ikponmwosa, Michael I. (2018) Treat of Bankruptcy and Earnings Management in Nigerian Listed Banks. *Economica*, 14(3), 238-253.

Warshavsky, M. (2012). Analyzing Earnings Quality as a Financial Forensic Tool. *FVLE*, 39, 16-20

ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาล
เมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
Educational Management System of Local Administrative Organizations in
Thailand: A Case Study of Kaeng Khoi District Municipality,
Saraburi Province and Nakhon Pathom City Municipality,
Nakhon Pathom Province

จรงค์ แซนแอน¹ ชมพูนุช หุ่นนาค² ชัยยงค์ พรหมวงศ์³ และวรสิทธิ์ เจริญพุด⁴

Jongruk sanan¹ Chompoonuch Hunnak² Chaiyong Phromwong³ and Worasit Charoenput⁴

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{2, 4} อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

³ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

E-mail: jongruk.san@rmutr.ac.th, chompoonuch7229@gmail.com, chaiyong.phr@gmail.com, Worasit@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม วิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีการบริหารจัดการศึกษา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรทางการบริหาร และด้านสมรรถนะทางการบริหาร 2) ปัญหา อุปสรรคในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ที่เผชิญอยู่ คือ การขาดความต่อเนื่องในการบริหารการศึกษา คุณสมบัติของบุคลากรไม่เหมาะสมขาดแรงจูงใจและมีรายได้ที่จำกัด ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม คือ การมีนโยบาย กลยุทธ์ที่เหมาะสมและความสามารถของผู้บริหารในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาที่เพียงพอและมีวัสดุ อุปกรณ์ สารสนเทศและเทคโนโลยีที่ทันสมัย 3) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม การจัดสรรอัตรากำลังให้สอดคล้องกับโครงสร้างขององค์กร การจัดให้มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งครูและดำเนินการให้บุคลากรได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ระบบการจัดการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the educational management system of local administrative organizations in Thailand; a case study of Kaeng Khoi district municipality, Saraburi province and Nakhon Pathom City municipality, Nakhon Pathom province identify problems and obstacles and factors affecting the educational management of local administrative organizations in the region of Thailand and propose the appropriate guidelines for developing the educational management of local administrative organizations in Thailand. This research was the qualitative approach and was conducted by; in-depth interviewing 19 key informants consisted of administrators, teachers, educators.

The research results revealed that; 1) there were six aspects of educational development consisted of policy and strategy development, organization structures, organization cultures, processes and technology, administrative resources, managerial competencies. 2) Problems and obstacles of educational management of local administrative organization in the central provinces of Thailand were lacked of educational administrative continuity, the personnel competencies were insufficiency quality of work life, lacked of motivation and low income. Affecting factors of educational management were having appropriate policy and strategy and having sufficient materials and modern information technology. 3) Guidelines for the development of educational development of education management of administrative organization in Thailand were providing appropriate human resources management, having sufficiency recruitment complying with the organizational structure, seeking participation with related sectors and the personnel should be developed systematically and continuously.

Keywords: education management system, local administration organizations

บทนำ

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษามาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ

จากบทบัญญัติและข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแนวนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่สำคัญในการสนองนโยบายของรัฐบาลด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามากขึ้นในอนาคต ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่ทำหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบการจัดการบริการการศึกษาในเขตพื้นที่นั้น รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีความรู้ความชำนาญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคลของประเทศ

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยมีจำนวนทั้งหมด 7,852 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 20 เมษายน 2563) ผลจากการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยมีการใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาในสัดส่วนที่สูงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากลับยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จากสถิติพบว่าประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในช่วงปี งบประมาณปี 2560 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณมากที่สุดในวงเงินกว่า 517,650 ล้านบาท เมื่อจำแนกตามประเภทกิจกรรมการใช้จ่าย พบว่าเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษามากที่สุด ประกอบกับงบประมาณที่จ่ายเพื่อการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรถึงร้อยละ 75.9 ส่งผลให้งบประมาณที่เหลือมีอย่างจำกัดไม่เพียงพอสำหรับการ

ยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สาเหตุสำคัญของปัญหาการจัดการศึกษาของประเทศไทย คือ ปัจจัยด้านนโยบายของส่วนกลางที่เปลี่ยนแปลงบ่อย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค โครงสร้างการแบ่งส่วนงานที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบริหารงานบุคคล และงบประมาณ วัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่ยังติดขัดกับวัฒนธรรมอำนาจจึงเป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) และการขาดประสิทธิภาพในการ จัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากการรวมศูนย์อำนาจในส่วนกลางมากเกินไป ขาดการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ การใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ ระบบข้อมูลและสารสนเทศไม่ทันสมัย จากสภาพปัญหาชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจและสิทธิในการจัดการศึกษา และ การใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นแต่ผลลัพธ์ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยที่ผ่านมายังพบปัญหาเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาหลาย ๆ ด้าน อันจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจศึกษาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตามปัจจัยด้านการบริหารจัดการจำนวน 6 ปัจจัย ประกอบด้วย ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรทางการบริหาร และด้านสมรรถนะทางการบริหาร โดยเลือกพื้นที่ศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 2 จังหวัด ประกอบด้วยเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม เนื่องจากทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเมือง และเทศบาลนคร เป็นองค์กรที่มีการจัดการการศึกษาหลากหลายรูปแบบตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอาชีวศึกษา ทำให้มีจำนวนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจำนวนนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงสภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง สามารถรับทราบปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม รวมไปถึงแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยในภาพรวม และส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อระบุปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Thompson (1967) Peters & Waterman (2004) และติน ปรัชญพฤทธิ (2552) มาบูรณาการร่วมกัน โดยทำการเลือกและกำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1. นโยบาย/กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) เป็นการกำหนดขั้นตอนและการปฏิบัติการที่เหมาะสม การสร้างกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อช่วยเป็นแนวทางให้สมาชิกในองค์กรทราบทิศทางที่จะบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Thompson (1967)

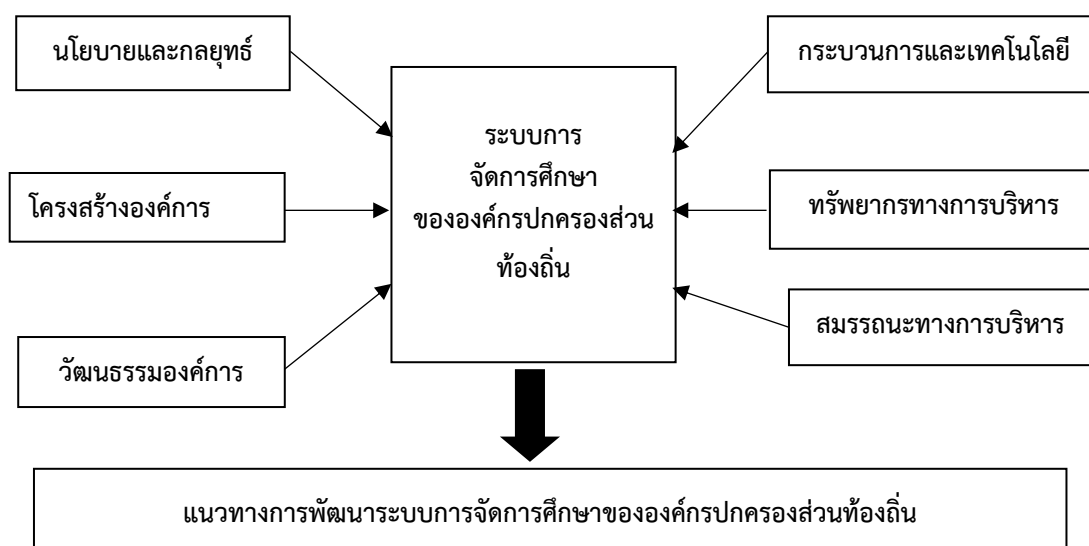
2. โครงสร้างองค์กร (Structure) การพิจารณาขนาดของการควบคุม การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ รวมถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การแบ่งงาน และสายการบังคับบัญชา สอดคล้องกับแนวคิดของ Thompson (1967) และติน ปรัชญพฤทธิ (2552)

3. วัฒนธรรมองค์กร (Shared Values) ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิถีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กรซึ่งก็คือ วัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Charles Handy (1978) Peters & Waterman (2004) และติน ปรัชญพฤทธิ (2552)

4. กระบวนการและเทคโนโลยี โดยยึดจากแนวคิดของ Thompson (1967) ได้แบ่งกระบวนการและเทคโนโลยีออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกันต่อเนื่องกันยาว 2. เทคโนโลยีที่เป็นสื่อ 3. เทคโนโลยีแบบเข้มข้น

5. ทรัพยากรการบริหาร ที่เป็นพื้นฐานทางทรัพยากรการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ คน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ เงิน วิธีการ การตลาด และเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของติน ปรัชญพฤทธิ (2552) และ วรากร สังข์วงษา (2553)

6. สมรรถนะทางการบริหาร จัดอยู่ในเรื่องทักษะ ความรู้ ความสามารถ เนื่องจากทักษะ ความรู้ ความสามารถ ของสมาชิกในองค์กรจะส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะทางการบริหารขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Peters & Waterman (2004)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีจำนวน 19 คน โดยผู้วิจัยตัดสินใจเลือกโดยประเมินจากขอบเขตคำถามสำคัญในการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย : กรณีศึกษาเทศบาลเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีความเหมาะสมและสอดคล้องไปตามเกณฑ์แนวคิดของโทมัส ที แมคมิลแลน (Macmillan, 1971) ที่มีข้อเสนอว่าหากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ 19 คนเป็นต้นไป เป็นระดับที่ให้ผลของอัตราการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน (Error) และคงที่ที่ระดับ 0.02 ดังตารางที่แสดงต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ระดับความคลาดเคลื่อน	อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อน
1-5	1.20 - 0.70	0.5
5-9	0.70- 0.58	0.12
9-13	0.58 - 0.54	0.04
13-17	0.54- 0.50	0.04
17-21	0.50- 0.48	0.02
21-25	0.48- 0.46	0.02
25-29	0.46- 0.44	0.02

ที่มา: Thomas T. Macmillan, 1971

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่านประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษาจำนวน 2 ท่าน

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการรายงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วรรณกรรม บทความ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวน ตรวจสอบแนวคิดระบบการจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง รวมถึงการสืบค้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นรายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและต่างประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มี ส่วนร่วมมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การตรวจสอบข้อมูล

ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมจัดเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation)
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation)
3. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

ผลการวิจัย

1. ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ด้านนโยบายและกลยุทธ์ พบว่า ในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการวางนโยบายและกลยุทธ์ด้านการศึกษาโดยยึดตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ มีจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาแกนกลางฉบับปัจจุบัน “การพัฒนาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์และ กลยุทธ์ของผู้บริหารด้วย ซึ่งผู้บริหารแต่ละคนมีจุดมุ่งเน้นด้านการพัฒนาท้องถิ่นที่ต่างกัน หากผู้นำหรือผู้บริหารเน้นให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษากำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ขององค์กรก็จะถูกปรับเปลี่ยนได้ และเน้นงบประมาณไปพัฒนาการศึกษา”

ด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการบริหารงานของและมีการแบ่งสายงานชัดเจน ซึ่งจะรับนโยบายและคำสั่งตามลำดับสายงานโดยกองการศึกษาดูแลด้านการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดโดยตรงทั้งเรื่องนโยบาย การศึกษา งบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ อำนาจสูงสุดอยู่ที่นายกเทศมนตรี โครงสร้างขององค์กรเทศบาลมีการสั่งการไม่หลายขั้นตอน ซึ่งโครงสร้างขององค์กรและระบบการบริหารงานไม่ซับซ้อนทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่ล่าช้า และเทศบาลมีขนาดพื้นที่ในการดูแลไม่กว้างมากนัก มีโรงเรียนในสังกัดไม่มากจึงมีการดูแลทั่วถึงและมีการประสานงานกันอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ

ด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้ารับการอบรม และพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคลากรไปศึกษาต่อได้ด้วย ในส่วนการปรับตัว

พบว่า ข้าราชการประจำยังไม่มีการปรับตัวมากนักเนื่องจากปัจจุบันไม่มีส่วนของเจ้าหน้าที่ทางการเมืองทำให้การเปลี่ยนแปลงนโยบายไม่บ่อยมาก การปฏิบัติงานเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่เป็นแผนงาน โครงการระยะยาวทำให้มีคุณภาพในการดำเนินงาน มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และทำงานร่วมกันเป็นทีมกับสถานศึกษาในสังกัดทำให้เกิดประสิทธิผลที่ดีกว่าระบบโรงเรียนของ สพฐ. โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณที่รวดเร็วอย่างมาก

ด้านกระบวนการและเทคโนโลยี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวก การประสานงาน และการรายงานระหว่างส่วนกลาง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กับโรงเรียน/ชุมชน และ อบต. มีหน้าที่อำนวยความสะดวก และเป็นเสมือนกองอำนาจการให้โรงเรียนในสังกัด โดยโรงเรียนได้รายงานผลการดำเนินงานให้ อบต. ทราบเมื่อจบปีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ อบต. จะทำรายงานผลการดำเนินงาน และรายงานผลการปฏิบัติงานให้กับกรมส่งเสริมที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้รับทราบผลการดำเนินงานต่อไป ผู้บริหารมีการผลักดันให้นำเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการทำงานของ อบต. และได้สนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดมีเทคโนโลยีที่จำเป็นด้านการศึกษาใช้ตามความเหมาะสมและตามงบประมาณที่มี ด้านทรัพยากรทางการบริหาร พบว่า ด้านงบประมาณได้รับจาก 2 ส่วน คือ เงินเรียนฟรี 15 ปี จากรัฐบาลซึ่งเป็นเงินอุดหนุนจากภาครัฐ โดยส่งต่อให้กับทางโรงเรียนในสังกัดและส่วนที่สองคือ งบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ในกรณีที่โรงเรียนในสังกัดขาดแคลนงบประมาณเร่งด่วน อบต. จะจัดสรรให้ตามลำดับความจำเป็น และความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการศึกษาที่ดีอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเด่นที่เป็นข้อได้เปรียบของโรงเรียนในสังกัด อบต. เมื่อเทียบกับโรงเรียนในสังกัดอื่นสำหรับการบริหารจัดการงบประมาณแม้ว่าจะไม่ล่าช้าแต่ก็มีข้อจำกัด เนื่องจาก อบต. มีรายได้ไม่มากนัก ในเรื่องการบริหารจัดการในส่วนด้านวัสดุ อุปกรณ์ซึ่งในปัจจุบันถือว่ามีความเพียงพอแล้ว และมีการบริหารจัดการที่ดี

การบริหารบุคลากร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรอัตรากำลังตามตำแหน่งและสายงานแล้ว แต่พบปัญหาคือ การขาดแคลนบุคลากร (ครู) เนื่องจากในปัจจุบันกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้จัดสอบเท่านั้น ทำให้เกิดความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ตามที่ อบต.และโรงเรียนในสังกัดร้องขอ ดังนั้น แม้ว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลของ อบต. มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนแต่ก็ยังขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานได้ครบตามตำแหน่งงาน ซึ่งปัญหาการขาดแคลนบุคลากรนี้ถือเป็นประเด็นสำคัญต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก และเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขมากที่สุด อบต. และสถานศึกษาจึงมีการตั้งงบประมาณในการจัดจ้างครูมาสอนทดแทน เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำหรับขวัญและกำลังใจของบุคลากรจะได้มีการมอบเกียรติบัตรแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาใน อบต. ที่มีผลงานดี หรือทำงานดีเด่น มีรางวัลเชิดชูเกียรติ และคำชมเชยให้ตามโอกาสต่าง ๆ แต่ไม่มีโบนัสหรือค่าตอบแทนพิเศษ เนื่องจาก อบต. มีงบประมาณจำนวนจำกัด ทำให้ไม่มีโบนัสให้กับบุคลากร การบริหารเวลา พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เวลาในการพบปะประชุมร่วมกับผู้บริหารของสถานศึกษาเป็นประจำ โดยเฉพาะงานที่ต้องร่วมมือกันกับชุมชน เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้บริหาร อบต. เพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว

ด้านสมรรถนะทางการบริหาร พบว่า สถานศึกษาในสังกัด อบต. มีผลลัพธ์ด้านการจัดการศึกษาที่ค่อนข้างดี คือ นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดได้รับรางวัลในระดับภาคและในระดับประเทศมากพอสมควร แสดงให้เห็นถึงสภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์และศักยภาพของผู้นำที่ดี ตามความเห็นของผู้ให้ข้อมูลนั้นได้กล่าวไว้ว่า “ผู้บริหารจะต้องควบคุมตนเองไม่ก้าวก่ายสายงานประจำที่เป็นระบบที่ดีอยู่แล้ว เมื่อมีการมอบหมายงานและ สั่งการตามอำนาจหน้าที่แล้ว ผู้บริหารจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงในการทำงาน เมื่อมอบนโยบายแล้วจะไม่เข้าไปชี้แนะหรือทำให้เกิดความลำบากใจในการดำเนินงานแต่ต้องทำหน้าที่ตนเองให้สมบูรณ์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ นำเคารพ” นอกจากนี้ยังพบว่าในปัจจุบันมีบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ที่เป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีทำให้สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานสูง การสอนงานง่ายและมีการพัฒนาที่ดี

2. ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

2.1 ปัญหาอุปสรรคของระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลาง คือ ขาดความต่อเนื่องในนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ไม่มีนโยบายหรือกลยุทธ์การพัฒนาด้านการศึกษาในเชิงรุก ขาดอิสระในการกำหนดนโยบาย หลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือบริบทของพื้นที่ขาดความชัดเจนในเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในการทำงาน ข้อจำกัดด้านงบประมาณของ อปท. แต่ละแห่งขาดความเท่าเทียมกัน ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษา บุคลากรครูไม่ครบตามโครงสร้างอัตรากำลังขาดความชำนาญ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

2.2 สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางมีดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาวะผู้นำ 2) นโยบายและกลยุทธ์มีเสถียรภาพและต่อเนื่อง 3) โครงสร้างการบริหารงานที่มีความคล่องตัว 4) เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 5) งบประมาณที่เพียงพอ 6) ความพร้อมบุคลากร 7) การทำงานร่วมกันเป็นทีม และเป็นระบบ 8) การรักษามูลค่าของที่มีศักยภาพให้อยู่กับองค์กร และ 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาด้านนโยบายและกลยุทธ์ คือ ปรับปรุงด้านนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา พัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา เปิดโอกาสทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.2 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างองค์กร คือ ควรมีการบริหารจัดการศึกษาแบบผสมผสานหลายรูปแบบ ออกแบบโครงสร้างการบริหารองค์กรให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว และตอบสนองต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงได้ดี จัดให้มีบุคลากรครบตามอัตรากำลังและโครงสร้างการบริหารงาน

3.3 แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรกล้าแสดงความคิดเห็นใหม่ๆ เปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรหรือครูเพื่อรับทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และควรจะมีการจัดเส้นทางก้าวหน้าในทางสายอาชีพให้แก่บุคลากร ส่งเสริมให้ข้าราชการและบุคลากรด้านการศึกษาพัฒนาขีดความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.4 แนวทางการพัฒนากระบวนการและเทคโนโลยี คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านการจัดการศึกษา บุคลากรจะต้องพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย

3.5 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรทางการบริหาร คือ วางแผนจัดสรรอัตรากำลังให้เพียงพอ สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสายงานอย่างแท้จริง พัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด

3.6 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร คือ มีการติดตามผลการประเมินการจัดการศึกษา สนับสนุนการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดอย่างสม่ำเสมอให้อำนาจโรงเรียนรับผิดชอบเรื่องการเรียนการสอน การเงิน และการบริหารงานบุคคลเพื่อให้การบริหารมีอิสระและคล่องตัว

3.7 แนวทางการพัฒนาด้านอื่นๆ คือ การควบคุมดูแลปัญหาเรื่องระบบอุปถัมภ์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยนำเสนอผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมือง แก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม

จากผลการวิจัยในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการจัดการศึกษาที่ดี เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของระบบการจัดการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางดำเนินงาน พบว่า ด้านนโยบายและกลยุทธ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางมีการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านการพัฒนาการศึกษาโดยยึดตามนโยบายการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น 4 ปี มีการวางแผนบริหารจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์หรือทัศนคติของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร จึงเป็นบุคคลสำคัญที่ขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาของท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ (2554) ที่ศึกษาวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าหลังรับการถ่ายโอน อบท. มีการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาตามสภาพของท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพินสุดา สิริธรรค์ (2556) ที่พบว่า ประเทศฟินแลนด์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและอำนาจมากขึ้นในการจัดการศึกษา รัฐบาลกลางมีหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายกว้างๆ สนับสนุนงบประมาณ และติดตามประเมินผลโดยภาพรวมเท่านั้น การจัดการศึกษามีความหลากหลายตามบริบทของมลรัฐนั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่รัฐต้องจัดการศึกษาที่ดีที่สุดให้กับประชาชน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา โดยนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คริสตินา คิส-เคโดส์ และ บอมแบง ซูฮาโนโก ซิอาเยอร์ (Krisztina Kis-Katos & Bambang Suharnoko Sjahrir, 2017) ที่ศึกษาเรื่องการเพิ่มการตอบสนองในการจัดบริการสาธารณะของรัฐบาลท้องถิ่นด้วยการกระจายอำนาจในระดับอบช.ป.โดยในประเทศไทยในประเด็นนี้ พบว่าผลกระทบในด้านบวกของการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารและทางการคลังนำมาซึ่งการตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นที่เข้ามาเติมเต็มให้ระบบบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการบริหารแบบราชการตามลำดับการบังคับบัญชาและมีการแบ่งสายงานชัดเจน รับนโยบายและคำสั่งตามลำดับสายงาน มีกองการศึกษาดูแลงานด้านการศึกษาและดูแลโรงเรียนในสังกัดโดยตรงทั้งในเรื่องนโยบายการศึกษา งบประมาณ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ การสั่งการตามโครงสร้างขององค์กรไม่หลายขั้นตอนทำให้มีความคล่องตัว โดยอำนาจสูงสุดอยู่ที่นายกเทศมนตรีทำให้การตัดสินใจ การสั่ง การอนุมัติ รวดเร็ว ทำให้การบริหารจัดการศึกษาจึงไม่ล่าช้า มีการทำงานอย่างเป็นระบบและมีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง และมีขนาดพื้นที่ในการดูแลน้อยมีโรงเรียนในสังกัดไม่มากเกินไปจึงมีการดูแลทั่วถึงทำให้การประสานงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวความคิดของดิน ปรัชญพฤทธิ (2552) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมที่สุดจะต้องมีความยืดหยุ่น และการบริหารจัดการต้องมีความรวดเร็วให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัธราชัย พัฒนสุวรรณ (2554) ที่ศึกษาเรื่องโรงเรียน อบจ.: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา พบว่า ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่าข้อดีของการโอนเข้ามาสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรี คือ ทำให้ลดขั้นตอนการประสานงาน และมีสายการบังคับบัญชาสั้นลง

จากผลการวิจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรทุกฝ่ายเข้ารับการอบรมและพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ นอกจากนี้ยังมีการเปิดโอกาสอนุญาตให้บุคลากรสามารถลาไปศึกษาต่อได้ ข้าราชการประจำจะไม่มีการปรับตัวมากนัก ปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้บริหารที่ทางโรงเรียน (นายกเทศมนตรี) ทำให้เปลี่ยนแปลงนโยบายไม่บ่อยมาก การปฏิบัติงานเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่เป็นแผนงาน โครงการระยะยาว ทำให้การดำเนินงานมีคุณภาพ และมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมกับสถานศึกษาในสังกัด มีการพึ่งพากันทำให้การปฏิบัติงานทั้งสองฝ่ายเกิดประสิทธิผลที่ดีกว่าระบบโรงเรียนของ สพฐ. โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ

จากผลการวิจัยด้านกระบวนการและเทคโนโลยี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และการประสานงานระหว่างส่วนกลาง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กับโรงเรียน/ชุมชน และ อปท. อำนาจความสะดวกและเป็นเสมือนกองอำนาจการให้โรงเรียนในสังกัด โดยโรงเรียนจะรายงานผลการดำเนินงานให้ อปท. ทราบเมื่อจบปีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ อปท. จะทำรายงานผลการดำเนินงานและรายงานผลการปฏิบัติงานให้กับกรมส่งเสริมที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้รับทราบผลการดำเนินงานต่อไป ผู้บริหารมีการผลักดันให้นำเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการทำงานของ อปท. และผู้บริหารสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดได้มีเทคโนโลยีที่จำเป็นด้านการศึกษาใช้ตามความเหมาะสมและตามงบประมาณที่มีอยู่

จากผลการวิจัยด้านทรัพยากรทางการบริหาร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีและเพียงพอ ในด้านงบประมาณจะได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐบาล คือ เงินเรียนฟรี 15 ปี และงบประมาณสนับสนุนจาก อปท. ในกรณีที่โรงเรียนในสังกัดขาดแคลนงบประมาณเร่งด่วน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของโรงเรียนในสังกัด อปท. เมื่อเทียบกับโรงเรียนในสังกัดอื่น แม้ว่าการบริหารจัดการงบประมาณจะไม่ล่าช้าแต่ก็ยังมีอย่างจำกัดเนื่องจากเทศบาลมีรายได้ไม่มากนักด้านวัสดุ อุปกรณ์ในปัจจุบันมีความเพียงพอ และด้านการบริหารบุคลากรมีจัดสรรอัตรากำลังตามตำแหน่งและสายงาน พบปัญหา คือ การขาดแคลนบุคลากร (ครู) เกิดความล่าช้าในการสรรหาบุคลากรเนื่องจากต้องรอกกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสอบ ขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานได้ครบตามตำแหน่งงาน ซึ่งปัญหาขาดแคลนบุคลากร ถือเป็นประเด็นสำคัญต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก และเป็นปัญหาที่ต้องการสนับสนุนมากที่สุด ปัจจุบัน อปท. และสถานศึกษาตั้งงบประมาณในการจัดจ้างครูมาสอนทดแทน เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำหรับขวัญและกำลังใจของบุคลากรจะมีการมอบเกียรติบัตรแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีผลงานดี หรือทำงานดีเด่น แต่ไม่มีโบนัสหรือค่าตอบแทนพิเศษ เนื่องจาก อปท. มีงบประมาณจำนวนจำกัด ผู้บริหาร อปท. ใช้เวลาในการพบปะประชุมร่วมกันกับผู้บริหารของสถานศึกษาเป็นประจำเพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจในการจัดการศึกษา ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้บริหาร อปท.

จากผลการวิจัยด้านสมรรถนะทางการบริหาร พบว่า ผู้บริหาร อปท. มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษา และมีศักยภาพในการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาในสังกัดมีผลลัพธ์ด้านการจัดการศึกษาที่ค่อนข้างดี คือ นักเรียนของโรงเรียนในสังกัดของเทศบาลได้รับรางวัลในระดับภาค และในระดับประเทศมากพอสมควร แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์ และศักยภาพของผู้นำที่ดี ตามความเห็นของเชี่ยวชาญได้กล่าวไว้ว่า “ผู้บริหารจะต้องควบคุมตนเองไม่ก้าวล้ำสายงานประจำที่เป็นระบบที่ดีอยู่แล้ว ผู้บริหารจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงในการทำงาน เมื่อมอบนโยบายแล้วจะไม่เข้าไปชี้แนะหรือทำให้เกิดความลำบากใจในการดำเนินงานแต่ต้องทำหน้าที่ตนเองให้สมบูรณ์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ น่าเคารพ” ในปัจจุบันผู้ปฏิบัติงานเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทำให้การสอนงานง่าย และมีการพัฒนาที่ดี

2. ปัญหา และอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศไทย

2.1 จากผลการวิจัยพบปัญหา และอุปสรรคของระบบการจัดการศึกษาหลายประการ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกลยุทธ์ การพัฒนาทางการศึกษาในเชิงรุก การกำหนดนโยบายด้านการศึกษาและกลยุทธ์ด้านการศึกษาต้องอิงกับส่วนกลาง ขาดอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง การจัดทำหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับผลวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษา คือ นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของ อปท. ขาดความชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง มักมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหาร อปท. สมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากรท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาเท่าที่ควร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมหมาย เรืองรัตน์ (2555) เรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบูรณ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพการจัดการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบูรณ์ กระบวนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรไม่ตอบสนองต่อท้องถิ่นและผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) เรื่องสภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่ก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยคือ การบริหารการศึกษายังเน้นการรวมอำนาจในส่วนกลางมากเกินไป

2) ขาดบุคลากรในระดับหน่วยและครูที่มีความรู้ความเข้าใจ หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการศึกษา กฎ ระเบียบบางเรื่องเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานและไม่ทันสมัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) เรื่องรายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 พบว่า โครงสร้างการบริหารการศึกษาของ อปท. บางแห่งยังไม่ได้จัดโครงสร้างรองรับงานด้านการศึกษาในขณะที่บางแห่งมีการจัดโครงสร้างรองรับแล้วแต่ยังไม่มีบุคลากรตามโครงสร้างการบริหาร

3) ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิชาชีพน้อยกว่าบุคลากรในสถานศึกษาอื่นๆ ขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของพัทธชัย พัฒนสุวรรณ (2554) ที่ศึกษาเรื่อง โรงเรียนอบจ.: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา พบว่า การบริหารบุคคลยังคงมีปัญหาในการจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร รวมถึงด้านสวัสดิการที่ยังดัดระเบียบทำให้บุคลากรรู้สึกขัดข้องกังวลใจ

4) ข้อจำกัดด้านงบประมาณเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งรายได้ไม่เท่ากัน ทำให้ความศักยภาพในการสนับสนุนการจัดการศึกษาต่างกัน มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนแต่ก็ยังขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานได้ครบตามตำแหน่งงาน คุณภาพครูไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่ตรงตามสาขาวิชาที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย เรืองรัตน์ (2555) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบูรณ์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบูรณ์ พบว่า วุฒิการศึกษาของครูไม่ตรงกับวิชาที่สอน ครูต้องแบกรับภาระงานมากทั้งการจัดการเรียนการสอนและงานด้านอื่นๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) เรื่องรายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 พบว่า โครงสร้างการบริหารการศึกษาของ อปท. บางแห่งยังไม่ได้จัดโครงสร้างรองรับงานด้านการศึกษา ในขณะที่บางแห่งมีการจัดโครงสร้างรองรับแล้วแต่ยังไม่มีบุคลากรตามโครงสร้างการบริหาร

5) ผู้บริหารหรือบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดความชำนาญและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

6) ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในท้องถิ่น ในการวางแผน การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานด้านการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่น นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะถ่ายโอนโรงเรียนให้กับ อปท. ยังไม่มีความชัดเจน และหลักการถ่ายโอนบุคลากรยังไม่สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต ฤทธิ์จรูญและคณะ (2554) พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ บุคลากรไม่เพียงพอ และชุมชน

ไม่เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย คือ ขาดการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชน ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศไทย สอดคล้องกับผลการวิจัยของพริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) ได้วิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จุดด้อยที่สำคัญ คือ ขาดการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความชัดเจนในการกำหนดวัฒนธรรมองค์กร ความไม่พร้อมในการใช้เทคโนโลยีของครู และภาวะคุกคามที่สำคัญ คือ มีกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหาร บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาไม่ชัดเจน ความไม่พร้อมของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทัศนคติแบบอนุรักษ์นิยมปฏิเสธหรือต่อต้านเทคโนโลยี

2.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1) ผู้บริหารองค์กรที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ด้านการศึกษา 2) โครงสร้างองค์กร ที่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการบริหารที่ลดขั้นตอนให้สั้นลงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน 4) งบประมาณที่เพียงพอ 5) ความพร้อมของด้านบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต ฤทธิ์จรรยาและคณะ (2554) ที่ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมเรื่องรายได้ มีจำนวนครูที่เพียงพอ 6) การรักษาบุคลากรโดยการรับรองสถานะที่มั่นคงของบุคลากรทางการศึกษา 7) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นประชาชน ผู้นำชุมชน ภาควิชาการทั้งในและนอกพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของแวง (Wang) (อ้างถึงในรัชชัย วรรณิการ์, 2559) เรื่องการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในอันที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการศึกษากลุ่มองค์กร 6 กลุ่มในได้หวัน พบว่า ในการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทยได้หวันจะต้องเกิดจากการร่วมมือจากหลายฝ่ายประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโรงเรียนผู้บริหารระดับโรงเรียน และความต้องการของชุมชนซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนซึ่งมีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของพริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) ได้วิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จุดเด่นที่สำคัญ คือ มีอำนาจตามกฎหมายในการจัดการศึกษาครอบคลุมทุกระดับ การกำหนดภาระงานในสถานศึกษามีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนต่อในระดับสูงขึ้น มีนโยบายการสร้างค่านิยมของบุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนให้มีระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์

3. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศไทย มีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาด้านนโยบายและกลยุทธ์ คือ ปรับปรุงด้านนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา พัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองและชุมชน เปิดโอกาสทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริหารมีการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย สนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นในระดับอาชีวศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนที่มุ่งเน้นศึกษาสายอาชีพ เน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทุกกลุ่มบุคคลให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทอย (Toy) (อ้างถึงในรัชชัย วรรณิการ์, 2559) ได้วิจัยเรื่องแผนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในโรงเรียนชุมชนและได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการที่จะวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในชนบทนั้น ควรจะมีการพัฒนาทางด้านนโยบายและกฎต่างๆ ให้มีการวิจัยปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องอยู่ กำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมายให้ชัดเจน และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

(2561) ที่ได้ให้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาไทยสู่ยุค Thailand 4.0 ไว้ว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในชุมชน ให้การศึกษาเป็นของประชาชนทุกคนและประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้และร่วมแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ตามบริบทของท้องถิ่น

3.2. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างองค์การ คือ ควรมีการบริหารจัดการศึกษาแบบผสมผสานหลายรูปแบบ ออกแบบโครงสร้างการบริหารองค์การให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว และตอบสนองต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงได้ดี จัดให้มีบุคลากรครบตามอัตรากำลัง และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรและปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

3.3 แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การ คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรกล้าแสดงความคิดเห็นใหม่ๆ เปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรหรือครูเพื่อรับทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และควรจะมีการจัดเส้นทางก้าวหน้าในทางสายอาชีพให้แก่บุคลากร ส่งเสริมให้ข้าราชการและบุคลากรด้านการศึกษาพัฒนาขีดความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเอง

3.4 แนวทางการพัฒนากระบวนการและเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านการศึกษาสำหรับเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และเครื่องมือในการบริหารการศึกษาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรจะต้องพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย และสามารถนำเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบ และให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) เรื่อง สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 พบว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทยต้องปรับปรุงระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพ ถูกต้องทันสมัยและเชื่อถือได้ เชื่อมโยงกันทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษาจนถึงระดับกระทรวง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา และเชื่อมโยงกับการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3.5 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรการบริหาร คือ วางแผนจัดสรรอัตรากำลังให้เพียงพอ สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสายงานอย่างแท้จริง เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สูงขึ้น พัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่ได้กล่าวถึงแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า ควรเร่งพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทั้งในระดับ อปท. และสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และมีการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาเป็นครูเพื่อยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้นโดยไม่อิงกับระบบอุปถัมภ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น และสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาภายในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของโกสินทร์ ไทยจันทศิลป์ (2558) เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 6 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการแก้ไขและติดตามผลการเรียนของนักเรียนเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาให้พัฒนาการของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ด้านงบประมาณผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานทางด้านการเงิน และการบริหารงบประมาณ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้

3.6 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร คือ ควรมีการติดตามผลการประเมินการจัดการศึกษาและนำไปปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาคุณภาพและเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น สนับสนุนการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดอย่าง

สม่ำเสมอให้อำนาจโรงเรียนรับผิดชอบเรื่องการเรียนการสอน การเงิน และการบริหารงานบุคคลเพื่อให้สามารถบริหารอย่างอิสระและคล่องตัว จากผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) เรื่องข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของประเทศไทย คือ การกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาเน้นการให้อำนาจโรงเรียนรับผิดชอบเรื่องการเรียนการสอน การเงิน และการบริหารงานบุคคล เพื่อให้สามารถบริหารอย่างอิสระและคล่องตัว เพราะการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ที่โรงเรียน ไม่ใช่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือศึกษาธิการภาค

3.7 แนวทางการพัฒนาด้านอื่น ๆ คือ ควบคุมดูแลปัญหาเรื่องระบบอุปถัมภ์ โดยมีการตรวจสอบการใช้อำนาจเพื่อขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมและสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างความชัดเจนในการถ่ายโอนสถานศึกษาจาก สพฐ. มาอยู่ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการติดตามดูแลและประเมินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

จากการนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางของประเทศไทย ในหลายด้าน ๆ พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของพริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) ได้วิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อเสนอแนะแนวทางการนโยบายที่สำคัญ คือ ควรส่งเสริมการจัดรูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่นแบบบูรณาการที่เน้นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดให้ความสำคัญกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษากระจายอำนาจการสรรหาบุคลากรเข้าปฏิบัติงานไปยังสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และมีข้อเสนอแนะกลไกของนโยบายที่สำคัญ คือ สร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดหลักสูตรการศึกษาในระบบให้มีโปรแกรมอย่างหลากหลาย มีแผนพัฒนาศักยภาพและวิชาชีพของบุคลากรอย่างเป็นระบบ สร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ อบรม และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวโน้มหรือกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอแนะนำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชน หรือตัวแทนชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และจัดทำแผนงานด้านการศึกษา ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน
2. ผู้บริหารของท้องถิ่นควรต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา สถานศึกษาในสังกัด รวมถึงประชาชนในชุมชน เพื่อให้การกำหนดนโยบายมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
3. ควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการและการพัฒนาด้านการศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
4. ควรปรับปรุงนโยบายด้านสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความมั่นคงในอาชีพของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น
5. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสำรวจความต้องการด้านการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อประเมินและสร้างรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้

6. ควรพิจารณาทบทวนการจัดทำหลักสูตร หรือพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการออกแบบจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น สามารถจัดหลักสูตรที่สะท้อนความต้องการของชุมชน

7. ควรสร้างระบบการจัดการศึกษาด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และระบบการจัดการศึกษาที่สามารถแก้ปัญหา หรือพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาสมรรถนะและทักษะบุคลากรสายสอน ทั้งในทางปฏิบัติและด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรจัดให้มีงบประมาณและอัตราค่าจ้างที่เพียงพอ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3. พิจารณาค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมต่อบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

4. ให้การสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามากขึ้น เน้นการใช้เทคโนโลยีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยในการเรียนการสอน

5. จัดให้มีการนิเทศสถานศึกษาในสังกัด และนำผลการนิเทศมาพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ภาวะผู้นำ คุณภาพการให้บริการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม

7. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคอื่นๆ เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาที่ดี และนำมาพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *สรุปข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ*.

เข้าถึงจาก <http://www.dla.go.th/work/abt/summarize.jsp>. (สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2563).

โกสินทร์ ไทยจันทน์ศิลป์. (2558). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบุญมิ่ง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2551). *ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Theory)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2552). *การพัฒนาองค์การสมัยใหม่*. เอกสารประกอบการสอน. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.

ธวัชชัย กรณิการ์. (2559). *ภารกิจจัดการศึกษาของเทศบาลนคร*. ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ. (2556). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พัธราชัย พัฒนสุวรรณ. (2554). *โรงเรียน อบจ.: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 3(1).
- พินสุตา สิริรังศรี. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมหมาย เรืองรัตน์. (2555). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบุญ
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนครศรีธรรมราช: โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสมบุญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง
(พ.ศ.2552 –2561). กรุงเทพฯ: พรินทวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551.
กรุงเทพฯ: บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2559 - 2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย
เพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา (2559). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3)
พุทธศักราช 2553. กรุงเทพฯ: เพลิน สตูดิโอ จำกัด.
- Kis-Katos, Krisztina & Sjahrir, Bambang Suharnoko. (2013). *Does local governments' responsiveness increase with decentralization and democratization? Evidence from sub-national budget allocation in Indonesia*. Available: <https://www.southeast asianstudies.uni-freiburg.de>
- Macmillan, Thomas T. (1971). *The Delphi Technique*. Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development. Ca: Monterey.
- Peters, Thomas J. & Waterman, Robert H. Jr. (2004). *Search of Excellence*. (2nd ed.). London: Profile Book.
- Thompson, J. D. (1967). *Organizations in Action: Social Science Bases of Administrative Theory*. New Jersey: Transaction Publishers.

การวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร An Analysis of Leadership Styles Influencing the Employee Retention in the Organization

ชูชิต ชายทวีป¹ และธนิสฐา สมัย²

Chuchit Chaithawee¹ and Thanistha Samai²

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: chuchitchaitha@gmail.com, thanistha.samai@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

รูปแบบภาวะผู้นำมีความสำคัญต่ออัตราการคงอยู่ของพนักงานในองค์กรเพราะว่า ภาวะผู้นำสามารถสนับสนุนการทำงานของพนักงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพัน มุ่งมั่น และทุ่มเทในการทำงาน การศึกษาวิจัยนี้จึงต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Meta-Analysis) และเชิงสังเคราะห์ (Synthesis Analysis) เกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กรเพื่อป้องกันภาวะความรู้สึกลอยจากงาน (Turnover) ความเหนื่อยหน่ายในงาน (Burnout) อันจะส่งผลเสียต่อองค์กร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลวารสารที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เช่น Science Direct ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2020 โดยกำหนดการค้นหาคำสำคัญ (Keywords) เช่น “leadership styles influencing employee retention” และวิเคราะห์จัดกลุ่มรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ผลงานที่สอดคล้องกับถ้อยคำดังกล่าวมีจำนวน 124 เรื่อง ทีมผู้วิจัยได้คัดเลือกบทความวิจัยที่สัมพันธ์กับตัวแปรที่ศึกษาตามเกณฑ์ได้จำนวน 13 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 11 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 เรื่อง แล้วนำมาสังเคราะห์จัดกลุ่มกรอบแนวคิดรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานในองค์กร พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กรมี 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ 2) รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงาน 3) รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลง โดยทั้ง 3 รูปแบบมีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงานจะมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร ส่วนรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงจะช่วยยกระดับองค์การสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง การรักษานักงาน

Abstract

A leadership style is important to the employee retention because leadership can support the employee within an organization effectively. In addition, it makes the employee have passion to perform their tasks. The study requires data analyses in terms of meta-analysis and synthesis analysis of leadership styles influencing the employee retention. This result will be able to prevent the employee turnover and burnout. Data were collected from the approved international databases, including “Science Direct” during the 2010s – the early 2020s. Keywords finding was one of the most important strategy of this study. The study statement of searching was “leadership styles influencing employee retention”, and then its data were clarified into each group of leadership styles affecting the employee retention. The result indicated that there were the 124 relevant research articles that 13 full research papers classified into 2 qualitative papers and 11 quantitative

papers were selected based on the studied criteria. However, from study, there were 3 leadership styles that influence the employee retention in an organization i.e., relations-oriented leadership, task-oriented leadership, and change-oriented leadership respectively. Nonetheless, the only one task-oriented leadership style was negatively related, the other was positively relevant. On the other hand, the change-oriented leadership can enhance the organization to be sustainably excellent.

Keywords: Relations-oriented Leadership, Task-oriented Leadership, Change-oriented Leadership,
The employee retention

บทนำ

การรักษาพนักงานที่มีศักยภาพสูง (Talent) ให้คงอยู่ในองค์กรเป็นเรื่องท้าทายขององค์กรในทุกวันนี้ ในอุตสาหกรรมบางแห่งมีรายงานว่า อัตราการออกจากงานของพนักงานอยู่ในระดับสูงมากซึ่งการออกจากงานของพนักงานมีหลายเหตุผลด้วยกัน เช่น การหางานใหม่ การเรียนหนังสือ ตามคู่สมรสกลับภูมิลำเนา เกษียณอายุการทำงาน ไม่พอใจในงาน ขาดแรงจูงใจในงาน ไม่เต็มใจรักในงาน มีรายได้จากช่องทางอื่น เช่น ถูกลือตเตอร์ (David, & Allen, 2008) เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น การออกจากงานของพนักงานยังส่งผลกระทบต่อการบริหารงบประมาณขององค์กรที่จะต้องสูญเสียไปกับกระบวนการรับพนักงานเข้าสู่องค์กรใหม่เพิ่มขึ้น (Cemlco, & Otken, 2014) เช่น กระบวนการสรรหา กระบวนการคัดเลือก และกระบวนการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมกับงาน อย่างไรก็ตาม การออกจากงานของพนักงานยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรที่มีเสถียรภาพไม่มั่นคง ขาดสภาพคล่อง หรือองค์กรต้องการปรับโครงสร้างขององค์กรเช่น การลดอัตรากำลังพนักงาน เพื่อไม่ให้องค์กรล้มละลาย อันที่จริง องค์กรไม่สามารถยับยั้งพนักงานไม่ให้ออกจากงานได้ถ้าหากว่า พนักงานต้องการออกจากงานจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แต่องค์กรสามารถสร้างกลยุทธ์ในการป้องกันพนักงานไม่ให้ออกจากงานได้ เพราะการออกจากงานย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กร 3 ประการได้แก่ ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ผลการดำเนินงานขององค์กร และการจัดการองค์การยากขึ้น (Tawiah, et al., 2016; Osman, et al., 2016; Labrague, et al., 2018; Olubiyi, et al., 2019) ดังนี้

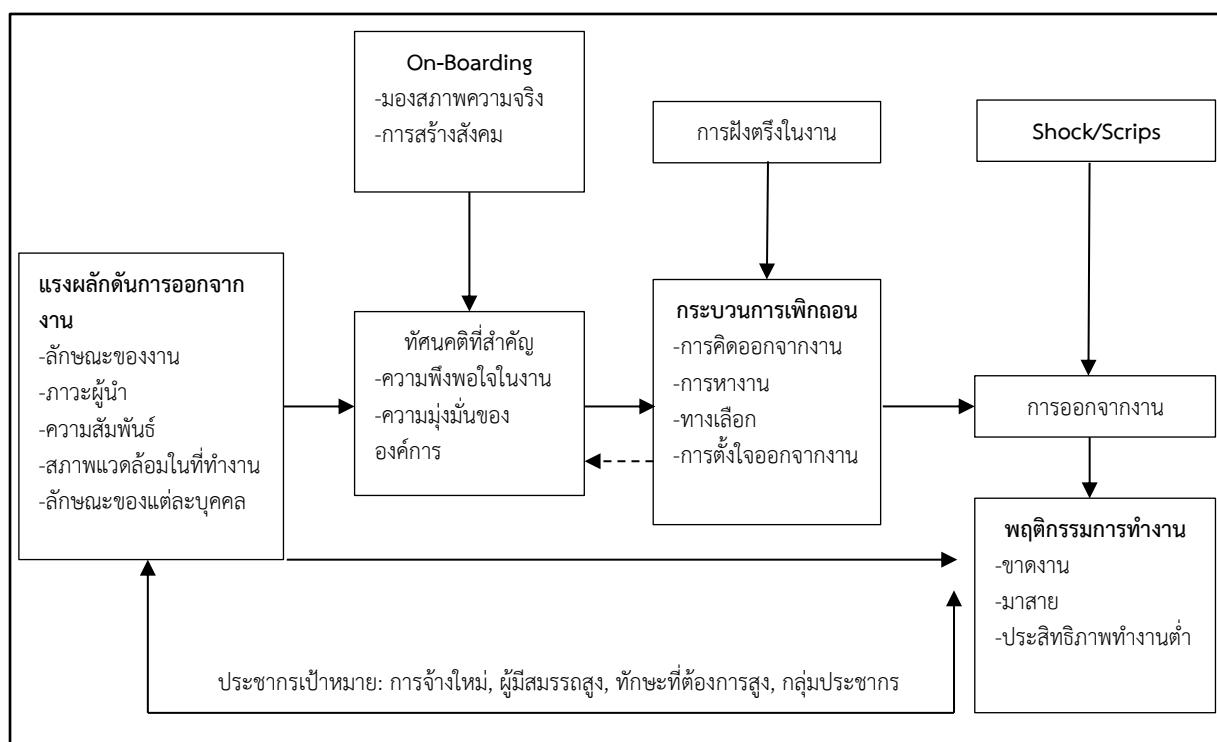
การออกจากงานของพนักงานทำให้องค์การเสียเวลา เสียเงินและเสียทรัพยากรบุคคลที่สำคัญไป จากผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนทดแทนโดยตรงมีอัตราสูงขึ้นเท่ากับเงินเดือนทั้งปีของพนักงานถึงร้อยละ 50 และร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดสอดคล้องกับการออกจากงานของพนักงานร้อยละ 90 ถึง ร้อยละ 200 ของเงินเดือนประจำปี ตัวอย่างเช่น พนักงานช่างกลที่ออกจากงาน 1 คน องค์กรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 120,000 เหรียญ บุคลากรในฝ่ายบุคคลออกจากงานองค์กรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 133,000 เหรียญ และ พนักงานฝ่ายบัญชีออกจากงาน องค์กรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 150,000 เหรียญ จากตัวอย่างข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การออกจากงานของพนักงานที่มีทักษะสูงย่อมทำให้องค์การสูญเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม การออกจากงานของพนักงานบางคนยังก่อให้เกิดผลดีแก่องค์กร เพราะการจ้างงานใหม่อาจสร้างผลกำไรมากขึ้นหรือได้พนักงานใหม่ที่มีทักษะสูงขึ้นกว่าการรักษาพนักงานคนเก่าไว้ ดังนั้น องค์กรจะต้องรอบคอบในการวางแผนรับมือกับการออกจากงานของพนักงาน (David, 2008)

หากการออกจากงานของพนักงานมีอัตราสูงขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อผลประกอบการขององค์กร จากผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพออกจากงานจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลเตียงผู้ป่วยคิดเป็นร้อยละ 68 ในทำนองเดียวกัน เมื่อองค์กรลดอัตรการออกจากงานของพนักงานย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ด้านการขายและขวัญกำลังใจของพนักงาน ยิ่งไปกว่านั้น การปฏิบัติการของฝ่ายบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงยังเพิ่มผลกำไรให้กับองค์กรและเพิ่มคุณค่าทางด้านการตลาด อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ในการออกจากงานเริ่มชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าหากว่า องค์กรพิจารณาว่าใครเป็นผู้ออกจากงาน ยิ่งคนที่ออกจากงานมีต้นทุนทางสังคมที่สูงในองค์กร ยิ่งส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของพนักงานงานในองค์กร ดังนั้น ฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องตระหนักในการกำหนดแผนสำหรับรับมือกับการออกจากงานของพนักงานหรือกลุ่มพนักงานที่มีต้นทุนสูงในองค์กรเพื่อทำให้องค์การรักษากลุ่มพนักงานเหล่านี้ไว้ในองค์กรให้ยาวนานที่สุด

อย่างไรก็ตาม ในทุกวันนี้การรับมือของฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องทำงานที่มีความท้าทายกับตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ที่การหาพนักงานที่ใช่ (the right employee) ให้กับองค์กรนั้นเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง จากผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางด้านธุรกิจรู้สึกเป็นกังวลอย่างยิ่งว่า ปัญหาการออกจากงานของพนักงานที่มีทักษะสูงจะส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่องค์กรธุรกิจทั่วโลกกำลังเผชิญในเรื่องการเปลี่ยนแปลงประชากรขนาดใหญ่ในตลาดแรงงานที่จะต้องรับมือกับพนักงานที่มีอายุเพิ่มมากขึ้น และการออกจากงานของพนักงานทักษะสูง (talent) และมีต้นทุนทางสังคมสูงในองค์กร (social capital) ที่จะต้องเกื้อหนุนอายุการทำงาน เพราะกระทบต่อขวัญกำลังใจของพนักงานในองค์กรได้ ดังนั้น องค์กรในศตวรรษที่ 21 จะต้องกำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อรับมือกับการออกจากงานของพนักงานในองค์กรอย่างระมัดระวังและเป็นระบบเพื่อป้องกันผลกระทบต่อการบริหารงานทั่วทั้งองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการทำงานที่มีความเครียดสูง เช่น อาชีพแพทย์หรือพยาบาล จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แพทย์หรือพยาบาลในประเทศฟิลิปปินส์ตัดสินใจออกจากงานเพราะภาวะเครียดในงาน (Labrague, et al., 2018)

อันที่จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจสาเหตุของการออกจากงานของพนักงานให้กระจ่างมากขึ้น ผู้ศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีคุณภาพขององค์การประกอบการอธิบาย ทฤษฎีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า พนักงานจะอยู่ในองค์กรนานเท่าที่ได้รับความพึงพอใจ เช่น ค่าจ้างที่พึงพอใจ สภาพการทำงานที่ดี โอกาสสำหรับการพัฒนาเท่ากับหรือมากกว่าผลงานที่พนักงานต้องการเช่น เวลา ความพยายาม โดยองค์การ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ศึกษาจะต้องตัดสินใจจากความต้องการส่วนตัวของพนักงานที่จะออกจากองค์กรและการได้รับความสะดวกที่พนักงานจะออกจากงานร่วมด้วย

เป็นที่ชัดเจนว่า การออกจากองค์กรของพนักงานเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน (a complex process) กล่าวคือ แม้ว่า พนักงานบางคนอาจออกจากงานด้วยแรงจูงใจ แต่พนักงานในองค์กรส่วนมากที่ออกจากองค์กรใช้เวลาประเมินงานปัจจุบันกับงานทางเลือกอื่นที่เหมาะสม ใช้เวลาพัฒนามุมมองในสิ่งที่จะทำและใช้เวลาในการมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจการหางานประเภทต่าง ๆ หากองค์กรไม่เตรียมการวางแผนรับมือก็อาจส่งผลเสียแก่องค์กรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การออกจากงานแบบเต็มใจอาจทำให้องค์การขาดความเชื่อมั่นของลูกค้าและผลประโยชน์ขององค์การอาจลดลง เพราะการออกจากงานของพนักงานแบบเต็มใจมีแรงผลักดันที่สำคัญต่อการตัดสินใจออกจากงานของพนักงาน ดังภาพ 1 ดังนี้

ที่มา: ปรับปรุงจาก David, G. & Allen. (2008)

อย่างไรก็ตาม การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กรในประเทศไทยยังมีการศึกษาค่อนข้างน้อย ดังนั้น ทีมผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กรในประเทศไทยควรได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการ ผู้บริหารในทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักการศึกษา และนักวิจัยเพื่อให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กรอย่างจริงจัง ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาวิจัยในรูปแบบการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ Systematic Literature Reviews ในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายเหมือนต่างประเทศเช่น ผลการศึกษาของซิงห์และคณะ และ ผลงานล่าสุดของแอตโรและคณะ (Singh et al., 2015; Adro, & Leitao, 2020) ดังนั้น ทีมผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร โดยจะทำการสำรวจข้อมูลและทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล secondary data จากฐานข้อมูลของวารสาร Science Direct ในช่วงปีค.ศ. 2010 - 2020 เพื่ออธิบายข้อค้นพบดังกล่าวสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่ออธิบายข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบภาวะผู้นำแบบไหนที่สามารถรักษาพนักงานที่ใช้ (the right employee) ในองค์กรได้อย่างยั่งยืน
2. รูปแบบภาวะผู้นำแบบไหนที่ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสุขในองค์กร
3. รูปแบบภาวะผู้นำแบบไหนที่สร้างความพึงพอใจต่อพนักงานในองค์กร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กรอบทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร
2. เป็นข้อมูลขั้นต้นสำหรับการนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามของทีมผู้วิจัยต่อไป

ข้อจำกัดของการวิจัย

ทีมผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะผลงานวิจัยจากฐานข้อมูล Science Direct ในช่วงปีค.ศ. 2010 – 2020 เฉพาะผลงานที่เป็นเอกสารฉบับเต็มที่ฐานข้อมูลอนุญาตให้เข้าศึกษาและดาวน์โหลดได้ ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนตามจริงในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากมีผลงานหลายเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษาแต่ไม่เข้าเกณฑ์ในการคัดเลือกผลงานวิจัยจึงไม่ได้ถูกนำมาศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งอาจทำให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้ไม่มากพอ อีกทั้งการทบทวนครั้งนี้ยังอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่อยู่ในช่วงวิกฤติของการแพร่กระจายของโรคโควิด19 ทีมผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาแบบผ่านงานวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) เพื่อสกัดกรอบแนวคิดทฤษฎีก่อนนำไปศึกษาในภาคสนามในกาลต่อไป

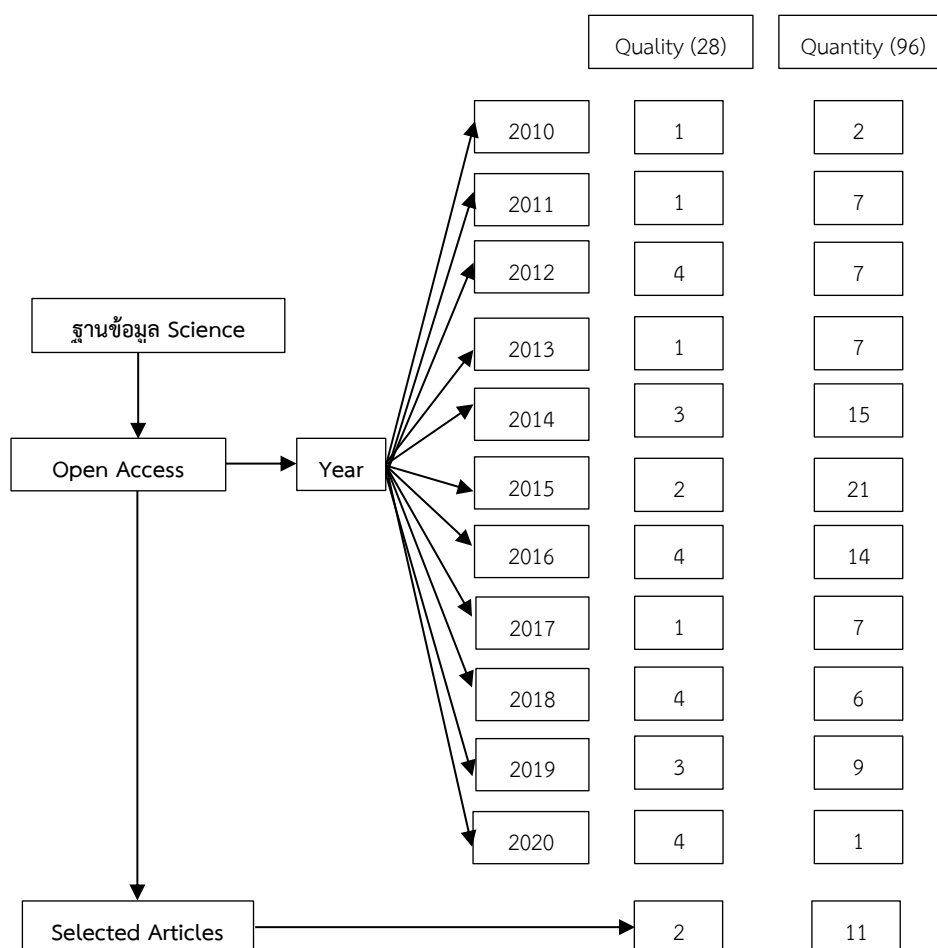
วิธีดำเนินการวิจัย

เกณฑ์ในการคัดเลือกบทความวิจัย

1. ทีมผู้วิจัยคัดเลือกผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Science Direct ตั้งแต่ปีค.ศ. 2010 – 2020
2. ทีมผู้วิจัยคัดเลือกบทความวิจัยที่สามารถเข้าถึงและเปิดอ่านได้ทั้งฉบับ (Open Access)
3. ทีมผู้วิจัยคัดเลือกบทความวิจัยที่สำคัญมีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับตัวแปรที่ศึกษา
4. ทีมผู้วิจัยคัดเลือกบทความวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

กลยุทธ์ในการสืบค้น และฐานข้อมูลสำหรับสืบค้น

ทีมผู้วิจัยใช้กลยุทธ์ในการสืบค้นโดยกำหนดคำสำคัญ “Keywords” ที่สัมพันธ์กับชื่อเรื่องดังนี้ “leadership styles influencing employee retention” จากฐานข้อมูล Science Direct ที่อนุญาตให้ทีมผู้วิจัยสามารถเปิดเข้าไป (Open Access) สืบค้นและศึกษาเอกสารฉบับสมบูรณ์ได้ทั้งฉบับ (Full-Papers) ทั้งที่เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative methodology) และศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative methodology) ในรอบ 1 ทศวรรษคือตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 ถึง ปีค.ศ. 2020 ปรากฏดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้ (Ozshahin, et al., 2011; Cetin, et al., 2012; Permarupan, et al., 2013; Cemlco & Otke 2014; Akhtar, et al., 2015; Osman, et al., 2016; Tawiah, et al., 2016; Olu-Abiodun & Abiodun, 2017; Labrague, et al., 2018; Bourini, et al., 2019; Olubiyi, et al., 2019; Bourini, et al., 2019; Adro, & Leिताo, 2020)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทีมผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบอภิมาน (Meta-Analysis) ในงานวิจัยเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis Analysis) ในส่วนของผลงานตีพิมพ์ที่อยู่ในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการตีความข้อมูลที่ปราศจากอคติของทีมผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Saturated Data) แล้วจัดกลุ่มรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร

สรุปผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยที่ถูกคัดเลือกตามเกณฑ์มีจำนวน 13 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 11 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 เรื่อง และพบว่า ผลงานวิจัยที่เน้นรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กรมีอยู่กระจุกกระจาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จัดกลุ่มให้เหลือตัวแปรที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ ได้แก่ ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำสนับสนุน (Ozshahin, et al., 2011; Centin, et al., 2012; Bourini, et al., 2019) 2) กลุ่มภาวะผู้นำมุ่งงาน ได้แก่ ภาวะผู้นำอำนวยความสะดวกและภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จ (Ozshahin, et al., 2011; Permarupan, et al., 2013; Osman, et al., 2016; Bourini, et al., 2019) 3) ภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ภาวะผู้นำกลยุทธ์ และภาวะผู้นำนวัตกรรม (Ozshahin, et al., 2011; Cetin, et al., 2012; Cemlco, & Otken, 2014; Osman, et al., 2016; Colella, et al., 2019; Adro, & Leitao, 2020) และ แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กร (Ozshahin, et al., 2011; Cetin, et al., 2012; Permarupan, et al., 2013; Cemlco, & Otken, 2014; Akhtar, et al., 2015; Tawiah, et al., 2016; Osman, et al., 2016; Olu-Abiodun, & Abiodun, 2017; Labrague, et al., 2018; Colella, et al., 2019; Olubiyi, et al., 2019; Bourini, et al., 2019; Adro, & Leitao, 2020) ดังนี้

1. ภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ (Relation-oriented leadership)

ภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์จะให้ความสำคัญกับการสื่อสารระหว่างกันของพนักงานกับผู้บริหารและพนักงานกับพนักงาน โดยมุ่งหวังเพื่อลดความตึงเครียดในการทำงาน การสื่อสารในองค์กรจะเป็นไปในรูปแบบการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร ยิ่งไปกว่านั้น การสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กรยังช่วยลดความขัดแย้งในองค์กรอันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้นำประเภทนี้จะเน้นการสร้างทีมงาน การระดมความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม การบริหารสั่งการในรูปแบบนี้จะมีความยืดหยุ่น และมีการกระจายอำนาจการแบ่งงานที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตาม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่เน้นความสัมพันธ์นี้มี 2 องค์ประกอบ (Ozshahin, et al., 2011; Centin, et al., 2012; Bourini, et al., 2019) ดังนี้

1.1 รูปแบบภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม (Participative Leadership)

ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมเป็นทางเลือกที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายในองค์กรของการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมยังช่วยให้พนักงานในองค์กรมีแรงจูงใจและได้รับการฝึกอบรมเพื่อเริ่มแสดงการตัดสินใจของตน ทำงานในทีมงานให้มีประสิทธิภาพ (Howcroft and Wilson, 2003) เหตุผลสำคัญของการมีส่วนร่วมก็เพราะว่า การมีส่วนร่วมเป็นทั้งแนวทางและเป้าหมายที่จะสร้างพนักงานให้มีความสามารถที่เข้มแข็งในการตัดสินใจและใช้ความสามารถของตนเองในการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานในองค์กรให้ดีขึ้น (Vernooy, Qui, and Jianchu, 2008)

เชื่อกันว่า รูปแบบภาวะผู้นำเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของระบบและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (Lu and Wang, 1997) ระดับที่แตกต่างกันของรูปแบบภาวะผู้นำนำไปสู่ระดับความแตกต่างของความพึงพอใจในงาน ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกพึงพอใจมากเมื่อผู้นำแสดงระดับการพิจารณาที่สูงขึ้นและมีพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ (Chen and Silverthorne, 2004)

ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมเป็นการปฏิบัติที่ผู้นำใช้และความพยายามสร้างความพึงพอใจให้กับพนักงานและเพิ่มผลิตผลในองค์กร (Yohe, 2003) โดยลักษณะของภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมจะให้ความสำคัญการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการยกระดับศักยภาพของพนักงานในองค์กร รวมถึงการแบ่งปันอำนาจของพนักงานในองค์กรที่มีทักษะสูงไปยังพนักงานระดับต่ำ บังคับบัญชา (Sidener, 1995) อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดพหุมิติ (Nykodym et al., 2008) จึงไม่ได้พิจารณาปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเป็นตัวส่งผลต่ออัตราการคงอยู่ของพนักงานที่ทักษะสูงให้อยู่ในองค์กรให้นานที่สุด

1.2 รูปแบบภาวะผู้นำสนับสนุน (Supportive Leadership)

ภาวะผู้นำสนับสนุนให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของผู้นำในการสนับสนุนพนักงานด้านอารมณ์ความรู้สึกและแสดงความห่วงใยพนักงานในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการและสวัสดิการของพนักงาน (House, 1971; Rafferty & Griffin, 2004) ซึ่งการให้

ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำในการสนับสนุนส่งเสริมทีมงานให้เข้มแข็ง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำสนับสนุนจะเหมาะสมกับการสร้างทีมงาน การสร้างความผูกพันในองค์กร ซึ่งผู้นำสนับสนุนจะช่วยสนับสนุนทีมงานในองค์กรให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ในทุกสถานการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำสนับสนุนจะมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขในที่ทำงาน เมื่อที่ทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความสุขย่อมทำให้พนักงานในองค์กรรักในการทำงาน ช่วยเหลือกันและกันในที่ทำงาน ลดความขัดแย้งอันจะทำให้เกิดภาวะแปลกแยกในการทำงานในองค์กรได้ ดังนั้นการสร้างทีมงานให้เกิดความเข้มแข็งจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำสนับสนุน (Shin, et al., 2016) อย่างไรก็ตาม รูปแบบภาวะผู้นำสนับสนุนไม่เหมาะสำหรับผู้บริหารที่มุ่งเป้าหมายหรือกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อความสำเร็จขององค์กรเพียงอย่างเดียวโดยเพิกเฉยต่อการสร้างความรู้สึที่ดีในทีม ดังนั้น ผู้นำทีมจึงต้องมุ่งเน้นการเติมเต็มความต้องการของทีมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับพนักงานในทีม (Morgeson, et al., 2010)

2. ภาวะผู้นำมุ่งงาน (Task oriented leadership)

ภาวะผู้นำมุ่งงาน ให้ความสำคัญกับความสำเร็จของงาน มุ่งที่ผลลัพธ์มากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับผู้บริหาร สนใจแต่เพียงเป้าหมายเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า เน้นคุณภาพของเนื้องานเป็นหลักซึ่งอาจทำให้ระดับความสัมพันธ์แบบฉันทมิตรของพนักงานในองค์กรลดลง ส่งผลให้พนักงานในองค์กรมีความเครียด บรรยากาศขององค์กรเป็นไปตามระดับแห่งความเครียดของพนักงานในองค์กร อีกทั้ง ระดับความขัดแย้งในองค์กรก็ย่อมสูงขึ้น เพราะว่า พนักงานในองค์กรจะทำงานเหมือนเครื่องจักร ทำงานตามคำสั่ง ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ขาดความยืดหยุ่นในบางสถานการณ์ จากการศึกษาผลงานวิจัยในช่วง 1 ทศวรรษพบว่า มี 2 องค์ประกอบ (Ozshahin, et al., 20011; Permarupan, et al., 2013; Osman, et al., 2016; Bourini, et al., 2019) ดังนี้

2.1 รูปแบบภาวะผู้นำอำนาจการ Directive leadership

รูปแบบภาวะผู้นำอำนาจการ เป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่มีความสำคัญในระบบราชการในองค์กรที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อนและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกการสั่งการตามระบบแบบราชการคือตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่องค์กรกำหนดขึ้น ซึ่งการอำนวยความสะดวกการใช้อำนาจสนับสนุนให้การดำเนินการในองค์กรเป็นไปอย่างคล่องตัว ผู้นำในรูปแบบอำนาจการนี้จะเป็นผู้ใดในการศึกษาระบบกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานหรือการดำเนินการ ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับพนักงานเพื่อผลสำเร็จขององค์กร ผู้นำในรูปแบบอำนาจการนี้จะมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของพนักงานได้อย่างเต็มที่ ผู้นำจะต้องยืดหยุ่น ปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ถึงแม้ว่าจากการศึกษาจะพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำอำนาจการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของพนักงานในองค์กรเมื่อผู้นำอำนาจการจัดการลดความเข้มงวดลง เพื่อเอื้ออำนวยความเป็นกันเองในองค์กร ไม่ใช้อำนาจเผด็จการเพื่อมุ่งความสำเร็จขององค์กรโดยลำพัง (Rabbani, et al., 2015) ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำอำนาจการยังจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของพนักงานในองค์กร โดยเน้นความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจของพนักงานในระดับผู้ใต้บังคับบัญชายิ่งขึ้น เพื่อสร้างความพึงพอใจและรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กรยาวนานขึ้น อย่างไรก็ตาม การรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กรจำเป็นต้องบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในที่ทำงานแบบกัลยาณมิตร (friendly workplace environment) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) มีเสถียรภาพ (Stability) มีการสนับสนุนด้านการจัดการ (Management Support) และมีความเป็นอิสระ (Independence) จึงจะช่วยให้พนักงานเกิดความพึงพอใจและไม่มีความตั้งใจออกจากงาน (Olubiyi, et al., 2019)

2.2 รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จ Achieved oriented leadership

รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและสร้างสิ่งท้าทายให้กับพนักงานในองค์กร (Lumbasi, et al., 2016) โดยคาดหวังผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพแบบมืออาชีพ มีข้อผิดพลาดน้อย มีลักษณะของความมุ่งมั่นจริงจังกับเป้าหมาย ทำให้บางครั้งผู้ตามมีความรู้สึกกดดัน เครียด เพราะผู้นำในลักษณะนี้มุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่อยู่ตรงหน้าเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้นำจะสร้างสิ่งท้าทายให้กับผู้ตามให้มีความเชื่อมั่นต่อ

ความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กร แต่ก็ทำให้ผู้ตามมีภาวะกดดันสูง เพราะจะต้องเน้นหนักเฉพาะเป้าหมายที่ผู้นำกำหนดไว้ ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าในการทำงาน เพราะผู้ตามจะต้องวิ่งตามความรู้สึก ความต้องการของผู้นำเพียงเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ออกมาดี

3. รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลง Change oriented leadership

ภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนองค์กรภาครัฐและเอกชนไปสู่การแข่งขันในระดับเวทีโลก และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติการณ์ที่รุนแรงได้ รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงยังเหมาะสมกับองค์กรธุรกิจที่ต้องการประสบความสำเร็จและอยู่รอดในสภาวะวิกฤติได้ เพราะรูปแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำมุ่งงานมากำหนดแผนหรือตัวชี้วัดในการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น องค์กรธุรกิจที่ต้องการความก้าวหน้าในระดับสากลจะต้องกำหนดมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานและจะต้องใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มี 2 องค์ประกอบที่สำคัญ (Ozshahin, et al., 2011; Cetin, et al., 2012; Cemlco, & Otken, 2014; Osman, et al., 2016; Colella, et al., 2019; Adro, & Leitao, 2020) ดังนี้

3.1 รูปแบบภาวะผู้นำกลยุทธ์

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ถือเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรให้เกิดความยั่งยืน (Gupta, 2018) ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการภายใต้แผนงานที่รัดกุมทั้งในการสร้างปัจจัยภายในเช่น จุดแข็ง โอกาส และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการรับมือกับปัจจัยภายนอก เช่น จุดอ่อน และภัยคุกคาม ในการสร้างบรรยากาศแห่งกัลยาณมิตรในองค์กรที่จะต้องปรับประยุกต์หลักการตามความยืดหยุ่นเหมาะสมและการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้อย่างมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้ยังต้องสร้างเครือข่าย สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของพนักงานทั่วทั้งองค์กรและสร้างบรรยากาศแห่งความเต็มใจและบรรยากาศแห่งความสุขในองค์กรเพื่อผลักดันองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศ สร้างการยอมรับและความไว้วางใจกันของพนักงานในองค์กร สร้างโอกาสความก้าวหน้าทางอาชีพที่มั่นคงให้กับพนักงาน สร้างความรู้สึกเห็นอกเห็นใจมีมนุษยธรรมในองค์กร มีการบริหารงานที่ซื่อสัตย์เพื่อซัดขั้วขัดแย้งอันจะทำให้องค์กรเกิดความเสียหาย รูปแบบภาวะผู้นำกลยุทธ์จึงเหมาะสมต่อการพัฒนาองค์กรในศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่การเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็ว

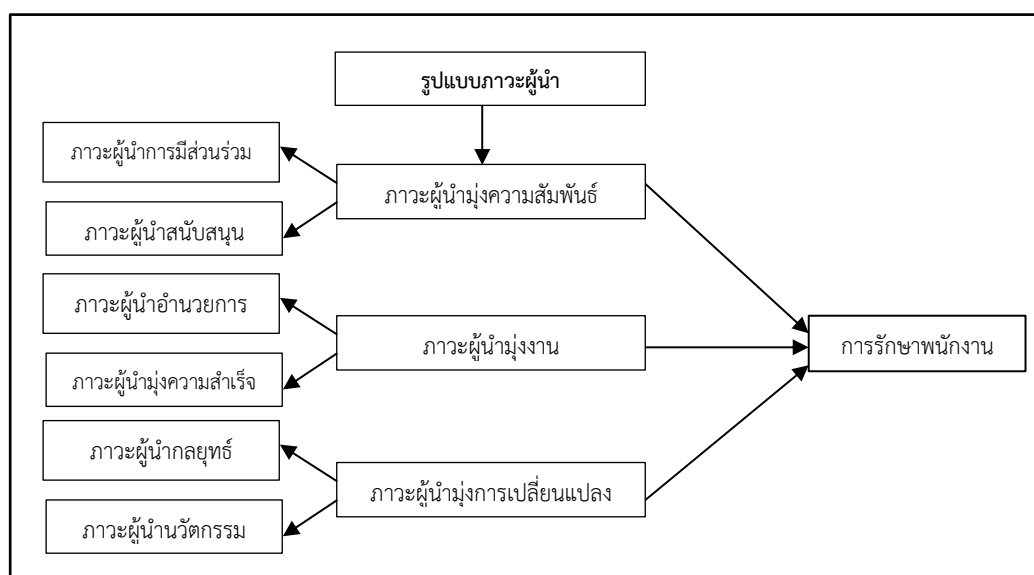
3.2 รูปแบบภาวะผู้นำนวัตกรรม

รูปแบบภาวะผู้นำนวัตกรรมเป็นกระบวนการส่งเสริมนวัตกรรมผ่านการพัฒนาวัฒนธรรมกัลยาณมิตรเชิงนวัตกรรมและการกำหนดทิศทางกลยุทธ์เพื่อเป็นเครื่องชี้ทางและสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Sultana, & Rahman, 2012) ภาวะผู้นำนวัตกรรมจึงเป็นเหมือนการบูรณาการคน (พนักงาน) เครื่องจักร (เทคโนโลยี) การจัดการและการพัฒนาเข้าไว้ด้วยกันอย่างสมดุลเพื่อรองรับการแก้ไขจุดอ่อนขององค์กรให้เท่าทันกับการแข่งขันของโลกธุรกิจที่นับวันจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น รูปแบบภาวะผู้นำนวัตกรรมที่สำคัญจะนำพาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ บุคคลตัวอย่างที่โลกให้การยอมรับในกิตติศัพท์ด้านการช่วยลดความยากจน เช่น ดร.ยูนุส Dr.Yunus ผู้ได้รับรางวัลโนเบลจากผลงานอันลือชื่อในการสร้างนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จที่ไม่มีธนาคารพาณิชย์ใด ๆ ในโลกคิดหรือทำขึ้นมาได้จนกลายเป็นต้นแบบของนักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ในการลดความยากจนของชาวบังคลาเทศลงได้ด้วยองค์การธนาคารที่เขาตั้งชื่อขึ้นว่า “Grameen Bank” ดังนั้น รูปแบบภาวะผู้นำนวัตกรรมจึงจะสามารถรักษาพนักงานในองค์กรให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป รูปแบบภาวะผู้นำมีองค์ประกอบ 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำสนับสนุน 2) ภาวะผู้นำมุ่งงานมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำอำนวยการและภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จ และ 3) ภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำกลยุทธ์และภาวะผู้นำนวัตกรรม รูปแบบภาวะผู้นำทั้ง 3 องค์ประกอบมีอิทธิพลต่อการรักษาพนักงานให้อยู่ในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาพนักงานทักษะสูง (talent) ให้คงอยู่ในองค์กรจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องกำหนดกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กรและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ (Excellence) ให้สามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางการแข่งขันของโลกธุรกิจที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การรักษาอัตราการคงอยู่ของพนักงานทักษะสูงจึงเป็น

กลยุทธ์ที่ฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อความเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์

ที่มา: ทีมวิจัยสังเคราะห์และปรับปรุงจากผลงานการตีพิมพ์ของ Ozshahin, et al., 2011; Cetin, et al., 2012; Permarupan, et al., 2013; Cemlco & Otke 2014; Akhtar, et al., 2015; Osman, et al., 2016; Tawiah, et al., 2016; Olu-Abiodun, & Abiodun, 2017; Labrague, et al., 2018; Bourini, et al., 2019; Olubiyi, et al., 2019; Bourini, et al., 2019; และ Adro & Leitao, 2020

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กรนั้นมี 3 รูปแบบได้แก่ รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงาน และรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลง โดยรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร กล่าวคือ รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงานเพื่อความสำเร็จมากเท่าใด อัตราการออกจากงานของพนักงานก็มากขึ้นเท่านั้น เพราะบรรยากาศในองค์กรเต็มไปด้วยความตึงเครียด ขัดแย้ง เกิดระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้บริหารกับพนักงานที่เป็นฝ่ายตน ดังนั้น รูปแบบภาวะผู้นำมุ่งงานจะต้องลดอำนาจการสั่งการแบบแนวดิ่งจากบนลงล่าง ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ ยืดหยุ่นและปรับกฎกติกาที่ทำลายความรู้สึกของพนักงานในองค์กรให้ลดลงเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับพนักงาน นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์การรักษานักงานให้คงอยู่ในองค์กร จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาของรูซการ์ RÜzgar (2018) สำหรับรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งความสัมพันธ์และรูปแบบภาวะผู้นำมุ่งการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรักษานักงานในองค์กร กล่าวคือ ยิ่งผู้นำหรือผู้บริหารให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ตามหรือผู้บริหารกับพนักงานมากเท่าใด บรรยากาศแห่งความเชื่อใจ มุ่งมั่น และประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานย่อมมีมากขึ้น ความเห็นใจ การเกื้อกูลต่อกัน การส่งเสริมกันและกันย่อมมีมากขึ้น ย่อมเกิดบรรยากาศแห่งความสุขในองค์กร ความพึงพอใจ เมื่อพนักงานพึงพอใจในการทำงานแล้ว และก่อให้เกิดผลการดำเนินงานของพนักงานประสิทธิภาพสูงและสมรรถนะในการสื่อสารในองค์กรเป็นไปด้วยความเกื้อกูลและมิตรจิตต่อกันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของเฟย์ยัสและคณะ Fayyaz, et al., (2014) ที่ว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งงานและมุ่งความสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการสร้างสมรรถนะในการสื่อสารในองค์กรในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำมีงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร และรูปแบบภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับรูปแบบภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรักษาพนักงานให้คงอยู่ในองค์กร ทีมวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้บริหารองค์การภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การสื่อสารที่เป็นมิตรต่อกัน การสร้างแรงจูงใจทางบวก การสนับสนุนส่งเสริมบรรยากาศในองค์การให้เต็มไปด้วยความไว้วางใจ เชื้อมนั่น มุ่งมั่น การสร้างความพึงพอใจในรูปแบบที่มากกว่าการให้รางวัลที่เป็นเงิน โดยจัดกิจกรรมในองค์การเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันของพนักงานในองค์การ นอกจากนี้ยังต้องสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคี เสียสละ และมีจิตอาสาในการพัฒนาองค์การให้ก้าวทันกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์

2. พนักงานในองค์การควรได้รับความพึงพอใจในสวัสดิการที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นเงินรางวัลและที่เป็นเกียรติยศ ตำแหน่งหรือคำชื่นชมจากผู้บริหารผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ป้ายประกาศในองค์การ อีเมล (e-mail) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์กลุ่ม (Group line) เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานและป้องกันการออกจางานโดยตั้งใจของพนักงาน

3. ผู้บริหารองค์การควรกำหนดแผนที่ชัดเจนในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์การ โดยการประชุมระดมความคิดเห็นของพนักงานทุกภาคส่วน ใช้การสื่อสารที่เน้นการสร้างสรรค์ สร้างแรงจูงใจ สร้างความกระหายในการทำงานที่ปราศจากความกดดัน โดยให้เสรีภาพในกระบวนการคิดและการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงค่าเกิดค่านิยมใหม่ที่สร้างสรรค์ต่อการนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1. ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อสร้างองค์การสู่ความเป็นเลิศ
2. ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำการจัดการสมัยใหม่ในองค์การ
3. ศึกษาระบบการพัฒนาภาวะผู้นำนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์การสู่ความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- Abiodun, O., & Abiodun, O. (2017). Perception of transformational leadership behavior among general hospital nurses in Ogun State, Nigeria. *International journal of Africa Nursing Sciences*, 6, 22-27.
- Adro, F., & Leitao. (2020). Leadership and organizational innovation in the third sector: A systematic literature review. *International Journal of Innovation Studies*, 4, 51-67.
- Akhtar, C. S., Aamir, A., Khurshid, M. A., Abro, M. M. Q., & Hussain, J. (2015), Total rewards and retention: case study of higher education institutions in Pakistan. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 210, 251-259.
- Bourini, I., Jahmani, A., Mumtaz, R., & Al-bourini, F. A. (2019). Investigating the managerial practices' effect on Employee-Perceived Service Quality with the moderating role of supportive leadership behavior. *European Research on Management and Business Economics*, 25, 8-14.
- Cenkci, T., & Otken A. B. (2014). Organization-based self-esteem as a moderator of the relationship between employee dissent and turnover intention. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 150, 404-412.

- Cetin, M., Karabay, M. E., & Efe, M. N. (2012). The effects of leadership styles and the communication competency of bank managers on the employee's job satisfaction: the case of Turkish banks. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 58, 227-235.
- Colella, M., Bisanzo, M., Farquhar, C., Nambaziira, R., Carter, E., Gimbel, S., & O'malley, G. (2019). Implementation and Evaluation of an innovative leadership and teacher training program for non-physician emergency medicine practitioners in Uganda. *African Journal of Emergency Medicine*, 9, 25-29.
- David, G. & Allen. (2008). Retaining Talent. SHRM Foundation; United States of America.
- Feyyaz, H., Naheed, R., Hasan, A. (2014). Effect of Task Oriented and Relational Leadership Style on Employee Performance; Moderating Impact of Communicator Competence. *Journal of Marketing and Consumer Research*. 3, 1-9.
- Gupta, M. (2018). Strategic leadership: an effective tool for sustainable growth. *SAMVAD: SIRB Pune Research Journal*, 15, 2249-1880.
- House, R. J. (1971). A path-goal theory of leader effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 16, 321-339.
- Labrague, L. J., Petite, D. M. M., Tsaras, K., Cruz, J. P., Colet, P. C., & Gloe, D. S. (2018). Organizational commitment and turnover intention among rural nurses in the Philippines: implications for nursing management. *International journal of nursing sciences*, 5, 403-408.
- Lumbasi, G. W., K'Aol, G. O., Ouma, C. A. (2016). The effect of achievement-oriented leadership style on the performance of COYA senior managers in Kenya. *International journal of novel research in marketing management and economics*. (3) 2, 118-125.
- Morgeson, F. P., DeRue, D. S., & Karam, E. P. (2010). Leadership in teams: A functional approach to understanding leadership structures and processes. *Journal of Management*, 36, 1-39.
- Olubiyi, O., Smiley, G., Luckel, H., & Melaragno, R. (2019). A qualitative case study of employee turnover in retail business. *Heliyon*, 5, 1-8.
- Osman, I., Noordin, F., Daud, N., & Othman, M. Z. (2016). The dynamic role of social exchange and personality in predicting turnover intentions among professional workers. *Procedia Economics and Finance*, 35, 541-552.
- Ozsahin, M., Zehir, C., & Acar, A. (2011). Linking leadership style to firm performance: the mediating effect of the learning orientation. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 24, 1546-1559.
- Permarupan, P. Y., Saufi, R. A., & Kasim, R. S. R. (2013). The impact of organizational climate on employee's work passion and organizational commitment. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 107, 88-95.
- Rabbani, S. Imran, R. & Shamoon, S. (2015). Directive Leadership and Satisfaction: A Unique Relationship. *Advanced Science Letters*, 9, 1-5.
- Rafferty, A. E., & Griffin, M. A. (2004). Dimensions of transformational leadership: Conceptual and empirical extensions. *Leadership Quarterly*, 15, 329-354.
- Rüzgar, N. (2018). The Effect of Leaders' Adoption of Task-Oriented or Relationship-Oriented Leadership Style on Leader-Member Exchange (LMX), In the Organizations That Are Active In Service Sector: A Research on Tourism Agencies. *Journal of Business Administration Research*, (7)1, 50-60.

- Shin, Y., Oh, W., Sim, C., & Lee, J. A Multilevel Study of Supportive Leadership and Individual Work Outcomes: The Mediating Roles of Team Cooperation, Job Satisfaction, and Team Commitment. *The Journal of Applied Business Research*, (32)1, 55-69.
- Singh, V. L., Manarai, A. K., & Manrai, L. A. (2015). Sales training: A state of the art and contemporary review. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 20, 54-71.
- Sultana, N. & Rahman, M. A. (2012). Innovative Leadership (People). *The Jahangirnagar Journal of Business Studies*, (2)1, 37-51.
- Tawiah, K. A., Ntow, M. A. O., & Mensah, J. (2016). Occupational health and safety management and turnover intention in the Ghanaian mining sector. *Safety and health at work*, 7, 12-17.

ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา

Success Factors of Operating a Thai Restaurant Business

in the United States

ปรัชญา เหมินสว่าง¹ และชาญชัย จิวจินดา²

Prutchaya Heonsawang¹ and Chanchai Jewjinda²

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

E-mail: nikpaya.rsu@gmail.com, chanchai.j@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานของผู้ประกอบการในความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 215 คน ตอบคำถามในรูปแบบของแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า มีระดับความสำเร็จจากความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านแรงงาน (Mean= 43.6) ด้านเงินลงทุน (Mean= 37.7) ด้านวัตถุดิบ (Mean= 66.4) และด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (Mean= 76.4) มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา (3) ปัจจัยแวดล้อมของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านการสนับสนุนจากทางสังคม อยู่ในระดับมาก (Mean=3.90) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก (Mean= 3.56) ด้านการสนับสนุนจากภาคเอกชน อยู่ในระดับมาก (Mean=3.63) และด้านการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก (Mean=3.55)

คำสำคัญ: ความสำเร็จของผู้ประกอบธุรกิจ, ร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

Abstract

This study the objectives are 1) to study the success level of operating a Thai restaurant business in Virginia USA, 2) To study the fundamentals of entrepreneurs in the success of operating a Thai restaurant business in Virginia USA, and 3) To study the environmental factors of success in operating a Thai restaurant business in Virginia USA. The sample used for this research was Thai restaurant entrepreneurs in Virginia. USA: 215 people answered questions in a questionnaire and interviewed 5 people. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used in this research are frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The research found that (1) the level of success of entrepreneurs in the Thai restaurant business in Virginia. The United States found there is a high level of success from the satisfaction of the users. (2) Fundamental factors for success in operating a Thai restaurant business in Virginia The United States found Labor (Mean = 43.6), investment (Mean = 37.7), materials (Mean = 66.4), and tools and equipment (Mean = 76.4) Influencing the success of running a Thai restaurant business in Virginia USA., and (3) Environmental factors for the success of operating a Thai restaurant business in Virginia USA Found that social support Very level (Mean=3.90) Support from government agencies Very level (Mean= 3.56) Support from the private sector Very level (Mean=3.63) and support from community leaders Very level (Mean=3.55).

Keywords: Success of business operators, Thai Restaurants in Virginia USA.

บทนำ

อาหารไทย จัดอยู่ในอาหารเพื่อสุขภาพ อุดมไปด้วยสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ตลอดจนมีรสชาติที่โดดเด่นเหนืออาหารชาติอื่น ๆ เพราะมีรสชาติครบรส ทั้งเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม เผ็ด ความกรอบ ความนุ่มละมุนและความกลมกล่อม หรือกล่าวได้ว่ามีหลายรสชาติไม่น่าเบื่อ (วงศกร ตระกูลหิรัญผดุง, 2556) อาหารไทยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ด้วยความโดดเด่นในด้านของรสชาติ ความประณีตบรรจง ปัจจุบันอุตสาหกรรมอาหารของไทยนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกสูง และบริษัทที่มีศักยภาพมีการลงทุนไปยังต่างประเทศอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งการลงทุนทางตรงนี้เองจะเป็นประโยชน์ทั้งกับไทยและ ประเทศที่ไปลงทุน (จูน เจริญเสียง, 2558)

หนึ่งในประเทศที่มีความน่าสนใจในการไปลงทุนทางตรงโดยการเปิดร้านอาหารไทย คือ สหรัฐอเมริกา เนื่องจากชาวอเมริกันส่วนใหญ่มองว่าอาหารไทยเป็นอาหารที่มีรสชาติดีมีระดับ ไม่ใช่อาหารฟาสต์ฟู้ดหรืออาหารจานด่วนราคาถูก ร้านอาหารไทยจำนวนมากในอเมริกาจึงเติบโตสามารถทำกำไรได้ไม่น้อย (ชนิสรา งามอภิชน, 2562)เนื่องจาก “อาหารไทย” ได้รับความนิยมจากชาวอเมริกัน คนที่เคยไปเที่ยวเมืองไทย ชาวไทย และชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เพราะกำลังซื้อในสหรัฐฯ มีมหาศาล จากจำนวนประชากรที่มีกว่า 300 ล้านคน และมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารไทยในอเมริกายังมีโอกาสเติบโตได้อีก แต่เชื่อว่าเปิดธุรกิจอาหารไทยแล้วจะไม่มีขาดทุน อย่างคิดว่ามีเงินแล้วไปจ้างคนอื่นเขาทำก็ได้ ร้านอาหารไทยล้มเหลวมากก็มาก ถ้าไม่ใส่ใจในรายละเอียด หรือมอบความไว้วางใจให้แก่พ่อครัวแม่ครัวมากเกินไป (วงศกร ตระกูลหิรัญผดุง, 2556)

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกา จะเป็นตลาดที่น่าสนใจและมีการแข่งขันการสูงสำหรับธุรกิจร้านอาหารไทย แต่ก็ยังมีอุปสรรคต่อการลงทุนทางตรงต่อผู้ประกอบการไทยหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดผู้ประสานงานระหว่างผู้ลงทุนกับหน่วยงานของรัฐท้องถิ่น ปัญหาด้านเงินทุนปัญหาด้านแรงงาน ปัญหาเกี่ยวกับใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหาร ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายทางการเมือง เป็นต้น อีกทั้งจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกรวมถึงสหรัฐอเมริกาที่มียอดผู้ติดเชื้อมากที่สุดเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ส่งผลให้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วเพื่อรับมือการระบาดของโรคโควิด-19 ดังกล่าว โดยสถานการณ์ในสหรัฐอเมริกา ในสหรัฐที่มีตัวเลขผู้ป่วยคงที่ ได้แก่ เดลาแวร์ อินเดียนา แมรีแลนด์ แมสซาชูเซตส์ เนบราสก้า นิวแฮมป์เชียร์ นิวเจอร์ซีย์ นิวยอร์ก นอร์ทดาโคตา โอเรกอน เซาธ์ดาโคตา และเวอร์จิเนีย (Johns Hopkins University, 2020) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินกิจการร้านอาหารไทยในสหรัฐอเมริกาที่ต้องปรับตัวหันมารับมือกับวิกฤตดังกล่าว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกิจการมาจัดส่งอาหารผ่านเดลิเวอรี่ ดังนั้น ปัญหาสำคัญของการประกอบกิจการร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ และปัจจัยแวดล้อมภายใต้สถานการณ์ไวรัสระบาดโควิด-19 (ชนิสรา งามอภิชน, 2562)

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและผู้ที่ต้องการศึกษาให้สามารถนำผลวิจัยฉบับนี้ไปเป็นแนวทางการดำเนินกิจการ และปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อการประสบความสำเร็จในธุรกิจอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสูงสุดของผู้บริโภคด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

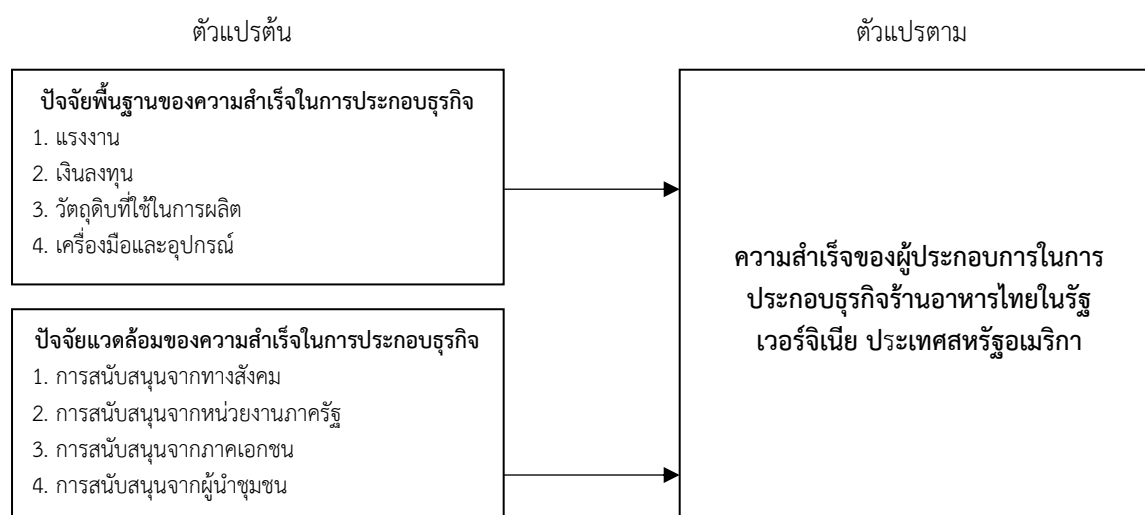
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 220 คน และสัมภาษณ์ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวทางของระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
2. ได้ทราบปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. ได้ทราบปัจจัยแวดล้อมของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา” มีกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ

ผู้บริหารธุรกิจ ย่อมต้องเป็นผู้มีความสามารถในการปรับปรุงธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้ มีความสามารถในการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ และเลือกประกอบธุรกิจในตลาดที่มีความต้องการเท่านั้น สามารถสร้างสัมพันธ์อันดีกับคู่ค้า ผู้ป้อนวัตถุดิบและบริการ ตลอดจนผู้ส่งสินค้าให้แก่ธุรกิจ มีความสามารถในการวางแผนระยะยาว แทนการบริหารแค่ตัดสินใจดำเนินธุรกิจแบบวันต่อวัน มีความพร้อมด้านแหล่งเงินทุน นำความรู้และเทคโนโลยีอันทันสมัยมาเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารรวมทั้งการผลิตสินค้าและบริการ ตื่นตัวและให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารรอบด้าน มีความรู้ความเชี่ยวชาญในธุรกิจของตนเอง ศึกษาวิชาการและกลยุทธ์ของคู่แข่งกันเพื่อเตรียมพร้อมที่จะ ต่อสู้กับการแข่งขันในทุกรูปแบบ การลงทุนประกอบการธุรกิจขนาดย่อมจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจะประสบความสำเร็จหากสามารถเอาชนะอุปสรรคและข้อเสียเปรียบดังกล่าวได้ (พิทักษ์ ศิริวงษ์ และคณะ, 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

การวิเคราะห์ด้วย SWOT การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์ด้วย SWOT พบว่า Gürel & Tat (2017; Ervural, Zaim, Demirel, Aydin & Delen, 2018) ได้อธิบายทฤษฎีการวิเคราะห์ด้วย SWOT ว่า การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จักจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าองค์กรได้เดินทางมาถูกทิศและไม่หลงทางนอกจากนี้ยังบอกได้ว่าองค์กรมีแรงขับไปยังเป้าหมายได้ดีหรือไม่ มันใจได้อย่างไรว่าระบบการทำงานในองค์กรยังมีประสิทธิภาพอยู่ มีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT Analysis) มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา 2 ส่วนดังนี้

ปัจจัยภายใน (Internal Environment Analysis) ได้แก่ S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในเป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสม จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล องค์กรจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์ W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งองค์กรจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น ปัจจัยภายนอก (External Environment Analysis) ได้แก่ O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ผู้บริหารที่จะต้องแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งการบริหารจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัศกร ปานเพชร (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจมาแล้ว 11-15 ปี มีมูลค่าเงินลงทุนไม่เกิน 30 ล้านบาท มีจำนวนพนักงาน 1-50 คน ส่วนมากดำเนินธุรกิจในการค้าปลีกในภาคอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ได้แก่ กลยุทธ์องค์กร โครงสร้างและการแข่งขัน การดำเนินงานหรือปัจจัยทางการผลิต อุปสงค์หรือความต้องการ และรัฐบาล ตามลำดับ

พิรญา กันขบุตร (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก : SMEs ผลการวิจัยพบว่า ควรมีศาสตร์และศิลป์เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ มากขึ้นดังนี้ 1) การเลือกธุรกิจ 2) การมีแผนงาน 3) การมีจุดมุ่งหมายที่ดี 4) การเลือกทำเลที่ตั้ง 5) การมีวิสัยทัศน์ ที่กว้างไกล 6) การ

สร้างพันธมิตรทางการค้า 7) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 8) คุณภาพของสินค้าหรือบริการ 9) การจัดการแหล่งการเงิน 10) มีการจัดทำระบบบัญชี 11) การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจน 12) การมีเครดิตเป็นที่น่าเชื่อถือ 13) ประสบการณ์ในการทำงาน 14) ความรู้ ความสามารถ 15) ตอบสนองให้ตรงต่อสนิมของลูกค้า 16) การแยกรายรับรายจ่าย 17) มีหลักการจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ 18) มีการสั่งการที่มีความยืดหยุ่นศาสตร์และศิลป์ต่างๆ ที่มีความสำคัญอันจะนำมาประสมประสานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจ่ายค่าตอบแทน ข้อมูลข่าวสาร ในปัจจุบัน ความรู้ความเข้าใจหลักการตลาด และภาษาในการทำธุรกิจ

สุสิทธิ์ มาสนตร และคณะ (2555) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่บ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-45 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีรายได้สุทธิระหว่าง 10,000-20,000 บาท ประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่บ้านอยู่ระหว่าง 6-10 ปี ระดับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่บ้านของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปอยู่ในระดับมาก ปัจจัยพื้นฐานแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่บ้านด้านแรงงานส่วนใหญ่เห็นว่า จำนวนแรงงานที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 6-10 คน ต่อหนึ่งรายธุรกิจและใช้แรงงานภายในครอบครัว ด้านเงินทุนที่ใช้ในระยะเริ่มต้นของการประกอบธุรกิจ จำนวน 30,001-40,000 บาท โดยแหล่งเงินทุนที่ใช้เป็นเงินทุนสะสมภายในครอบครัวซึ่งใช้ระยะเวลาของการคืนทุนระหว่าง 1-3 ปี

พิทักษ์ ศิริวงษ์ และคณะ (2560) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ความสำเร็จของผู้ประกอบการระบบการจัดการร้านอาหารกรณีศึกษา FoodStory บริษัทลิฟวิ่งโมบาย จำกัด ผลการวิจัยพบว่า คุณธนากร ชาติสุทธิผล (ยิม) มองเห็นปัญหาของวงการร้านอาหารในประเทศไทย ไม่มีการพัฒนาระบบการจัดการร้านอาหาร เป็นระยะเวลา 10 ปี จึงร่วมมือกับเพื่อนจัดทำระบบการจัดการร้านอาหาร เพื่อให้ธุรกิจร้านอาหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและความสำเร็จของผู้ประกอบการระบบการจัดการ FoodStory

อัชฌาพร กว้างสวัสดิ์ และพัชรภรณ์ ชัยพัฒน์เมธี (2556) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต (Internet Entrepreneur) ในรูปแบบพันธมิตรทางการตลาดอินเทอร์เน็ต (Affiliate Internet Marketing) เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอันดับแรกคือ ด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ต คะแนนเฉลี่ย 4.33 รองลงมาอันดับที่สอง คือด้านผู้ให้บริการเครื่องแม่ข่ายระดับคะแนนเฉลี่ย 4.29 ความสำคัญอันดับที่สามคือ ด้านองค์ประกอบ ในการโปรโมทผ่านระบบเสิร์จเอนจิน คะแนนเฉลี่ย 4.15 ความสำคัญอันดับสี่คือ ปัจจัยด้านผู้ให้บริการพันธมิตรทางการตลาด (Affiliate Provider) คะแนนเฉลี่ย 4.08 และอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ทางการตลาดอินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ คะแนนเฉลี่ย 3.96 และผู้วิจัยได้นำปัจจัยดังกล่าวมาพัฒนาธุรกิจออนไลน์เพื่อวัดความสำเร็จการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบพันธมิตรทางการตลาด (Affiliate Internet Marketing)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ

ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ พบข้อสรุป 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านแรงงาน ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงาน 6-10 คน จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 และมีแหล่งแรงงานที่ใช้ในการประกอบกิจการมาจากแรงงานจากในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 (2) ด้านเงินทุน ส่วนใหญ่มีจำนวนเงินทุนที่ใช้ลงทุนในระยะเริ่มต้น 100,001-300,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 และมีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการลงทุนร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเงินทุนสะสมในครอบครัว จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 (3) ด้านวัตถุดิบในการผลิต ส่วนใหญ่ใช้แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตนำเข้าจากประเทศไทย จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 66.4 และ (4) ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

ส่วนใหญ่แหล่งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจที่นำเข้าจากประเทศไทย จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 76.4 นอกจากนี้ ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ สามารถแบ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่

1.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านแรงงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยพื้นฐานด้านแรงงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ประกอบด้วย 7 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความขยันและอดทน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านคิดสร้างสรรค์ และด้านไม่เรียนรู้

1.2 ปัจจัยพื้นฐานด้านเงินลงทุนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยพื้นฐานด้านเงินลงทุนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยพื้นฐานในด้านเงินลงทุนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยการประกอบธุรกิจอาหารไทยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ ในการลงทุนเปิดร้านอาหารที่มีขนาดเล็กอาจใช้เงินทุนของผู้ประกอบการธุรกิจเอง หรือเงินสะสมภายในครอบครัวในการดำเนินงานช่วงแรก ซึ่งมีข้อดี คือ เป็นเงินกู้ที่ไม่จำเป็นต้องจ่ายเสียดอกเบี้ยในการกู้ยืม และในส่วนร้านอาหารขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากกว่าองค์การขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะใช้เงินลงทุนของผู้ประกอบการเอง และกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ซึ่งผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงแหล่งเงินทุนและการสำรองเงินทุนให้พอเพียงต่อการดำเนินงานโดยสามารถนำเงินลงทุนมาใช้อย่างทันทั่วถึง ผู้ประกอบการที่สามารถจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพแสดงว่าการประกอบกิจการนั้นประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างแท้จริง โดยจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาของการคืนทุนใช้เวลาระยะสั้นภายในเวลา 1-3 ปี ในส่วนด้านจำนวนแรงงานที่เหมาะสมนั้นเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการลงทุน เพราะหากบริหารหรือกำหนดหน้าที่มากจนเกินความจำเป็นต่อพื้นที่การทำงาน จะทำให้ผู้ประกอบการขาดทุนหรือเสียผลกำไร เพราะการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านเพื่อกำหนดค่าแรงได้อย่างเหมาะสมกับหน้าที่และสถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งอาจเป็นที่ดินของตนเองหรือการเช่าในการเลือกทำเลที่ตั้งต้องดูองค์ประกอบหลายประการ ในกรณีเป็นธุรกิจด้านการผลิตสถานประกอบการควรอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบ มีการขนส่งที่สะดวก สามารถติดต่อและมีการคมนาคมได้สะดวก เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการจัดสรรหาวัตถุดิบ การบริการในด้านขนส่ง เป็นต้น

1.3 ปัจจัยพื้นฐานด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยพื้นฐานด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ร้านอาหารไทยมีรสชาติที่มีความหลากหลาย และรสชาติเป็นเอกลักษณ์ ผู้ประกอบการจะทำการพิจารณาการเลือกวัตถุดิบในการปรุงจะทำการเลือกจาก แหล่งที่มา ปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบ และการเก็บรักษา

1.4 ปัจจัยพื้นฐานด้านเครื่องมือและอุปกรณ์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยพื้นฐานด้านเครื่องมือและอุปกรณ์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์เอกลักษณ์เฉพาะตัวจดจำได้ง่าย โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าของร้าน หรือ Logo เลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่มีมาตรฐาน มีความสวยงาม ทันสมัย โดยออกแบบอุปกรณ์ที่ใช้ในสถานประกอบการ บนโต๊ะอาหาร เช่น จาน ชาม ถ้วย ช้อน ส้อม แก้วน้ำ เป็นต้น ให้สวยงาม อีกทั้งเมนูอาหารในร้านจำเป็นต้องจัดพิมพ์จำ เป็นที่จะต้องออกแบบให้สวยงาม โดยมีรูปภาพของอาหารและบรรยายลักษณะอาหารประกอบในรายการอาหาร เพื่อให้ลูกค้าต่างชาติสามารถเข้าใจรสชาติได้ดีขึ้น มีเมนูแนะนำอาหารประจำร้านทำให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกได้ง่าย และควรคำนึงถึงราคาอาหารที่อาจส่งผลโดยตรงต่อยอดขายของร้าน ผู้ประกอบการควรสำรวจตลาดร้านอาหารรอบข้างเพื่อประกอบการตัดสินใจในการตั้งราคาอาหาร การออกแบบตกแต่งอย่างประณีตสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทย การจัดรูปแบบของอาหารที่สวยงามชวนรับประทาน รวมทั้งการให้ปริมาณของอาหารที่เหมาะสม

2. ปัจจัยแวดล้อม

ปัจจัยแวดล้อม ประกอบด้วย (1) ด้านการสนับสนุนจากทางสังคม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 (2) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (3) ด้านการสนับสนุนจากภาคเอกชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และ (4) ด้านการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55

3. ความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า จากการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับความพึงพอใจจากลูกค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 รองลงมา จากการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถทำการตลาดและการจำหน่ายสินค้าได้กว้างขวางมากขึ้น และจากการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับการยอมรับจากทุกคน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานไม่มากนัก ประมาณ 6-10 คน เนื่องจากเริ่มจากเงินทุนที่ต้นทุนต่ำค่อนข้างสูงคือ 100,001-300,000 บาท และใช้วัตถุดิบในการผลิตที่นำเข้าจากประเทศไทยเพื่อให้ได้รสชาติอาหารแบบดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัคร ปานเพชร (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทยในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศจะต้องใช้เลือกลงทุนโดยกิจการเป็นเจ้าของ 100% และใช้แรงงานในประเทศเข้ามาช่วยบริหาร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรญา กัณทุตร (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก: SMEs พบว่า ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดหาและจัดจ้างแรงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติพร มาสเนตร และคณะ (2555) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่บ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า จำนวนแรงงานที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 6-10 คน

นอกจากนี้ ปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ (1) ปัจจัยพื้นฐานด้านแรงงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ประกอบด้วย 7 ด้านสำคัญ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความขยันและอดทน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านใฝ่เรียนรู้ (2) ปัจจัยพื้นฐานด้านเงินทุนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้เงินทุนของผู้ประกอบการธุรกิจเอง หรือเงินสะสมภายในครอบครัวในการดำเนินงานช่วงแรก ซึ่งมีข้อดี คือ เป็นเงินกู้ที่ไม่จำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยในการกู้ยืม (3) ปัจจัยพื้นฐานด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ร้านอาหารไทยมีรสชาติที่มีความหลากหลาย และรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ผู้ประกอบการจะทำการพิจารณาการเลือกวัตถุดิบในการปรุงจะทำการเลือกจากแหล่งที่มา ปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบ และการเก็บรักษา และ (4) ปัจจัยพื้นฐานด้านเครื่องมือและอุปกรณ์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์เอกลักษณ์เฉพาะตัวจดจำได้ง่าย โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าของร้าน หรือ Logo เลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่มีมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัคร ปานเพชร (2559) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม พบว่า การดำเนินงานหรือปัจจัยทางการผลิต อุปสงค์หรือความต้องการ และรัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

ปัจจัยแวดล้อม พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยได้รับการสนับสนุนจาก สังคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการจะได้กำลังใจและที่ปรึกษาเป็นคนภายในครอบครัว โดยมีหน่วยงานของรัฐในสหรัฐอเมริกา ออกใบรับรองคุณภาพ และมีภาคเอกชนและผู้นำในชุมชน ช่วยส่งเสริมการตลาด ให้การช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ อาจเป็นเพราะกิจการร้านอาหารไทยจะต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบมากมายเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่รัฐบาลท้องถิ่นได้กำหนดไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตในการประกอบกิจการร้านอาหาร ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องอาศัยทั้งความอดทนและความเข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นอย่างดี ไม่ว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อให้ร้านอาหารได้มาตรฐานตามที่รัฐบาลในสหรัฐอเมริกาคำหนดไว้ และทำให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจในสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัคร ปานเพชร (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม พบว่า ผู้ประกอบการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูลีพร มาสเนตร และคณะ (2555) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า แรงงานต่อหนึ่งรายธุรกิจควรใช้แรงงานภายในครอบครัว

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากทางสังคม พบว่า (1) แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านกิจกรรม และด้านข้อมูลข่าวสาร (2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ในปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอย่างมากโดยจะเห็นได้จากนโยบายที่ภาครัฐได้ให้เข้ามาใช้ปฏิบัติโดยจะมุ่งเน้นในระดับล่างเป็นหลัก ซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ (3) การสนับสนุนจากภาคเอกชน พบว่า ในภาคเอกชนมีการลงทุนทำให้เกิดการค้าขายมีผลกำไร มีแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจให้ถูกต้องตามนโยบายภาครัฐ โดยที่ภาครัฐที่เป็น หน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริม โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นส่งเสริมภาคเศรษฐกิจโดยรวม (4) การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน พบว่า การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนที่ทางผู้ประกอบการร้านอาหารไทยได้รับ ผู้นำชุมชนจะมีความเป็นกันเอง ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่ มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของชุมชนในการจัดกิจกรรมทั้งของทางภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้ทางสถานประกอบการได้มีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัคร ปานเพชร (2559) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม พบว่า การสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจเช่นกัน

จากการศึกษาความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยได้รับความพึงพอใจจากลูกค้าในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริโภคอาหารในอเมริกาต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ในการรับประทานอาหาร จึงมีความต้องการที่จะทดลองชิมอาหารไทย เมื่อเข้ามารับประทานอาหารไทยรวมถึงมนุษย์สัมพันธ์ของพนักงานในร้านอาหารที่มีความเป็นมิตรกับลูกค้า ให้ความรวดเร็วในการบริการ และอาหารสะอาดดูน่ารับประทาน ทำให้ลูกค้ามีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ การบริการ เทคนิคการขาย และการตลาดก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารกับการให้ลูกค้าเป็นสื่อในการโฆษณา ด้วยการบอกต่อปากต่อปาก หรือผ่านทาง Social Media ในช่องทางต่าง ๆ เช่น facebook Instagram หรือ Google ซึ่งถือเป็นช่องทางที่มีประสิทธิผล รวมไปถึงการศึกษาข้อมูลและระเบียบต่าง ๆ ในเมืองและรัฐที่เราเลือกจะลงทุน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการประกอบกิจการในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธกษ ศิริวงษ์ และคณะ (2560) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ความสำเร็จของผู้ประกอบการระบบการจัดการร้านอาหารกรณีศึกษา FoodStory บริษัทฟิวจ์โมบาย จำกัด พบว่า ระบบการจัดการร้านอาหาร เพื่อให้ธุรกิจร้านอาหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและความสำเร็จของผู้ประกอบการระบบการจัดการ FoodStory ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ในด้านต่างๆ และพัฒนาการขายอย่างต่อเนื่องจากด้วยเครื่องมือออนไลน์ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อชฌาพร กว้างสวัสดิ์ และพัชรภรณ์ ชัยพัฒน์เมธี (2556) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต (Internet Entrepreneur) ในรูปแบบพันธมิตรทางการตลาดอินเทอร์เน็ต (Affiliate

Internet Marketing) เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ความสำเร็จของผู้ประกอบการจะต้องบริหารโดยใช้รูปแบบพันธมิตรทางการตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อบุคลากรหรือพนักงานภายในร้าน โดยเฉพาะพนักงานเสิร์ฟซึ่งเป็นคนกำหนดคุณภาพของการให้บริการ และสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า ลูกค้าต้องการพนักงานที่ดูแลเอาใจใส่ มีความกระตือรือร้น เต็มใจบริการให้บริการที่รวดเร็วและสามารถให้คำแนะนำและแก้ปัญหา ผู้ประกอบการมีการจัดอบรมให้มีความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารและข้อมูลต่างๆ เพื่อให้พนักงานสามารถให้คำแนะนำเมนูอาหารไทย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมของพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารไทยเปรียบเทียบกับร้านอาหารประเภทอื่นๆ และศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ เพื่อนำข้อมูลมาปรับใช้ในการวางกลยุทธ์รักษาลูกค้าเดิม และขยาย/เพิ่มลูกค้าต่อไปในอนาคต

2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในการขยายขอบเขตให้กว้างขึ้น โดยสอบถามกลุ่มคนทั้งประเทศไทย ไม่เฉพาะเจาะจงแค่ในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ควรมีการศึกษาในประเทศอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ต่อไป ให้สามารถตอบสนองความต้องการแต่ละพื้นที่ได้ตรงใจที่สุด

บทสรุป

ตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ประกอบด้วย

(1) ด้านการเงิน การเงินเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการคำนึงเป็นอันดับแรก ต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจก่อน เป็นสำคัญ ถ้าเศรษฐกิจไม่ดีจะทำให้เงินทุนไปจม และไม่เกิดประโยชน์ต่อกิจการ โดยจะกิจการจะต้องมีเงินทุนเพียงพอในการหมุนเวียน เพื่อที่จะเป็นต้อง มีเงินทุนสำรองไว้ ในการใช้จ่ายด้านต่างๆ เช่น เสียภาษี การลงทุนปรับแต่งเพิ่มเติม และเหตุการณ์ฉุกเฉินอย่างกรณีวิกฤติที่ราคาขึ้นๆ ลงๆ อัตราค่าจ้างคนงานที่ต้องปรับเพิ่ม

(2) ด้านลูกค้า จำเป็นที่ต้องใส่ใจการบริการของลูกค้าของคุณช่วยให้พวกเขามีประสบการณ์ที่ดีกับการใช้บริการ และรสชาติของอาหาร รวมถึงบรรยากาศของร้านที่ควรมอบให้กับลูกค้าระหว่างทานอาหาร เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจของคุณ เพราะสำหรับลูกค้าจำนวนมาก เมื่อได้รับบริการที่ดี และเกิดความคุ้มค่าจะทำให้ลูกค้าติดใจบอกปากต่อปากและลูกค้าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

(3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ร้านจะประสบความสำเร็จและเพิ่มยอดขายได้มากขึ้น จะเป็นที่ต้องมีการพัฒนาตัวเอง โดยศึกษาลองทำตั้งเป้าหมาย อดทน เช่น การทำโฆษณา โปรโมท จัดโปรโมชัน และใส่ใจบริการให้ดี อีกทั้งการพัฒนาสูตรอาหารใหม่ เพื่อสร้างการดึงดูดความสนใจจากกลุ่มลูกค้า

(4) ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายใน มุ่งเน้นที่การบริหารจัดการและบริการ วางแผนและตำแหน่งหน้าที่ให้เหมาะสมกับพนักงาน เพื่อลดปัญหาการเลิกจ้างงาน ทำให้ระบบจัดการบริหารไม่มันคง ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบกิจการเป็นอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- ชนิสาน งามอภิชน. (2562). สถานการณ์และปัญหาของธุรกิจร้านอาหารไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนทางตรงในต่างประเทศ: ศึกษาการลงทุนทางตรงของธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา. บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูลีพร มาสเนตร และคณะ. (2555). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 4(3), 94-107.
- พิทักษ์ ศิริวงษ์ และคณะ. (2560). ประสบการณ์ความสำเร็จของผู้ประกอบการระบบการจัดการร้านอาหาร กรณีศึกษา Food Story บริษัทฟิวส์โมบาย จำกัด. การประชุมวิชาการเสนองานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560.
- พีรญา กันทบุตร. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก: SMEs. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 59-76.
- วงศ์กร ตระกูลหิรัญผดุง. (2556). การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับการลงทุนอุตสาหกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.).
- อัมมาพร กว้างสวัสดิ์ และพัชราภรณ์ชัยพัฒน์เมธี. (2556). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต (Internet Entrepreneur) ในรูปแบบพันธมิตรทางการตลาดอินเทอร์เน็ต (Affiliate Internet Marketing) เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- อัศกร ปานเพชร. (2559). ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ไทย ในการเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Gürel, E., & Tat, M. (2017). SWOT analysis: a theoretical review. *Journal of International Social Research*, 10 (51).
- Johns Hopkins University. (2020). *Global cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU)*. Available: <https://systems.jhu.edu/>. (April, 8, 2020).

การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา

อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

A Strong Community Management in Line with Sufficiency Economy Philosophy:

Case Study at Sufficiency Economy Philosophy Learning Center, Bangpla

Subdistrict, Bangphli District, Samutprakarn Province

จันทนา อินทนิม

Chanthana Inthachim

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

E-mail: kanyanat.nok@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และ 2) ศึกษาวิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเฉพาะกรณีศึกษา วิธีการศึกษา จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน (2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีความรู้ ความเข้าใจต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในระดับหนึ่ง 2) วิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบความดีของจังหวัดสมุทรปราการ มีวิธีการจัดการ คือ 1) การวางแผน มีวางแผนและกำหนดเป้าหมายชัดเจน 2) การจัดองค์การ มีการแบ่งงานตามความถนัดของแต่ละคน 3) การนำองค์การ มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ ประสานงานหน่วยงานภายในและภายนอกได้ และ 4) การประเมิน มีการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และรูปแบบของการจัดการชุมชนเข้มแข็ง คือ (1) การมีส่วนร่วม (2) การพึ่งตนเอง (3) กระบวนการเรียนรู้ (4) ผู้นำ และ (5) เครือข่ายความร่วมมือ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้การจัดการชุมชนเข้มแข็ง อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการ ชุมชนเข้มแข็ง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to 1) study the knowledge and understanding sufficiency economy philosophy and apply the philosophy in enhancing strong community and 2) study the methodology and model for a strong community management in line with sufficiency economy philosophy, case study of sufficiency economy learning center, Bangpla sub-district, Bangphli district, Samutprakarn Province. This research was a qualitative research studied from documents and in-depth interview. The sample of the study was 17 informants; 4 administrators and 13 community leaders. The research instruments were a semi-structured interview and non-participation observation. The data were content analyses.

The result of the study revealed that 1) Majority of people in Bangpla Sub-district, Bangphli District, Samutprakarn Province knew, understood and applied the sufficiency economy philosophy in their daily life in some extent 2) The management methodologies and model in strengthen community were chosen to be the model community of virtues of Samutprakarn Province. The management methodologies were 1) planning; clear and concise planning and objectives 2) organization management; put the right man on the right job 3) organization leadership; strong, knowledgeable, capable, devoted, and coordinate leaders, and 4) assessment; transparency and accountability. The models of community management were 1) participation 2) self-reliance 3) learning process 4) leadership and 5) cooperation network. All of these were vital factors for propelling strong sustainable community.

Keywords: Management, Strong Community, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ โดยมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรมาโดยตลอดและเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่ชุมชนในชนบทจำนวนมาก และปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ต่อมาได้มีกระบวนการขับเคลื่อนนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นปรัชญานำทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นต้นมา เพื่อปรับทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศให้ลดความเสี่ยง มีความสมดุลเข้มแข็งและยั่งยืน เปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการน้อมนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน เริ่มจากการที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ทำการปรับปรุงทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) โดยหันมาให้ความสำคัญกับคนและมองว่าคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น เปิดโอกาสให้แก่ องค์กร ชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้พื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ได้ยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาชน ยิ่งกว่านั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550–2554) คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการจัดทำแผนเพื่อสร้างให้สังคมในทุกระดับชั้นเกิดความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปเป็นพื้นฐานแนวทางในการดำเนินชีวิตตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันที่ดี และใช้คำนิยามนี้ในการขับเคลื่อน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2548)

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ได้น้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างเข้มแข็งของชุมชน และได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ให้เป็นชุมชนต้นแบบความดีของจังหวัดสมุทรปราการ ในปี พ.ศ. 2559 คือ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ในหมู่บ้านเก่าแสน อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้ในเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ ที่มาของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา เริ่มจากการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีนางพรพิศ ศรีสมวงศ์ เป็นประธานกลุ่ม บ้านเก่าแสนเป็นหมู่บ้านจัดสรร มีจำนวน 500 หลังคาเรือน มีวิถีชีวิตเป็นแบบคนเมือง มีผู้อยู่อาศัยหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการ ทำงานบริษัท โรงงานอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอาชีพอิสระ เป็นต้น การดำเนินชีวิตจะมีลักษณะแบบคนเมือง ช่วงเช้าทุกคนก็จะออกไปทำงาน เย็นกลับบ้าน มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่รู้จักกัน ด้วยลักษณะความเป็นอยู่ดังกล่าวประกอบกับสภาพแวดล้อมและสังคมยังมีความเป็นชนบท จึงเป็นสาเหตุที่

ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีทรัพย์สินสูญหาย จากการถูกโจรกรรมไปเป็นจำนวนมากหลายครัวเรือน และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหานี้ จะเกิดผลกระทบต่อทุกคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา มีนโยบายให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ จึงเป็นโอกาสและจุดเริ่มของคนในหมู่บ้านประมาณ 100 คน มาประชุม ปรึกษา และหาทางออก เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน จึงทำให้เกิดแนวคิดร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาระยะยาวของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเก่าแสน โดยรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกัน

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้เกิดการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นำโดยนางพรพิศ ศรีสมวงศ์ มีแนวคิดโดยการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรับและถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และเคหกิจเกษตร รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร และพัฒนาครอบครัวนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชน ตำบลบางปลา และทราบวิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร
2. รูปแบบและมีวิธีการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการและการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้จากทฤษฎีองค์การ และเทคนิคทางการบริหารของอุทัย เลหาวิเชียร (2551) แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชแก้วนิกหรณชาวไทยประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ด้วยหลักพื้นฐานที่สำคัญ คือ ความรู้ และคุณธรรม และ

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้โครงสร้างและการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง และกระบวนการเรียนรู้ ของธนาคาร สังเขป (2556, หน้า 47) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย ครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ปฏิบัติหน้าที่แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา และผู้ช่วยนักวิชาการการเกษตร อบต.บางปลา (2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน ได้แก่ ประธานศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลบางปลา คณะกรรมการกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 คน คณะกรรมการกลุ่มธนาคารใบไม้ จำนวน 3 คน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 3 คน และคณะกรรมการกลุ่มกองทุนสวัสดิการ จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) โดยเลือกศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลด้านพื้นที่ คัดเลือกศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในเขตตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ให้เป็นชุมชนต้นแบบความดีของจังหวัดสมุทรปราการ

2. แหล่งข้อมูลด้านบุคคล (Key Informants) ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง โดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวน 17 คน ดังนี้ 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ปฏิบัติหน้าที่แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม อบต.บางปลา เกษตรอำเภอบางพลี ผู้ช่วยนักวิชาการการเกษตร อบต.บางปลา ประธานศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา และคณะกรรมการกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง 3 คน คณะกรรมการกลุ่มธนาคารใบไม้ 3 คน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ 3 คน และคณะกรรมการกลุ่มกองทุนสวัสดิการ 3 คน

3. แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Sources) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ (Management) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ชนิดปลายเปิด สัมภาษณ์ประเด็นความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน วิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แสดง

ความเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกพอที่จะนำมาสรุปและประมวลผลนำไปสู่รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งได้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษา และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์เป็นแนวคิดสำหรับสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และได้้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับของผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) เท่ากับ 0.93 และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try out) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 ราย ปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามและภาษาที่ใช้ให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ประกอบด้วย วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน ลักษณะครอบครัว ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน และลักษณะโครงสร้าง ที่อยู่อาศัย กระทำหรือกิจกรรม การครอบครองทรัพยากรในชุมชน กระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยนและการบริโภค ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน ด้านภูมิปัญญา การเรียนรู้ เพื่อนบ้าน ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้นำ ความขัดแย้ง ผู้มีอำนาจหรือกลุ่มอิทธิพล การรวมกลุ่ม สถาบันสำคัญ ด้านสิ่งแวดล้อม และการตั้งถิ่นฐานในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง โดยมีวิธีการดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับชุมชน โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ได้แก่ เอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ข้อมูลที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และวิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ปฏิบัติหน้าที่แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ผู้ช่วยนักวิชาการการเกษตร อบต.บางปลา ประธานศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลบางปลา คณะกรรมการกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 คน คณะกรรมการกลุ่มธนาคารใบไม้ จำนวน 3 คน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 3 คน และคณะกรรมการกลุ่มกองทุนสวัสดิการ จำนวน 3 คน ใช้วิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการจดบันทึก

3. เก็บข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยใช้วิธีการถ่ายภาพ และการจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการเทียบเคียงรูปแบบ (Pattern matching) (Yin, 2003) โดยการสร้างข้อสรุปจากการเก็บข้อมูลมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางทฤษฎี (theory) และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ (Miles & Huberman, 1994) คือ การลดข้อมูล (data reduction) การจัดรูปแบบข้อมูล (data display) และการร่างข้อสรุปและการยืนยัน (conclusion drawing and verification) (Yin, 2003) ดังนี้

1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์รายบุคคล และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งกรณีศึกษาในชุมชนเป้าหมาย และได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และวิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เป็นหลักโดยนำข้อมูลที่ได้จัดรูปแบบจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการเทียบเคียงรูปแบบ เสร็จเรียบร้อยแล้ว เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นำมาตีความหมาย และกระทำความเข้าใจถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดี และมีการนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเบื้องต้นในระดับหนึ่ง เช่น การปลูกผัก สวนครัว รั้วกินได้ มีการทำบัญชีครัวเรือน มีการออม เป็นต้น แต่ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ประชาชนยังไม่เห็นผลอย่างชัดเจน จึงนำไปปรับใช้ได้ผลไม่เต็มที่ อาจจะมาจากการที่ประชาชนยังไม่เข้าใจการนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวว่า

“ประชาชนตำบลบางปลามีความรู้ ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น มีการนำไปปรับใช้ในเบื้องต้นแต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประชาชนยังไม่เห็นผลเท่าใดนัก ทำให้การนำไปปรับใช้ได้ผลไม่เต็มที่ สืบเนื่องมาจากประชาชนยังไม่เข้าใจการนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น น้ำที่ใช้ในครัวเรือน หรือว่าเศษอาหารต่าง ๆ ก็สามารถที่จะนำมาเป็นปุ๋ยได้ แต่ส่วนใหญ่ก็จะมองข้ามไป ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา มีขยะมากมายเป็นต้น”

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี ราษฎรชาวบ้าน และสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ว่า

1) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดกิจกรรมของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เช่น ในการเลือกกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน เมื่อมีปัญหาที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมหาแนวทางในการไขปัญหา ร่วมสร้างรายได้ เพื่อให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2) ด้านการพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกของกลุ่มมีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้สร้างรายได้ให้กับตนเอง และสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การปลูกต้นทานตะวัน การทำผ้ามัดย้อม ทำปุ๋ยดินจากผักตบชวา เป็นต้น

3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีการเรียนรู้ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนกันของสมาชิกในกลุ่ม จากการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เกษตรอำเภอบางพลี และสถาบันการศึกษา ตลอดจนราษฎรชาวบ้าน ชุมชนอย่างต่อเนื่องจนชำนาญสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนและชุมชน และมีหน่วยงานที่สนใจได้เข้ามาศึกษาดูงาน จนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับรางวัลต้นแบบแห่งความดี เป็นที่ยอมรับของชุมชนอื่นๆ และถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนและชุมชน และหน่วยงานที่สนใจ อย่างต่อเนื่อง

2. วิธีการและรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2.1 ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากการจัดการรวมกลุ่มของหมู่บ้านเกษตรกร จากปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านจัดสรร ประชาชนไม่มีภูมิคุ้มกันมีการลักขโมยทรัพย์สิน ไม่มีการช่วยเหลือเพราะไม่รู้จักรัก และไม่คุ้นเคยกัน จึงเริ่มทวงไถทรัพย์สินของตัวเอง จึงเริ่มมีการพูดคุยกัน และประกอบกับ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา มีนโยบายต้องการรวมกลุ่มหมู่บ้านพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ เริ่มทำกิจกรรมแรก คือ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ถวายพระพรในหลวงรัชกาลที่ 9 ในวันพ่อแห่งชาติ เน้นให้สมาชิกได้รับสิทธิประโยชน์จริงๆ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การเยี่ยมผู้ป่วย หรือเสียชีวิตได้รับเงินช่วยเหลือจริง ทำให้คนในชุมชนสนใจมากขึ้นตามลำดับ เดิมทีได้ด้วยตนเอง ไม่พึ่งงบประมาณจากหน่วยงานใด โดย อบต.บางปลา ช่วยแนะนำและคอยเป็นที่ปรึกษา จนกระทั่งกลุ่มได้รับคัดเลือกจากหน่วยงาน

ท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ให้เป็นชุมชนต้นแบบความดีของจังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ดังนี้

(1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณิกและประชาสัมพันธ์ แต่ละคนรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการประชุมทุกวัน ที่ 9 ของเดือนโดยมีการจดบันทึก และแสดงบัญชีรับจ่าย

(2) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 5 คน และกลุ่มกองทุนสวัสดิการ จำนวน 3 คน

(3) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ โครงการชุมชนเข้มแข็ง SML ในการสนับสนุนโรงงานเพาะเห็ด กิจกรรมสายใยรักแห่งครอบครัวฯ เศรษฐกิจพอเพียง กศน. สนับสนุนวัตถุดิบในการแปรรูป และถ่ายทอดความรู้จากพัฒนาชุมชน และสมาคมสตรีอาสาสมัครแห่งประเทศไทย เป็นต้น

(4) มีการสร้างเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน เช่น โครงการลูกพระดาบส สุเหราบางพลี สมาศรี สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางประสานงานให้ความช่วยเหลือของชุมชน ร่วมกิจกรรม จัดงานและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 4 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมถวายความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการถวายพระพรในวันสำคัญอย่างต่อเนื่องทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคี และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

กิจกรรมการทำบุญซีครวเรือน จากการทำบุญซีครวเรือน

กิจกรรมกองทุนสวัสดิการ วัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เกิด แก่ เจ็บป่วยหรือตาย

กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ จากการศึกษาดูงานทำให้กลุ่มแม่บ้าน มีความสนใจกิจกรรมที่สามารถสร้างได้ จึงรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สามารถเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้แก่ กิจกรรมแปรรูป จากการเพาะเห็ด เห็ดก๊วย เห็ดหูหนู เห็ดนมเห็ด น้ำพริกเห็ดภูฐาน ขนมหินน้ำยาเห็ด แขนงเห็ด การแปรรูปพลาสติกในโครงการลูกพระดาบส ผลิตน้ำยาเอนกประสงค์ น้ำยาล้างจาน ยาอมสมุนไพร ปลุกผักสวนครัว เพาะเห็ดภูฐาน และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ ต้นไม้ไปไม้ โดยจัดตั้ง "ธนาคารไปไม้" และด้วยการพัฒนาศักยภาพของผู้นำกลุ่มและสมาชิกอย่างต่อเนื่องจนสามารถมีศักยภาพถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน สร้างอาชีพสร้างรายได้ลดรายจ่าย เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นวิทยากรเกษตรกรประจำแหล่งเรียนรู้ ให้แก่ผู้มาศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2 รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวว่า

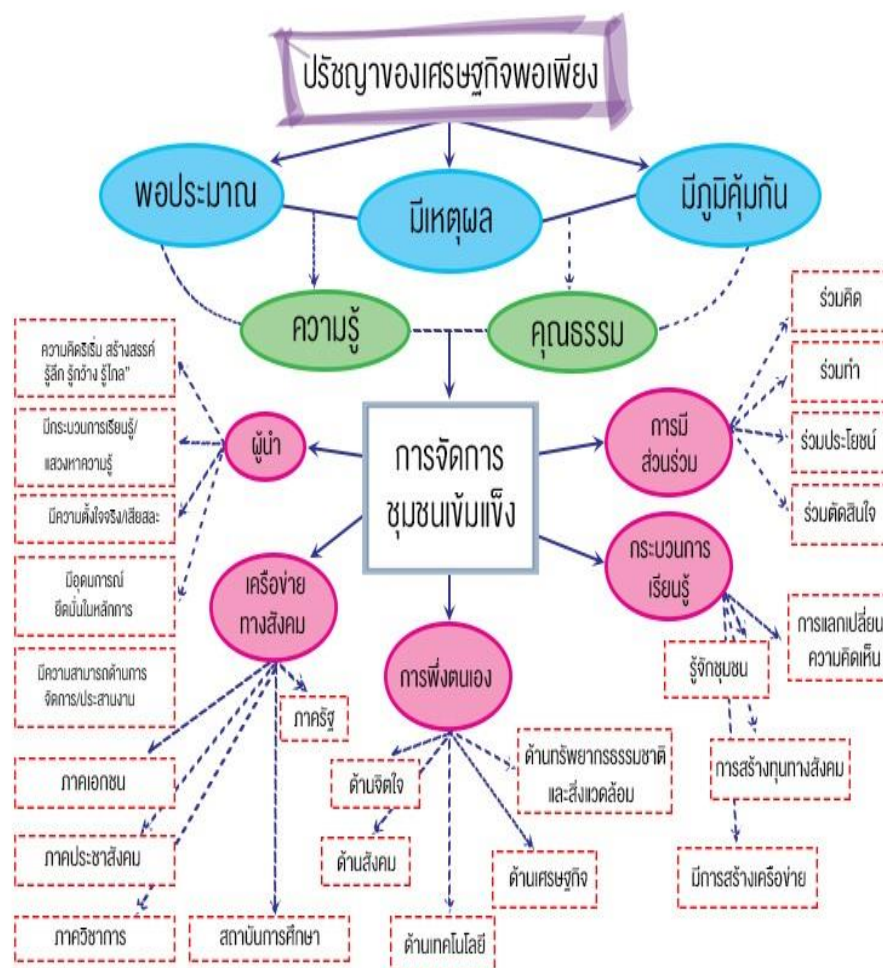
“ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญผู้นำต้องมีความสามารถ มีทักษะ มีการดูแล พุดคุยกับสมาชิกและครอบครัว ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และลงมือทำเป็นตัวอย่างมีส่วนร่วม ในการคิด การทำ การตัดสินใจ สร้างความสามัคคี และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมการคิด เปิดเวทีให้สมาชิกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการให้ทุกคนแชร์ประสบการณ์ ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประโยชน์ ทำให้เห็นคุณค่าของตัวเองผู้นำทำเป็นตัวอย่างทั้งการปฏิบัติตัว เช่นการออม หรือการใช้ชีวิตครอบครัวแบบสมเหตุสมผล ใช้ชีวิตบนทางสายกลาง มีจิตสาธารณะ ให้ความร่วมมือกับชุมชน มีความโปร่งใสในการทำงาน สามารถตรวจสอบได้ โดยมีการตรวจสอบบัญชี โดยสร้างเครือข่าย ให้คนนอก เข้ามาตรวจสอบบัญชีของชุมชน-สมาชิกทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในระบบการ สามารถอธิบายได้ทุกขั้นตอนเนื่องจากสมาชิกในกลุ่ม มีความหลากหลาย ทั้งอาชีพ และฐานะ”

“การจัดการชุมชนเข้มแข็งจะต้องประกอบด้วยผู้นำชุมชน ที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล มีอุดมการณ์ เชื้อมั่น ยึดมั่น มีความสามารถด้านการจัดการและประสานงานสร้างเครือข่ายทางสังคมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สังคมและเครือข่ายทางด้านวิชาการ เช่น สถาบันการศึกษา โรงเรียน วัด ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความเสียสละกล้าคิด กล้าทำ ตั้งใจทำงานจริง และต้องแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง”

สรุปปัจจัยที่สำคัญที่ขับเคลื่อนให้การจัดการชุมชนเข้มแข็ง มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วม (2) การพึ่งตนเอง (3) กระบวนการเรียนรู้ (4) ผู้นำ และ (5) เครือข่ายความร่วมมือ

วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ดังนี้

- 1) ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประโยชน์ และร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนองความต้องการของชุมชน
- 2) ด้านการพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตด้วยวิธีการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งที่ต้องเรียนรู้ ได้แก่ รู้จักชุมชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างทุนทางสังคม และการสร้างเครือข่าย
- 4) ผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ “รู้สึก รู้กว้าง รู้ไกล” มีกระบวนการเรียนรู้แสวงหาความรู้มีความตั้งใจจริง เสียสละมีอุดมการณ์ เชื้อมั่น ยึดมั่นในหลักการ มีความสามารถด้านการจัดการและการประสานงาน
- 5) เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง บุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมให้การสนับสนุน และร่วมพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรและองค์ความรู้และเทคโนโลยี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ (Synthesis) หลักการ แนวคิดรวมทั้งผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. วิธีการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า (1) มีการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกระบวนการจัดการ สรุปได้ดังนี้ (1) การวางแผน ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ผู้นำจะวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้สมาชิกทราบ และเปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ อย่างอิสระและเท่าเทียมกัน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกลุ่มเผยแพร่สู่ชุมชนและสาธารณะ (2) การจัดองค์การ ผู้นำมีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถและความถนัดของสมาชิกแต่ละคน มีการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และการร่วมประโยชน์ ประเด็นที่สำคัญคือ จะไม่ฝักใฝ่การเมือง เพราะมองว่าการเมืองอาจนำมาซึ่งความขัดแย้ง ไม่ต้องการให้เกิดปัญหาในการจัดการ และชุมชน (3) การนำองค์กร มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ สามารถประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก มีการพัฒนาและเรียนรู้ด้านต่าง ๆ จัดกิจกรรม การอบรม สัมมนาให้ความรู้โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงความรู้ และปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นวิทยากรเกษตรกรประจำศูนย์ถ่ายทอดความรู้ ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ชุมชนและผู้สนใจอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับคัดเลือกจากหน่วยงานท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ให้เป็นชุมชนต้นแบบความดีของจังหวัดสมุทรปราการ (4) การประเมินผล ผู้นำชุมชนมีการทำงานที่โปร่งใส หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปตรวจสอบได้หลังการปฏิบัติกิจกรรม มีการประเมินผลงานทุกขั้นตอน นำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาผลงานในกิจกรรมต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย เลาหิเชียร (2551) กล่าวว่า การจัดการ คือ การเปลี่ยนทรัพยากรให้เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (values) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในองค์การและผู้รับบริการอื่นๆ และกล่าวว่ากระบวนการจัดการ (management process) มีความหมายเช่นเดียวกับ “กระบวนการบริหาร” (administrative) มีความหมายสำคัญ 2 ประการ ประการแรก หมายถึง ขั้นตอนของการจัดการ จะเริ่มที่การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organization) การเป็นผู้นำหรือการบริหารคน (leading) และการประเมินผล (evaluating) ประการที่สอง หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้จัดการหรือนักบริหาร มีหน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารคน และการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins and DeCenzo (2005, p. 34) อธิบายว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งกระบวนการ (process) หมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผนการจัดองค์การ การน้อมนำองค์การและการควบคุม และ Peter Druck (2007) กล่าวว่า การจัดการ คือ ศิลป์ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

2. รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ (Synthesis) หลักการ แนวคิดรวมทั้งผลการวิจัย นำมาสรุปเป็นรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประโยชน์ และร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนองความต้องการของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ White, Alastair T. (1982) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ตัดสินใจ มิติที่ 3 มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานและสอดคล้องกับวิจัยของ

สาวินี รอดสิน (2554) ได้ศึกษา ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปี ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านปางจำปี มีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านปางจำปี เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชนบ้านปางจำปี

2) ด้านการพึ่งตนเอง (Self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตด้วยวิธีการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคมด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับเพ็ญศรี เบลื่อนคำ (2550) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคง สมบูรณ์และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ให้ความหมาย การพึ่งตนเองว่า “ความพอมี พอกิน” โดยแบ่งเป็นการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ (1) ด้านจิตใจทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองมีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม (2) ด้านสังคมแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหามูลค่าเพิ่ม (4) ด้านเทคโนโลยี ภูมิปัญญาชาวบ้านจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี แยกแยะยาก แต่ก็ต้องมีพอสมควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่บ้าน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม (5) ด้านเศรษฐกิจคือ การปรับทิศทางมุ่งลดรายจ่าย จะเห็นได้ว่า การพึ่งตนเองเป็นการปฏิบัติตนของบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องรอน้ำเงินให้เป็นที่พึ่งของตนเองและช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fonchingong and Fonjong (2002) ได้ทำการศึกษา แนวคิดการพึ่งตนเอง ในการริเริ่มพัฒนาชุมชนของกลุ่มคนรากหญ้าในคาเมรูน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาชุมชนในกลุ่มรากหญ้าของคาเมรูน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเองทั้งหมด รัฐทำหน้าที่ส่งเสริมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น เทคโนโลยีและงบประมาณ และไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมใด ๆ นอกจากนั้น พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน คือ ความเชื่อมั่นต่อภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ท้องถิ่น ทักษะ เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากผู้นำภายนอกชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมระหว่างโครงสร้างทางวัฒนธรรมกับเครือข่ายชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนจากสตรีและบทบาทหลักของชุมชน

3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งที่ต้องเรียนรู้ ได้แก่ (1) รู้ถึงความเป็นชุมชนองค์ความรู้ภายในชุมชน (2) กระบวนการสร้างทุนทางสังคม คือ การจะนำเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่ภายในชุมชน เช่น ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมมาทำให้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (3) มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะความรู้และมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์ความรู้ภายในและภายนอกชุมชนแต่ชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยตนเอง (4) การสร้างเครือข่าย เพื่อระดมทุนทางร่วมกันในการพัฒนาตนเองภายในเครือข่ายควบคู่กับการพัฒนาตนเองภายในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท พวงงาม (2553) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน การเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง มองวิสัยทัศน์ใหม่การสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ดังนี้ (1) กระบวนการเรียนรู้ชุมชน เพื่อสร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวมถึงการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลางและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน (2) กระบวนการสร้างทุนชุมชนหรือทุนสังคม ครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา ทุนสังคมที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สถาบัน สาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (3) กระบวนการศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชนทำงานวิจัยเองเพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป (4) กระบวนการสร้างความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนาเป็นการเปิดรับเอาความรู้และความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนโดยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะเรียนรู้ระหว่างกันโดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อจะนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาแบบภาคีต่างๆ (5) กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นการต่อยอดความรู้ในการพัฒนาตนเองและเครือข่ายอยู่ตลอดเวลาไปสู่การยกระดับทุนที่เกิดจากการร่วมทุนกันระหว่างองค์กรในการพัฒนา

ด้านต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ ธรรมลงกา (2556) ได้ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญ คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน และงานวิจัยมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษา เรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า คนในชุมชนนับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ มีการร่วมกันวิเคราะห์หาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน และมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จนนำไปสู่ความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืนของชุมชน

4) ผู้นำ (Leadership) หมายถึง ผู้นำต้องมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ “รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล” มีกระบวนการเรียนรู้แสวงหาความรู้มีความตั้งใจจริง เสียสละ มีอุดมการณ์ เชื้อมั่น ยึดมั่นในหลักการ มีความสามารถด้านการจัดการและการประสานงานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท พวงงาม (2553) ที่กล่าวว่า การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรชุมชนจะเข้มแข็งไม่ได้ หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึกขาดความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้น ผู้นำหรือแกนนำที่ประสบความสำเร็จมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะ (1) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล” และนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้ (2) มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ไขทั้งในระยะสั้นและยาว คิครอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้ (3) มีความสามารถในการจดจำได้รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้ที่ดี (4) มีความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น (5) เป็นผู้มีความตั้งใจจริง “แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม” (6) สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ “นำเสนอทางเลือกและชี้วิถีทิศให้แก่สังคมได้” (7) มีความเข้าใจชีวิตเข้าใจโลกเข้าใจธรรม และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน (8) มีความสามารถในการรับฟังความเห็นของผู้อื่น “ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม” (9) ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน (10) มีอุดมการณ์ เชื้อมั่น และยึดมั่นในหลักการ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญา สิงห์เรือง (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านดอนหมู่ ตำบลขามเปี้ย อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งเกิดจากชุมชนคิดริเริ่มกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาศัยระบบเครือข่าย ขนบธรรมเนียมประเพณี การนับถือผู้อาวุโส และภาวะผู้นำขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งแนวทางดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอก

5) เครือข่ายความร่วมมือ (Cooperation Network) พบว่า หมายถึง บุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมให้การสนับสนุน และร่วมพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากร องค์ความรู้ และเทคโนโลยี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนากร สังเขป (2556) ที่ว่ากล่าวว่า ชุมชนจะเข้มแข็ง ได้ต้องมีองค์ประกอบ เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง ชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายทางวิชาการ เครือข่ายนี้จะสำคัญมากกับการยอมรับจากสังคมภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. ผลการวิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยเฉพาะการนำบทเรียนที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัด

สมุทรปราการ ไปประยุกต์ใช้กับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่นๆ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สามารถดำรงอยู่อย่างมีความสุข ยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. หน่วยงานของรัฐควรอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาด ดิจิทัล เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอื่น ๆ เพื่อหาจุดร่วมและจุดต่างของการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ในบริบทที่แตกต่างกัน มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นสำคัญที่นอกเหนือจากการวิจัยดังกล่าวนี้ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งสมบูรณ์อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์ จำกัด
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 42, 41-47.
- _____. และคณะ. (2548). *นานาคำถาม เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธนากร สังขป. (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา สิงห์เรือง. (2551). *ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาบ้านดอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ. (2550). วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก*, 2(1).
- มิ่งขวัญ แสงสุวรรณ. (2545). *กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การส่งเสริมสุขภาพ) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบูรณ์ ธรรมลงกา. (2556). *รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัด เอมี เทรดิง.
- สาวินี รอดสิน. (2554). *ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย เลหาวิเชียร. (2551). *รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เสมาธรรม.
- Drucker, P. F. (2007). *Management: Tasks responsibilities, practices*. NJ: Transaction.
- Fonchingong, C., & Fonjong. L. (2002). The concept of self-reliance in community disruption initiatives in the Cameroon grassfields. *Geo Journal*, 57(1), 2.
- Robbins, S. P. & DeCenzo. (2005). *Management*. (6th ed.). New York: Prentice-Hill.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods*. CA: Sage.
- White, A. (1982). Why community participation? A Discussion of the arguments. *Assignment Children*, 59(60), 17-34.
- Yin, Robert K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. (3rd edition). C.A.: Sage Publications.

รูปแบบการจัดบทความ วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และด้านอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดเผยแพร่วารสาร ปีละ 3 ครั้ง (เดือนมกราคม-เมษายน พฤษภาคม-สิงหาคม และ กันยายน-ธันวาคม)

1. บทความวิจัย

ก. ส่วนปก ประกอบด้วย

1. ชื่อบทความ (Title) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้นกะทัดรัด ชี้ถึงเป้าหมายหลักของการวิจัย
2. ชื่อผู้เขียนทุกท่าน (Authors) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม
3. ที่อยู่สำหรับการติดต่อ E-mail และโทรศัพท์
4. ตัวเลขยก ให้เขียนไว้บนนามสกุลเพื่อระบุว่าเป็นที่อยู่ของผู้เขียนท่านใด
5. บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรสั้นตรงประเด็น ครอบคลุมสาระสำคัญของการศึกษา
6. คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ที่สามารถนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูล (Keyword หากมีมากกว่า 1 คำ ให้เขียน Keywords)

ข. ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของความสำคัญและมูลเหตุที่นำไปสู่การวิจัย พร้อมวัตถุประสงค์ และการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. วิธีการทดลอง (Materials and Methods) วิธีการศึกษา (Research Methodology) เป็นการอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งขึ้นอยู่กับการศึกษาแต่ละประเภท
3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผล หรือผลการศึกษาและอภิปรายผล (Results and Discussion) ควรเสนอผลอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นผลที่ค้นพบ โดยลำดับตามหัวข้อที่ศึกษา พร้อมการวิจารณ์ผล
4. สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา
5. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) กล่าวถึง บุคคลหรือหน่วยงานที่ช่วยเหลืองานวิจัย (อาจมีหรือไม่มีก็ได้)
6. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องใช้ตามแบบที่วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการกำหนดอย่างเคร่งครัด และเขียนเอกสารอ้างอิง เฉพาะเอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น

2. รูปแบบการพิมพ์บทความ

การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบ

ขอบบน (Top Margin) และขอบซ้าย (Left Margin) 2.5 ซม.

ขอบล่าง (Bottom Margin) และ ขอบขวา (Right Margin) 2.00 ซม.

- กระดาษ

ขนาดกระดาษ A4 (กำหนดเอง) ความกว้าง 19 ซม. ความสูง 27 ซม.

รูปแบบตัวอักษร

แบบตัวอักษรใช้ TH SarabunPSK เท่านั้น

หมายเลขหน้า

ตำแหน่ง ด้านล่าง กึ่งกลางหน้ากระดาษ ขนาดตัวอักษร 14

การย่อหน้า

เคาะ 8 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 9

จำนวนหน้าทั้งหมด

6 -12 หน้า

การพิมพ์ส่วนปก

พิมพ์เต็มหน้ากระดาษ (พิมพ์ 1 คอลัมน์)

การพิมพ์ส่วนเนื้อหา

พิมพ์ 1 คอลัมน์

ชื่อบทความ

ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ขนาดอักษร 18 (ตัวหนา)

จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อผู้เขียน

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 (ตัวหนา)

ระหว่างชื่อกับนามสกุล เว้น 2 เคาะ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวเลขยกบนหลังนามสกุล

ขนาดตัวอักษร 16 (ตัวเลขยกบนหลังนามสกุล ใส่เฉพาะกรณี

มีผู้เขียนมากกว่า 1 คน และมีที่อยู่ต่างกัน)

ที่อยู่

ภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 12 (ใส่ตัวเลขยกบนหน้าที่อยู่ใส่

เฉพาะกรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน และมีที่อยู่ต่างกัน)

E-mail และโทรศัพท์

ขนาดตัวอักษร 12 (ตัวเอียง)

ชื่อบทคัดย่อ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 (ตัวหนา)

จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

เนื้อหาบทคัดย่อ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14

ชื่อคำสำคัญ (Keyword)

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 (ตัวหนา)

คำสำคัญ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14

ชื่อหัวเรื่องใหญ่

ประกอบด้วย 1. บทนำ 2. วิธีการทดลอง หรือ วิธีการศึกษา

3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผลหรือผลการศึกษาและอภิปรายผล

4. สรุปผล 5. กิตติกรรมประกาศ

6. เอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 18 (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

ชื่อหัวเรื่องรอง

ขนาดตัวอักษร 16 (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

ชื่อหัวเรื่องย่อ

ขนาดตัวอักษร 14 (ตัวหนา) ย่อ 4 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 5

เนื้อหาบทความ

ขนาดตัวอักษร 14 จัดกระจายแบบไทย

ชื่อตาราง

ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา อยู่ด้านบนของตาราง จัดชิดซ้าย

ชื่อภาพ ชื่อแผนภูมิ

ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา อยู่ใต้ภาพหรือแผนภูมิ จัดกึ่งกลาง

เนื้อหาในตาราง/ แผนภูมิ

ขนาดตัวอักษร 12

การอ้างอิง

ใช้รูปแบบ APA Style (6th ed.)

หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำเสนอจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเขียนที่กำหนดเท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

ตัวอย่างการจัดรูปแบบบทความ

ชื่อบทความวิจัยภาษาไทย ชื่อบทความภาษาอังกฤษ ตัวอักษรแรกของคำต้องเป็นตัวใหญ่ ชื่อ-สกุลผู้เขียน

Name Lastname

หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

E-mail: และหมายเลขโทรศัพท์ สำหรับการติดต่อสื่อสาร

บทคัดย่อ

การเขียนบทคัดย่อภาษาไทย จะต้องจัดทำให้เป็น 1 ย่อหน้า โดยใช้แบบอักษร TH SarabunPSK 14 สรุปลการเขียนบทคัดย่อให้กะทัดรัดและได้ใจความ และคำสำคัญ ควรเลือกคำสำคัญจากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำนั้น ให้เคาะวรรค 2 เคาะ

คำสำคัญ: ภาษาไทย

Abstract

การเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ จะต้องจัดทำให้เป็น 1 ย่อหน้า โดยใช้แบบอักษร TH SarabunPSK 14 สรุปลการเขียนบทคัดย่อให้กะทัดรัดและได้ใจความ และ Keyword ควรเลือกคำสำคัญจากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำนั้น ให้ใช้เครื่องหมาย “,” ระหว่างคำ

Keywords: English

บทนำ

การเขียนบทนำในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 1 เป็นการนำบทที่ 1 มาสรุปให้ได้ใจความ เพราะเป็นส่วนของความสำคัญและมูลเหตุที่นำไปสู่การวิจัย พร้อมวัตถุประสงค์ และการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 2) ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK 14

หัวข้อย่อ

หากมีหัวข้อย่อให้ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK 16 หนา ในหัวข้อย่อ ส่วนเนื้อหาให้ใช้ ฟอนต์ขนาด 14 และหากมีข้อย้อยลงมาให้ใช้ ฟอนต์ขนาด 14 หนา ตัวอย่างลักษณะการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา เช่น

สุชาติ บำรุงสุข (2547, หน้า 103-104) หรือ (สุชาติ บำรุงสุข, 2547, หน้า 103-104)

Brown (2001, p.70) หรือ (Brown, 2001, p.70)

Hair (2006, pp.19-20) หรือ (Hair, 2006, pp.19-20)

Hair and Anderson (2006, pp.19-20) หรือ (Hair and Anderson, 2006, pp.19-20)

Harrison, J., and others (1999, pp. 18-54) หรือ (Harrison, J., and others, 1999, pp. 18-54) สำหรับผู้แต่งมากกว่า 5 คนขึ้นไป

Katz and Tony, 1999 (อ้างถึงในยุคล เบ็ญจรงค์, 2550, หน้า 86)

วิธีดำเนินการวิจัย

การเขียนวิธีการทดลองหรือวิธีการศึกษาหรือวิธีการดำเนินการวิจัยในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 3 เป็นการนำบทที่ 3 มาสรุปให้ได้ใจความ เพราะเป็นการอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งขึ้นอยู่กับการวิจัยแต่ละประเภท

ผลการวิจัย

การเขียนผลการทดลองและวิจารณ์ผลหรือผลการศึกษาในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 4 ซึ่งควรเสนอผลอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นผลที่ค้นพบ โดยลำดับตามหัวข้อที่ศึกษา

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเขียนสรุปในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 5 เป็นการสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา พร้อมการอภิปรายผล หากผลการทดลองเป็นตาราง ให้อภิปรายตารางนั้นด้วย รวมถึงข้อเสนอแนะ ทั้งข้อเสนอจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (อาจมีหรือไม่ก็ได้)

การเขียนกิตติกรรมประกาศในวารสารนั้นจะกล่าวถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่ช่วยเหลืองานวิจัย ซึ่งไม่ใช้การเยินยอกันเอง

เอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบ APA Style (6th ed.) มีวิธีดังนี้

1. การเรียงลำดับ ให้เรียงจากตัวอักษร ก-ฮ และ ตัวอักษร A -Z

2. การอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ สกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

3. การอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ สกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

4. การอ้างอิงประเภทวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ สกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

5. การอ้างอิงประเภทเว็บไซต์ (Website)

ชื่อ สกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. เข้าถึงจาก <http://www.....> (สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี พ.ศ.).

ชื่อ สกุล ผู้แต่ง. (ปี ค.ศ.). ชื่อเรื่อง. Available: <http://www.....> (เดือน วัน, ปี ค.ศ.).

3. การส่งบทความ

ให้ส่งต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ word) ผ่านระบบที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/RCIM>

4. ค่าธรรมเนียมการส่งบทความ

ชำระค่าธรรมเนียมบทความภาษาไทย บทความละ 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) บทความภาษาอังกฤษ บทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

โดยโอนเงินผ่านบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (กองทุนวิทยาลัยบัณฑิตนวัตกรรม) ธนาคารกรุงไทย สาขาสาขลา เลขบัญชี 459-0-27094-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

นำส่งสลิปมายังอีเมล jami.rcim@rmutr.ac.th

3. หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อตอบรับการตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณา จะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ประเมินจากภายนอก บทความละอย่างน้อย 2 ท่าน เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ

เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ฉบับที่นำบทความ ลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

หมายเหตุ วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

4. จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสาร

วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด

3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนหรือผู้ประเมิน ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ประเมินและผู้เขียน

5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียน

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ภายหลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารนิตกรรมการบริหารและการจัดการแล้ว
5. ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียน การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ประเมินต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ประเมินต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ประเมินตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ประเมินต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

แบบฟอร์มการส่งบทความวิจัย
วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วันที่ เดือน พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า นาย / นาง / นางสาว

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

ตำแหน่งทางวิชาการ

3. ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

4. ชื่อผู้เขียนร่วม (1)

(2)

(3)

(4)

(5)

5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

.....

.....

.....

.....

โทรศัพท์ มือถือ แฟกซ์

E-mail :

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร
นวัตกรรมการบริหารและการจัดการ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์

ลงชื่อ

(.....)

RCIM

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

96 หมู่ 3 ถ.พุทธมณฑลสาย 5 ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

โทรศัพท์/โทรสาร 02-441-6067